

הישיבה השלוש-מאות-ושישים-ושתיים של הכנסת התשיעית

יום שלישי, ט"ז אב תש"ם (29 יולי 1980)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:03

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

לקריאה ראשונה, מטעם חברי הכנסת עדיאל אמוראי, יגאל כהן, יגאל כהן-אורגד, שלמה לורניץ, אברהם מלמד ומאיר עמית: חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים (תיקון מס' 3), תש"ם—1980.

כן הונחו: 1. החלטת ועדת הכנסת בעניין קריאה להצבעה בישיבות הכנסת; 2. החלטת ועדת הכנסת בעניין בקשה של סיעת שינוי ויזמה לשינוי שם הסיעה; 3. החלטת ועדת הכנסת בדבר תשלומים לכיסוי הוצאות עתור נות; 4. ומסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: "המחסור באחים ובאחיות בבת-חולים".

היו"ר ש. ארבל-אלמזוליני:

הגני מתכבדת לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מוזכר הכנסת נ. לורר:

ברשות היושבת-ראש, הגני מתכבד להודיע כי היום הונחו על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה: חוק העונשין (תיקון מס' 14), תש"ם—1980.

ב. שאילתות ותשובות

שר-האוצר י. הורביץ:

אוכל לזקוף לזכותי כי בפעם הראשונה מאז 30 שנה ינהלו יהלומנים ספרים. עד עכשיו נערכו תחשיבים. אינני יודע את הפרטים. אם תרצה — אבקש ממנהל הכנסות המדינה את הפרטים ואמציא אותם ברצון.

היו"ר ש. ארבל-אלמזוליני:

אנו עוברים לתשובות על שאילתות.

2200. תשלומי מס הכנסה של היהלומנים

חברי הכנסת י. משל שאל את שר האוצר ביום כ"ה בתמוז תשל"ח (30 ביולי 1978):

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

מה היו ההכנסות (מס הכנסה) מענף היהלומנים (על כל מרכיביו) בשנות המס 1974/75, 1975/76, 1976/77, 1977/78?

שר-האוצר י. הורביץ:

להלן נתוני ההכנסות והמסים של היהלומנים:

בשנת 1974/75 הכנסות 120 מיליון לירות ומס 60 מיליון לירות; בשנת המס 1975/76 הכנסות 180 מיליון לירות ומס 70 מיליון לירות; בשנת המס 1976/77 הכנסות 335 מיליון לירות ומס 140 מיליון לירות; בשנת המס 1977/78 הכנסות 1,500 מיליון לירות ומס 900 מיליון לירות.

מאחר שטרם נערכו שומות סופיות לכל הנישומים נעשה חישוב ההכנסה לכל שנה על-ידי הכפלה מספר הנישומים בשומה הממוצעת.

היו"ר ש. ארבל-אלמזוליני:

רשות לשאלה נוספת לחברי הכנסת משל.

ירוחם משל (המערך):

היות שאין ניהול ספרים הייתי רוצה לדעת איך הגעתם להערכה של מס הכנסה בענף היהלומנים, לפי איזו שיטה?

יחזקאל פלומין (הליכוד):
לפי תחשיבים.

ירוחם משל (המערך):

אם תחשיבים — לפי אילו תחשיבים?

4162. אי-הסדרים במשלחת הכלכלית בניו-יורק

חברי הכנסת א. יגורי שאל את שר האוצר ביום י"ז בתמוז תשל"ט (12 ביולי 1979):

בעקבות הפירסומים על אי-סדרים במשלחת הכלכלית בניו-יורק נמסר מפי דובר משרד האוצר כי היועץ המשפטי של משרד האוצר מר קסוטו יבדוק את הפרשה שבה מעורב מר אלרן וימסור את ממצאיו.

אבקש משר האוצר להשיב לי:

א. האם ידוע לשר האוצר כי מר קסוטו כיהן בעבר בניו-יורק כעובד כסוף למר אלרן ונחשב לידידו האישי?
ב. האין בדעת שר האוצר למסור את בדיקת הפרשה ליועץ המשפטי לממשלה?
ג. מדוע נתמסכה תקופת כהונתו של אלרן תשע שנים, כאשר תקופת כהונה רגילה בתפקיד כזה היא ארבע שנים?

ד. כיצד תשוב המשרד אורי גזית, הממונה הישיר עליו, הרשה למר אלרן לפעול בניו-יורק כאשר הדו"חות על אי-הסדרים זרמו באורח קבוע?

תשובת שר-האוצר י. הורביץ:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. החקירה בנושא התנהלה על-ידי משרד מבקר המדינה והיועץ המשפטי הנוכחי של משרד האוצר.

2. תוצאות הבדיקה שנעשתה במשרד האוצר הועברו למבקר המדינה והן על דעתו.

שרי-האוצר י. הורביץ :

חובת הדיווח של יהלומנים מצאה מקומה בתיקון מס הכנסה, העוברת שלבי חקיקה בימים אלה.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך) :

אדוני השר, יש חמש שאלות. נתת תשובה רק על שאלה אחת.

שרי-האוצר י. הורביץ :

ברגע זה העניין נמצא בתהליך חקיקה. המועדים ייקבעו ודאי על-ידי ועדת הכספים.

4425. התשלומים להחזקת רכבם של עובדי המדינה

חבר-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר האוצר ביום כ"ב באב תשל"ט (15 באוגוסט 1979) :

ביום 5 באפריל 1978 ענה סגן השר יחזקאל פלומין על השאלתה שלי מס' 1181 ופירט כי :

א. ל-1,134 עובדים, בנוסף על בעלי תפקידים הזכאים לרכב צמוד נהג על-פי החלטת ועדת שרים לענייני רכב, יש רכב צמוד השייך לממשלה.

ב. בנוסף על הנתונים דלעיל פירט עוד 19 עובדי מדינה שיש להם רכב צמוד עם נהג.

ג. תשלום בעד החזקת רכב שירות ואישי מקבלים 10,166 עובדי מדינה.

שאלותי לכבוד השר :

1. האם הנתונים שדלעיל השתנו (לירידה או לעלייה) מאז 2 באפריל 1978, ומה הפירוט עד למועד מתן התשובה על השאלתך ?

2. כמה עולה למדינה החזקת רכב בכל אחד מהסעיפים שדלעיל ?

3. מה מספר "הנהגים הצמודים" ומה היא העלות שלהם ?

הי"ר ש. ארבל-אלמזולינו :

חבר-הכנסת שילנסקי איננו. התשובה הועברה לפרוטוקול.

שרי-האוצר י. הורביץ :

אני רוצה להקדים רפואה למכה. חבר-הכנסת שילנסקי ייכנס בעוד כמה דקות בבהלה ויבקש לשמוע את התשובות, אבל הוא איחר את המועד.

תשובת שרי-האוצר י. הורביץ :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא חל שינוי מהותי במספר בעלי תפקידים הזכאים לרכב צמוד השייך לממשלה.

2. לא חל שינוי במספר עובדי המדינה שיש להם רכב צמוד עם נהג.

3. במאוס 1980 קיבלו 11,000 עובדים תשלום בעד החזקת רכב כמתחייב מהסכמי שכר. במצבת מקבלי תשלום לרכב שירות ואישי חלה ירידה.

4352. מינויו של מר מינטקביץ ליועץ המשפטי של משרד האוצר

חבר-הכנסת ש. פלאמר-שרון שאל את שר האוצר ביום י"ג באב תשל"ט (6 באוגוסט 1979) :

היום פורסם ברבים כי עורך-הדין מינטקביץ יתפוס את מקומו של עורך-הדין קסוטו כיועץ המשפטי של משרד האוצר.

ברצוני לשאול את כבוד השר :

א. האם ידוע לשר כי מר מינטקביץ לא היה השני בחיירארכיה ובנסיון בלשכה המשפטית של האוצר ?

ב. האם ידוע כבוד השר כי חלק ניכר מעובדי הלשכה המשפטית של האוצר שוקל פרישה מתפקידיו נוכח מינויו של עורך-הדין מינטקביץ כיועץ המשפטי לאוצר ?

ג. האם מוכן כבוד השר לשקול מחדש את החלטתו בדבר מינויו של עורך-הדין מינטקביץ לתפקיד היועץ המשפטי של האוצר נוכח העובדה כי ליועץ המשפטי של האוצר נכונה מעמסה כבדה מאוד בימים קשים אלה לכלכלת ישראל ?

תשובת שרי-האוצר י. הורביץ :

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מר מינטקביץ ממלא את תפקיד היועץ המשפטי למשרד האוצר על הצד הטוב ביותר ולשביעות רצוני המלאה.

4361. חובת הדיווח של היהלומנים

חבר-הכנסת א. כ"ץ-עוז שאל את שר האוצר ביום כ"ב באב תשל"ט (15 באוגוסט 1979) :

ועדת הכספים, הכנסת והציבור קיבלו בברכה את החלטת האוצר מלפני זמן-מה לחייב את היהלומנים בהגשת ספרי חשבונות לצורך תשלום מס-אמת (בלירות ישראליות).

לאחרונה נאמר על-ידי היהלומנים ואף גורמים נוספים במשך כי מצבו של הענף קשה.

ביום 13 ביולי 1979 נתפרסמה הודעה בדבר התפטרותו של נשיא היהלומנים מתפקידו וכן נתפרסמה ידיעה כי שוקלים באוצר לדחות את החלת החובה של הגשת פנקסים על-ידי היהלומנים ולהיענות לבקשת היהלומנים לניהול הפנקסים במטבע-חוץ.

אודה לך אם תשיב לי :

1. האומנם יש מחשבה באוצר להיענות לתביעות היהלומנים לשנות את המועד שנקבע להגשת ספרים ?

2. מה הקשר בין מצבו של הענף לדחיית המועד של הגשת דוחות על-ידי היהלומנים ?

3. איך יוסבר שמצד אחד אוסף האוצר מידע על כל אזרח במחלקת המודיעין של האוצר ומצד שני מאפשר ליהלומנים שלא למסור אינפורמציה ?

4. האם ישתפר מצבו הקשה של הענף אם לא יגיש דוחות ניהול ספרים ?

5. האם אין תגיון אחד למפעלים מייצאים מסוגים שונים לגבי הגשת דוחות והספרים בלירות ישראליות ולא במטבע-חוץ ?

4462. ניצול מלפונים ממשלתיים לשיחות פרטיות על-ידי עובדי המדינה

חבר-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר האוצר ביום כ"ט באב תשל"ט (22 באוגוסט 1979):

מתוך תשובה על השאלתה מס' 1510, שניתנה לי ביום 12 ביולי 1978, עולה כי כל עובד מדינה מתוך 62,343 עובדי המדינה משוחח כ-75 דקות בטלפון בממוצע. אז גם ציינתי שאם ניקח בחשבון שלא כל עובד משוחח אותה כמות הזמן בטלפון (אין להניח שעובדי נקיון, למשל, מגיעים להזדמנות כזו), הרי יתברר כי אלפי עובדים (בין 10,000—20,000) מדברים כל אחד בין שני ימים לשלוש שעות ביום בטלפון.

שאלות לכבוד השר:

1. האם הסטאטיסטיקה המובאת לעיל תואמת גם את המציאות של היום? אם לא — מה היא?
2. כמה שיחות טלפון קיימו משרדי הממשלה בשנת 1978 וכמה בשנת 1979 עד למועד מתן התשובה על השאלתה?

3. כמה הוציאה הממשלה לשיחות טלפון של עובדיה בשנת 1978 וכמה בשנת 1979 עד למתן התשובה על השאלתה?

4. מה עשה כבוד השר כדי להתגבר על בעיית "מכת השיחות הפרטיות" של עובדי הממשלה אשר, בנוסף על גרימת הוצאה כספית גדולה מאוד, מעסיקה את הקו והאזרח הרוצה להשיג משרד ממשלתי בטלפון מתקשה לעשות כן?

תשובת שר-האוצר י. הורביץ:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אומדן הוצאות הממשלה לטלפון בשנת 1980, ללא צה"ל — כ-1.8 מיליארד לירות. במונחי פעימות מונה מדובר בכ-200 מיליון פעימות.
2. מטה הייעול התבקש לבדוק כיצד ניתן לחסוך גם בתחום זה מבלי לפגוע ביעילות המערכת.

4694. גביית מקדמת מס מתושבי קריית-שמונה

חבר-הכנסת ז. כ"ץ שאל את שר האוצר ביום כ"ב בחשוון תש"ם (12 בנובמבר 1979):

מר נתן גרוס, בעל דפוס אופסט מקריית-שמונה, טוען במכתב (חוזר גלוי) שהוא נתבע לשלם מקדמות מס הכנסה לשנת 1978 שעלו ב-2,000% על המגיע ממנו.

אבקש את תשובת השר על השאלות כדלקמן:

1. האם טענתו של מר גרוס נכונה בעיקרה?
2. האם נכון שאין הוראות מפורטות ובהירות מי וממי חייבים לנכות מס במקור?
3. מתי בוטל התקן של פקיד שומה מיוחד לקריית-שמונה?
4. האם העדר פקיד שומה מקומי מכביד על תושבי קריית-שמונה?
5. האם שוקל השר החזרת פקיד שומה מקומי לקריית-שמונה?

שר-האוצר י. הורביץ:

1. איני יכול להתייחס למקרה ספציפי של נישום מעל במה זו.

2. יש הוראות מפורטות ממי חייבים לנכות מס במקור.

3—5. אין אפשרות להחזיק בכל ישוב פקיד שומה, מאחר שהדבר היה מחייב הגדלה ניכרת בכוח-אדם ובהוצאות.

4844. ירידת חלקם של העצמאים בתשלומי מס הכנסה

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמזולינו שאלה את שר האוצר ביום י"ג בכסליו תש"ם (3 בדצמבר 1979):

בעתון "מעריב" מיום 18 בנובמבר 1979 פורסם חלקם של השכירים בתשלום מס הכנסה, שעלה בחודשים אפריל—אוגוסט 1970 ל-44% לעומת 42% בתקופה מקבילה אשתקד, ואילו חלקם של העצמאים ירד במקביל מ-13% ל-12%. כך מתברר מממצאים רשמיים של מינהל הכנסות המדינה.

נוכת המגמה המדאיגה המסתמנת בנתונים אלה רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הנתונים שפורסמו בעתון תואמים את המציאות?
2. אם כן — מה הן הסיבות שגרמו לירידת חלקם של העצמאים בתשלום מס הכנסה בחמשת החודשים הראשונים של שנת התקציב הנוכחית?
3. אילו אמצעים עומד משרד האוצר לנקוט כדי להעמיק את הגבייה אצל העצמאים ולמנוע השתמטות מתשלום מס-אמת?

שר האוצר י. הורביץ:

חלקם של השכירים בגביית אגף מס הכנסה (אינו כולל מסי רכוש) ב-1979 היה 34.7%, ושל הסקטור העסקי — 65.3%. ב-1978 היה חלקם של השכירים 33.4%, ושל הסקטור העסקי — 66.6%.

אין, איפוא, שינוי משמעותי בהתחלקות ההכנסות ממסים על הכנסה בין סקטור השכירים וסקטור העצמאים.

אם ניקח בחשבון את הפרשי השכר ששולמו לשכירים בחחילת 1979 על חשבון שנים קודמות, חלקם של השכירים אף יקטן.

יש לציין כי בשנת 1979 היתה העמקה רבה בגביית מס הכנסה מהמגזר העסקי. שיעור ההעמקה הגיע ל-15.7%.

אין בנתונים המובאים לעיל כדי להצביע על השתמטות ממסים בסקטור העסקי, והפוך הוא הדבר.

4933, 5585. שיעור ההשקעות באלון-מורה ובנ/בל-כביר

חברת-הכנסת מ. וירשובסקי שאלה את שר האוצר ביום כ"ב בכסליו תש"ם (12 בדצמבר 1979):

אבקש מאת כבוד השר להשיב לי:

1. מה הסכום בלירות ישראליות שהושקע עד היום באתר אלון-מורה?

3. האם בדעת השר לגרום לביטול הוצאה זו או לצמצמה?

4. האם בדעת כבודו לפעול לביטול או צמצום הוצאה זו במסודות האחרים שהממשלה משתפת בתקציבם?

5. האם בדעת כבודו לבדוק את תופעת הוצאות החומר בכתב המוצא עליידי גורמים המצויינים לעיל, ומה בדעת כבודו לעשות לצמצמו?

שר-האוצר י. הורביץ:

מספר המשרות שבהן מועסקים העובדים בהבאת "דבר משרד" לציבור בישראל, דהיינו הדוברים של המשרדים, לרבות עוזריהם המקצועיים, הוא 33.

המשרדים שבהם קיימים משרות אלה: ראש הממשלה — לרבות הלשכה המרכזית לסטאטיסטיקה; האוצר — לרבות יחידות המסים; הבריאות; דתות; החינוך והתרבות; החקלאות — לרבות מינהל מקרקעי ישראל ומינהל המחקר החקלאי; התעשייה והמסחר — לרבות התיירות; המשפטים — לרבות בתי המשפט; העבודה והרווחה — לרבות המכון לפיריון העבודה והייצור; הבינוי והשיכון — לרבות מחלקת עבודת ציבוריות; הפנים; התחבורה — לרבות רכבת ישראל; האנרגיה והתשתית; קליטת העלייה; התקשורת.

5095. גידול המנגנון במשרדי הממשלה

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמזלניו שאלה את שר האוצר ביום י"א בטבת תש"ם (31 בדצמבר 1979):

אחד מסעיפי קווי-היסוד של הממשלה היה הפניית עובדים מהשירותים הציבוריים לענפי הייצור השונים. לפי סקר של הלשכה המרכזית לסטאטיסטיקה מתברר שבשנתים האחרונות גדל מספר המועסקים בשירותי המינהל של הממשלה וברשויות המוניציפאליות מעבר לגידול האוכלוסייה. לפי סקר זה יוצא שמצבת כוח-האדם בממשלה גדלה ב-3.4% בו בזמן שהאוכלוסייה גדלה ב-2.25%, וברשויות המקומיות הסתכמה תוספת כוח-האדם ב-5.5%.

נוכת ההשלכות החמורות מהתפתחות זו למשק ולחברה רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הנתונים שפורסמו תואמים את המציאות?
2. מה הן הסיבות שגרמו לתוספת כוח-האדם במשרדי הממשלה וברשויות המקומיות?
3. באילו משרדים גדלה מצבת כוח-האדם בשנים 1978 ו-1979, ובכמה?
4. מי נושא באחריות לגידול מספר העובדים במשרדי הממשלה וברשויות המוניציפאליות?

שר-האוצר י. הורביץ:

הטענה כי כוח-האדם במשרדי הממשלה גדל ב-3.4% אינה תואמת את המציאות, ולא ברור מהיכן נלקח מספר זה.

כל הגידול ביחידות שירות המדינה הכפופות לנציבות שירות המדינה בשנים 1978—1979 איננו מגיע לגידול היחסי של האוכלוסייה — 2.25%, כי כל הגידול של העובדים בשירות המדינה היה 0.004% בלבד.

במשרד הבריאות ובמשרד העבודה והרווחה אמנם היה גידול של 10.6% בשנת 1978/79, אך ביתר המשרדים

2. מה היא הערכת המשרד לגבי עלות הזנת הישוב מהמקום, לרבות פיצוי בעלי הקרקעות?
3. מה היא הערכת המשרד לגבי עלות הקמת הישוב אלון-מורה באתר החדש בג'בל-כביר?

חברת-הכנסת מ. וירשובסקי שאל את שר האוצר ביום ג' באדר תש"ם (20 בפברואר 1980):

בהמשך לשאלתה שלי מיום 12 בדצמבר 1979, שטרם נענתה, אבקש מאת כבודו להשיב לי:

כמה לירות ישראליות הושקעו בהכשרת האתרים אלון-מורה וג'בל-כביר, ומה הוא סך כל ההשקעה ביישוב אותן 17 משפחות?

היו"ר ש. ארבל-אלמזלניו:

חברת-הכנסת וירשובסקי איננו. התשובה נמסרה לפירוטוקול.

שמואל טולידאנו (שינוי — מפלגת המרכז): אפשר לבקש לשמוע את התשובה?

שר-האוצר י. הורביץ:

באלון-מורה הוקמו 17 יחידות, שהועברו לג'בל-כביר, ואליהם הוספו 23 יחידות ו-6 מבני ציבור, באופן שבג'בל-כביר הוקמו 40 יחידות למגורים ומבני ציבור.

עד ה-16 במארס 1980 נעשו ההשקעות האלה: סך כל השקעות שנשארו באלון-מורה — 6 מיליון לירות; השקעות שנעשו באלון-מורה והועברו לג'בל-כביר — 12 מיליון לירות; השקעות בהכשרת קרקע בג'בל-כביר — 12 מיליון לירות; השקעות נוספות בג'בל-כביר — 20 מיליון לירות. בסך-הכול 50 מיליון לירות.

4035. מספר הדוברים של משרדי הממשלה

חברת-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר האוצר ביום כ"ב בכסליו תש"ם (12 בדצמבר 1979):

לכל שר יש דובר (פורמאלי — רק אחד, מעשית — עוסקים בכך לפעמים יותר ממקבל משכורת ממשלתית אחד) ולא רק כל שר — רוב המוסדות והארגונים המתקיימים על "הכיס הציבורי" (כשהשתתפות הכספית של הממשלה הינה גורם חשוב, אם לא העיקרי, בתקציבם) מעסיקים לפעמים דובר. לפעמים זה דובר יחיד, לפעמים מחלקת דוברות, הנקראת גם לעתים "המחלקה ליהסי ציבור". על הוצאות הדוברים (משכורת, משרד, עוזרים, רכב, טלפון וכו'), נוספת עוד הוצאה: דברי דפוס. כחבר כנסת מופתע אניכי לפעמים מ"שטפון" החומר המודפס המגיע אלי, ועוד יותר מופתע אניכי מהידורו. מוסד מסוים, שכל תקציבו מכוסה עליידי הממשלה, שלח פעם לכל חבר הכנסת, וודאי גם לאנשי ציבור אחרים, דו"ח מיוחד על פעילותו כרוך כספר, שלפי הערכתי כל עותק הימנו עלה לפחות 500 לירות.

שאלותי לכבוד השר:

1. מה מספר העובדים העוסקים בהבאת "דבר משרד" לציבור בישראל, ולאילו משרדים ממשלתיים הם משתייכים?
2. מה ההוצאה הישירה עליהם (משכורת), ומה ההוצאה המלאה (מזכירות, רכב וכו')?

התקשי"ר ועל-כן אינן חלות עליו ההגבלות הנוגעות לפעילות מדינית או מפלגתית.

2. אין לפיכך בידי להורות על הפסקת פעילותו של מר רייסר.

3. ההוראות וההגבלות החלות על עובדי המדינה בכל הנוגע לפעילות מדינית ומפלגתית מפורטות בחוק שירות המדינה (סיוג פעילות מפלגתית ומגבית כספים), תשי"ט-1959, ובחוראות התקשי"ר. כמו-כן נציבות שירות המדינה מפרסמת מדי פעם הוראות שינון בנושא זה ואף פירסמה תדריך מיוחד בדבר פעילות מפלגתית ומדינית של עובדי מדינה (מצ"ל).

5394. מכירת בנק הספנות למר שאול אייזנברג

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר האוצר ביום ט' בשבט תש"ס (27 בינואר 1980):

נמסר לי כי בתקופת כהונתו של קודמך, מר שמחה ארליך, נמכר בנק הספנות לקבוצתו של איל-ההון. שאול אייזנברג, אף שיהודי בשם הכת, מהעיר היוסטון בטקסס, הגיש הצעה שהיתה טובה יותר במיליון דולר.

אבקש מכבוד השר להשיב לי:

1. האם ידיעה זו נכונה?
2. אם כן — מה היה השיקול לעיסקה שהביאה נזק כה גדול למדינה?

3. האם היתה לשר התעשייה, המסחר והתיירות מר גדעון פת השפעה ישירה או עקיפה על ההחלטה לבצע עיסקה זו?

שר-האוצר י. הורביץ:

1-2. המחיר שהוצע על-ידי מר רוברט הכט לא היווה את ההצעה הגבוהה ביותר שהוגשה לגורמים שטיפלו במכירת מניות המדינה בבנק הספנות אלא הוגש ליושב-ראש ועדת הכספים של הכנסת במברק מיום 12 בפברואר 1979, לאחר שנתקבלה החלטה בממשלה על מכירת בנק הספנות לחברה מקבוצת חברות שאול אייזנברג.

יש להזכיר כי מר רוברט הכט הגיש עתירה לבג"צ נגד שר האוצר וועדת המומחים שטיפלה במכירת הבנק. המשיבים הגישו תצהיר תשובה ובו פירוט הטיפול שנעשה כדת וכדין. העתירה לא נדונה כיוון שמר הכט חזר בו יומיים לפני הדיון בבג"צ.

3. שר התעשייה, המסחר והתיירות הוא חבר בוועדת השרים לענייני כלכלה, וזו אישרה את עיסקת המכירה בישיבתה מיום 7 בפברואר 1979.

היו"ר ש. ארבל-אלמזלינו:

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

כבוד השר, האם אין בדרך-כלל יחס מיוחד למר אייזנברג ולעסקיו? ואם כן — האם זה קשור בפעילותו המפלגתית של מר אייזנברג במפלגה הליברלית, שגם השר פת חבר בה?

שר-האוצר י. הורביץ:

במידה שיש דבר חריג בהתייחסות למשקיע-חוץ,

היתה ירידה, כך שכל הגידול במצבה הכללית של שירות המדינה היה 0.004% בלבד.

כתוצאה מהחלטות הממשלה בנובמבר 1979 ירדה המצבה הכללית של שירות המדינה בכ-4,000 איש.

5314. מניעת רכישתו של הבנק הכללי על-ידי בנק לאומי

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר האוצר ביום ג' בשבט תש"ס (21 בינואר 1980):

בעתונות פורסם כאילו הטיל בנק ישראל וטו על רכישת הבנק הכללי על-ידי בנק לאומי.

רצוני לשאול את כבוד השר:

מה הסיבה ל"וטו" זה?

שר-האוצר י. הורביץ:

1. אין זה נכון שנגיד בנק ישראל הטיל וטו על רכישת הבנק הכללי על-ידי בנק לאומי לישראל בע"מ, זאת מאחר שלא הגיעה פנייה בנדון.

2. נגיד בנק ישראל הביע בהזדמנויות רבות את דעתו כי במערכת הבנקאות הישראלית יש ריכוזיות רבה ויש עניין בכך שריכוזיות זאת לא תגבר. בהתאם לכך הנגיד מפעיל את השפעתו בכיוון זה.

אשר לבנק הכללי הביע הנגיד את דעתו כי יש חשיבות שהבנק יישאר כגוף עצמאי שאיננו משולב לתוך קונצרן בנקאי קיים.

5315. פעילותו המפלגתית של מר מיכה רייסר

חבר-הכנסת ע. ברעם שאל את שר האוצר ביום ג' בשבט תש"ס (21 בינואר 1980):

אני פונה אליך, כלאחראי לנציבות שירות המדינה, בעניין זה: מר מיכה רייסר מכהן כיועץ לשר השיכון והקליטה. בתוקף כהונתו הוא משתתף בקביעת מדיניות השיכון והקליטה בתפקיד בכיר. בתקופה הקרובה הוא עשוי להתמנות למנהל כללי של חברה ממשלתית.

ביום 1 בינואר 1980 קראתי ב"מעריב" רשימת כנסים פומביים שאירגנה תנועת ההירות בנושאים כלכליים. בחלק ניכר מן הכנסים מופיע כאחד הנואמים מר מיכה רייסר.

אבקש להשיב לי:

1. האינך רואה פגיעה בתקשי"ר ובכללי הנוהל המ-קובלים בכך שמר רייסר כפקיד בכיר (או מנהל חברת בניה ממשלתית) מופיע כנואם בכנסים מפלגתיים שניתנת להם פומבי?

2. התיאות להורות על כך שהופעותיו של מר רייסר בכנסים מפלגתיים תיפסקנה?

3. התיאות להוציא הוראות ברורות על אופי וצורת השתלבותם של פקידים בכירים במסגרות פוליטיות?

תשובת שר-האוצר י. הורביץ:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מר מיכה רייסר פרש משירות המדינה בינואר 1980, ועל-כן אין ההגבלות המתייחסות לעובדי המדינה חלות עליו מאותו תאריך. כמנהל מרכז הבנייה, שהיא אמנם חברה ממשלתית, אין מר רייסר כסוף להוראות

תשובת שר-האוצר י. הורביץ :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הפיקוח על ביצוע צימצומים בשירות הציבורי — מעבר לשירות המדינה — הוא עד כה חלקי, והבסיס החוקי איננו מאפשר לנו כעת שליטה ומידע מלאים על הנושא. לאור מצב זה יום שר האוצר החלטה של ועדת השרים לענייני כלכלה להסמך את הגופים המופקדים על איסוף האינפורמציה לקבל את המידע הדרוש ולהביט פיקוח על ביצוע ההחלטות.

5751. ניצול קרנות השתלמות

חבר-הכנסת מ. עמאר שאל את שר האוצר ביום ג' באדר תש"ם (20 בפברואר 1980) :

ברשויות ובמוסדות שונים נהוגה "קרן השתלמות" לזכות העובד, המצטברת מהפרשות חודשיות של המעסיק והעובד. הקרן נועדה למימון השתלמות העובד במקצועו או בעיסוקו, בדרך-כלל בחוץ-לארץ. רבים המקרים ששוב-דים אשר צברו סכומים ניכרים בקרן אינם נזקקים לאותה השתלמות או שהם נזקקים יותר לאותו סכום שהצטבר לצרכים חיוניים ודחופים, אך אין הם יכולים לנצל מפתא-ההגבלות הקיימות להוצאת. לעתים הם נאלצים לערוך "השתלמות", המחייבת אותם בהוצאה נוספת, וזאת ללא תכלית ממשית.

קיימת אפשרות למניעת ביזבוזם של כספי החסכונות על-ידי הענקת זכות להעביר את הסכום שהצטבר ב"קרן השתלמות" לקרן חסכון מסוג אחר או להוצאתו לצרכים חיוניים של העובד, וזאת על-ידי התקנת תקנה מתאימה שתקבע גם כללים מקילים בדבר החיוב במס.

אבקש להשיב לי :

1. האם הינך מודע לנושא ולבעיה המתוארת לעיל ?
2. האם הינך נכון לגרום להתקנת דבר החקיקה הנדרש ?

תשובת שר-האוצר י. הורביץ :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הגנו מודעים לבעיה, וכדי לתקן את המצב אנו מאפ-שרים הוצאת הכסף מהקרן לאחר שש שנות חסכון. אנו מטפלים כעת בתיקון פקודת מס הכנסה בהתאם.

5770. החלפת מכונות ההגרלה של מפעלי-הפיס

חבר-הכנסת א. ג. בריאן שאל את שר האוצר ביום י' באדר תש"ם (27 בפברואר 1980) :

א. בעקבות הערות מבקר המדינה הופרדו בזמנם התפקידים של יושב-ראש מועצת מנהלים של מפעלי-הפיס והמנהל הכללי של החברה, אשר התרכזו בידי אדם אחד. שאלתי היא :

1. מדוע יש צורך כיום ביוש-ראש מועצת מנהלים פעיל, בשכר מלא, עם לשכה צמודה ושירותים קבועים, כאשר יש לחברה מנהל כללי בשכר ?
- ב. לפני כשנה החליט מפעלי-הפיס להוציא מכלל שי-מוש מכונות ההגרלה הקיימות, שנרכשו בנורבגיה ב-1964, ולרכוש במקומן מכונות דומות מתוצרת הארץ, על-פי הזמנה מיוחדת. על החלפה זו הוחלט על סמך המלצת

אינני יכול להתכחש שהכנסת אישרה חוק מיוחד למר-אייזנברג.

סיפרת לי דבר חדש, שהוא חבר במפלגה הליברלית.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
פעיל.

שר-האוצר י. הורביץ :

שהוא גם פעיל לא ידעתי, אני משוכנע שאין לזה כל קשר ליחס שהממשלה גילתה כלפיו בזמנה. אבל את הסיפור הזה אני שומע בפעם הראשונה.

5483. החקיקה הרטרואקטיבית לגבי סוגי מכונות עסקיות

חבר-הכנסת א. שריר שאל את שר האוצר ביום כ"ו בשבט תש"ם (13 בפברואר 1980) :

קובץ תקנות מס' 4042 שינה באופן רטרואקטיבי את סוגי הרכב המוכרים כעוסקים בעסק. יוצא שאדם שרכש מכונת מתוצרת "שברולט" מדגם "אל-קאמינו" או מכונת מתוצרת "ג'י.מ.סי." מדגם "קאבאלייר", שהוצ-אותיהן הוכרו כהוצאות עסקיות, מצא את עצמו עם רכב אשר הוצאותיו אינן מוכרות ועל-ידי כך נגרם לו נזק רב.

אי לכך אבקש מכבוד השר להשיב לי :

מה הוא ההסדר שהשר מציע לגבי אנשים שבידיהם רכב שאת הוצאותיו אינם יכולים לנכות, ומדוע נחקקה במקרה זה חקיקה רטרואקטיבית ?

תשובת שר-האוצר י. הורביץ :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. תיקון לתקנות מס הכנסה (ניכוי הוצאות רכב) (תיקון מס' 3), תש"ם—1980, הדוחה את תחילתה של התוראה הנדונה ליום 1 באפריל 1980, הועבר לאישור ועדת הכספים של הכנסת. בזאת תבוטל התחולה למפרע של התקנות.

2. התחולה למפרע, שנקבעה בזמנה לתקנות, באה להחיל את ההוראה למשך שנת מס 1979 כולה, דבר המחייב מן המבנה של פקודת מס הכנסה.

5566. פיקוח על היקף כוח-האדם בשירותים

חבר-הכנסת א. שפייר שאל את שר האוצר ביום ג' באדר תש"ם (20 בפברואר 1980) :

לאור החלטת הממשלה להקפיא את תקני כוח-האדם בשירות הממשלה, ולעודד שירותים ציבוריים אחרים ללכת באותה הדרך, אודה לשר אם ישיב לי :

- א. האם נוסד גוף שידווח, מדי פרק זמן מסוים, על מצב כוח-האדם בשירותים הציבוריים, או שמא ייעשה הדבר על-ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ?
- ב. האם הוטלה על כל המוסדות השירותיים במדינה חובת דיווח לגוף המפקח על שינויים במצבת כוח-האדם שלהם ?

ג. אחת הבעיות בפיקוח זה היא תכיפות הדיווח ומ-הימנותו. האם יוגש דין-וחשבון כזה ארבע פעמים, שלוש פעמים, או פעמיים בשנה ? האם חניתן סומכי לנתונים אלה ?

שר-האוצר י. הורביץ :

נציבות שירות המדינה ניהלה משאומתן עם ההסתדרות בנוגע לפיצויים לעובדי המדינה בשטחים, כשהסתדרות היתה לשלם להם פיצויים כנהוג בשירות המדינה. סגן שר האוצר דאג, מר יחזקאל פלומין, הציע בכתב ליושב-ראש ועד העובדים ביהודה ובשומרון עקרונות להטבות לעובדי המדינה בשטחים. פירושן של הטבות אלה היה מענק חד-פעמי לעובדים הנשארים בשירות, פיצויים מוגדלים, מענקים וחודשי חיפוש עבודה לעובדים שיעזבו את שירות המדינה. על בסיס העקרונות של סגן שר האוצר נוהל משאומתן עם ההסתדרות, שהסתיים בהסכם.

תנאי פרישה שסוכמו הם על בסיס ההצעה הנ"ל של סגן שר האוצר דאג, בשינוי זה שהמשכורת לצורך מענק לנשארים היא משכורת כוללת. המשכורת הכוללת אינה אחידה, ולגבי עובדים שאין להם הטבות רבות היא תגיע לכ-150%. לפי החישובים שנערכו אין עובדים שיזכו למענק של 2.5 חודשי עבודה. ברצוני להבהיר כי על המענק משולם מס הכנסה ודינו אינו כדין פיצויי פיטורין. לפי הידוע חלק גדול מעובדי המדינה בשטחים אשר משרותיהם תהפוך להיות עשויים לפרוש מהשירות, דבר העולה בקנה אחד עם צימצום המנגנון, ועניין המענק לנשארים איננו רלבנטי לגביהם.

היו"ר ש. ארבל-אלמולינו :

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת פלומין.

יחזקאל פלומין (הליכוד) :

אדוני השר, האם כבר פורשו עובדים מהשירות, על-פי תנאים מוסכמים, לפחות אלה שעבדו בדרום-סיני? באילו תנאים פורשו העובדים?

שר-האוצר י. הורביץ :

אני חייב להודות שאינני יודע את הפרטים. אני מוכן לברר זאת ואודיעך.

5866. ידעיה בדבר הקמת קרן לעידוד התעשייה בקריית-ארבע

חברת-הכנסת ש. אלוני שאלה את שר האוצר ביום י"ז באדר תש"ס (5 במאס 1980) :

פורסם ברבים בעלון מקומי של קריית-ארבע, ולא הוכחש, שהקמת יחד עם ראש הממשלה קרן בת 500 מיליון לירות לעידוד התעשייה בקריית-ארבע ובשאר ישובי יהודה ושומרון.

הואיל ובקריה זו 4 מפעלים נסגרו ו-7 כושלים, ועדותם של אנשי קריית-ארבע קובעת "כי הם 7 מפעלים" אומללים שפעילותם קרובה לאפס, והם נמסרו ללא אחיות, ללא בדיקה וסינון וללא פיקוח, ובלעז לשווא הון עתק מכספי ציבור, הנגי שואלת :

1. למה מיועד הסכום של 500 מיליון לירות? מה הרווחיות הצפויה מהשקעות אלה ולפי איזה סולם עדיפות יות נבצע סכום זה?
2. מאיזה סעיף בתקציב המדינה ניוונה קרן מיוחדת זו?
3. מה הוא הפיקוח הציבורי על השימוש בכסף הנמסר לאנשי קריית-ארבע ולבעלי המפעלים שם?

מומחה ממכון-ויצמן, והיא עלתה כ-4 מיליון לירות. המכונות החדשות טרם הופעלו. אבקש לדעת, במיוחד נוכח הירידה ברווחיות החברה :

2. האם נכון שהמכונות הישנות היו במצב תקין ולא היו תקלות טכניות בהפעלתן?

3. אם כך הדבר, מה הסיבה לפניית מפעלה-פיס למומחה ומה הסיבה להמצלת להחליף את המכונות?

ג. לפני כ-4 שנים הוחלפה במפעלה-פיס מערכת מכונות ההטבעה ונרכש מחשב קטן לצרכי תיפעול במחיר כולל של כחצי-מיליון דולר, תוך גניית 1,000 מכונות הטבעה שהיו במצב טוב מאוד. הדבר נומק בצורך לבצע בתוך מפעלה-פיס עבודה שעד אז נעשתה בשבילו בחוץ. רצוני לשאול :

4. האם נכון הדבר שההוצאות התיפעוליות לצידוד החדש גדולות מן ההוצאות להפעלת הצידוד הישן, שעדיין היה במצב תקין מאוד?

5. האם נכון הדבר שהמחשב עובד רק יומיים בשבוע ואינו מושכר לגורם אחר בזמן שהוא עומד בטל?

6. מה הם השיפורים שחלו עלי-ידי החלפת מכונות ההטבעה והפעלת מחשב במפעל — במקום להמשיך בשי-רות-יחזק של מחשב — אשר הצדיקו הוצאה של כחצי-מיליון דולר?

תשובת שר-האוצר י. הורביץ :

(לא הוקראה, במסגרת לפרוטוקול)

א. הפרדת התפקידים בוצעה בעקבות המלצת מבקר המדינה. מיגוון התפקידים של היושב-ראש מחייב העסקה במשרה מלאה.

ב. החלפת המכונות הישנות נעשתה על סמך חוות-דעת מומחים ויועצים ממכון-ויצמן למדע.

5864. תישיבי הנמל לעובדי מדינה שהעסקו בשטחים ופורשים מן השירות

חברת-הכנסת י. פלומין שאל את שר האוצר ביום י"ז באדר תש"ס (5 במאס 1980) :

נמסר לי כאילו עומד להיחתם הסכם עם העובדים האזוריים בשטחים ולפי יקבל כל עובד החוזר לעבודה במשרד-האם שלו גמול בשיעור של משכורת כוללת (דהיינו לרבות שעות נוספות, יחזקת רכב וכו') לכל שנת עבודה. הגמול כאמור מסתכם בכ-2.5 משכורות קובעות לכל שנת עבודה, ובהתאם לכך תגמולים אלה יכולים להסתכם בכמחצית מיליון לירות לעובד, ולכלל העובדים — בכמה מאות מיליוני לירות.

יתירה מכן, כתוצאה מתגמול נדיב זה קטן הפער בין התגמולים לעובדים החוזרים לעבודה בשירות המדינה לבין מי שיפרשו מהשירות, ויקטן בהתאם התמריץ לפי-רישה.

אי לכך אבקש מכבודו להשיב לי :

1. האם נכונה הידיעה כפי שהובאה לעיל?
2. האם בדעת השר להתערב ולמנוע חתימת הסכם כאמור?
3. כיצד יתיישב הסכם כאמור עם מדיניות השר לצימצום מנגנונים ולחסכון בתקציבים?

שרי-האוצר י. הורביץ :

א. 28 מחשבים — להוציא מערכת הבטחון.

ב-ג. קיימת ניצולת טובה של מחשבים. נעשים מאמצים להגיע לשיפורים נוספים.

ד. המרכז למיכון משרדי מוכר שעות מחשב לגופים חוץ-ממשלתיים בהיקף של כ-5% מכלל העבודות.

ה. הממשלה קונה שירותי מחשב מגופים פרטיים כאשר המגמה היא כי העבודות שמבחינה כלכלית וטכ-נולוגית כדאי לבצען מחוץ לממשלה אין צורך שהממשלה תעסוק בהן.

5906. שיעור העלאת התעריפים של שיחות טלפון

חבר-הכנסת א. שפייר שאל את שר האוצר ביום ג' בניסן תש"ם (20 במארס 1980) :

לדברי המנהל הכללי של משרד התקשורת דרישת משרד האוצר לייקר את שיחות הטלפון ב-55% חורגת בהרבה מעלותן הריאלית, ומגמתה, כנראה, ספיגת מסים עקיפים נוספים מן הציבור.

אודה לשר אם ישיב לי :

א. האם אכן דרש האוצר העלאת תעריפי שיחות הטלפון בשיעור הנזכר ?

ב. האם נכונה הטענה שההעלאה שדורש האוצר אינה נובעת מצרכי משרד התקשורת אלא מרצונו לספוג, בדרך זאת, כספים נוספים מן הציבור ?

ג. אם אין הטענה נכונה, אילו שיקולים עומדים בבסיסה של הדרישה הנזכרת ?

ד. האם קיימה, בטרם הועלתה הדרישה, התייעצות בנושא עם אנשי משרד התקשורת ?

שרי-האוצר י. הורביץ :

א. הפנייה היתה של שני המשרדים.

ב. ההעלאה באה לכיסוי התייקרויות בלבד.

5907. תחזית התקנת טלפונים

חבר-הכנסת א. שפייר שאל את שר האוצר ביום ג' בניסן תש"ם (20 במארס 1980) :

לדברי המנהל הכללי של משרד התקשורת, ועל-אף הטענות של משרד האוצר שתקציב משרד התקשורת יאפשר התקנתם של 70,000 טלפונים השנה, ניתן יהיה להתקין, למעשה, לא יותר מ-30,000 מכשירים. המנהל הדגיש שמשרד התקשורת מוכן לתת ידו לקיצוצים אך לא לסילופים.

אודה לשר אם ישיב לי :

א. על מה מסתמכת קביעת האוצר שתקציב משרד התקשורת יאפשר התקנתם של 70,000 טלפונים השנה ?

מי המומחים שהכינו את התחזית הנזכרת ?

ב. האם נתבקשו מומחי משרד התקשורת לתת לאנשי האוצר חוות-ידעת משלהם, בטרם פירסם האוצר את תחזיותיו ?

שרי-האוצר י. הורביץ :

היתה מחלוקת בהערכה לגבי מספר ההתקנות האפשריות.

תוך דיונים הגיעו שני המשרדים לסיכום משותף.

4. הואיל ואנו עומדים בסני מיתון ואבטלה, כמה פועלים מבין המתנחלים מועסקים ויועסקו במפעלים אלה ?

תשובת שרי-האוצר י. הורביץ :

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אין קרן כזו, אך נעשו הסדרים המאפשרים מתן ערבויות בעת הצורך גם למפעלים מעבר לקו-הירוק.

5877. נזקי השביתות בשנת 1979

חבר-הכנסת מ. שחל שאל את שר האוצר ביום י"ז באדר תש"ם (5 במארס 1980) :

אודה לשר אם יואיל להשיב לי :

1. כמה ימי עבודה ירדו לטמיון בשביתות שהיו במשק הישראלי במהלך שנת 1979 ?

2. מה הוא הנזק הכספי שנגרם למדינת ישראל בעטיין של השביתות במהלך שנת 1979 ?

תשובת שרי-האוצר י. הורביץ :

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1) 535,122 ימי עבודה אבדו למשק בשנת 1979 ב-118 שביתות מלאות, מהן 61 במגזר הציבורי, 34 שבי-חות בסקטור הפרטי, 13 שביתות בסקטור ההסתדרותי ו-10 שביתות בסקטורים מעורבים.

2) 250,505 עובדים השתתפו בשביתות אלה.

3) כמדינת ישראל היו 98 שביתות חלקיות, עיצומים, הפסקת עבודה בשעות נוספות וכד', ובהם השתתפו 150,272 עובדים.

4) 72 שביתות מלאות ו-91 שביתות חלקיות לא קיבלו את אישור ההסתדרות.

5) אין כל אפשרות להעריך את הנזק הכספי בהתחשב בכך שהנזק העקיף לא ניתן למדידה.

5905. ניצולת המחשבים הממשלתיים

חבר-הכנסת א. שפייר שאל את שר האוצר ביום ג' בניסן תש"ם (20 במארס 1980) :

בכנס של אנשי מחשבים, שנערך זה מכבר, נטען ש-40% מכוח המיחשוב במדינת ישראל אינם מנוצלים. לדברי אחד המומחים בולטת התופעה גם במערכת הממשלתית, המאופיינת בכיובו וכפילויות בתוהו המחשבים.

אודה לשר אם ישיב לי :

א. כמה מחשבים יש בבעלות הממשלה ?

ב. כמה שעות מחשב עומדות לרשות כל משרדי הממשלה בשלוש משמרות, וכמה מהן מנוצלות ?

ג. האם מנוצלים מחשבי הממשלה בצורה אופטי-מאלית ?

ד. האם מוכרת הממשלה "שעות מחשב" לגופים פרטיים ? אם כן — מה היו ההכנסות מכך בחודש ינואר 1980 ?

ה. האם קונה הממשלה "שעות מחשב" מגופים פרטיים ? אם כן — מדוע ? כמה הוציאה על כך הממשלה בינואר 1980 ?

6002. הטלת קנסות לא-חוקית על פיגור בתשלומים למס הכנסה

חבר-הכנסת ח. קופמן שאל את שר האוצר ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980):

בסעיף 190(ג) לפקודת מס הכנסה נקבע כי "לא שילם אדם סכום אחר שהוא חייב לשלם לפי פקודה זו במועד שנקבע, ייוסף עליו קנס בשיעור של 1% מסכום הפיגור לכל 15 ימים של פיגור."

בפועל נקלטים התשלומים במחשב של מס הכנסה בפיגור של עד שלושה שבועות, ואי לכך מוטלים על הנישומים קנסות ללא בסיס חוקי.

אודה לשר אם ישיב לי:

מה בדעת השר לעשות כדי לגרום לכך שקליטת התשלומים תיעשה סמוך לביצוע התשלום ותימנע הטלת קנסות בניגוד לחוק?

תשובת שר-האוצר י. הורביץ:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בחודשים אוקטובר 1979 ועד פברואר שנה זו היו, מסיבות שונות, פיגורים בקליטת התשלומים. כיום התש-לומים נקלטים כשבוע מיום התשלום.

קנסות אלה לא נגבים, ונציבות מס הכנסה עושה הכול כדי לקצר תקופה זו ככל האפשר.

6003. חיוב לא-חוקי בריבית על חוב למס הכנסה

חבר-הכנסת ח. קופמן שאל את שר האוצר ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980):

בסעיף 187 לפקודת מס הכנסה נקבע שעל חוב מס ששולם לאחר תום שנת המס יוטלו ריבית והצמדה.

בפועל מוטל החיוב של ריבית והצמדה על כל סכום הנזקף לחובת הנישום לאחר תום שנת המס, אף אם הזקיפה לאותה שנה היתה מוטעת. כשמתקנת הטעות אין מבטלים את החיוב האמור ואין מחזירים לנישום את הריבית וההצמדה שקוזזו שלא כדין מהיתרה המגיעה לו, אלא אם פנה למשרד השומה וביקש שיחזירו לו את הריבית וההצמדה שהופחתו שלא כדין מההחזר המגיע לו.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

מה בדעת השר לעשות כדי לגרום לכך שאגף מס הכנסה יחזיר ביזמתו סכומים שגבה ללא הצדק חוקי?

תשובת שר-האוצר י. הורביץ:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

באחוז קטן ביותר של המקרים קורה שמחייבים בריבית תשלומי-יתר שנוקפו לחובת הנישום בטעות.

נציבות מס הכנסה מכינה תכניות מחשב כדי למנוע חיובים אלה.

יש לקוות כי תוך שישה חודשים, לכל היותר, תסתיים הכנת התכנית, והבעיה שהועלתה בשאלתה תבוא על פתרונה. מכאן, כפי שצויין בשאלתה, הריבית וההצמדה מוחזרות בכל מקרה עם פניית הנישום.

6000. הטלת קנסות מקדמת על איחורים בהגשת הדיווחות למס הכנסה

חבר-הכנסת ח. קופמן שאל את שר האוצר ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980):

בסעיף 188(א) לפקודת מס הכנסה נקבע כי "לא הגיש אדם דיווח-שבון במועד שנקבע — — —, יוטל עליו בעד כל חודש של פיגור קנס של 3% מסכום המס לשנת המס האחרונה — — —"

בפועל הוטלו לגבי שנת המס 1978 קנסות על-פי הסעיף הנ"ל עוד בטרם עבר המועד החוקי להגשת הדיווח-שבון.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

מה בדעת השר לעשות כדי לגרום לביטול הקנסות שהוטלו ולמנוע הישנות מקרים כאמור?

תשובת שר-האוצר י. הורביץ:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הקנסות שהוטלו בשנת המס 1978 בגין פיגור בהגשת הדיווח-הוטלו לאחר המועד החוקי להגשתם.

היו מקרים שהדיווח-הוגש לא נקלטו במועד במה-שב, ועל נישומים אלה הוטלו קנסות ללא הצדקה.

קנסות אלה בוטלו, ונציבות מס הכנסה עושה הכול כדי שמקרים אלה לא יישנו.

6001. פיגור בהחזרת יתרות זכות של מס הכנסה

חבר-הכנסת ח. קופמן שאל את שר האוצר ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980):

בסעיף 159א(ב) לפקודת מס הכנסה נקבע כי "שילם אדם מס לשנת מס פלונית — — — יתר על הסכום שהוא חייב בו על-פי דיווח-שבון שהגיש לפי סעיף 131, והדין והחשבון היה מבוסס על פנקסי חשבונות — — —, תוחזר לו היתרה תוך 90 יום מיום שהגיש את הדיווח-החש-בון — — —"

בפועל טרם תוחזר חלק ניכר מתשלומי היתר ששולמו בשנת המס 1978, אף שהדיווח-הוגש במועד, ועברו מאז יותר מ-90 יום.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

מה בדעת השר לעשות כדי לגרום לכך שאגף מס הכנסה יזרו את החזרי המס כאמור בחוק?

תשובת שר-האוצר י. הורביץ:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

נוהל החזרי מס המופעל כיום מבטיח תחזר יתרת הזכות תוך כ-60 יום מיום הגשת הדיווח.

האמור לעיל נכון, מלבד אחוז קטן של מקרים היוצאים שגויים ויש צורך לתקנם.

נציבות מס הכנסה שוקדת על הקטנת מספר השגיאות ככל האפשר.

חוייבים לכנסת יגרום שיבושים נוספים ומרידות הולכת וגוברת בקרב פנסיונרים בשירות המדינה, רצוני לשאול את כבוד השר:

1. מה הם הגימוקים לכך שעדיין לא הובאו לכנסת התיקונים בחוק שירות המדינה (גימלאות), כמחוייב מן ההסכם?
2. האם מוכן כבוד השר להחיש את השלמת התיקונים?
3. מתי יש בדעתו להביא את התיקונים בחוק לכנסת?

שר-האוצר י. הורביץ:

לאחר חתימת ההסכם הקיבוצי מיום 29 בנובמבר 1978 התעוררו ספקות אצל כל הגורמים החתומים על ההסכם (לרבות ההסתדרות) לגבי אפשרות יישומו כל-שנו.

הספקות נוצרו, בין השאר, לאור חישובים שנעשו והמוכחים, לכאורה, שקיימים מקרים שבהם עשויים פנסיונרים להיפגע אם יתוקן החוק.

אנו בודקים עתה את הנושא, ותוך זמן קצר נדע אם ניתן לתקן את החוק או לערוך שינויים בהסכם מיום 29 בנובמבר 1978.

אם נחשוב שיש לבצע שינויים בהסכם נבוא בדברים על כך עם ההסתדרות.

6122. מתן הנחה במס הכנסה לתושבי מגדל שבצפון

חברת-הכנסת ד. זילנפסקי שאל את שר האוצר ביום כ"ח באייר תש"ם (14 במאי 1980):

לפי מכתבו של יוסף ברלס, ראש המועצה המקומית מגדל, לא ניתנה לתושבי מגדל שבצפון, המסווג כאזור פיתוח א, הנחה של 5% במס הכנסה הניתנת ליושבים אחרים שזכאותם אף פתוחה מזו של מגדל.

שאלתי לכבוד השר:

מה יעשה כבודו לתיקון הדבר?

שר-האוצר י. הורביץ:

ועדת הכספים של הכנסת הקימה ועדת-משנה, בראשותו של חבר-הכנסת יגאל כהן-אורגד, שתדון מחדש בכל נושא ההנחות במס הכנסה לאזורי-פיתוח.

6125. רכישת מינהל הרכב

חברת-הכנסת א. הרליץ שאלה את שר האוצר ביום כ"ח באייר תש"ם (14 במאי 1980):

אודה לכבודו, כלשר הממונה על מינהל הרכב, אם יודיע לי:

1. כמה מכוניות ומשאיות ירכוש מינהל הרכב בשנה תקציבית זאת בשביל:
- א. משרדי הממשלה;
- ב. המשטרה;
- ג. משרד הבטחון וצה"ל.
2. כמה כלי-רכב ירכש מינהל הרכב בתעשיות רכב בע"מ בנצרת?

6044. ביטוח הוצאות משפטיות על-ידי ההכרה "טמיר"

חברת-הכנסת מ. עמאר שאל את שר האוצר ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980):

חברת ביטוח ישראלית "טמיר" מפרסמת את הצעור-תיה לסוג חדש של ביטוח לכיסוי הוצאות משפטיות, הכוללות שכר טיחת עורכי-דין ואגרות משפט בתביעות פליליות ובתביעות אזרחיות.

סוג חדש זה של ביטוח מחייב בדיקה אם אין הוא נוגד "תקנת הציבור", בייחוד לגבי משפטים פליליים.

אבקש להשיב לי:

א. האם הינך נכון לברר את פרטי הביטוח המוצע כנ"ל, את פוליסת הביטוח ותנאיה וכן את היקף הביטוח ומשמעותו הציבורית?

ב. אם כן — ולאחר הבירור — האם תהא מוכן להודיע על תוצאות הבדיקה?

ג. אם תוצאות הבדיקה מחייבות נקיטת פעולות מצדך, האם תהיה מוכן לפרט את הפעולות?

תשובת שר-האוצר י. הורביץ:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. הפוליסה לביטוח הוצאות משפטיות מבטיחה לרוכשה החזר הוצאות משפטיות שהמבוטח נזקק להן בתביעות פליליות ואזרחיות שהתעוררו עקב תאונה כלשהי. הפוליסה אינה מכסה הוצאות שהתעוררו עקב פעולה יוזמה מצד המבוטח, כגון השתתפות בשור, מירמה, סיכוך וכיוצא בזה.

הביטוח בא לסייע לאנשים הנקלעים באופן מקרי לסכך משפטי והזקוקים לפתע לסכומי כסף גדולים כדי להגן על זכויותיהם.

תנאי הביטוח אושרו על-ידי המפקח על הביטוח, לאחר שמשדר המשפטים הודיע כי אין לו התנגדות למכירת ביטוח זה.

ב. אינני רואה צורך לנקוט פעולות אשר ימנעו מכירת ביטוח זה.

6083. הכנסת תיקונים בחוק שירות המדינה (גימלאות)

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמולינו שאלה את שר האוצר ביום י"ג באייר תש"ם (29 באפריל 1980):

נודע לי מפי נציגי האגף לבטחון סוציאלי בהסתדרות הכללית שלגבי ההסכם שנחתם בין נציבות שירות המדינה לבין ההסתדרות הכללית בדבר ביצוע ההסכם הקיבוצי מיום 29 בנובמבר 1980, בעניין הכללת רכיבי שכר נוספים בפנסיה לצרכי חישוב הגימלאות, אי-תיקון חוק שירות המדינה (גימלאות) מונע מן העובדים הפורשים לגימלאות הכללת רכיבי השכר הנוספים במסגרת משרותם הקובעת, והדבר פוגע בקיצבתם. כך מתרחב אי-הסדר בתחום זה בכל מערכת הבטחון הפנסיוני, בו בזמן שקרנות הפנסיה של ההסתדרות הכללית ביצעו את השינויים בתקנות והפנסיונרים בקרנות אלה נהנים כבר מהשינויים שנכללו בהסכם.

לנוכח העובדה שסחבת נוספת באי-הכנסת התיקונים המחוייבים מן ההסכם לגבי חוק שירות המדינה (גימלאות), ובתחת-השב בעובדה שעייכוב נוסף בהבאת התיקונים המ-

לי כי הפרופסור חיים הררי, יושב-ראש הוועדה לתיכנון ולתקצוב שליד המועצה להשכלה גבוהה, עומד להציע בדיקה רצינית ויסודית של שכר הסגל האקדמי ומערכת ההשתלמות המעוגנת בהסכמי שכר.

6193. תקנות ה"לוח" ומפעל-הפנים

חבר-הכנסת י. יצחקי שאל את שר האוצר ביום ד' בסיון תש"ם (19 במאי 1980):

לאחרונה פורסם בעתונות שאדם שקנה "לוח" זכה ב-2 מיליון לירות.

בבואו לקבל את הפרס התברר לו כי התחנה שבה קנה האיש את כרטיס ה"לוח" לא העבירה את העתק כרטיס ה"לוח" למרכז.

על-פי תקנות ה"לוח" אין האיש יכול לקבל את הכסף.

לדעת כל המשפטנים, אם ילך למשפט יקבל האיש פסק-דין שיחייב את מפעל-הפנים לשלם את הפרס.

האם עצם קיום הסעיף בתקנות ה"לוח" נכון הוא?
האם כבוד השר לא השתכנע כי יש להורות למפעל-הפנים לבטל את הסעיף?

תשובת שר-האוצר י. הרביץ:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לפי המידע שנמסר לנו על-ידי מפעל-הפנים העניין נמצא בחקירת המשטרה מתוך חשד לזיוף הטופס.

6194. מתן הלוואות לישראלים-יורדים על-ידי בנק לאומי לישראל בני-יורק

חבר-הכנסת י. יצחקי שאל את שר האוצר ביום ד' בסיון תש"ם (19 במאי 1980):

נודע לי כי בנק לאומי לישראל בע"מ בני-יורק נתן הלוואות במיליוני דולרים למשפחות יורדים ישראל-ליות.

אבקש מכבוד השר להשיב לי:

האם אין טעם לפעם במתן תמריצים ליורדים ישראלים על-ידי מימון עסקיהם באמצעות בנק ישראלי?

תשובת שר-האוצר י. הרביץ:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

(1) "בנק לאומי לישראל טרוסט ניו-יורק" הוא חברה הרשומה בארצות-הברית ומהווה אישיות משפטית נפרדת מבנק לאומי לישראל. חברה זו אינה נמצאת במיקומו הישיר של המפקח על הבנקים.

(2) לפי המידע שבידינו מבצע בנק לאומי ניו-יורק עיסקאות עם כל לקוח הפונה אליו, ללא אפליה בשל מוצאו. כל עוד עוסקאות אלה מבוצעות בתנאים מסחריים מקובלים הרי שלפי מיתב הבנתנו אין בכך משום תמריץ ליורדים, כדברי השואל.

(3) לא ידוע לנו על כך שמוסדות ישראלים או בשליטה ישראלית מטילים חרם כלכלי על ישראלים-יורדים.

3. כמה כלי-רכב יוזמנו מתוצרת-חוץ ומאילו חברות ודגמים?

4. האם קיימת מדיניות של העדפת כלי-רכב מתוצרת הארץ על פני כלי-רכב מיובאים?

תשובת שר-האוצר י. הרביץ:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מינהל הרכב רוכב לרכב למרבית משרדי הממשלה, פרט ל- (א: משרד הבטחון; ב: המשטרה; ג: משרד התקשורת; ד: מע"צ — רכב כבד).

2-3. מספר כלי-הרכב שיירכשו בשנה זו אינו ברור בגלל סיום הדיונים התקציביים רק בתאריך זה, ועדיין לא גובשה מדיניות החלפת הרכב. יש להניח כי נתחיל מכונות בתדירות קטנה יותר מבשנים שעברו ואף נעבור למכוניות צנועות יותר.

4. אנו מעדיפים רכישת תוצרת הארץ בכל הדרוש לממשלה, לרבות רכב. מובן שאנו בוחנים האם הרכב המורכב בארץ מתאים למשימות שהרכב צריך לבצע.

6192. ההשתלמויות של הסגל האקדמי

חבר-הכנסת י. יצחקי שאל את שר האוצר ביום ד' בסיון תש"ם (19 במאי 1980):

ידוע לי כי מדי שנה יוצאים משתלמים אקדמאים למוסדות חינוך ומחקר לחוץ-לארץ.

אבקש מכבוד השר להשיב לי:

1. מה הוא הסכום הכולל שמשרד האוצר מקציב בדולרים להשתלמויות הללו במשך שנת כספים אחת?
2. כיצד מחולקים המשאבים, לפי מוסדות המחקר האלה:

א. אוניברסיטאות תל-אביב, ירושלים, חיפה, באר-שבע, בראילון, סמינארים;

ב. מוסדות מחקר;

ג. מוסדות אחרים?

3. האם יש לבדוק מחדש את התנאים להמשך מתן סכומים כספיים גדולים להשתלמויות?

תשובת שר-האוצר י. הרביץ:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. האוצר אינו מממן ישירות השתלמויות של הסגל האקדמי. השתלמויות אלה כלולות בתקציביהם של המוסדות להשכלה גבוהה. (השתתפות הסקטור הציבורי בתקציבי המוסדות להשכלה גבוהה היא כ-75%).

2. בשנת תשל"ט יצאו להשתלמות במסגרת 7 המוסדות להשכלה גבוהה כ-3,500 משתלמים, מהם כ-500 לשנת שבתון. זאת בתוצאה כוללת של כ-6 מיליון דולר, לפי הפירוט הזה: האוניברסיטה העברית — 1,689,000 דולר; הטכניון — 906,000 דולר; אוניברסיטת תל-אביב — 1,522,000 דולר; אוניברסיטת בראילון — 672,000 דולר; אוניברסיטת חיפה — 344,000 דולר; אוניברסיטת בן-גוריון — 454,000 דולר; מכון-ויצמן למדע — 480,000 דולר.

3. סוגי ההשתלמות ותנאיהן הם חלק מהמערכת שעליה מופקדת המועצה להשכלה גבוהה. כידוע קשור חלק ממערכת ההשתלמויות בשכר הסגל האקדמי. ידוע

6208. שיעור הפיצויים שנקבע למנהלה לשעבר של "רסקו"

חברת הכנסת ש. ארבל-אלמזוליני שאלה את שר האוצר ביום ד' בסיון תש"ם (19 במאי 1980):

בעתון "הארץ" פורסם ש"רסקו" תשלם למנהלה לש- עבר מר יגאל ויינשטיין 13.5 מיליון לירות פיצויים בגין תביעותיו לגבי תקופת עבודתו ב"רסקו", שממנה פרש ב-1978.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם אין שר האוצר חושש שתשלום פיצויים כה גדולים בשביל תקופה כה קצרה פוגע במוסר העבודה?
 2. האם אין החלטת מועצת המנהלים יוצרת תקדים לתשלום פיצויים גם למנהלי חברות ממשלתיות עם פרי- שתם מהעבודה מרצון או עם "התפטרותם"?
- האם הגיב שר האוצר על החלטת מועצת המנהלים של "רסקו"?

אם לא — האם יש בדעתו להגיב ולפעול לשינוי ההחלטה?

שר-האוצר י. הורביץ:

אין לממשלה ולשר האוצר מעמד כלשהו בניהולה של חברת "רסקו", ולפיכך אין שר האוצר מגיב על החלטות מועצת המנהלים שלה.

6209. גורל הפקדונות שהופקדו בבנק "הלוואה וחסכון" כדמי-חבר

חברת הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר האוצר ביום ד' בסיון תש"ם (19 במאי 1980):

בתשובה מיום 7 במאי 1980 על השאלתה שלי מס' 4533 אמר כבודו: "הפרטים שנמסרו על-ידי השואל אינם מאפשרים התייחסות קונקרטית למקרה שהוא הזכיר ולש- אלוותיו הקונקרטיים."

לאור הנ"ל הנני מציין את בנק "הלוואה וחסכון" שהיה ברחוב הרצל (פינת יהודה הלוי) בתל-אביב ומבשר תשובה על השאלות לגבי סניף זה, כפי שהצגתי אותו בשאלתה הנ"ל.

שר-האוצר י. הורביץ:

(א) בדברי ההקדמה לשאלתה מס' 5433 מיום 6 בפברואר 1980 קובע הושאל כי אורח נאלץ לרכוש בשנת 1948 מניה של בנק. בשאלתה מס' 6209 מיום 19 במאי 1980 מבהיר השואל שכונתו היא לבנק "הלוואה וחסכון" ברחוב הרצל בתל-אביב.

הנני להבהיר כי בשנת 1948 לא היה קיים כלל בנק "הלוואה וחסכון". באותה שנה היתה קיימת אגודה ש- י" תופית בשם זה. המקובל לגבי אגודה שיתופית הוא כי הרוצה להיות חבר בה ולהיעזר בשירותיה משלם "דמי חבר" ואינו רוכש מניות, מאחר שאלה ניתנות לרכישה רק בחברות ולא באגודות שיתופיות.

(ב) האגודה הנ"ל שינתה בשנת 1969 את מעמדה המשפטי והפכה לבנק. לחברי האגודה ניתנו מניות בבנק החדש בשווי העולה פי שלושה על דמי החבר.

(ג) בשנת 1971 העביר הבנק הנ"ל את עסקיו הבנ- קאיים לבנק הפועלים בע"מ. משום כך בוטל הרישון שהיה

לבנק לעסוק בעסקים בנקאיים ושמו שונה ל"חברת הל- וואה וחסכון לישראל (לשעבר יפ"ת"א) בע"מ". יצויין שהמצב העסקי של בנק הלוואה וחסכון לישראל (לשעבר יפ"ת"א) בע"מ בעת העברת נכסיו והתחייבויותיו לבנק הפועלים בע"מ לא היה מצדיק החזרת סכום כלשהו לאוחזים במניותיו.

(ד) אם בנק הפועלים מציע היום מה שמציע לאותו במניה של חברת הלוואה וחסכון לישראל (לשעבר יפ" ת"א) בע"מ, הרי זו עיסקה שאין לה קשר ישיר עם רכישת הנכסים והתחייבויות של בנק הלוואה וחסכון לישראל על- ידי בנק הפועלים, שבוצעה בנובמבר 1971, אלא יש לראות בה רכישת מניות בחברה שמניותיה אינן נסחרות בבורסה. מכאן שעיסקה זאת היא עיסקה בין קונה מרצון למוכר מרצון, ואין לי מעמד או זכות התערבות בה.

היו"ר ש. ארבל-אלמזוליני:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת שלנסקי.

דב שילנסקי (הליכוד):

בשנת 1948 כל עולה חדש שקיבל הלוואה מהסוכנות וכל חייל שהשתחרר וקיבל הלוואה ממשרד הבטחון, קיבלו את ההלוואה דרך בנק הלוואה וחסכון בתל-אביב, ולא יכלו לקבל את ההלוואה בלי לשלם — אם תקרא לה דמי חבר או מניות — לירה על כל מאה לירות שקיבלו כהלוואה. האם אין זה שור האזרח אם לאחר 15 או 30 שנה אימרים לו שהלירה ששולמה ב-1948 שווה שלוש לירות? וזה גזל.

שר-האוצר י. הורביץ:

יכול להיות שזה עוול. יכול להיות שזה עיוות. אינני מתמייך שיש בכוחי לתקן כל עיוות ועולה שנעשו מאז 1948 ועד היום. אינני יודע את הפרטים. ייתכן מאוד שיש מקום לבקש מבנק ישראל או גורם אחר לבדוק איך נהגו בעבר. אין בכוחי לתקן היום ולקבוע איך נהגו בעבר.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני חושב שיש לך כוחות גדולים, וצריך לתקן כל עוול שנעשה.

שר-האוצר י. הורביץ:

מאז 1949? אני מודה על המחמאה על כוחי הרב. אני עצמי חושב שהוא מוגבל. אם יש לך הצעה באיזו דרך לטפל בעניין, בבקשה.

דב שילנסקי (הליכוד):

אעשה זאת.

6232. מעמד חיוב החשבון כפרעון שקים

חברת הכנסת ע. נוף שאל את שר האוצר ביום ד' בסיון תש"ם (19 במאי 1980):

תשומת-לבי הופנתה לכך שהבנקים מחייבים את חשבוניותיהם של מושכי שקים על-פי התאריך הרשום על השק ולא על-פי המועד שבו הופקד השק בפועל.

כך אדם שנתן לזולתו שק ביום 10 בחודש וציון בו את אותו מועד, והזולת הפקיד את השק ב-20 בחודש וביום זה, ה-20, כובד השק ושולם הבנק את הכסף, הרי הפראקטיקה הנהוגה היא כי הבנק מחייב את חשבונו של גותן השק כאילו שולם הכסף ב-10 בחודש.

3. אין בידי מידע בדבר משך זמן המשא-ומתן בין המוכר מרצון והקונה מרצון בעיסקה שהשואל מתייחס אליה. גם אילו היה מידע בדבר אין הוא רלבנטי לשאלת אישור העיסקה או פסילתה.

4. כאמור לא נדרשתי לתת את הסכמתי לעיסקה.

6372. הבטחת גישה נוחה לנכים לבנייני הממשלה

חברת-הכנסת ת. אשל שאלה את שר האוצר ביום ב' בתמוז תש"ס (16 ביוני 1980):

הגיעו אלי תלונות מנכים, ולפיהן אין משרדי המ"מ שלה הממוקמים במבנים מושכרים מצויים בתנאים נוחים לגישה ושימוש לנכים. כן אין בהם גישה נוחה בכניסה, מעלית או מעלית רחבה דייה לכיסא גלגלים, חדרי שירותים מתאימים ומקום חנייה מיוחד. אי-התאמת משרדי הממשלה הנ"ל לנכים מונעת מהם לבוא ולקבל שירות מהמשרדים וסוגרת בפניהם את האפשרות להיות מועסקים במקומות אלה.

אבקש מאת כבודו להשיב לי:

1. האם על זרועות הממשלה להוות דוגמה ומופת ביחס לסידורים לנכים במבני ציור?

2. האם ניתנו הוראות ליחידת הדיור של משרד האוצר לשכור בשביל משרדי הממשלה רק מבנים שבהם יש התנאים המיוחדים הנ"ל לנכים, או להתאמץ לגישה ולשימוש של הנכים?

3. אם כן — מדוע אין מקפידה הוועדה על מילוי הוראות אלה, ומה בדעת השר לעשות למען קיומו של הנוהל?

4. אם לא קיים נוהל כזה, האם ומתי יורה השר על קיומו?

5. מה עומד השר לעשות בקשר למבנים המושכרים כבר ובהם אין התנאים הנ"ל לנכים?

תשובת שר-האוצר י. הורביץ:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

(1) בכל בניין המותכנן ונבנה בשביל משרדי ממשלה נערכים סידורים לנכים, לרבות גישות נוחות, מעליות וחנייה.

(2) ניתנו הוראות לכל יחידות הדיור לנסות ולשכור בשביל משרדי ממשלה מבנים שבהם תנאים המאפשרים גישה לנכים.

(3) לעתים, כאשר יש לשכור דיור בשביל משרד ממשלתי, אין למצוא מבנים מותאמים לנכים. חלק מהמבנים הם מבנים ישנים וחלקם לא נבנו כמבני ציבור. התאמת מבנים אלה לשימוש נכים היא בלתי-אפשרית או יקרה מאוד.

(4) במשרדי ממשלה שאין לנכים אפשרות גישה אליהם יש טלפון ולקבוע פגישה עם הפקיד מחוץ למשרד.

הי"ר ש. ארבל-אלמולזינו:

אדוני השר, לפי בקשתו של חבר-הכנסת אסף יגורי תואיל, אולי, בטובך לקרוא את התשובה על השאלתה שלו מס' 4162?

שר-האוצר י. הורביץ:

קל להגיד, אבל קשה למצוא את התשובה. מזה חששתי.

אבקש מאת כבוד השר להשיב לי:

מה בדעת משרד האוצר לעשות כדי לחייב את הבנקים להפסיק נוהג זה?

שר-האוצר י. הורביץ:

(1) לפי המידע שבדינינו אין הבנקים נוהגים כפי שתיאר זאת חבר-הכנסת נוף בשאלתה.

(2) המפקח על הבנקים עומד לרשותו של כל אזרח, לבדיקת תלונות בדבר חיוב חשבונות של מושך שק לפי "ערך" תאריך כתיבת השק ולא, כפי שמקובל, לפי תאריך הצגתו.

(3) אצל המפקח על הבנקים לא נתקבלה עד היום אף לא תלונה אחת בדבר הפראקטיקה שהשואל מזכיר אותה בשאלתה.

6245. נסיבות העיסקה שנעשתה על-ידי

מר שאול אייזנברג והחברה "דנות"

חבר-הכנסת י. זכאי שאל את שר האוצר ביום י"א בסיון תש"ס (26 במאי 1980):

איש העסקים מר אייזנברג מכר את מניותיו בבנק הבינ-לאומי הראשון לחברת ההשקעות "דנות" שבבעלותם של האדונים סחרוב, פקר ומושבין. מר מושבין מכהן כיושב-ראש המועצה המייעצת של בנק ישראל, ולעיסקה זו דרוש היה אישורו של נגיד בנק ישראל.

לפי השמועה הרווחת מר אייזנברג בעיסקה זו 10 מיליון דולר בתקופה של כשנה. העיסקה נחתמה בחוג משפחתי צר, שכן אחד הקונים הוא יושב-ראש המועצה המייעצת לבנק ישראל, ואין ספק בכך שהוא יעץ לנגיד בנק ישראל לאשר את העיסקה — עצה שנגיד הבנק אימץ וביצע.

אבקש להשיב לי:

1. האם אין טעם לפגם בעיסקה זו, שאחד ממשתת-פיה הוא היושב-ראש של המועצה המייעצת לבנק ישראל?

2. מה היו נימוקיהם של שר האוצר ושל נגיד בנק ישראל באישור העיסקה?

3. האם יש אמת בכך שהמשא-ומתן נסתיים תוך 36 שעות?

4. האם פרק זמן קצר כל כך הספיק לשר האוצר על-מנת שישקול את העיסקה ויכריע במתן הסכמתו?

תשובת שר-האוצר י. הורביץ:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אין למועצה המייעצת, שהוקמה לפי חוק בנק ישראל, מעמד באישור העברת אמצעי שליטה בתאגיד בנקאי הנעשית לפי פקודת הבנקאות. מכאן שאין לראות טעם לפגם כאשר נגיד בנק ישראל מאשר העברת אמצעי שליטה בבנק לתאגיד שבו יש חלק לחבר או ליושב-ראש המועצה המייעצת לבנק ישראל.

2. נימוקיו של נגיד בנק ישראל לאישור העיסקה המוזכרת בשאלתה הם כי העברת אמצעי השליטה זו, אשר נעשתה בין קונה מרצון ומוכר מרצון, לא נגדה את טובת הציבור באותם התנאים שבתוקף חוק הנגיד מופקד עליהם. אמנם בירכתי על העיסקה, אך סמכות אישורה נתונה בידי הנגיד.

הו"ר ש. ארבל-אלמזלינו :

אבקש מחברי הכנסת להקפיד להיות נוכחים באולם אם הם רוצים לקבל תשובות על השאלות שהגישו. קשה מאוד לחפש את התשובות לאחר שנמסרו כבר לפרוטוקול.

(שר האוצר י. הורביץ קורא את התשובה, ראה לעיל, עמ' 4155)

אסף יגורי (יעד) :

התשובה היא רק על שאלה אחת. בשאלתה היו ארבע שאלות, והשר לא התייחס אליהן.

שר-האוצר י. הורביץ :

כל הפרטים הועברו למבקר המדינה, וחוות-הדעת שלו היא על-פי האינפורמציה שנמסרה לו.

אסף יגורי (יעד) :

אני מבקש לשאול שאלה נוספת.

הו"ר ש. ארבל-אלמזלינו :

חשבתי שזאת היתה שאלה נוספת. רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת אסף יגורי.

אסף יגורי (יעד) :

אדוני השר, האם תהיה מוכן לשקול סגירת המשרדים של המשלחת הכלכלית בניו-יורק?

שר-האוצר י. הורביץ :

אני חושב שלא אוכל לתת הוראה כזאת בלי לבדוק את כל הנושא. אתה מציע, לא פחות ולא יותר, לסגור את משרד המשלחת הכלכלית בניו-יורק. השאלה אולי חשובה, אבל אין לי תשובה מן המוכן.

5787. רשלנות רופאים בבית-החולים "סורוקה"

בבאר-שבע

חבר-הכנסת י. פריץ שאל את שר הבריאות ביום י' באדר תש"ם (27 בפברואר 1980) :

בתאריך 15 בפברואר 1980 עברה הילדה ליבנת עמאר בת ה-6 ניתוח קל בבית-החולים "סורוקה" בבאר-שבע. לאחר הניתוח סבלה מסיבוכים ולא נמצא רופא במחלקה במשך שעות מספר. הרופאים במחלקה הסמוכה, מחלקת ילדים, סירבו להגיש עזרה, על-אף קריאת הא"חיות. הילדה נפטרה לאחר יומיים. כפי שידוע לי היו מקרים דומים מספר בבית-חולים הנ"ל.

לאור המקרה אבקש מאת השר לבדוק בחומרה את התנהגותם של הרופאים שסירבו לעזור וכן את העדרותו של רופא תורן במחלקה.

תשובת שר-הבריאות א. שופטק :

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

(1) ועדת חקירה קבעה שאכן היתה רשלנות.

(2) החומר הועבר למשטרה.

6132. בקשתו של מר ש. כהן להפעלת מזון

בבית-החולים תל-ניבוכים

חבר-הכנסת י. פלומין שאל את שר הבריאות ביום כ"ח באייר תש"ם (14 במאי 1980) :

ביום 8 בסבבואר 1979 פנה אלי (בתפקידי הקודם

כסגן שר האוצר) מר ש. כהן וביקש את התערבותי לקבלת זכיון להפעלת עסק (כגון מזון) בשטח בית-החולים תל-ניבוכים. הבקשה נתמכת על-ידי מחלקת השיקום של המוסד לביטוח לאומי ובמרוצת ההתכתבויות המרובות בנושא הודיע מר כהן על נכונותו לגייס סכומי כסף (מהלוואות) כדי להשתתף בהוצאות השלמת השטחים המיועדים למטרה זו.

מאז ועד היום (כ-15 חודש) נדחתה מר כהן בלך ושוב וטרם זכה לקבל כל מענה חריג משמעי בנדון.

לפיכך אבקש להשיב לי :

1. האם בדעת משרד הבריאות להפעיל שירותים לציבור בשטחים שהוקצו לכך באתר בית-החולים תל-ניבוכים?

2. מתי יופעלו שירותים אלה ובאילו תנאים?

3. מה עמדת המשרד לגבי בקשתו של מר כהן והצעתו להשתתפות כספית?

תשובת שר-הבריאות א. שופטק :

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.

2. השירותים יופעלו כאשר תושלם הבנייה בשטחים הנועדו לכך. לצערנו יש עיכובים בביצוע ההשלמה עקב בעיות תקציביות. על בסיס העקרונות הקיימים נמסרים שטחים בבתי-החולים להפעלת מזונות או קיוסקים לנציג "ה"ל באמצעות מחלקת השיקום של משרד הבטחון.

3. אין למשרד עמדה לגבי בקשתו של מר כהן, היות שכאמור המועמדים לקבלת רשיון נקבעים בשיתוף המחלקה לשיקום במשרד הבטחון.

6299. מניעת הנזק האקולוגי הצפוי מהקמת

מפעל מלט בכבידות ערד

חבר-הכנסת א. שפיזר שאל את שר הבריאות ביום כ"א בסיון תש"ם (5 ביוני 1980) :

במרחק 22 ק"מ מהעיר ערד מתוכנן לקום מפעל מלט, העלול לגרום נזק אקולוגי ובריאותי לחושביה, ביחוד לחולי הקצרת, ביניהם מי שעברו לגור בה בגלל אווירה הצח.

אודה לשר אם ישיב :

א. האם בדק משרד הבריאות את ההשפעה האקולוגית והבריאותית הצפויה לפני מתן רשות הבנייה במקום?

ב. אם יוקם המפעל, האם הובטחו כל האמצעים האפשריים למניעת נזקים אלה?

ג. מדוע לא יועבר המפעל למקום אחר, שאינו מרוחק מתארת המתוכנן ואשר בו לא ייגרם נזק לעיר ולתושביה?

תשובת שר-הבריאות א. שופטק :

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

(1) משרד הבריאות בדק את ההשפעות האקולוגיות והבריאותיות של הקמת מפעל המלט הרביעי באזור ערד והתנגד למתן היתר לבניית המפעל. עמדה זו התקבלה גם על-ידי הוועדה המחוזית לתיכנון ולבנייה של מחוז הדרום, שלא אישרה את התכנית.

משקי, תנורי חימום, מאוררים, כלי מטבח וכו'. שווי הפריטים שנגנבו מסתכם בכ"ד מיליון לירות.

ג. ספירת המלאי והפיקות על מחסני הציוד מתנהלים בהתאם להוראות החשב הכללי, אם כי בגלל הפיזור של מיתקני בתי החולים וחוסר בתקציב לשמירה ולכוח אדם נגרם ליקוי בפיקוח.

ד.ה. כל מקרי הגניבה שנתגלו הובאו לידיעת המשטרה.

ו. במסגרת התקציב המצומצם יחסית העומד לרשותו גודרו עד כה 12 בתי חולים.

ז. נותרו עוד בתי חולים מספר אשר יגודרו עם אישור התקציב לכך.

ח. קציני הבטחון בבתי החולים רשאים לערוך חיפושים בכליהם של המבקרים בבתי החולים, לצורך גילוי אמצעי לחימה, אך אין לקציני הבטחון סמכות חוקית לחפש בכליהם של העובדים והיוצאים.

6379. שירותי מגן דוד אדום במעלות

הכר הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר הבריאות ביום ב' בתמוז תש"ם (16 ביוני 1980):

ראש המועצה של מעלות העביר אלי מכתב, שהעתקו צורף, וממנו משתמע שיש אי-סדרים בפעילות ובשירותים של מגן דוד אדום במעלות, דבר הפוגע בשוב עד כדי סכנה במכתב הנ"ל מועלות גם הצעות לשיפור המצב וביניהן גיוס מתנדבים ובנינוער למגן דוד אדום.

שאלותי לכבודו:

1. האם נבדקו אי-הסדרים, ומה המסקנות?
2. מה נעשה לתיקון העיוותים?
3. האם יאמץ כבודו את ההצעות?
4. מה בדעת כבודו לעשות לפתרון בעיית השירותים של מגן דוד אדום במעלות, שדנים בה זמן רב וכל פעם מוצאים פתרון חלקי שאינו מחזיק מעמד וגורם סבל רב לאוכלוסייה המקומית?

שר הבריאות א. שופטק:

1. סניף מגן דוד אדום במעלות נקלע לקשיים כספיים ועקב כך התפטרה ההנהלה המקומית והופסקה עבודת שכירים מספר בסניף.

2. מנכ"ל מגן דוד אדום ביקר במקום בחודש נורבמבר 1979, ייעל את העבודות, והסניף נפתח מחדש לפי קריטריונים חדשים של הפעלה. הסדר זה נעשה על דעת ראש המועצה המקומית. כמו-כן סוכם שיעור ההשתתפות של המועצה המקומית בהפעלת הסניף.

3-4. היקף השירות הניתן כיום זהה עם ההיקף שניתן בעבר, תוך התאמת השיטה של הגשת השירותים לתנאי המקום והזמן.

6416. הבטחת נישא לנכים למשרד הבריאות

ברחוב הורקניה

הכר הכנסת ת. אשל שאלה את שר הבריאות ביום ב' בתמוז תש"ם (16 ביוני 1980):

הגיעו אלי תלונות מנכים, ולפיהן המבנה האחרון שנבנה בשביל משרד הבריאות ברחוב הורקניה בירושלים

(2) אם בכל-זאת יוקם המפעל ידאג המשרד לכך שיובטחו האמצעים האפשריים למגירת היהומים הבריאותיים והסביבתיים.

6331. הקשר של משרד הבריאות עם האגודה לתיכנון המשפחה

הכר הכנסת ש. שטרן-קטן שאלה את שר הבריאות ביום כ"ה בסיון תש"ם (9 ביוני 1980):

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. האם משרד הבריאות משתתף במימון פעילות האגודה לתיכנון המשפחה?
2. אם כן — מה גדלה של ההקצבה?
3. האם יש למשרד ביקורת או מעקב אחרי פעילות האגודה?

תשובת שר הבריאות א. שופטק:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. משרד הבריאות אינו משתתף במימון האגודה לתיכנון המשפחה.

האגודה רק נעזרת באמצעות רכישה של חומר הדרכה המופץ עליה.

3. האגודה היא גוף וולונטרי עצמאי וקובעת את דרכי פעולתה.

6333. גניבות מבתי חולים

הכר הכנסת א. שפיזר שאל את שר הבריאות ביום כ"ה בסיון תש"ם (9 ביוני 1980):

נמסר שבמחצית השנה האחרונה היו מקרים רבים של גניבות רכוש מתוך בתי החולים הממשלתיים בארץ עלי-ידי עובדיהם. הגניבות כוללות מיכשור, מזון, כסף וסמים.

אודה לשר אם ישיב:

א. כמה מקרי גניבות בבתי חולים נתגלו בשנה האחרונה?

ב. מה הם החמרים והמוצרים שנלקחו? ומה שוויים?

ג. האם סדרי ספירת המלאי והפיקות על מחסני הציוד והתרופות מניחים את דעת השר?

ד. האם כל המקרים שבהם היה חשד לגניבה הובאו לידיעת המשטרה?

ה. אם לא — מדוע לא?

ו. האם כל מבני בתי החולים הממשלתיים מגודרים?

ז. אם לא — מתי מתכוון משרד הבריאות לגדר אותם?

ח. האם רשאים קציני הבטחון בבתי החולים לחפש בכליהם של העובדים?

תשובת שר הבריאות א. שופטק:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. בתקופה שמינואר 1980 עד היום נתגלו כ-25 מקרי גניבות ממשיות.

ב. פרטי הרכוש שנגנב: מזגני אוויר, ציוד רפואי

3. האם תהיה דאגה להתקנת תאורה מתאימה בקיר-
בת התעלה הפתוחה?
4. האם ניתן להורות לגדר את התעלה ולהדביר
את היתושים?

5. האם יתעניין השר במצב התעלה ויציע פתרון
לבעיה הכאובה שסובלים ממנה תושבים רבים?

תשובת שר-הבריאות א. שופטק:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ה"פוארה" מנקזת את השטחים החקלאיים, בעיקר
מאזור כורדאני ועד מפרץ-חיפה, ומכילה מים במשך כל
השנה.

2. קווי ביוט נסתמים לעתים, ובמקרה כזה אין
ברירה בידי העיריה אלא להוציא את השפכים ל"פוארה".
לפי דברי העיריה דברים כאלה קורים לעתים רחוקות
והסבר זה מאושר על-ידי עובדי לשכת הבריאות חיפה.

3-4. אין משרד הבריאות מטפל ישירות בהתקנת
תאורה, אולם עקב הסיכון בטיחותי לילדים המשחקים
בסביבת התעלה יפנה משרד הבריאות את תשומת-לב
הרשויות המקומיות הנוגעות בדבר לבעיה זו ויבקש
כי תטפלנה בהתקנת תאורה נאותה. הוא הדין לגבי
גיזור התעלה.

באשר להדברת היתושים, רשות הניקוז ובולון מטפלת
בהדברה, תחת פיקוח לשכת הבריאות.

5. האחריות להחזקתה של התעלה במצב תקין מו-
טלת על הרשות המקומית, שלפי פקודת בריאות העם
משמשת כ"הרשות הסאניטארית המקומית" במסגרת תחום
השיפוט שלה. לפיכך פתרון הבעיה מוטל על הרשות
המקומית.

6526. העדר רופא קארדיולוג בבית-החולים
"זיו" בצפת

חבר-הכנסת ז. כ"ץ שאל את שר הבריאות ביום ט"ז בתמוז
תש"ם (30 ביוני 1980):

כבר תקופה ארוכה חסר בבית-החולים "זיו" בצפת
רופא קארדיולוג. בית-החולים בצפת הוא יחיד בראדיוס
של 50—60 ק"מ ומשרת את כל תושבי הצפון, הגליל וה-
גולן. אפילו תושבים אלה צפויים לסכנות של תקלות
בפעולות הלב. כאשר תושבים כאלה מצליחים להגיע
לבית-החולים, דבר מסובך בתנאי המרחק, האזור והכ-
בישים, אין רופא מומחה לב — דבר שאין הדעת סובלת.

אבקש את תשובת השר על שאלותי הבאות:

1. האם יש בבית-החולים הממשלתי "זיו" בצפת
רופא קארדיולוג מומחה?

2. האם אורחי ישראל בגליל ובגולן זכאים לאותה
רמת טיפול רפואי כמו יתר אורחי המדינה?

3. אם אין בבית-החולים "זיו" רופא קארדיולוג,
מתי יוצב כזה שם?

4. האם המחלקה לטיפול נמרץ בלב בבית-החולים
"זיו" מתנהלת ברמה זוה עס רמת מחלקות דומות בבית-
החולים "תל-השומר"?

אילו מצויים בגישה מתאימה לנכים. הדבר חמור במיוחד
מאחר שמבנה זה מיועד, בין השאר, למיקום ועדות רפ"ר
איות של נכים. כך במסר שכיסא גלגלים אינו יכול להי-
כנס למעלית, אין חדרי שירותים מתאימים לנכים ואין
מקום חנייה מסודר בשבילים.

עוד נמסר לי שגם בבניין המרכזי של משרד הברי-
אות ברחוב בן-טבאי בירושלים אין חדרי שירותים המת-
אימים לנכים.

אבקש מאת כבוד השר להשיב לי:
מה בדעת השר לעשות לתיקונם המיידים של ליקויים
אלה?

תשובת שר-הבריאות א. שופטק:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

יחידות משרד הבריאות ברחובות בן-טבאי והורקניה
בירושלים שוכנות בבניינים שנבנו כדירות למגורים ולא
כבניין משרדים.

המעליות בבניינים הן מעליות של בנייני מגורים
ובהן יש מקום לעגלות נכים רגילות. במשרד הבריאות
ברחוב בן-טבאי מועסק נכה המרותק לכיסא גלגלים
והוא משתמש מדי יום במעלית. אותו עובד הוזמן לוועדה
ברחוב הורקניה וכיסא הגלגלים שלו נכנס למעלית ללא
תקלות.

ליחידה הרפואית לעובדי מדינה, השוכנת ברחוב
הורקניה, נזקקים עובדי מדינה אשר, בדרך-כלל, אינם
נכים וגם אם יש ביניהם נכים הרתוקים לכיסא גלגלים
יש באפשרותם להשתמש במעלית שבמקום.

לאחרונה נמסר לנו על מקרה אחד ויחיד של נכה
בעל עגלת נכים מיוחדת בגדלו שאינה נכנסת למעלית.
במקרה זה היה צורך להעלות את הנכה במדרגות.

ליד הבניין שבו שוכנות יחידות משרד הבריאות
ברחוב הורקניה יש מקומות חנייה לכלי-הרכב המגיעים
לבניין.

אין לדעתנו כיום ליקויים הדורשים תיקון, וזאת עד
שיבנה למשרדנו מבנה מתאים.

6516. המשרד שגורמת תעלת ביוט פתוחה
בקריית-ביאליק

חבר-הכנסת פ. שינמן שאל את שר הבריאות ביום ט"ז
בתמוז תש"ם (30 ביוני 1980):

בשבועון "הד הקריות", היוצא בקריית-מוצקין, נמסר
על מאבקם של תושבי קריית-ביאליק בתעלת ניקוז ביוט
פתוחה הנקראת "פוארה". תושבי הסביבה סובלים רבות
מה"פוארה", כי מי ביוט מוזרמים פעמיים בשבוע אל תוך
התעלה והמים עומדים ומהווים מקור לא-אכזב למכת
יתושים, מלבד העובדה שמחמת עומק התעלה קיימת
סכנה בטיחותית לילדים המשחקים בסמוך בשלושה מג-
רשי משחקים ובשני סניפים של תנועות נוער.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. האם ידוע לכבוד השר המצב התברואי של
ה"פוארה"?

2. האם מוכן השר להורות על הפסקת הזרמתם של
מי הביוב לתעלה?

תערכת שרי-הבריאות א. שופטק :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא.

2-3. בהחלט כן, אך אין במדינת ישראל אפשרות

חוקית לחייב רופא לשרת במקום מסויים. עם זאת ממשיך המשרד לחפש מועמד מתאים אשר יסכים להתגורר בעיר. 4. הבדלים בין מחלקות מעין אלו קיימים לרוב בין מרכז רפואי גדול במרכז הארץ למרכזים קטנים יותר בקצות המדינה.

ג. חוק המועצות החקלאיות (עונשין), תש"ם-1980 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישייה)

גים בוועדה סברו מרבית חבריה כי הצעות הממשלה הן מתונות מדי, במיוחד לעומת מחירי הירקות והפירות והרווח הצפוי לעוברים על החוק. עקב כך הועלו באופן משמעותי הקנסות שרשאות ועדת הקנסות להטיל, מעבר למה שהוצע על-ידי הממשלה. כך, לדוגמה, בסעיף 4 הציעה הממשלה קנס בשיעור של 1,500 שקל ליחיד ו-7,500 שקל לתאגיד שוועדת קנסות יכולה להטיל. הוועדה החליטה להעלות את הסכומים ל-2,500 שקל ליחיד ול-10,000 שקל לתאגיד. חלק מחברי הוועדה סברו כי אין די בכך. הרעות נחלקו. עקב כך מובא סעיף זה בשתי גרסאות, וכן סעיפים אחרים, להכרעת מליאת הכנסת, אם-כי אני חייב להודות שמספר החברים עכשיו במליאת הכנסת איננו גדול ממספר החברים שנכחו בישיבות הוועדה.

ירוחם משל (המערך) :
אין זו הפעם הראשונה.

גד יעקבי (יו"ר ועדת הכלכלה) :
אני חושב שגם לא הפעם האחרונה.

באשר לבתי-המשפט נתקבלה בוועדה עמדת הממשלה לאחד את העונשים ולהתאימם לאמור בסעיפים 61א (2) ו-61א (3) בחוק העונשין. דעה זו, שחלק מחברי הוועדה הסתייגו ממנה, בסברם שהעונשים מוטלים לפי החוק הנ"ל הם גמוכים מדי, התקבלה רק לאחר שהובטח לוועדה כי התאמה כאמור תאפשר עידכון של העונשים שבית-המשפט יכול להטיל, במסגרת העידכון הכולל של העונשים שבתי-המשפט מוסמכים להטיל. בנוסף על כך אף הוכנסה במהלך הדיונים האפשרות שבית-המשפט יכול להטיל קנסות אף פי ארבעה מערך הדבר שבו נעברה העבירה, באותן מועצות שבהן לא היה קיים הדבר קודם לכן, ולבחור את העונש הגבוה מבין שתי האפשרויות. סאנקציה נוספת שהוכנסה במהלך הדיון היא שיכול בית-המשפט להורות על חילוט התוצרת שבה נעברה העבירה ולהורות למכרה ואת דמי המכר ליעד למועצה.

תוספת מיוחדת הכניסה הוועדה לגבי המועצה לצמחי גוי, שלא הופיעה כלל בהצעת החוק המקורית. הוועדה סברה, נוכח חשיבותו הכלכלית של הענף וערכם הגבוה של מוצריו, כי אין זה מספיק שחוק המועצה לצמחי גוי מחיל על צמחי גוי בדרך האיוכור את הוראותיו של חוק מועצת פירות וסברה כי יש לייחד לה סעיף מיוחד ומתאים ובו החמרה בעונשים שיכולה ועדת קנסות להטיל על העבריינים הללו. יתירה מזו, הוועדה הוסיפה לגבי חוק זה אפשרות שבתי-המשפט יהיה רשאי לצוות על איסור שיווק התוצרת שבה נעברה העבירה.

חברי הכנסת, החוק המובא כאן היום לאישור חשוב

היו"ר ש. ארבל-אלמזלינו :

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף ג' בסדר-היום : חוק המועצות החקלאיות (עונשין), תש"ם-1980 — קריאה שנייה וקריאה שלישייה. את החוק יביא יושב-ראש ועדת הכלכלה חברה-הכנסת יעקבי.

גד יעקבי (יו"ר ועדת הכלכלה) :

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, ענף החקלאות, על-פי טבעו, נתון לתנודות עקב סיבות שונות. נוסף על כך הוא מפוצל בין יצרנים רבים המצויים בתנאי טבע קשים יחסית אשר יושבו כתוצאה משיקולים לאומיים, בטחוניים ואחרים. המדיניות שנקטה כמעט מאז ראשית ההתיישבות בארץ ובמהלך רוב שנות המדינה היתה לתכנן את ענפי המשק כדי לשמור על היקפי ייצור ההולמים את צרכי השוק וזמקומי והיצוא ולמתן ככל

האפשר תנודות שהן לרעת היצרנים והצרכנים. מועצות הייצור החקלאיות, שהוקמו ברובן על-פי חוק ביזמת הממשלה, הופקדו על הגשמת התיכנון שנקבע על-ידי הרשויות הממלכתיות והמיישבות. בין השאר נקבעו אמ צעי עידוד והרתעה, ביניהם גם קנסות על מגדלים ומי שווקים העוברים על מיכסות הייצור והשיווק. במהלך הזמן, בפרט לאחרונה, כירסמה האינפלציה בערך הריאלי של הקנסות ונטלה מהן את כוח ההרתעה. תופעה אחרת היא העדר אחידות במעמד הנושא בחוקי המועצות השונים, שנחקקו בפרקי זמן שונים, בנסיבות משתנות. כתוצאה מכל אלה צומצם כוחו של התיכנון ובמידה מסוימת פג תקפו. עקב כך נגרם נזק לחקלאות כולה ולאותם חקלאים המקפידים על ביצוע התיכנון במיוחד.

מטרת החוק המובא כאן היום לקריאה שנייה ולקריאה שלישית היא להעלות את שיעורי הקנסות על עבירות תיכנון ושיווק ועבירות אחרות על חוקי המועצות, להתאימם לערך הכסף היום וכן לאחד ככל האפשר את העונשים והסאנקציות הנוגעים לעבירות האמורות. במהלך דיוניה בהצעת החוק שמעה הוועדה את כל הגורמים המעורבים בנושא ועיינה גם בחומר רב בכתובים. החוק המובא לכנסת היום עוסק בשתי מערכות שניתן להפנות אליהן עבריינים על חוקי המועצות. המערכת הראשונה היא ועדת הקנסות הנהוגה בחלק ממועצות הייצור. המערכת השנייה היא מערכת בתי-המשפט המקובלת. למועצות הייצור והשיווק יש סמכות לקבוע לאיוו משות המערכות להיוקס בבואה לתבוע את העבריינים לפי חוק זה.

במהלך הדיונים בוועדה הובטח לה כי בקרוב יתוקנו החוקים המתאימים, כך שבראש כל ועדת קנסות יעמוד שופט-שלום או מי שכשר לשמש כשופט-שלום, באותן מעצות שבהן עדיין לא קיים הדבר בחוק. תוך כדי הדיו-

של 200 או 100 עופות בלבד? על שאלה כזו אני יכול להשיב שיש עבירות שההיקף שלהן הוא כל כך גדול עד שאנחנו חייבים לקבוע את ההיקף של הענישה בפרופורציה להיקף העבירה האפשרית.

כזה הוא המצב גם במועצות אחרות. ניקח לדוגמה עבירה הנעשית במשאת אחת של עגבניות. כולנו יודעים כי העבירות במועצות, בדרך-כלל, באותם מועדים וזמנים שבהם מחיר התוצרת גבוה. אם אנחנו מדברים על העגבניה, נבחר בעונה שבה הגיע מחיר העגבניה עד ל-60 לירות או אף 70 לירות לקילו. הווי אומר שהיקף העבירה על יחידת שיווק אחת, שהיא המשאת, הוא של 600,000 עד 700,000 לירות. אני סבור, איפוא, שיש להעלות את סכום-הגג שרשאת ועדת הקנסות של המועצות, או שרשאי גם בית-המשפט, להטיל על עובר העבירה לסכום שהוא מעבר לסכום הסביר של יחידה אחת, של משאת אחת, בין שמדובר בעופות, בפירות, בירקות או בפרי הדר.

ההצעה של הוועדה וגם ההצעה שלי מבחינות בין הקנסות שיוטלו על יחיד לבין הקנסות שיוטלו על תאגיד. זה צריך להיות ברור. אני מחריף ומדגיש הדגש נוסף את הקנס על התאגיד, כאשר תאגיד אחראי לעבירה, כי אז היקף העבירה, קרוב לוודאי, הוא הרבה מעבר למיליון לירות. משום כך אני חושב שלא יהיה זה מעבר להגיון, ואף לא מעבר לשוויון העבירות הנעשות במסגרת השיווק החקלאי, אם נקבע קנס מאקסימאלי של 200,000 לירות ליחיד ו-1,000,000 לירות קנס כאשר מדובר בגיד. אין אלה סכומים שמעבר להגיון, הם לא סכומים שעבריינים מסוג זה לא יוכלו לשלם.

אני רוצה להדגיש שהסכומים שבהם נקבתי הם סכומי-גג. העבריינן שעבר עבירה קטנה יותר ייקנס על-ידי ועדת הקנסות בסכום המתאים לגודל העבירה שעבר. מה שחשוב הוא שלאותה ועדת קנסות ולבית-המשפט תהיה האפשרות להטיל עונש כבד, כפי שהצעתי, כאשר יש צורך בדבר.

ההסתייגות הזאת שלי מופיעה לאחר מכן גם בנושא של מועצת הפירות, גם לגבי מועצת הירקות, מועצת הלול ומועצת פרי הדר. אמנע מלנמק אחר כך את הסתייגויותי בנפרד לגבי כל מועצה. אני עושה זאת לגבי כל הסעיפים הבאים.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולי:

תודה רבה לחבר-הכנסת כ"ץ-עוז על שלא ניצל את הזמן העומד לרשותו. רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבטבי, להנמקת הסתייגויותיו.

אליעזר אבטבי (חזית דתית לאומית):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מסתייג מדבר המופיע כמעט בכל סעיף וסעיף, והוא קביעת עונש מאסר לחקלאי שיעבור על אחד מסעיפי החוק. אני מציע למחוק את המלה "מאסר" בכל מקום שם היא מופיעה. העבירות שלגביהן מציע החוק עונש מאסר הן לפעמים עבירות שנגרמו בשל אי-ידיעה. נכון הדבר שאי-ידיעת החוק אינה פוטרת מעונש. אבל כאשר מדובר בעונש כספי גבוה, יש בו כדי להרתיע אדם מלעבור עבירה זו. שנית, אף כי אפשר בהחלט לעבור עבירות כאלה ללא כל ידיעה, כי מדובר בעבירה בגין עיבוד משק חקלאי או גידול בענף זה או זה, יכולים להיות גם חריגים. כדאי שנזכור שעונש מאסר לחקלאי המעבד את משקו, והרוצה

ביותר, אולם הובהר לוועדה כי בו בלבד לא די. אני פונה לממשלה בבקשה להשלים את מערכת אכיפתם של כללי התיכנון והשיווק בחקיקה מתאימה שתאכוף נושא זה בשלב המסחר הקימעונאי.

לפני שהמסתייגים ניקמו את הסתייגויותיהם להצעת החוק רצוני להודיע כי היתוסף לחוק סעיף 8 העוסק במועד פירסומו ברשומות, וכן כי בהסתייגותו הראשונה של חבר-הכנסת אברהם כ"ץ-עוז לסעיף 1, סעיף 27 החדש, נפלה טעות דפוס — במקום 10,000 שקל צריך להיות 100,000 שקל. אני מבקש להעמיד את החוק להצבעה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית ולאשרו במליאת הכנסת.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להנמקת ההסתייגויות. חבר-הכנסת הדר, האם אתה רוצה לנמק את הסתייגויותיך?

עמם הדר-הורביין (המערך):
אני מוותר.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולי:

חבר-הכנסת אברהם כ"ץ-עוז, בבקשה.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני חושב שראוי לברך על כך שהחוק הזה הגיע לשלב של קריאה שנייה וקריאה שלישית לאחר שממש שנתיים-יוצץ, אם אינני טועה, היה על סדר-היום של הכנסת ומסיבות כאלה וכאלה לא נדחה קדימה. בכל מקרה, מה שתהייה התוצאות לגבי ההסתייגויות, יש לברך על הבאת החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

אנמק את כל הסתייגויותי, לכל הסעיפים יחד, כיוון שההסתייגות העקרונית היא אחת. העניין הוא הגדלת הסכום הכספי בענישה על-ידי ועדת הקנסות, ולא רק על-ידי ועדת הקנסות. ראוי להזכיר שבדרך-כלל, כאשר אנחנו עוסקים בנושא עבירות על תכנון וביצוע בחקלאות, מדובר בעבירות מסוגים שונים, כפי שמסר יושב-ראש הוועדה — גם עבירות תכנון, גם עבירות ביצוע וגם עבירות בשיווק, הפרעות בשיווק והפרעות לחקיקה במועצות השונות. אם לא נקבל את החוקים המתאימים הקובעים את הענישה הראויה, אם לא נחריף ונחמיר בענישה, נגיע למצב שלאנשים העוסקים בעבירות אלה — ובכמה ענפים חקלאיים יש עבריינים מרובים, יחסית — יהיה כדאי לשווק את התוצרת תוך כדי ידיעה שנעברת עבירה, תוך ידיעה שנעשים מעשים שאינם במסגרת המותרת ובניגוד לנהלים ולחקנות של המועצות, ולקחת זאת בחשבון בהוצאות העלות. הקנסות המוצעים הם ממש לא משמעותיים. ההסתייגויות שאני מביא מתייחסות כולן להגדלת הסכומים שהציעה ועדת הכלכלה. אני מציע להגדיל את הסכומים לכדי 200,000 לירות — 20,000 שקל, ליחיד; ו-100,000 שקל, שהם 1,000,000 לירות, לתאגיד. הכרחי הוא שסכום הקנס יעמוד בפרופורציה מתאימה להיקף האפשרי של העבירה. האנשים העוסקים בזה יודעים כי משאת אחת של עופות, למשל, היוצאות לשוק שלא דרך המועצה לשיווק עופות או מועצת הלול, ערך הסחורה של משאת זו יכול להגיע לכדי 600,000 לירות. ומדובר במשאת אחת בלבד. מובן שיש מי שיציגו את השאלה: מה המצב לגבי אותו חקלאי שעבר עבירה

באיתור. בעבר לא נזקקו לחוק עונשים חריף, כאשר תכנון הייצור החקלאי הושג ונשמר על-ידי סיבסוד שהבטיח את שמירתו. משבטלה הסובסידיה נשאר רק אמצעי הענישה כדי להבטיח את שמירת היקפי הייצור המתוכננים. משום כך נראה לי שמידת העונש המוצעת על-ידי הממשלה היא קטנה מדי, במיוחד בחלק המתייחס לעבירות של תאגיד, אגודה במושב, במושבה או בקיבוץ. אני סבור שיש להעמיד את העונש על 50,000 שקלים או 500,000 לירות במונחים הקיימים, בעוד ששיעור הקנס המוצע היום הוא 200,000 לירות ו-150,000 לירות, והוא נראה לי קטן מדי. ללא סובסידיה לא יהיה בכוחו של אמצעי ענישה זה להבטיח שמירת התכנון.

עם זאת, אני מסתייג מהצעתו של חבר-הכנסת כ"ץ-עז, המדברת על-אודות קנס של 1,000,000 לירות בשל עבירה חד-פעמית או רב-פעמית. מכל-מקום קנס של 1,000,000 לירות יכול לגרום לפשיטת-רגל של ישוב. לא יהיה בזה מן החינוך אלא תהיה זו מכת-מוות, ואיננו מעוניינים בכך.

אני שותף להסתייגותו של חבר-הכנסת אבטבי הא-מרת שאין מקום למאסר בתחום זה. יש לשמור על ביצוע התכנון באמצעות עונשים כספיים. לא מתקבלת על דעתי ענישה בנוסח מאסר בשל חריגה מייצור או משיווק. מכל-מקום אני סבור שכדי להבטיח את שמירת התכנון יש להבטיח עונש סביר, מרתיע, והוא 50,000 שקלים לגבי עבירה של תאגיד.

היו"ר ש. ארבל-אלמזליו:

רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכלכלה. יש לנו בקשה אליך — שתדבר יותר משלוש דקות כדי שלא נצטרך להמתין להצבעה.

גד יעקבי (יו"ר ועדת הכלכלה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, את הנימוקים העיקריים נגד ההסתייגויות שהוגשו למליאה בניגוד לעמדת רוב חברי הוועדה — ואני יכול להבטיחכם שההתפלגות בוועדה לא היתה על-פי ההרכב הפוליטי או ההרכב הסיעתי בכנסת — הבאתי בדברי הפתיחה. כידוע החמירה הוועדה יותר מהצעות הממשלה והגדילה את רמת הקנסות, מסיבות שנוכרו בדברי הפתיחה שלי ונזכרו לאחר מכן שוב בדברי שלוש המסתייגים. אנחנו חייבים להחזיר את התכנון החקלאי אל מסלולו הנכון, כדי למנוע מן המשק החקלאי התפוררות וכדי לאפשר לו לעלות על דרך-המלך של רווחיות מחודשת. החקלאות איננה יכולה להתקיים ללא תכנון. עם זה, הרחקת-לכת בהיקף העונש שים ובחומרתם עלולה לעשות אי-צדק במקרים חריגים, כאשר אדם עובר עבירה מבלי שהוא מודע לחומרתה ומבלי שהוא יודע, אולי, את המשמעות הציבורית, הכלכלית וההתיישבותית שלה. לכן בחרנו בדרך-המלך של החמרה מצד אחד, אבל גם של נקיטה בחוש מידה מצד שני, יחסית להיקף הנזק הכלכלי שיכול להיגרם כתוצאה מן העבירה ומערך התוצרת החקלאית המעורבת בביצוע העבירה.

אני מציע לכן לחברי הכנסת לאשר את המלצות הוועדה ולדחות את ההסתייגויות שהובאו היום לפני המליאה על-ידי שלושת חברי הכנסת שקדמו לי.

היו"ר ש. ארבל-אלמזליו:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה.

לפרנס את משפחתו, הוא עונש כבד ביותר. עונש כזה, אם יוטל עליו, ואם הוא יצטרך לשבת במאסר חודש או חודשיים, הרי הדבר עשוי להביא את משקו לכליון טורטלי. הוא עלול למוטט את כל מפעל חייו. על-כן עלינו לתת את דעתנו על אותם מקרים שבהם נעברה העבירה בתום לב, או נעברה בעצם על-ידי גורמים מיישבים אחרים, ולא על-ידו.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
זה נתון לשיקול-דעתו של השופט.

אליעזר אבטבי (חזית דתית לאומית):

אביא דוגמה: ניטעו אלפי דונאמים של מטעים. אני מעריך שניטעו 17,000 דונאם, והם ניטעו מבלי שנחבקשו ונתקבלו רשיונות לכך. הסוכנות היהודית נטעה אותם. אחר כך נתנה הסוכנות מטעים אלה למשקים מספר. למעשה יוצא שבעל המשק הוא עברייני. האומנם אפשר לבוא אליו אחרי עשר שנים או שבע-עשרה שנה ולהכניס אותו למאסר על שמישהו אחר עבר עבירה שלא בידיעתו? האם זה צודק?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
זה יהיה נתון לשיקול-דעתו של השופט.

אליעזר אבטבי (חזית דתית לאומית):

כן, אבל זה לא צריך להיות בחוק. מדוע להטיל עונש מאסר בשל עבירות מסוג זה? מה גם שמדובר בחקלאי שהתכוון לצאת למפעל משקי חלוצי ולא ידע על דבר שנעשה לפני עשרות שנים, כאשר מישהו עשה שגיאה מבלי שהיתה לו בכלל האפשרות לדעת שהיא נעשתה. מדוע הוא צריך לשאת בעונש כבד כל כך? אני מציע, על-כן, למחוק את המלה "מאסר" בכל הסעיפים.

אני עובר לעניין השני. חבר-הכנסת כ"ץ-עז וגם חבר-הכנסת עמוס הדר-הורביץ הציעו להכפיל ולשלוש את הקנסות. —

(קריאות)

— מה שמוצע הוא התאמת העונשים הכספיים לחוק העונשין הכללי, ואילו מה שאתם מציעים הוא הרבה מעבר למה שביקשה הממשלה. אני חושב שגם בעניין זה אין צורך להגזים בהטלת עונשים. הכול צריך להיעשות בפרופורציות נכונות. הבה לא נכביד על המשק הלא-מאורגן, ויש רבים כאלה בארץ, על-ידי ענישה כספית גבוהה. לא נתנן אותם על-ידי זה. העונש צריך להיות סביר. חבר-הכנסת כ"ץ-עז, אתה מציע קנס של עד 1,000,000 לירות לתאגיד, ואילו הממשלה מציעה קנס של 200,000 לירות בלבד.

אני מציע לקבל את ההסתייגויות שלי ולדחות את ההסתייגות של חבר-הכנסת כ"ץ-עז והדר-הורביץ.

עמוס הדר-הורביץ (המערך):

גברתי היושבת-ראש, אני ויתרתי על זכותי לנמק את ההסתייגויות. אולי, בכל זאת, תרשי לי לעשות זאת?

היו"ר ש. ארבל-אלמזליו:

בבקשה, חבר-הכנסת הדר-הורביץ.

עמוס הדר-הורביץ (המערך):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, החוק הזה בא

בסעיף 4 יש שתי גירסות לסעיף 43 החדש. אני מעמידה אותן להצבעה.

ה צ ב ע ה

בעד גירסה א' לסעיף 43 — רוב
בעד גירסה ב' לסעיף 43 — מינוט
גירסה א' לסעיף 43 נתקבלה.
התיקון של חבר-הכנסת א. כ"ץ-עוז לסעיף 4 (גירסה א' לסעיף 43) לא נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת ע. הדרי-הורביץ לסעיף 4 (סעיף 46 החדש) לא נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת א. כ"ץ-עוז לסעיף 4 (סעיף 46 החדש) לא נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת א. אבטבי לסעיף 4 (סעיף 46 החדש) לא נתקבל.
סעיף 4, עם גירסה א' לסעיף 43 החדש, וסעיף 46 החדש, בנוסח הוועדה, נתקבל.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו:
אני מעמידה להצבעה את סעיף 5.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
אני מסיר את הסתייגותי.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו:
בסעיף 5 יש שתי גירסות לתיקון סעיף 34. אני מעמידה אותן להצבעה.

ה צ ב ע ה

בעד גירסה א' לתיקון סעיף 34 — רוב
בעד גירסה ב' לתיקון סעיף 34 — מינוט
גירסה א' לתיקון סעיף 34 נתקבלה.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו:
לסעיף 60 החדש יש גם כן שתי גירסאות. אני מעמידה אותן להצבעה.

ה צ ב ע ה

בעד גירסה א' לסעיף 60 החדש — רוב
בעד גירסה ב' לסעיף 60 החדש — מינוט
גירסה א' לסעיף 60 החדש נתקבלה.
התיקון של חבר-הכנסת א. כ"ץ-עוז לסעיף 60 החדש לפי גירסה א' לא נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת ע. הדרי-הורביץ לסעיף 69 החדש לא נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת א. כ"ץ-עוז לסעיף 69 החדש לא נתקבל.
בעד התיקון של חבר-הכנסת א. אבטבי לסעיף 69 החדש — 12
נגד — 9
התיקון של חבר-הכנסת א. אבטבי לסעיף 69 החדש נתקבל.

סעיף 5, עם גירסה א' לתיקון סעיף 34, גירסה א' לסעיף 60 החדש וסעיף 69 החדש, בנוסח הוועדה ועם התיקון של חבר-הכנסת א. אבטבי שנתקבל, נתקבל.

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר-הכנסת ע. הדרי-הורביץ לסעיף 1 (סעיף 27 החדש) לא נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת א. כ"ץ-עוז לסעיף 1 (סעיף 27 החדש) לא נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת א. אבטבי לסעיף 1 (סעיף 27 החדש) לא נתקבל.

חיים קורפו (הליכוד):
גברתי היושבת-ראש, טעית.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו:
אנו מצביעים שוב.

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר-הכנסת א. אבטבי לסעיף 1 (סעיף 27 החדש) נתקבל.
סעיף 27 החדש, עם התיקון שנתקבל ובנוסח הוועדה, נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת ע. הדרי-הורביץ לסעיף 1 (סעיף 30 החדש) לא נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת א. כ"ץ-עוז לסעיף 1 (סעיף 30 החדש) לא נתקבל.
סעיף 30 החדש, בנוסח הוועדה, נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת א. כ"ץ-עוז לסעיף 2 לא נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת א. אבטבי לסעיף 2 נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת ע. הדרי-הורביץ לסעיף 2 לא נתקבל.
סעיף 2, עם התיקון שנתקבל ובנוסח הוועדה, נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת ע. הדרי-הורביץ לסעיף 3 לא נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת א. כ"ץ-עוז לסעיף 3 לא נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת א. אבטבי לסעיף 3 לא נתקבל.
סעיף 3, בנוסח הוועדה, נתקבל.

(קריאה: מה על ההסתייגות של חבר-הכנסת אבטבי לסעיף 2)

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו:
ההסתייגות נתקבלה. בתום ההצבעה בקריאה השנייה תהיה ליושב-ראש ועדת הכלכלה הזכות לבקש שלא להצביע על החוק בקריאה שלישית. זכות זו נתונה לו. ההסתייגות נתקבלה.

עמוס הדרי-הורביץ (המערך):
מה על ההסתייגות של חבר-הכנסת אבטבי לסעיף

?

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו:
היא לא נתקבלה, והצבענו על סעיף 3 על-פי הצעת הוועדה והוא נתקבל.

לקריאה שלישית. האם אתה מבקש להעמיד את החוק להצבעה בקריאה שלישית או שאתה מבקש שלא להצביע בקריאה שלישית?

גד יעקבי (יו"ר ועדת הכלכלה):

לצערי הרב אני מבקש להצביע בקריאה שלישית, כי החוק חיוני מאוד, למרות העובדה שהקואליציה ברובה לא תמכה בהצעת הממשלה שבה צריכה היתה לחמוך.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
אבסורד הוא מה שאתם עשיתם.

היו"ר ש. ארבל-אלמזלינו:
חברי הכנסת, אני מעמידה את החוק להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק המועצות החקלאיות (עונשין), תש"ם—1980, נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת א. כ"ץ-עוז לסעיף 6 לא נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת א. אבטבי לסעיף 6 לא נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת ע. הדרי-הורביץ לסעיף 6 לא נתקבל.

סעיף 6, בנוסח הוועדה, נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת א. כ"ץ-עוז וא. אבטבי לסעיף 7 (סעיף 6 החדש) לא נתקבל.

! ההצעה של חבר-הכנסת א. אבטבי לסעיף 7 (סעיף 7 החדש) לא נתקבלה.

סעיף 7, בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיף 8 נתקבל.

היו"ר ש. ארבל-אלמזלינו:

אדוני יושב-ראש ועדת הכלכלה, אני רוצה לעבור

ד. חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 13), תש"ם—1980 *

מערכת הבטחון מבקשת להסמיך בית-דין צבאי להטיל קנס בסך של עשרים שיעורים של שכר-יסוד של טוראי — כלומר קנס בסכום של עד 33,800 לירות לפי שכר של טוראי דהיום, ולגבי חייל בשירות חובה עד שני שיעורים — כלומר מאקסימום 3,380 לירות, ואילו לגבי פיצויים מוצע סכום מאקסימאלי של עשרה שיעורים של שכר טוראי, כלומר פיצוי בסך של 16,900 לירות לפי שכר טוראי כיום.

מכל האמור לעיל מערכת הבטחון מבקשת, בהציעה תיקון זה לחוק, להבטיח, מחד גיסא, עלייה הדרגתית ואוטומטית של הסכומים הללו כל אימת שמועלה שכר החיילים בשירות חובה, ומאידך גיסא — שמירת יחס הולם וקבוע בין הסמכות להטיל קנס וחויב בפיצויים של בית-דין צבאי לבין סמכות כוז הנתונה לקציני-שיפוט בדין משמעתי.

אני מבקש מכבוד היושב-ראש —

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
היושב-ראש.

פנן שר הבטחון מ. צפורי:

סליחה, לא שמתי לב שהתחלפו היושבים-ראש. אני מבקש מכבוד היושב-ראש להציע לכנסת לאשר את הצעת החוק הזו בקריאה ראשונה ולהעבירה לוועדת החוץ והבטחון של הכנסת. על-כליפנים יהיה זה חוק שתחילתו במין נקבה וסופו במין זכר.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת וילנר.

מאיר וילנר (התזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, דבר מוזר קורה: כנראה חסר מאוד כסף באוצר, והחיילים — במקרה זה אגיד "המסכנים" — צריכים להיות המקור הפיסקאלי, שאם לא כן לא מובן השינוי הדראסטי הזה בגובה הקנסות ובמה שקרוי פיצויים. ואם הבעיה היא שתהיה פרופורציה בין

היו"ר ש. ארבל-אלמזלינו:

חברי הכנסת, אנו עוברים לחוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 13), תש"ם—1980 — קריאה ראשונה. רשות הדיבור לסגן שר הבטחון מר צפורי.

סגן שר הבטחון מ. צפורי:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להגיש לקריאה ראשונה את הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 13), תש"ם—1980. הצעת החוק האמורה, מגמתה להעלות את שיעורי הקנסות והפיצויים שבית-דין צבאי מוסמך להטיל. כיום הוסמך בית-דין צבאי להטיל עונש קנס בסכום מאקסימאלי של עד 1,500 לירות, ולגבי חייל בשירות חובה — עד 250 לירות. ברור וגלוי הוא כי לקנסות בגודל האמור אין כבר משמעות מרתיעה. גם סכום הפיצויים המאקסימאלי שבית-דין צבאי מוסמך לפסוק בנוסף על העונש, בסך 2,500 לירות, הוא סכום פעוט במושגים של היום. יש, איפוא, הכרח להעלות סכומים אלה, וכדי למנוע את הצורך לחזור ולהעלות מדי פעם סכומי קנסות ופיצויים אלה מוצע לקבוע בחוק הסדר בדומה להסדר שנקבע בעניין זה בדין משמעתי, דהיינו לא לקבוע אותם בסכום נקוב אלא בהצמדתם לבסיס שכר-היסוד החדש של טוראי בשירות חובה. שכר-היסוד הוא סכום ברור וידוע והוא נקבע אחת לשלושה חודשים, ובדרך זו מובטחת השמירה על ערכו הריאלי.

מאחר שתיקון דומה נעשה כבר בדין משמעתי נוצר מצב מוזר, שקצין שיפוט בכיר מוסמך להטיל קנס של שני שיעורים של שכר-יסוד של טוראי — סכום של 3,380 לירות, ואילו בית-דין צבאי מוסמך להטיל קנס עד סך של 1,500 לירות. עובדה זו מדגישה את דחיפות הצורך בתיקון האמור ואת חשיבותו.

מכיוון שההצעה כאמור באה לקבוע את סכומי הקנס והפיצויים שבסמכות בית-דין צבאי להטיל על בסיס של שכר-יסוד של טוראי, וסכומים אלה צריכים להיות גבוהים במידה ניכרת מהסכומים שבסמכות קציני-שיפוט,

צעד להתאמת סכומי הכסף בהתאם להשתנות הנסיבות הכלכליות המחייבות שינויים, אבל משום-מה הוא, חבר הכנסת וילנר, ניצל את ההזדמנות וגם העליל עלילה נוראה שפשוט יש פה מגמה לקחת כסף מחיילים "מסכנים" של צה"ל. למדינת ישראל אין שום מטרה אחרת ומקור אחר מזה של לקחת כסף מחיילים כדי להעשיר את קופת מדינת ישראל.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא אמרתי.

דניאל רוזילוי (המערך):
הבנתי מדברי חבר-הכנסת וילנר שהוא מתייחס כבר באופן חיובי לחיילי צה"ל.

אמנון לין (הליכוד):
לאחר ששמעתי את דברי חבר-הכנסת וילנר רציתי למחות בהזדמנות זו על הדברים שהוא אמר, האשמה שאין לה שום שחר, שצה"ל רודף, כביכול, אנשים המתנגדים למדיניות המוצהרת של ממשלת ישראל ומעניש אותם ומכניס אותם לכלא. תיאור זה נשמע כל כולו כאילו הוא לקוח ממחזוי הידוע לנו מרוסיה הסובייטית ומהא-רצות הקומוניסטיות המוכרות. אין שמץ של אמת בעלילה הזאת.

אני יכול לומר דבר אחר: לאחרונה יש גילויים מצערים וחמורים — ואני אומר זאת במלוא האחריות מעל הבמה הזאת — שחוגים הנמנים עם המפלגה הקומוניסטית מנסים להסית צעירים לסרב למלא פקודה בשירות בשטחים. יכולה מפלגה בכנסת לדגול בעמדה פוליטית כזאת או אחרת, אבל מכאן ועד לנסות להשפיע על צעירים לעבור עבירה ולשאת באחריות לכך שאותם צעירים יעמדו מול פני הענישה הישראלית בעוד המני-היגים יושבים כאן ונהנים מהחסינות של הכנסת — המרחק רב. זו הסיבה שבגללה עליתי לדבר מעל במה זו.

חבר-הכנסת וילנר, במקום לדבר על מצבם הקשה של הצעירים הנשלחים בניגוד לרצונם, כביכול, לשרת בשטחים, אני חושב שמוטב שהחברים שלך, ואתה ביניהם, תחשבו עד כמה אתם נושאים באחריות להכוננת צעירים והסתתם להפר את ההוראות ואת המשמעת של צבא-הגנה לישראל, בעוד הם נושאים באחריות ואתם נהנים מהחסינות של הכנסת.

הי"ר י. מ. אברמוביץ:
ישיב סגן שר הבטחון. בבקשה.

סגן שר הבטחון מ. צפורי:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, החלטתי לעלות לדוכן להשיב על כמה נקודות שהעלה חבר-הכנסת וילנר, כי נדמה לי שבשלושת הסעיפים שהוא דיבר עליהם הוא ניצל את המסגרת הזאת כדי לקנטר.

הגשנו הצעת חוק זו מסיבות עובדתיות פשוטות: הקנסות בצבא אינם דבר מקרי. בידי חייל יש רכוש וציוד, ואם יש בידו ציוד השווה מאות או אלפי לירות, והוא נהרג בו ביולול ולפעמים אף מעלים אותו, אי אפשר שנטיל עליו קנס של פרוטות שעה שהוא גורם נזק לציוד השווה אלפי לירות. המערכת הלאומית חייבת לקבל תמורה לאותו ציוד שנעלם או חובל. אחריותו של כל מוסד ציבורי היא לשמור על הרכוש שבידו, והוא יכול לעשות זאת רק באמצעים מרתיעים.

מה שמותר לקצין שיפוט צבאי להטיל כקנס או תשלום פיצויים לבין מה שמותר לבית-דין צבאי להטיל, הרי שאם רוצים לשמור על הפרופורציה אפשר להקטין בפרופורציה מלמטה — הייתי קורא לזה — ולא בפרופורציה מלמעלה. הקנסות שמציעים פה הם קטלניים ממש. יכולים להטיל קנס בסך עשרים שיעורים של שכר-היסוד החודשי. גם פה כבר מחפשים מקור הכנסה.

זאב כ"ץ (המערך):
בשירות-קבע אין טוראי.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ומעניין שההצעה היא להעביר את הצעת התיקון לחוק לוועדה החוץ והבטחון. הלא זה בכלל עניין כספי, מה זה שייך למדיניות החוץ והבטחון? הלא רוצים להשיג פה יותר כסף מן החיילים. זה חוק פיסקאלי, בעיני חמור, ולכן אני מתנגד לו.

מעניין, כאשר מדובר בביטוח לאומי על תשלומים לנכים, לאלמנות, אז היד קמוצה, לא מגדילים שיעורים כאלה בבת-אחת.

אני רוצה להגיד שאמנם מדובר פה על כסף, אבל בזמן האחרון מרביתם להושיב בבתי-הסוהר חיילים שמר-כנים להגן על המולדת אבל משרבים להיות חיילי כיבוש ולשרת בשטחים הכבושים. אני רוצה בהזדמנות זו להביע עוד פעם את מחאתנו על כך שחיילים יושבים בבתי-הסוהר אך ורק מפני שאין הם רוצים לשעבד עם אחר. הם מוכנים לשרת את העם שלנו, אבל לא לשעבד עם אחר.

רוני מילוא (הליכוד):
אתה מתכוון לאפגאניסטאן?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אבל היות שהעניין הזה עומד בקרוב להתברר בבית-הדין הגבוה לצדק, בבג"צ, אני מסתפק במחאה הזאת.

רוני מילוא (הליכוד):
מה נשמע באפגאניסטאן?

הי"ר י. מ. אברמוביץ:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת לין, אחרון המשתתפים בדיון הזה.

אמנון לין (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביקשתי את רשות הדיבור כאשר שמעתי את דבריו של חבר-הכנסת וילנר.

רוני מילוא (הליכוד):
זאת לא סיבה.

חיים קורפו (הליכוד):
חבל שהקשבת.

אמנון לין (הליכוד):
אני מקשיב גם ליריבים.

חיים קורפו (הליכוד):
מה אנחנו אשמים?

אמנון לין (הליכוד):
אני רוצה לומר, רק כדי להיות צמוד לחוק: חבר-הכנסת וילנר יודע כמו כל אחד מאתנו שיש פה רק

ליט היכן הוא רוצה לשרת והיכן לא, וכך אין מנהלים מערכת. אמנם אין זה משרת בדיק את האינטרסים שלך, אבל זהו הכרח לאומי.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
 חברי הכנסת, אנחנו נצביע.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 13), תש"ם—1980, לוועדת החוץ והבטחון נתקבלה.

ה. חוק נכי המלחמה בנאצים (תיקון מס' 10), תש"ם—1980 *;

חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 7), תש"ם—1980 *

(קריאה ראשונה)

מולים בדרך של צו של שר האוצר באישור ועדת הכספים של הכנסת. עניין נוסף בהצעת חוק זו נוגע לסמכות לשנות החלטות שניתנו בבקשות של התובעים לפי החוק. ברור כי אם מתגלה, על סמך ראיות חדשות, כי ההחלטה הקודמת ניתנה בטעות יש מקום לשנותה, אולם בנוסח הקיים של החוק ניתן לפתוח את הדיון בכל פעם מחדש, אף אם אין ראיות חדשות שלא ניתן היה להציגן קודם. מוצע לתקן עניין זה לפי הדין הקיים בחוקים דומים אחרים. אבקש להעביר את הצעת החוק, לאחר הדיון בה, לוועדת הכספים של הכנסת. אדוני היושב-ראש, אני מקווה שההצעה תאושר.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחברת הכנסת שטרן-קטן, ואחריה — לחברי הכנסת וילנר, אחרון הנאמרים בדיון זה. אבקש להתיתחם לשני החוקים יחד.

שר שטרן-קטן (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להודות לשר האוצר ולממשלה על הצעות התיקון לחוק נכי המלחמה בנאצים (תיקון מס' 10) ולחוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 7). שני התיקונים מגדילים את התגמולים של שני סוגי הנכים לפי דרגת המשכורת וגובה אחוזי הנכות. אין ספק כי התיקון מתייחסת גם לשיעור ההע" עם הנפגע, שלרוב אין לו הכנסה נוספת, וכך באה לידי ביטוי התייחסותנו לאדם הסובל, הנושא עמו מטען לא רק של סבל גופני ולכלכלי אלא גם של סבל נפשי. אולם צר לי שגם במקום זה אני חייבת למתוח ביקורת. אילו הייתה בידי האפשרות הייתי מתייחסת גם לשיעור ההע" לאה, לקריטריונים, גם למפתח לשינוי ולקידום. לצערי אפשרות זו לא ניתנת לי עוד, משום שהתיקון המוצע מתייחס בעצם למה שכבר קיים מה"1 באפריל 1979. זאת החלטה או קביעה לאחר מעשה. נדמה לי שיש פגם בדבר. נדמה לי שאין לי ואין אף לאחד מאתנו אפשרות לדון, אפשרות לנתח, כאשר אני רוצה או להיטיב או אפילו להתווכח על ההיפך. אין אפשרות לעשות זאת. אנחנו לא נשנה דברים הקיימים כבר ומתבצעים מלפני שנה וחצי. אני חושבת שחובה על ממשלת ישראל לדאוג לכך שתיקוני חוקים וחוקים יגיעו אלינו לפני הביצוע המעשי ולא לאחריו.

מדוע מוצע שהחוק יעבור לוועדת החוץ והבטחון? פשוט מאוד, מפני שאנחנו חושבים ששם יושב ציבור המבין בבעיות הצבא ומבין מה מהותו של החוק, מה מהותו של העונש ומה מהותו של הקנס.

חברי הכנסת וילנר, היות שניצלת את הבמה כדי לדבר על חיילים הנענשים מפני שהם מסרבים לשרת בשטחים, כדאי שתדע שיש עקרון בסיסי ולפיו חייל, בשעה שהוא בשירות ובשעה שהוא לבש מדים ונשבע אמונים לצבא, אינו קובע היכן הוא ישרת, באיזה חיל, באיזה תפקיד ובאיזה שירות. חריגה מהמסגרת הזאת פירושה פגיעה ביסודות, כי בדרך זו יוכל כל אחד להח-

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיפים הבאים בסדר-היום: חוק נכי המלחמה בנאצים (תיקון מס' 10), תש"ם—1980 — קריאה ראשונה, וחוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 7), תש"ם—1980 — קריאה ראשונה. את החוקים יביא שר האוצר.

שר האוצר י. הורביץ:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, חוק נכי המלחמה בנאצים (תיקון מס' 10) שאני מתכבד להביא בזה לקריאה ראשונה דן בשלושה עניינים. הנושא הראשון הוא העלאת התגמולים לנכי המל-חמה בנאצים. תעלה זו מקבילה להצעה שהוגשה לאחרונה לכנסת בעניינם של נכי צה"ל, לפי חוק הנכים (תגמולים ושקיום). מטרתה למנוע שחיקת התג-מולים עקב ההתייקרויות במשק. לפי ההצעה יחושב התג-מול הרגיל על בסיס 80% מהמשכורת המשתלמת לעובד המדינה בדרגה י"ד של הדרגה האחרת. התגמול לנכה שאינו מסוגל להשתכר למחיתו יהיה 98% מן המשכורת לעובד בדרגה י"ז, ואם דרגת נכותו עולה על 60%, תיווסף על כך תוספת בשיעורים משתנים לפי דרגת הנ-כות. לנכה מחוסר פרנסה יחושבו התגמולים על בסיס 79% מהמשכורת המשוולמת לעובד בדרגה י"ד, ועל כך תיווסף תוספת של 10% אם אין לו ילד, ותוספת של 20% אם יש לו ילד. הנושא השני בהצעה הוא קביעת דרך יעילה ומהירה יותר לעידכון התגמולים בעתיד, וזאת בעקבות הצעה שגובשה בדיוני ועדת העבודה והרווחה בעת שדנה בתיקון הקודם לחוק. לפי הצעה זו העלאת התגמולים בעתיד תיעשה בצו של שר האוצר באישור ועדת העבודה והרווחה. הנושא השלישי הוא מתן זכות לנכה ולרשות המוסמכת לערער על החלטת ועדה רפואית עליונה לפני בית-המשפט המחוזי. אבקש להעביר את הצעת החוק, לאחר הדיון בה, לוועדת העבודה והרווחה.

ברשותך, אדוני היושב-ראש, אציג את הצעת החוק השנייה: בהצעת חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 7), תש"ם—1980, מבקשים אני להעלות את התגמול הרגיל המשתלם לנכי רדיפות הנאצים ואת התגמול לנכה נצרך במקביל להעלאות המצעות לנכי המלחמה בנאצים. גם כאן מציעים אני לקבוע כי בעתיד ייעשה עידכון התג-

לשיקום הנכים מבחינת נזקי גוף ובריאות, ועוד 850 מיליון דולר למטרת שיקום כלכלי של הנכים, בניית שיכונים בשביל נכי רדיפות הנאצים וכיוצא בזה. מה עשתה הממשלה בשעתה? — היא לא הקימה קרן נפרדת כדי להשתמש בסכום זה למטרה אשר למענה נועד הסכום. במקום זה הכניסו את הסכום הזה לקופה הכללית, וקרה דבר מאוד מאוד מוזר כאן. ניקח לדוגמה את ההבדל הקיים בין מי שהוכרו בשעתם כיוצאי הארצות שהוגדרו בהסכם השילומים כ"תחום התרבות הגרמנית" ואשר שפת האם שלהם גרמנית, לבין יוצאי הארצות שאינן כלולות ב"תחום התרבות הגרמנית". מי שמקבל את המינימום של 25% מקבל את הסכום במאריקים. כאשר התכונתי לדיון על החוקים הללו שאלתי כמה מקבלים עכשיו. הם מקבלים 402 מאריקים, שהם 12,000 לירות, בערך, לפי השער של היום. ואילו המקבלים פיצויים לא ישירות מממשלת מערב-גרמניה מקבלים 2,750 לירות בלבד. 12,000 לירות מול 2,750 לירות. ממה זה נובע? הסכום הגלובאלי שצריך היה להיות מוקדש למטרה זו ולהטבות נוספות, כפי שמוגדר בהסכם, הקדישו אותו, פשוט, למטרות אחרות. אני חושב שזה לא מוסרי, זה לא חוקי. לכן הבעיה הי"סודית שאירגון נכי רדיפות הנאצים מעלה היא, קודם-כול, להשוות את הסכומים. מי שמקבל בלירות ישראליות מה-אוצר הישראלי, מכסף שנועד למטרה הזאת, צריך לקבל אותו הסכום שמקבלים נכי רדיפות הנאצים במאריקים מהממשלה הפדראלית. זו בעיה יסודית שהחוק הזה לא רק שאינו פותר אלא בכלל לא נוגע בה.

נוסף על עניין הסכומים אמרו לי שמקצצים עכשיו את ימי ההבראה של הנכים. אם זה נכון — זה ממש שעורריה. מי שקיבלו 14 ימים — יקבלו 10 ימים; מי שקיבלו 10 ימים — יקבלו 7 ימים. האם לנכי רדיפות הנאצים צריך לקצץ? אני מתנגד לקיצוצים אחרים, גם לאזורי ישראל האחרים בכל מיני תחומים, אבל כאן הדבר חמור במיוחד.

לעומת זה נמסר לי שיש גם הטבה. זה קצת מצלצל צינל, היכן מקצצים והיכן מוסיפים. מוסיפים סכום יותר גדול להקמת מצבות. פה עשו את החסד. יותר טוב לעשות את החסד כדי שיוכלו לחיות ולחיות יותר טוב. מקצצים בסכומים שמאשרים לצורך לחיות ועושים טובה בהקמת המצבות. זה ממש צורם.

הו"ר י. מ. אברמביץ :

רשות הדיבור לחברת הכנסת ארבל-אלמזלינו, אח-רונת המשתתפים בדיון זה.

שושנה ארבל-אלמזלינו (המערך) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מחייבת, כמובן, את התיקון המוצע בשני החוקים, חוק נכי המלחמה בנא-צים (תיקון מס' 10) וחוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 7). אדוני השר, אני מציעה להעביר את חוק נכי המלחמה בנאצים לוועדת העבודה והרווחה ואת חוק נכי רדיפות הנאצים לוועדת הכספים.

הו"ר י. מ. אברמביץ :

כך הוא הציע.

שושנה ארבל-אלמזלינו (המערך) :

יפה, אני תומכת בהצעתו. ברצוני להעיר הערות מספר. ייאמר דווקא לזכותה של מדינת ישראל שהיא דאגה והבטיחה את זכויותיהם של נכי המלחמה בנאצים

בנוסף על כך ברצוני לומר לך, אדוני השר, ולכל חברי הכנסת שאני אישית מרגישה אי-נוחות לגבי ההב-חנה בין נכי המלחמה בנאצים לבין נכי רדיפות הנאצים. אני חושבת ששני סוגי הנכים הללו הם אוכלוסיה הולכת וקטנה, הולכת ומתמעטת ויש לעשות צדק עמם ולהשוות את גובה התגמולים לשתי הקבוצות. צריך לחת לאלה ולאלה באותה מידה. אינני רוצה לתאר כאן את הסבל שנגרם לכל אלה ולחנאים שאלה ואלה חיו בהם, שהיו בוודאי שווים, וגרועים באותה מידה. באותה נוראות אלה ואלה חיו. אני חושבת שהיינו צריכים להתחשב וליצור אחידות מסויימת בתחום זה. לצערי זה לא נעשה לגבי גובה התגמולים החודשיים, ואין לשנות, אבל אין כל הצדקה לעשות אבחנות לגבי דברים קטנים שאפילו קצת צורמים. כאשר מדובר במתן הנחות מסויימות בנ-סיעות ברכבת נכי המלחמה בנאצים מקבלים אחוז מסויים ואילו האחרים מקבלים אחוז נמוך יותר. הוא הדין בהנחה בהתקנת טלפון, בהנחות בתשלומים כמו לרכישת מזון, מיטה, מקרר — דברים קטנים, דברים חד-פעמיים, שהם באמת בעלי משמעות כלכלית קטנה מאוד, אבל בעלי משמעות רגשית גבוהה מאוד. מדוע אנחנו ננהג אפה-ואפה? למשל, החזר חלקי ממס הכנסה, החזר חלקי ממס ארנונה, ועוד. לגבי כל הדברים האלה אני מבקשת ממך התחשבות, אדוני השר. אם לא יכולנו ליצור אחידות בתגמול המרכזי המרבי — שייקבע, לפחות, מפחת אחיד במתן ההנחות הללו. מדובר באלפים בוודאי של אנשים בגילים גבוהים ובכאלה שאין להם בכלל הכנסה. אני מאוד מבקשת, אדוני השר, שתתנו הודעת לדבר, כדי להיטיב עם המעט שעוד נותר לנו. תודה רבה.

הו"ר י. מ. אברמביץ :

רשות הדיבור לחברת הכנסת וילנר, ואחריו — לחברת-הכנסת ארבל-אלמזלינו. אחרונת המשתתפים בדיון זה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש פרטים בשני החוקים האלה — חוק נכי המלחמה בנאצים וחוק נכי רדיפות הנאצים — אשר בהם אנחנו יכולים להציע בוועדה תיקונים באותו כיוון. בשני החוקים יש מגמה שהובאה פעמים מספר לכנסת להתקנת תיקונים — להגדיל את התגמולים. אנחנו תומכים, כמובן, במגמה הזאת, אם-כי אנחנו חושבים שההגדלות הללו אינן הולמות את הצרכים נוכח האינפלציה. אבל לא זה הנושא העיקרי שאני רוצה לדבר עליו.

מדוע יש שני חוקים? — מפני שיש הבדל בין התג-מולים שמקבלים נכי המלחמה בנאצים לבין אלה של נכי רדיפות הנאצים. ההבדלים בחוק ברורים והם לרעת נכי רדיפות הנאצים, המופלים לרעה גם בזכויות. החוק כאן מדבר רק על סכומי התגמולים ואין הוא מדבר כלל על זכויות הסוציאליות השונות. זהו דבר לא רק רגשי — גם רגשי, אבל לא רק רגשי — מכיוון שחלק לא קטן מן הכלולים בקטגוריה של נכי רדיפות הנאצים הם גם באופן יסודי מקופחים.

ברצוני להזכיר את הנקודה היסודית שאין פותרים אותה עד היום הזה. העניין הוא בכך שלפי ההסכם בין מדינת ישראל לבין המגלה גרמניה הפדראלית משנת 1952, מה שנקרא הסכם-לוקסמבורג, קיבלה ממשלת ישראל סכום גלובאלי: בדולרים — מיליארד דולר; במאריקים — 3.5 מיליארד מאריקים. ממשלת ישראל קיבלה סכום זה

והנקודה האחרונה שאני רוצה לעמוד עליה: מדינת ישראל דאגה להבטיח את זכויותיהם של הנכים. לא ייתכן שתישאר במדינה קבוצה שזכויותיה אינן מעוגנות בחוק. כוונתי לנכים אסירי-ציון, שלחמו למען תקומתה של מדינת ישראל, למען הציונות, ישבו בבתי-הסוהר בגלל היותם ציונים. לא ייתכן שמדינת ישראל לא תעגן את זכויותיהם בחוק והם יהיו ככדור שמעבירים אותו ממשרד הקליטה לסוכנות היהודית, ומהסוכנות היהודית לביטוח הלאומי, כאשר כל גורם מפנה אותם, למעשה, לגורם אחר ואיננו רוצה ליטול עליו אחריות לדאוג לזכויותיהם. אני פונה לשר האוצר ואומרת שלא ייתכן להמשיך באפליה הזו, הוועקת עד לשמיים. הגיע הזמן לעגן את הזכויות של אסירי-ציון, של אותם נכים שבמשך שנים רבות ישבו בבתי-סוהר כדי לשרת את האינטרסים של מדינת ישראל והציונות. צריך לעגן בחוק את זכויותיהם כשם שעייגנו בחוק את זכויותיהם של נכי המלחמה בנאצים ואת הזכויות של לוחמים אחרים. גם הם לוחמים כמו כל ציבור אחר וראויים שזכויותיהם יעוגנו בחוק. אני מעלה את הסוגיה הזו לתשומת-לבך, אדוני שר האוצר. לא תמיד ניתן להשמיע באוזניך דברים מסוג זה. אבל כאשר אתה יושב בתוכנו בכנסת ומגישי הצעות חוק הנוגעות לנכים מן הראוי לומר לך שלא ייתכן שמקומם של אסירי-ציון ייפקד מחוקי מדינת ישראל. הגיעה השעה שנסיר את החרפה הזו.

אני תומכת בהצעה להעביר את שתי הצעות החוק לוועדות.

היו"ר י. מ. אברמוביץ: רשות הדיבור לשר האוצר, לתשובה.

שר-האוצר י. הורביץ: אני מוותר.

היו"ר י. מ. אברמוביץ: אנו עוברים להצבעה. נצביע על כל אחת מהצעות החוק בנפרד. אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הצעת חוק נכי המלחמה בנאצים (תיקון מס' 10), תש"ם—1980, לוועדת העבודה והרווחה.

ה הצ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק נכי המלחמה בנאצים (תיקון מס' 10), תש"ם—1980, לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר י. מ. אברמוביץ: אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הצעת חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 7), תש"ם—1980, לוועדת הכספים.

ה הצ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 7), תש"ם—1980, לוועדת הכספים נתקבלה.

וכן גם את זכויותיהם של נכי רדיפות הנאצים. למעשה זכויותיהם של נכי המלחמה בנאצים מושוות כמעט לזכויות נכי צה"ל. חוק נכי המלחמה בנאצים מתעדכן מדי פעם על-פי השינויים המוצעים ומשתנים בחוק הנכים (תגמולים ושיקום) של נכי צה"ל. אני מברכת את האוצר על שהפעם לא השאיר את העידכון הזה לתקופה ממושכת יותר. פרט לעובדה שהתשלומים על-פי חלק מהסעיפים משולמים רטרואקטיבית מ-1 באפריל 1978, העניין איננו מהותי. השווה את ההצעה. הסתיימה התקופה שבה היתה רטרואקטיביות של שנתיים ושלוש שנים, דבר שהיה כובל את ידיה של הוועדה. עקב ההערות שנשמעו בוועדה מדי פעם כביקורת על הרטרואקטיביות אני שמחה לציין שסעיף 4 המוצע בא לפתור את הבעיה. הוא נותן בידי שר האוצר את הרשות להעלות בצו את שיעור השכר הקובע ואת שיעור הדרגה הקובעת וכן את שיעורי התגמולים המשתלמים לפי חוק זה.

יש כאן חסרון בהצעת החוק הזו, באשר היא נותנת לשר את הרשות להעלות את שיעורי התגמולים, זאת אומרת הזכות ניתנת אך ורק בידו, ותישלל הזכות מחברי הכנסת הרוצים להציע תיקון. משום כך אני פונה אל שר האוצר ומבקשת ממנו שיקמיד להביא צו הקובע את שיעורי התגמולים של הזכאים על-פי חוק נכי המלחמה בנאצים ולא יתן להשהיה או להתמודדות לפגוע בזכויותיהם.

הערה נוספת לסעיף 5 בהצעת החוק — אעיר אותה בעתיד גם בוועדת העבודה: לא ייתכן שאנחנו נותנים לנכה זכות של עירעור בפני בית-המשפט המחוזי ואנחנו מגבילים אותו או את הרשות המוסמכת לנקודה המשפטית בלבד. אנחנו אומרים שהנכה והרשות המוסמכת רשאים לערער על החלטת ועדה רפואית עליונה בנקודה משפטית בלבד. אנחנו אומרים עליהם להביא טיעונים אחרים ולערער על נקודות אחרות, ונותנים לנכה הרגשה של קיפוח. ההגבלה הזאת אינה לטובתו של הנכה. משום כך צריכה להיות מחשבה נוספת בנקודה הזאת. אם אנחנו בכל-זאת נותנים לנכה אפשרות לערער, כדי להגביר בו את האמון, אל נצר את צעדיו ונאמר שזכותו לערער אך ורק בנקודה המשפטית ותו לא. כל הדבר צריך להיות פתוח, ויש לתת לו רשות לשטוח את טענותיו גם בפני בית-המשפט המחוזי.

אדוני היושב-ראש, אני מרשה לעצמי להעלות כאן נקודה נוספת והיא זכותם של נכי המלחמה בנאצים לפני עלותם לארץ. נכי המלחמה בנאצים קיבלו תגמולים בארצות המוצא שלהם, אם ארץ מערבית ואם מזרחית, גם בבית-המועצות. ברגע שהם עלו לישראל — והם עלו על-פי אישור של ברית-המועצות — נפסקה זכותם שם ואין הם זכאים לקבל כאן בישראל את הגימלה שלהם מברית-המועצות או מכל ארץ מזרחית אחרת. אני רוצה להפנות את תשומת-לבו של השר כי יכול להיות שיש מקום לטפל בסוגיה הזאת בצינורות המקובלים, כדי שלא לשלול את הזכות המוענקת לעולים הללו המגיעים לישראל על-פי אישורים מוסמכים ושאומות המדינות ימשיכו לשלם את הגימלה המוענקת להם כאשר הם נמצאים בארץ המוצא.

1. חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (שירותי עבודה חיוניים

של רנטגנאים), תש"ם—1980 *

(קריאה ראשונה)

שירות המדינה. פשוט הזמנתי את האנשים והצעתי להם לסיים את הפרשה, הנוגעת לחיי אדם. היתה לי תחושה שהלבבות נפתחו והמוחות נפתחו. למחרת מסרתי לנוגעים בדבר שיש לי תחושה שחלה תזווה. אחר כך נכנסו למשא ומתן נציגי ההסתדרות, נציגי האיגוד המקצועי, יחד עם אנשי נציבות שירות המדינה ובהשתתפותנו. כל ההצעות — הצעות פשרה, הצעות סיכום, הצעות מוצא — כל אלה נדחו. נדחתה גם ההצעה האחרונה שהוצעה לפני שבועות מספר על-ידי ההסתדרות והאיגוד המקצועי לאחר שהם באו בדברים עם נציבות שירות המדינה. הצעה זו הובאה לפני הרנטגנאים, והם השיבו עליה בשלילה. אני ממש אינני יכול להאמין. נבית שיש עוד כמה בעיות שצריך לברר אותן. בכל משא-ומתן על הסכמי עבודה חדשים נברר את הבעיות הללו. אבל ההצעה האחרונה שהוצעה לרנטגנאים כללה סעיפים טובים מאוד, אפילו חורגים. חיפשנו שמות או קולבים כדי לתלות עליהם את ההצעות האלה, כי היה בהן משום חריג. הצעות אלה לא נתקבלו עד עכשיו.

היו"ר י. מ. אברמוביץ :
הכנסת תעבור לסעיף הבא בסדר-היום : חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (שירותי עבודה חיוניים של רנטגנאים), תש"ם—1980 — קריאה ראשונה. רשות הדיבור לשר הבריאות.

שר-הבריאות א. שופטק :
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בצער רב אני מביא לכנסת את הצעת החוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (שירותי עבודה חיוניים של רנטגנאים). הבקשה היא להאריך את תקפן של התקנות עד 31 בינואר 1981.

זהו סיכסוך עבודה הנמשך כבר כעשרה חודשים, סיכסוך עבודה קשה ובתחום עבודה חיוני ביותר. כל הנסיגות שנעשו עד היום לפהל משא-ומתן כדי לסיים את הסיכסוך לא הוכתרו בהצלחה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
יש משא-ומתן ?

שר-הבריאות א. שופטק :
היה משא-ומתן.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
רציני ?

שר-הבריאות א. שופטק :
רציני מאוד.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
אומרים שלא.

שר-הבריאות א. שופטק :
כל הנסיגות לא הצליחו, גם אלה של ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, שהגישו את המלצותיה לשר האוצר. אפשר היה להאמין שהנסיגון הזה יצליח וההמלצות תת-כלנה. זו היתה אפילו התחושה של חברי ועדת העבודה והרווחה. גם לי היתה תחושה כזו מייד אחרי הישיבה באותו יום. אבל כל זה התנפץ אל הסלע.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
אולי תסביר מה התנפץ ?

שר-הבריאות א. שופטק :
היתה המלצה שבעיה מסוימת, שהיתה שנויה במחלוקת, תוכרע על-ידי ועדה מוסמכת. הודיעו לשר האוצר שוויה ההמלצה של ועדת העבודה והרווחה, והוא אמר : אני מקבל. גם הנציגים האחרים אמרו שהם מקבלים את ההמלצה. על כך ענו הרנטגנאים — וזו היתה ההתנגדות הראשונה שלהם — שקודם כול ימנה השר את הוועדה. הם הציגו תנאי כזה ואמרו שאם הוא לא יתמלא הם אינם חוזרים לעבודה. אחר כך התנהל משא-ומתן ענייני על בעיות מספר, בחלק מהדיונים השתתפתי גם אני, ואני יכול להעיד שהיה משא-ומתן ענייני. עשיתי מאמצים חריגים מעל ומעבר לעמדת נציבות שירות המדינה, נציב

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 1470).

בצער רב אנחנו אווזים באמצעי זה של צווי ריתוק. אני יכול לומר לכנסת שלפני שעשיתי את הצעד הראשון להטיל צווי ריתוק חיכיתי שלושה שבועות כדי שלא נצטרך, אולי, להשתמש באמצעי זה. עד שראיתי שאין שום מוצא. ולאחר שכבר הוטלו צווי ריתוק היה משא ומתן, אבל היתה שום התחמקות ושום השתמטות בעניין זה. ומאותו רגע שהיה משא-ומתן הרי ברור שצווי ריתוק כבר לא קיימים, לא רק כאשר המשא-ומתן מסתיים. אפילו היה איוה שהוא ניצוץ של נכונות לסיים את הסיכסוך. לצערי הרב לא נמצאה דרך. אני חושב שדבר כזה לא קרה עדיין בשום סיכסוך עבודה בארץ, וכבר היו בארץ סיכסוכים קשים מאוד. אני עצמי הייתי נתון בהרבה מאוד סיכסוכי עבודה קשים, ותמיד היתה איוושה דרך של פשרה. ואילו כאן — אינני רוצה לקרוא את הדבר בשמות חריפים, אבל זה הדבר הכי-קל שאני יכול להגיד : חוסר הסכמה לשום פשרה, "קבל את דעתנו, את זאת אנחנו רוצים, את זאת אנחנו תובעים, תיתן — בסדר, לא תיתן — לא."

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
הם מכחישים ואומרים שאתם אימרים כך להם.

שר-הבריאות א. שופטק :
אנחנו מעולם לא אמרנו דבר כזה. אתה מתאר לעצמך שאנחנו נגיד דבר כזה ?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
רק אתמול היו כאן.

שר-הבריאות א. שופטק :
שום מעסיק לא יגיד דבר כזה, בייחוד לא הממשלה. יושבים עם העובדים, מציעים ומציעים, זויס, מתקדמים, מציעים עוד דבר ועוד דבר, אבל הצד השני, מפני שיש לו כוח — זה איגודן שיש לו כוח, הוא יודע על מה הוא

פות סיכון לטכנאי הרנטגן בגלל עבודתם בקרינה, ושעות עבודתם היו קצרות לעומת שעות העבודה של האחיות. ב-1955 יצאו טכנאי הרנטגן מהמסגרת האירגונית של האחיות והקימו איגוד מקצועי נפרד. מאז ועד ההסכם לשנים 1978–1980 היתה רמת השכר של טכנאי הרנטגן מקבילה לשכר האחיות, כאשר לטכנאי רנטגן היתה עדיפות בשעות עבודה מקוצרות, במיכסת חופשה שנתית ובמיכסת הבראה.

שר-הבריאות א. שופטק:
רמת שכר מקבילה או צמודה?

ירוחם משל (המערך):
בהסכם 1978–1980, כתוצאה מהחלטת הוועדה של הממשלה, נקבע מקצוע האחיות כמקצוע מועדף. אדוני שר הבריאות, עם מי התייעצת כדי לקבוע את מקצוע האחיות כמקצוע מועדף על מקצוע של טכנאי רנטגן? הרי במשך שנים עבדו אלה ואלה ביחד. במי התייעצת? האם התייעצת בעובדי הרנטגן? שנים על שנים עבדו יחד, באותו בית-חולים, במערכת שכר שווה, ולא רק טכנאי הרנטגן והאחיות אלא גם פסיכותראפיסטים, מרפאים בעיסוק, היו קשורים למערכת שכר אחת. אתה נפגשת עם משלחת של אחיות והוצאת את האחיות מהמסגרת המשותפת הזאת. נחתם עם האחיות הסכם אשר העניק להן הטבות מיוחדות לעומת טכנאי הרנטגן. בדרך זו תופר ונפגע האיוון שהיה קיים ומקובל עוד מהתקופה שקדמה להקמת המדינה ונמשך עד שנת 1978. יש לציין כי איוון בין מקצועות אלו קיים ומקובל במדינות העולם החפשי. האם בדקת ומצאת באיזה מקום שהמקצוע של האחיות בבית-החולים, מבחינת האחריות ומספר שנות הלימוד, מעניק להן יתרון בהשוואה למקצוע הקשור ברנטגן?

ב-14 באוקטובר 1979 פרץ סיכסוך עבודה של טכנאי הרנטגן, זאת לאחר הודעה מוקדמת בהתאם לחוק תקופת צינון שביתות. ב-1 בנובמבר 1979 הופעלו על טכנאי הרנטגן צווי ריתוק, אשר מועד תקפם הסתיים בסוף חודש ינואר 1980. החל ב-1 בפברואר 1980 נחקק על-ידי הכנסת חוק מיוחד להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום לגבי טכנאי הרנטגן והופעלו בהתאם לחוק החדש, למשך שישה חודשים, צווי ריתוק אשר תקפם יפוג ב-31 ביולי 1980.

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הנסיון מלמד שצווי ריתוק מביאים אך סבל לחולים ותיסכול לעובדי הרנטגן ואינם פותרים את הבעיה, הדרך המעשית והעניינית לפתרון הסיכסוך היא על-ידי הבטחת האיוון בין מקצועות קרובים, וזאת באמצעות משא-ומתן ענייני וחתימה על הסכם בין הצדדים.

אמרת, אדוני שר הבריאות, שאתה מוכן לעשות כל דבר כדי לחסל את הסיכסוך. אין ספק שאתה רוצה בכך, אבל אין שום ספק שאם הכנסת תקבל את החוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום יימשך הסבל ופתרון לא יימצא. יש רק אפשרות אחת לפתרון הבעיה — החזרת הסטאטוס-קוו שהיה קיים בין אחיות בתי-החולים לבין עובדי הרנטגן. אנחנו תובעים מעובדי הרנטגן לחזור לעבודה תקינה, מבלי שיופעלו תקנות-שעת-חירום. אני לוקח עלי את האחריות, מעל במה זו, לפנות לעובדי הרנטגן בבקשה לחזור לעבודה תקינה על יסוד הסטאטוס-קוו.

שר-הבריאות א. שופטק:
איזה סטאטוס-קוו?

שולט, הוא יודע מה הם הכלים שיש בידיו — משתמש בכוח הזה להשיג מה שהוא רוצה להשיג.

עם זאת אני מציע עכשיו להאריך את תקפן של תקנות-שעת-חירום, ואני מודיע מייד שאני מוכן כבר היום, מחר, מחרתיים, לשבת שוב במשא-ומתן, לחדש את המשא-ומתן.

דבר אחד ברור לי: גם כאשר קיימות תקנות אלה לשעת-חירום והרנטגנאים צריכים לעבוד, אם במשך תשעה חודשים אין נכונות להגיע לאיזושהי פשרה, תארו לעצמכם מה יהיה כאשר גם תקנות כאלה לא תהיינה. אני חושש מסכנה לחיי אדם אם לא יהיו תקנות אלה ונשאיר את העניין למאבק מקצועי חפשי של איגוד מקצועי ומעסיק, עם כל האפשרויות להכריז שביתה. אני אומר לכנסת כי אם לא יהיו תקנות כאלה יש סכנה של דיני נפשות. אינני מציע שאנחנו נתפרק מהאמצעי הזה. לכן אני מבקש מהכנסת להאריך את תקפן של התקנות, בהתחייבות מפורשת על נכונות להיכנס למשא-ומתן בלתי-פוסק יחד עם ההסתדרות, והלוואי שלא נודק לאמצעי הזה ואפילו לא נשתמש בו יום אחד ונבטל את תקפן של התקנות מייד עם כניסתן לתוקף.

אני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט, למען תוכל להכניס עד מחר להצבעה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

הי"ר ח. גרופמן:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים לדיון. הדיון הוא אישי, 10 דקות לכל נואם. לא מוכרחים לנצל את הזמן הזה. רשות הדיבור לחבר-הכנסת משל, ואחריו — לחברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינג.

ירוחם משל (המערך):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הרשו לי בראשית דברי לברך את ראש הממשלה עם שובו לעבודה מלאה בבית ובממשלה. אדוני ראש הממשלה, אני מאחל לך בריאות שלמה.

ראש-הממשלה מ. בנין:
אני מודה מאוד.

ירוחם משל (המערך):
ועתה לנושא הנדון. אדוני שר הבריאות, תשעה חודשים יש סיכסוך עבודה במקצוע רפואי רגיש במיוחד. היו כבר תקנות-שעת-חירום והסתיימה תקופתן, ושר הבריאות מציע כעת לכנסת את התרופה לפתור את הסיכסוך באותה שיטה שלא עזרה במשך תשעה חודשים. אתה מציע, אדוני שר הבריאות, להאריך את תקפן של התקנות לשעת-חירום ואתה אומר שאם שוב יהיו תקנות יסתדר העניין. אם אתה חושב שכך יסתדר העניין, אני אומר לך: לא. ועל הכנסת לדעת שהצעתך תעמיק את הסיכסוך ותרחיק את הפתרון.

כשם שלטכנאי הרנטגן אסור בתוקף מקצועם להכתוב את תנאי עבודתם כך אסור לך, כמעסיק, אדוני שר הבריאות, להשתמש בעבודה הרצינית שלהם ולהכתיב להם תנאי עבודה. אין לך רשות לכך, כשם שאין להם רשות לנצל את מקצועם, לקבוע בעצמם את תנאי עבודתם.

מה הוא גורם הסיכסוך? לצערי הרב, אדוני שר הבריאות, אתה הוא גורם הסיכסוך. אסביר. עד 1954 נכללו טכנאי הרנטגן במסגרת אירגונית אחת עם האחיות. שכרם היה שווה לשכר האחיות, ונוסף על כך ניתנו תוס-

לעבודה בכנסת. גם לך, אדוני ראש הממשלה, יהיה חלק בכך. אני תורם בזה את חלקי לפתרון הבעיה ללא הפעלת תקנות-שעת-חירום.

היו"ר ח. גרופמן :

רשות הדיבור לתברת-הכנסת ארבל-אלמזוליגו, וא-חריה — לתברת-הכנסת בדיאן.

ש"שנה ארבל-אלמזוליגו (המערך) :

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מצטרפת לב-רכות לראש הממשלה לרגל החלטתו ושובו לעבודה מלאה ותקינה.

חברי הכנסת, ערב ערב צמודים אזרחי המדינה לטל-וויזיה ועוקבים אחר התחרויות במוסקבה. אמנם ישראל אינה משתתפת באולימפיאדה, כי הצטרפה למדינות שהח-ליטו להחרים את האולימפיאדה — — —

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
אולי עשתה טעות ?

ש"שנה ארבל-אלמזוליגו (המערך) :

עם זאת היא משתתפת בתחרויות וזכתה בכמה אלי-פויות, וכינו, למשל, באפריל 1980, להיות אלופים באי-נפלאציה, כאשר האלוף הקודמת ארגנטינה, ירדה מ-160 נקודות שהיו לה בספטמבר 1979 ל-115 נקודות, שעה שישראל עלתה מ-85 נקודות שהיו לה בספטמבר 1979 ל-122 נקודות באפריל 1980. אם היו מי שחששו שלא נחזיק בידנו את האליפות, אני יכולה להרגיעם ולקבוע שהפער בינינו לבין ארגנטינה גדל. אם הגיעה ארגנטינה ל-108 נקודות בחודש הרי הרקיעה ישראל ל-134 נקודות. שר האוצר שלנו זכאי לקבל את מדאליית-הזהב.

האליפות השנייה שבה אנחנו צועדים בביטחה היא באורך צווי הריחוק שהוטלו על עובדי הרנטגן. כדי להבטיח את האליפות שר הבריאות מציע לנו שהכנסת תאשר הארכת צווי הריחוק בשישה חודשים נוספים. למ-דאליה השנייה זכאי אתה, אדוני שר הבריאות.

קיוויתי לשמוע את זעקתו של סגן השר יורם ארידור נגד ההצעה להכריח עובדים לעבוד בתוקף צווי ריחוק, לא יום, ולא יומיים, לא שבוע ולא חודש, אלא כבר תשעה חודשים. אני זוכרת את הנאומים הנלהבים שלו נגד צווי ריחוק כאשר הממשלה הקודמת הטילה אותם, לימים מספר בלבד, נגד עובדים בשדות-התעופה ובבת-י-חולים, וגם אז זה היה למורת-רוחנו. סגן השר ארידור ותבירי, שכל כך התנגדו לשימוש בצווי ריחוק, ממלאים כיום את פיהם מים ויוזמים הטלת צווי ריחוק פעם נוספת לאחר שהופעלו תשעה חודשים ברציפות.

(חברת-הכנסת מ. כהן קורא קריאת-ביניים)

דיברתי אל סגן השר ארידור.

מאיר כהן (הליכוד) :

ברשותך אני רוצה לשאול שאלה.

ש"שנה ארבל-אלמזוליגו (המערך) :

בבקשה, ברשות היושבת-ראש.

(חברת-הכנסת מ. כהן קורא קריאת-ביניים)

אני נגד צווי ריחוק, ואני נגד בורות חובה, כי שניהם אינם פותרים את הבעיה.

ירוחם משל (המערך) :

של האיוון שהיה קיים בין עובדי הרנטגן לבין אחיות בתי-החולים, שכל השנים עבדו במסגרת אחת. לא רק במסגרת זו, בכל מסגרת יש צוותים שמשלימים האחד את השני. הבדלנו, בצורה מלאכותית, לדעתי, קבוצה אחת מקבוצה שנייה של עובדים העובדים באותו מקום עבודה ובמקצועות קרובים ומשלימים. נפגשתי גם עם אחיות וגם עם עובדי רנטגן, לא בפעם הראשונה. אדוני שר הבריאות, אין אפשרות אחת להוציא אותנו מהסכך שבו נתונים עובדי הרנטגן. אני מודיע פה שהכנסת מקי-בלת עליה אחריות גדולה מאוד. אי-אפשר להבטיח סדרי עבודה מתוקנים בתי-החולים ללא הסדר הבעיה של הרנטגנולוגים. האחריות לבריאות החולים ולטיפול הנאות בהם חלה על עובדי הרנטגן ועל שר הבריאות באופן שווה, ועליך, אדוני שר הבריאות, אפילו מוטלת אחריות רבה יותר. תקנות-שעת-חירום יביאו להחרפת הסיכסוך ולהג-ברת הניגודים במקומות העבודה. במקומות העבודה יש להחזיר את האיוון ההכרחי בין קבוצות עובדים.

אדוני שר הבריאות, כאשר עליתי לבמה שאלת אותי אם נועצתי בעניין. שאלתי עוד פעם את רחביה אופק ונפגשתי עם עובדי הרנטגן. הנושא כאוב לי מאוד מאחר שהוא נוגע למאות אלפי אזרחים הזקוקים לשירותי הרנטגן. לכן האחריות המוטלת על הכנסת ועליך, אדוני שר הברי-אות, רבה מאוד. אי-אפשר להביא עובדים לידי תיסכול וב-צורה מלאכותית להוציאם ממסגרת מסוימת. זה לא נוגע רק לבתי-החולים. בכל מקום עבודה יש איוון שלמות וקיים שילוב. לפיכך אנחנו חייבים שלא לקבל את החוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום. החוק רק יחריף את הסיכ-סוך ולא יהיה בו כל פתרון.

אין זה נכון שוועד הרנטגנאים אינו רוצה פשרה. הוא מוכן לפשרה על יסוד הנקודה העקרונית של שוויון ואיוון שהיו קיימים ביניהם לבין אחיות בתי-החולים. יש בעיה של רטרואקטיביות ויש בעיות אחרות שניתן להגיע לג-ביהן לידי פשרה. אני שמח מאוד שהנוגעים בדבר הגישו לי פתק ובו נאמר שההערה שלך שעובדי הרנטגן אינם מוכנים לפשרה אינה מציאותית. אני יודע שעשית מאמ-צים רבים לפתרון הבעיה. ההצעה שאתה מציע תביא להחרפת הסיכסוך. האחריות המוטלת על הכנסת רבה מאוד. צריך להתפשר. אני מציע להתפשר על יסוד הח-זרת האיוון שהיה קיים במשך שנים רבות בין עובדי הרנטגן ואחיות בתי-החולים.

אדוני שר הבריאות, גברתי היושבת-ראש, נפגשתי במשרדי עם שני עובדים — אחות בבתי-חולים ובעלה, שהוא עובד רנטגן. שמעתי מפי שניהם טענות. הנושא מורכב מאוד. אין הוא נוגע רק לעובדי הרנטגן. ברגע שמתפלים בקבוצות עובדים אחת העובדת במשך שנים רבות באיוון עם קבוצה שנייה, הפרת האיוון יוצרת סיכ-סוך חריף. כך נגיס הסיכסוך הזה. אני יודע מה יחסך לבעיה ואני מכיר ברצונך הטוב, אבל ההצעה שאתה מציע עומדת בסתירה מוחלטת לרצונך למצוא מוצא מהסיכסוך.

בסיום דברי אני מבקש שלא לקבל את הצעת שר הבריאות, להחזיר את ההצעה לממשלה, לקיים משא-ומתן עם עובדי הרנטגן על יסוד החזרת האיוון. פשרה תימצא על-ידי החזרת האיוון. כך יינתן השירות לחולים ויהיה שקט בתי-החולים ונוציא את עובדי הרנטגן מהתיסכול שהם נמצאים בו, לא רק באשמתם. זו פנייתי אליך, אדוני השר. וכינו שבדין בנושא זה חזר ראש הממשלה

בכוח-אדם הדרוש כדי שאפשר יהיה לנצל ניצול מלא את המיכשור היקר הנמצא בבתי-החולים, דבר הגורם לביובזו כספי וגורם גם סבל לחולים הנאלצים להמתין בתור משך תקופה ארוכה יותר. צדק הפרופסור שור, מנהל מחלקת הרנטגן בבית-החולים "איכילוב", כאשר אמר שלעובדים אלה אין הוא קורא "טכנאי רנטגן". הם אינם טכנאים, הם אינם מתקנים מכונות. המושג "טכנאי רנטגן" הוא שם היסטורי לא נכון. הם אחים ואחיות כך הוא טוען. הם אחים ואחיות העובדים ברנטגן, ודינם בכל הנוגע לטיפול בחולים כדינם של אחים ואחיות אחרים. יש כיום אחיות העוזרות לעובדי הרנטגן. יש צילומים הנעשים בהרדמה. משכורתה של האחות העובדת עם עובד הרנטגן גבוהה ממשכורתו, וגבוהה בסכומים די ניכרים: אפילו ביותר מ-8,000 לירות לחודש. עובד הרנטגן נמצא ליד מיטת החולה, נמצא גם בחדר הניתוח, ונמצא בכל מקום. מדוע תהא משכורתו נמוכה מזו של אחות ?

עובדי הרנטגן היו הראשונים שחתמו על הסכם-המסגרת שנחתם בין ההסתדרות הכללית לבין ממשלה ישראל ב-12 בדצמבר 1978. בהסכם-המסגרת נאמר שאם סקטור מסוים חתם על הסכם ואחר כך גודע לחברים בו שאחרי החתימה שלהם חתמו אחרים על הסכם אחר, או קיבלו בעל-פה הבטחה שאינה כלולה בהסכם שחתמו עליו, רשאים חברי הסקטור הזה לדרוש את מה שהובטח לאחרים. עובדי הרנטגן טוענים שלאחר שחתמו על ההסכם גודע להם שלאחרים ניתנו הבטחות בעל-פה שלא נכללו בהסכם. עובדי הרנטגן היו בקאטגוריה של האחיות מבחינת השכר, והיו כך במשך שנים רבות. הדבר השתבש אחרי החלטת הממשלה, שעליה בירכתי, להכיר במקצוע האחיות כמקצוע מועדף. הסכם השכר עם ההסתדרות האחיות נחתם בהתאמה להחלטה זו. דבר זה יצר הפרשיות לטובת האחיות ולרעתם של עובדי הרנטגן, בעוד שהיתה להם עדיפות במשך שנים והנה עכשיו קיימת פתאום ההפרשיות הזאת לרעתם. כבוד היושבת-ראש, לסיכום אני אומרת שאין עובדי הרנטגן יכולים להשלים עם העובדה שבמקום העדיפות שהיתה להם על האחיות, כיום ההפרשיות היא לרעתם.

נמסר לי עלי-ידי נציגי האיגוד המקצועי, שאיתם ביררתי זאת אמש, כי בעת שחתמו על הסכם-המסגרת נאמר בצורה מפורשת שחיסול סיכסוך הרנטגן לא יישמש עילה לתביעות נוספות, וזוה לא מעורר בעיות עם איגוד ידים מקצועיים אחרים. אם שר הבריאות יודיע מעל במת הכנסת — ואני מציעה לך, אדוני השר, לעשות זאת גם לאור דבריו של מזכיר ההסתדרות שעובדי הרנטגן יקבלו משכורת הדומה לזו של האחיות — הרי הודעה כזאת — — —

שר-הבריאות א. שאסנס :
אינני יכול.

שרשנה ארבל-אלמולינו (המערך) :
הודעה כזאת היתה יוצרת בסיס למשא-ומתן ולמציאת הבנה לחיסול הסיכסוך. צווי ריתוק לא יפתרו את הבעיה. הם אינם יכולים להיות חלקיף למשא-ומתן חפשי, להירבירות ולמצאת הבנה. בשום-פנים-ואופן לא.

נכון הדבר שאתה, אדוני השר, עשית מאמצים. בשיתוף שקיימתי אתך גילית נכונות, אבל מה לעשות ונציבות שירות המדינה גילתה נוקשות גדולה מאוד.

סיכסוך העבודה עם עובדי הרנטגן, הגורם סבל רב לחולים, מתמשך. משרד הבריאות, המופקד על בריאות העם, לא עשה די הצורך לפתור את הבעיה, כפי שזה מקובל בכל סיכסוך עבודה אחר. סיכסוך עבודה זה הוא, במידה רבה, פרי נסיבות שנעשו עלי-ידי נציבות שירות המדינה ושרים מסויימים לפתור בעיות סיכסוכי עבודה לא בדרך המקובלת של משא-ומתן ישיר עם העובדים והנציגות הישירה שלהם, קרי: ההסתדרות הכללית, אלא על-ידי הסמכת ועדות או אישים להוציא מסקנות המחייבות את שני הצדדים, על-אף התנגדותו של צד אחד. דבר זה שיבש את מערכת יחסי העבודה, כי ברור שעובדי הרנטגן, אדוני שר הבריאות, כפי שהסביר זאת עכשיו גם המזכיר הכללי של ההסתדרות הכללית, קשורים כך או כך במערכת השכר של האחיות. עוד לפני הקמת המדינה הם היו צמודים. היו מקצועות מספר שצעדו ביחד: עובדי רנטגן ופיסיות-ראפיסטים. כאשר פותרים את בעיית האחר-יות אי-אפשר להתעלם מהבעיות הספציפיות של עובדי הרנטגן, כפי שניסו לעשות זאת עד היום. הנסיבות שנעשו לסיים את הסכמי העבודה עם קבוצות מסויימות של עובדים, מעל לראשה של ההסתדרות, במשא-ומתן ישיר עם השר ונציגו, שיבשו והחמירו את מערכת יחסי העבודה.

מהחלים רבים, המאפיינים בתחום זה את הממשלה הזאת, הם תוצאה לא רק של מדיניות מוטעית אלא גם של חוסר נסיון. לא שרים, שזענו לא אחת והתייחסו לכו-עית-יידו בצורה דילטאנטית, מאולתרת, לא עקבית. כתב-צאה מכך נגרמו סיכסוכי עבודה שלא היה בהם הכרח, ובסופו של דבר לא אחת היו התוספות שניתנו מעבר ומעל למה שאפשר היה להסכים לגביהן עם התחלת המשא-ומתן, עוד לפני הסיכסוך. מעל ומעבר למה שיכלו לגמור עם ההסתדרות הכללית.

גברתי היושבת-ראש, עם כל הביקורת שיש לי על נציבות שירות המדינה ועל שר הבריאות, על הסחבת שגילו במשא-ומתן עם עובדי הרנטגן הגובלת באדישות, אינני יכולה לשחרר גם את עובדי הרנטגן מאחריות שנטלו עליהם לנהל את מאבקם המקצועי על גבם של החולים, אפילו אם המאבק הזה צודק בעיקרו. הנזק שנגרם לחולים הוא גדול. אין אפשרות לקבוע אבחנה מוקדמת של המחלה, וסימנים ברורים עלולים להיראות כעבור חודשים מספר. גם לחולים המגיעים אל המרפאות שליד בתי-החולים אין אפשרות לקבוע איבחון מוקדם, כי ברוב המרפאות לא ניתן שירות רנטגנולוגי.

ייתכן שהממשלה חסרה כסף, אבל טעות בידה אם היא סבורה כך, כי אחר כך מלאים בתי-החולים, כי חולים ממתינים כמה ימים לבדיקות, במקום לשהות שם תקופה מקוצרת של 24 שעות כפי שנהגו בעבר לפני השביתה. זה עולה הון תועפות, כאשר יום אישפוז עולה 4,500 לירות.

יש בריחה של עובדים מהמקצוע, אדוני שר הבריאות, בגלל התמורה הנמוכה שהם מקבלים בעד עבודתם. לא ניתן להטיל על העובדים לעבוד שעות נוספות בגלל הסיכון הכרוך בעבודה ברנטגן, כאשר גם מומחים טוענים שהקרינה מהווה סיבה נוספת למחלות מסויימות, ובתוכן מחלות הדם. יש גשירה עצומה מהמקצוע, כיוון שבמק-צוע זה הסיכון הוא רב והתמורה איננה גבוהה. המשא-ומתן מתמשך, והמאבק המתנהל הוא על הפיצוי שצריך לתת בשל הסיכון הכרוך בעבודת הרנטגן. יש מחסור

שמקצוע האחריות הוא מקצוע מועדף. כך החליטה ועדת העבודה והרווחה.

ירוחם משל (המערך):

האם — — — הכרזה על מקצוע מועדף לאחיות?

אליקים גוסטב בריאן (הליכוד):
כן.

ירוחם משל (המערך):

לא נעשה פומבי עליידי שר הבריאות?

אליקים גוסטב בריאן (הליכוד):
ודאי שנעשה.

ירוחם משל (המערך):

האם אתה חושב שאיזו הסתדרות שהיא בעולם תגיד על מקצוע שהוא לא מועדף כאשר שר הבריאות אומר שהוא מועדף?

אליקים גוסטב בריאן (הליכוד):
אני אסכים אתך במסקנה, רק אגא אפשר לי להמשיך.

שר-הבריאות א. ששטק:

אתם רציתם בזה טוב שעשיתם את זה.

אליקים גוסטב בריאן (הליכוד):

ועדת העבודה והרווחה כולה תמכה בגישת ההסתדרות ובגישת האחיות שרצוי, נוכח מחסור באחיות, להכריז על מקצוע האחיות כמקצוע מועדף, כדי שאפשר יהיה לפרוץ את מתכונת השכר האחידה, המצמידה איש לזוג רעהו בישראל זה שנים רבות, ואתה יודע שזה לא לרוחי.

כך קרה שהממשלה הכריזה שמקצוע האחיות הוא מקצוע מועדף. שאלתי אליך, חבר-הכנסת משל, היא מדוע באותה עת גם ההסתדרות — לא רק משרד הבריאות — שכחה בישיבות אלה שהיא ליוותה את האחיות לוועדת העבודה והרווחה, להגיד: רבותי חברי הכנסת, ההסתדרות אמנם ממליצה שמקצוע האחיות הוא מקצוע מועדף, אבל אל תשכחו את עובדי הרנטגן, את אחיות הרנטגן ואת הפיסיות-ראפטיסטים.

ירוחם משל (המערך):

אתה יודע היטב שהממשלה הודיעה למהנדסים שההסדרות לא תיתן לאחרים.

אליקים גוסטב בריאן (הליכוד):

אבל זה אותו מקצוע, כאן אין הבדל של השכלה. אני מסכים אתך שגם היום יש מקום לתקן ולהכריז על עבודת הרנטגנאים כמקצוע מועדף.

ירוחם משל (המערך):

לא, לא מקצוע מועדף.

הי"ר ח. גרופמן:

רגע אחד, אבל זו הצעה של חבר-הכנסת בריאן.

אליקים גוסטב בריאן (הליכוד):

מה-פירוש תאיוון? פירוש תאיוון הוא שכל מי שעובד ליד מיטת החולה — — — מועדף נתנו לאחיות, ובמיוחד לאחיות בבתי-חולים? היות שהן עובדות ליד מיטת החולה.

וגם לא גילתה הבנה שאתה גילית כשהמלצת לגמור את הסיכסוך עם עובדי הרנטגן. אפילו לגבי אותו חלק שבו אתה סבור שהם צודקים גילתה נציבות שירות המדינה קשיחות.

אני קוראת לך, אדוני שר הבריאות, לקחת לידיך את היוזמה. אל תאריך את צווי הרתיוק. אני מציעה לכנסת שלא לקבל את הצעת החוק הזו, כי זה יאלץ את הממשלה לפתוח מייד במשאומתן יחד עם ההסתדרות ויחד עם עובדי הרנטגן. צריך לסיים את הפרשה בהקדם ואפשרי ולהפחית את הסבל שהוא מנת-חלקם של החולים בלבד, כי מדובר בסכנת נפשות.

הי"ר ח. גרופמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת בריאן, ואחריו — לחבר-הכנסת וילנר.

אליקים גוסטב בריאן (הליכוד):

גברתי הישיבת-ראש, כנסת נכבדה, זו אחת הפעמים הנדירות שבהן, מטעמי מצפון, אינני יכול, כפי שהסברתי לשר הבריאות לפני הדיון, לתמוך בהצעה להאריך זו הפעם השלישית צווי ריתוק לעובדים בישראל. אני הנהגתי עובדים בישראל במשך שנים רבות ואני גורס שעובד בארץ-ישראל חייב לעבוד מתוך חירות, מתוך חופש ולא מתוך אונס. אינני משוכנע שכלו כל הקיצין ושאי-אפשר למצוא פתרון אחר למעט פתרון של ריתוק עובדים. עם זאת אני חייב להסתייג מכול וכול מכמה דברים שאמרו שני קודמי, חברי-הכנסת ירוחם משל וארבל-אלמוזלינו, בכל הקשור לריתוקם של עובדים אלה. ראשית, אותו נשק חלוד של ריתוק עובדים לא נברא בעת שלטון הליכוד. הוא נברא דווקא לפני שנים רבות ונוצל, חברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו, לא ימים ספורים אלא חודשים רבים. אני כשלעצמי וחברי המהנדסים רותקנו במשך חודשים ולא במשך ימים. הדבר השני — בשאלה מדוע האחיות הופרדו, גם כאן חל אי-דיקט בדברי קודמי. כלחברה בוועדת העבודה והרווחה זכור היטב לחברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו — וכדאי שתברכה-הכנסת משל, שאינו חבר אותה ועדה, יידע זאת — שההסתדרות היא אשר ליוותה את האחיות בנאמנות בוועדת העבודה והרווחה כשנציגיה הופיעו פעמים מספר ודרשו להכיר במקצוע האחיות כמקצוע מועדף, ואני תמכתי בזה.

ירוחם משל (המערך):

מי הכריז על מקצוע האחיות כעל מקצוע מועדף אם לא ההסתדרות?

שר-הבריאות א. ששטק:
הממשלה.

אליקים גוסטב בריאן (הליכוד):

הממשלה הכריזה. חברת-הכנסת משל, הרי אני בדעה אחת אתך נגד המשך צווי הריתוק ואני חושב שהנושא הזה איננו חייב להיות נושא מפלגתי. מייד יעלה, כנראה, חברת-הכנסת מאיר כהן והוא יצדד בצווי הריתוק. אבל עם כל הכבוד שאני רואה לך אני חייב להעמיד דברים על דיוקם. הדיוק דורש להגיד שנציגות האחיות הופיעה פעמים מספר בוועדת העבודה והרווחה, מלווה עליידי אנשי המחלקה לאיגוד מקצועי של ההסתדרות, והם דרשו שוועדת העבודה והרווחה תמליץ בפני הממשלה להחליט

גיננו מול הכנסת ועם משלחת שנכנסה לכנסת. קודם-כול, מה הוא המקצוע הזה? טכנאי הרנטגן צריכים להיות בעלי ידע בסיסי באנאטומיה, בפיסיקה, במכונאות. הם צריכים להכשרה מקצועית מיוחדת. הדבר קשור גם בהתפתחות ההנדסה הרפואית, במיכשור יקר. מי שמפעיל את המכשירים האלה נתון בסכנת קרינה — עוד אפרט בעניין זה — ואחראי גם למטופל מבחינת סכנת קרינה, בעיקר טכנאי הרנטגן העובדים בטיפול באונקולוגיה. טכנאי הרנטגן מטפלים בחולים בכל מחלקות בתי-החולים, לרבות חדרי הניתוח. יש להם אחריות גדולה בעבודה. ויש שעות רבות בבית-החולים שבהן טכנאי הרנטגן נאלץ לא אחת להחליט לבדו, ללא רופא, שלא כמו במקצועות פארא-רפואיים אחרים. טכנאי הרנטגן חייב לעקוב באופן מתמיד אחר התפתחות המיכשור שבו הוא משתמש, שאחז הוא עובד. מיכשור ישן מסוכן יותר גם לחולה וגם לטכנאי. והעובדה שאין תקציבים מספיקים לחידוש המיכשור היא צרה בפני עצמה.

מה מקור הסיכסוך הנוכחי? במשך השנים האחרונות התפתח הפרש הולך וגדל לרעת טכנאי הרנטגן. כבר בשנת 1964, כאשר נעשה ניתוח עיסוקים, סוג המקצוע הזה כשווה למקצוע האחות, פלוס תוספות, בעיקר תוספת סיכון. אבל עכשיו השכר ברוטו של טכנאי רנטגן מפרג ב-10,000 לירות לעומת אחות בבית-החולים, ובכ-7,000—8,000 לעומת אחות במרפאה. גם לעומת יתר הסקטורים הפארא-רפואיים ועובדי בתי-החולים יש היום פיגור גדול בשכרם של עובדי הרנטגן. הם אינם מקבלים אפילו את אותם התמריצים שמקבלים פקידים ועובדים בבתי-חולים.

הסיכסוך הנוכחי פרץ באוקטובר 1979, ומאו עובדים טכנאי הרנטגן מכוח צווי ריתוק שהכנסת החליטה עליהם. ושלא תתקבל פה תמונה שהכול בסדר אם יש צווי ריתוק. נכון, עובדי הרנטגן הם אנשים בעלי מצפון ואחריות, למרות ההתגרות בהם. ויש התגרות מצד שר הבריאות ומצד הממשלה. הם אחראים גם לחיים וגם לבריאות של החולים בכל המקרים ההכרחיים. אבל אין זאת אומרת שבמחצית השנה הזו לא נגרם סבל, שכן הרבה דברים נידחים, לא צריך להסתיר זאת. כי לאחר שהוצאו צווי הריתוק, האמצעי היחיד שנשאר לרנטגנאים להתגוננות, אם לא הפרו אותם, הוא גטילת חופשה כתמורה בעד עבודת שעות נוספות. לפני כן עבדו הרנטגנאים שעות נוספות וקיבלו שכר. עכשיו הם לוקחים חופשה. מצב זה גרם עיכוב בבדיקות ובטיפולים. וכל מי שיש לו קשר עם האנשים האלה — אני חושב שלכל אחד יש קשר — יודע שיש עכשיו תורים ארוכים המתארכים והולכים. בהצעה שאתה מביא עכשיו, אדוני שר הבריאות, אינך רואה שאם מצב זה יימשך עוד חצי-שנה תהיה בכך לא רק פגיעה חמורה נוספת בחופש המאבק המקצועי, שאני פוסל אותה עקרונית, אבל בזה אתה פוגע גם בחולים. כי אם עכשיו יש תורים כאלה, מה יהיה אם מצב זה יימשך עוד חצי-שנה?

יש עוד דבר: יש מחלות שכלל שמגלים אותן מוקדם יותר זה עוזר לטיפול ולמהירות הטיפול. על כל זה לא דיברת. אמרת בכמה מלים שאתה מציע להאריך את תקן של תקנות-שעת-החירום. לא אמרת כלל מה עשית. אתמול שמעתי מטכנאי הרנטגן ושוכנעתי שעשית הכול כדי שלא לספק את הדרישות הצודקות שלהם. לא רק אתה, הממשלה כולה, אבל אתה האחראי ישירות.

אדוני שר הבריאות, אני רוצה שתדע שעובדי הרנטגן לוקחים את החולה, משכיבים אותו לפני שמצלמים אותו, הופכים אותו והובשים אותו, הם ממלאים פונקציות של אחים ואחיות רנטגן. נוסף על כך הם גם מסתכנים על-ידי הקרינה.

אילו לא היה מחסור ברנטגנאים לא היה צריך להחיל עליהם את התווית של מקצוע מעודף. אבל מה היא האמת? האמת היא שבמשך שנים היה, ועדיין יש, מחסור בעובדי רנטגן, וכאן חל עיוות חמור בקשר לשכרם, שהוא לא דווקא עיוות של קבלת שכר או אי-קבלתו. העיוות הוא אחר. במקום ששכרם יועלה על-ידי שכר-יסוד ומר-כיבים רגילים, במשך שנים יועלו את שכרם בצורה מלא-כותית על-ידי תשלום בעד שעות נוספות הנושאות שכר של 125%, 150% וכ'. זה קרה עד לרפורמה. ברגע שהנהיגו את הרפורמה הוטל מס הכנסה מלא על אותן שעות נוספות, והם מצאו עצמם בפני שוקת שבורה. לכן הם התעוררו וראו שבמשך כל השנים נעשה להם עוול, כי הם לא קיבלו שכר ישיר אלא שכר על-ידי שעות נוספות. אדוני שר הבריאות, זה אלמנט חשוב מאוד. במשך שנים נתנו להם תוספת שכר בצורת שעות נוספות ולא שכר ישיר. לכן היום הם עומדים בפני שוקת שבורה והם מקבלים בהרבה אלפי לירות פחות מהאחיות שאינן עובדות קשה יותר, או אינן עובדות בתנאי סיכון של קרינה, ואין מחסור גדול יותר באחיות מאשר ברנטגנאים. לכן יש כאן אלמנט של אי-צדק בולט, ואין מצפוני מאפשר לי להצביע בעד עיוות של חוקי העבודה הקיימים, המאפשרים, לדאבון לבי, לרתק עובד במשך שישה חודשים. הכנסת קבעה תוספת של שישה חודשים, ועכשיו שר הבריאות דורש מהכנסת להצביע על תוספת ריתוק עוד לשישה חודשים. באשר לאלמנט הזה אני מסכים עם חברי-הכנסת משל ואני מתנגד לריתוק הזה. אינני מאמין שעובדי הרנטגן יפקירו את החולים עד כדי סיכון חייהם. אגב, אני מתנגד לבוררות חובה, כי בעולם החפשי הוכח שאין דרך טובה מאשר משא-ומתן קיבוצי חפשי. לכן אני מאמין שיימצא פתרון גם ללא ריתוק העובדים.

משום כך אני מתנגד לחוק הזה. ואני מבקש ממך, אדוני שר הבריאות, אולי אתה יכול עדיין מימנתך לקחת את החוק בחזרה ולא להביאו לקריאה ראשונה. אני מציע להחיל את הסטאטוס של האחיות גם על הרנטגנאים. ואני מבקש שבעתיד, אם ההסתדרות מבקשת סטאטוס למקצוע מסוים, ואין הבדל של השכלה והכשרה רבת-שנים בין עובדים לעובדים, שיהא לא תשכח באותה עת לדרוש את זה גם בשביל קאטגוריות נוספות, ואז לא ייווצר מצב שבו יש אפליה בין עובדים לעובדים.

הי"ר ח. גרשמן:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת וילנר, ואחרי — לחבר-הכנסת רון.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, עדיין לא ראיתי ציבור עובדים כל כך צודק וכל כך מתון, לצערי. כי אילו הם היו נאבקים ביתר תוקף לפי היינו מגיעים לשעורויה הזאת של הפעלת צו ריתוק לפי תקנות-שעת-חירום, על-פי חוק, נגד טכנאי הרנטגן. זו אחת השעורויות בכל תולדות מדינת ישראל בתחום העבודה.

חברי כנסת שדיברו לפני דיברו בצורה קצת יבשה. אתמול קיימתי שיחות עם שורה של טכנאי רנטגן שה-

שעת-חירום. ואני שואל, אדוני השר, שאלה להגיון הבריא: את מי העניין הזה משרת? הרי אם תאשר היום הכנסת ברוב קואליציוני אותן התקנות שאתה מבקש להאריך, יכולה לפרוץ שביתה. האם תאסור לשנתיים 500–600 עובדי רנטגן? האם תטיל עליהם קנס של רבע מיליון לירות על כל אחד מהם? ונגיח שלא תפרוץ שביתה ונגיח שעל-פי המלצתך יעבדו טכנאי הרנטגן עוד שישה חודשים על-פי צווי ריתוק. האם התוצאה של ששת החודשים האחרונים או של תשעת החודשים האחרונים מר-נגיח כל כך, מלבבת כל כך, עד שאתם מציעים להמשיך בשיטה זו?

הלא לכל אחד מן היושבים פה יש איזה קשר שהוא לעובדי הרנטגן. אני חושב שרבים מאתנו מכירים אותם בעבודתם. זהו איננו ציבור אלים, המנסה לכפות את דעתו או "לתפוס את המדינה בגרורות", אם להשתמש בביטוי יים מסמרי שיער אלה ואחרים. הרי אילו הם היו ציבור אלים נוסח גוש-אמונים, לדוגמה, או נוסח קבוצות אלימות אחרות, מזמן הייתם נכנסים למשא-ומתן אתם ואפילו מתרפסים לפניכם. זה איננו ציבור אלים אלא ציבור של עובדים מסורים. ומי שמכיר אותם יודע שהם ציבור מסור האוהב לעבוד. הם עבדו בעבר 12 שעות ביום וגם היום הם אינם שובתים אלא עובדים "על-פי הספר".

והתוצאה המרנינה, כביכול, היא שהממשלה מנסה להמליץ להמשיך כך עוד שישה חודשים. זו המציאות שמתארכים התורים לרנטגן לחודש ותחשיים ואנשים מגיעים לסף סכנה ממשית. איזה עניין יש לממשלה להמשיך במצב הזה? אני שואל שאלה הגיונית: איזה עניין יכול להיות כאן? האם רוצים להפוך את נושא הרנטגן-נאים ל-test-case ולהגיד "אותם נשבור, להם לא ניתן", רק מפני שבסך-הכול הם דורשים להיצמד לאחיות? אינני יודע אם צריך להבטיח להם הצמדה מלאה, אני לא נכנס לפרט הזה, אבל אם טכנאי רנטגן שעובד הרבה מאוד שנים מקבל היום כ-80% משכרה של אחות עוזרת מסוייית לו — ואלה נתונים בדוקים — יש לו סיבה להתמרמר ויש לו סיבה לדרוש לפחות את המינימום — שהממשלה תואיל להיכנס אתו למשא-ומתן. לכן, חברי הכנסת, אדוני השר, אני רוצה לומר שהאמצעי הדראסטי שהממשלה מנסה להפעיל אינו עומד בשום יחס לבעיה, בשום יחס. לא מדובר באלפים ולא בעשרות אלפים ולא בסכומי-ענק. לעשות מנושא זה test-case לאומץ ולכוח הגברא של הממשלה — זהו אבסורד ממדרגה ראשונה.

אני גם לא מבין אותך, אדוני שר הבריאות, וחסלת לי, אבל כאשר מדובר, לדוגמה, על משכורות צבא-הקבע מגן שר הבטחון, ולפעמים שלא בצדק, על נושא התנאים והמשכורות של אנשי צבא-הקבע. לי היו ועוד יהיו ויכוחים בנושא זה, אבל כאשר שר הבריאות איננו מגן על ציבור כמו עובדי הרנטגן, איננו מגן על עובדים מסורים, אינני מבין אותו. אני חוזר ואומר: אינני טוען שצריך לתת לציבור זה כל מה שהוא מבקש, חס-וחלילה, לא אמרתי זאת והדגשתי שהכנסת אינה צריכה להתערב במשא-ומתן. אבל לא יכול להיות מצב שבו חצי-שנה ועוד חצי-שנה עוברות עם צווי ריתוק ואין לעניין סוף. והאיום של בית-הסוהר "לא יזו אף לאחד", כמאמר העם, מפני שלא תכניס היום 600 עובדי רנטגן לבית-הסוהר. מה יקרה, אם כן? — ימשיכו בעבודה "לפי הספר". אם כן, מה העליצות הזאת? מה הטוב במציאות הזאת שממליצים לנו על המשכה?

גם אנשי האוצר מודים שיש מחסור חמור בתקנים לטכנאי רנטגן, וכל טכנאי עובד בממוצע בין משרה-רבע למשרה-יוצאי, כלומר עד 50% ויותר שעות נוספות. אם מקצוע מועדף נקבע לפי המחסור בעובדים והמצוקה בבתי-החולים, כפי שנקבע לגבי האחיות, הרי מקצוע טכנאי הרנטגן הוא מועדף שבמועדף. זו העובדה, זו המציאות.

יש לתת לטכנאים תוספת סיכון גבוהה. מה היא כיום התוספת? — 240 לירות לחודש. אני מוכרח להגיד פה בדקה אחת: אני קורא בעתון "מעריב" — אמנם זה לא מעכשיו, אבל אין שינוי במהות הדבר, — ש"תוך כדי מחקר מקיף שבוצע על-ידי הגברת כרמיה בורק והפרופסור ליאו זקס במדור לגנטיקה במכון נמצאה ההוכחה המדעית להשפעתם הישירה של קרני רנטגן על תהליך הפיתוח של תאים גורמאליים לתאים סרטניים." ועוד דבר מעניין מאוד וחמור: "נמצא כי תדירות הלב-קמיה היתה גדולה פי שמונה, פי עשרה בין עובדי הרנטגן בהשוואה לעובדים בשטחים אחרים." לבקמיה פי שמונה, פי עשרה — האם זה סיכון או לא סיכון? וסרטן — האם זה סיכון או לא? אז מה זה 240 לירות?

שר-הבריאות א. שופט:

מה אתה מדבר? אתה יודע מה הוצע להם כתוספת סיכון?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

יש לחמוק גם בדרישת טכנאי הרנטגן לחמש שעות עבודה ביום, כפי שזה קיים בהרבה ארצות בעולם. זה קשור גם בשעות העבודה של האחיות. כאשר עבדו הא-חיות שמונה שעות, עבדו עובדי הרנטגן שבע שעות; כאשר ירדו האחיות לשבע שעות עבודה, עבדו עובדי הרנטגן שש שעות. בזמן האחרון עומד יום העבודה של האחיות על שש שעות, וזה לא במקרה. לכן צריכה הפרופורציה להישמר. זאת אומרת שגם הדרישה הזאת צודקת. במקום צווי ריתוק צריך או להכיר במקצוע של טכנאי הרנטגן כמקצוע מועדף או פשוט להיענות לדרי-שות האלה, שהן לא דרישות חדשות מבחינת מהותן ביחס לתנאי העבודה של האחיות.

אני רוצה לסיים ולהגיד: הממשלה ושר הבריאות במיוחד יהיו אחראים לכל מה שיקרה לטכנאי הרנטגן. אתם מתנכלים להם, אתם מנצלים למעשה את מסירותם, את מצפונם של טכנאי הרנטגן. אני מציע להתחזר את הצעת החוק לממשלה וגם להסיר את האיום המספיל של שנתיים מאסר ורבע-מיליון לירות קנס או שני העונ-שים יחד, מעובדי הרנטגן אם יפרו את צווי הריתוק האלה. אל תתגורו יותר מדי. אתם תהיו אחראים לתוצאות.

הי"ח ח. גרופמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת רון, ואחרי — לחבר-הכנסת מאיר כהן.

אמרי רון (המערך):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, לדעתי הכנסת לא צריכה. בדרך-כלל, להתערב בסיכוסכי עבודה כאשר מתנהל משא-ומתן עם העובדים, אבל היא צריכה להתערב כאשר לא מתנהל משא-ומתן עם העובדים, כאשר במקום משא-ומתן מפעילה הממשלה זה תשעה חודשים — והיא מציעה לנו להאריך את החוק עוד לשישה חודשים — צווי ריתוק, והעבודה נעשית, כביכול, בתוקף של תקנות-

בדקתי את העניין לגופו ב־1969, אבל יש לי הרושם שאיימו בצווי ריתוק ואז חזר הרנטגנאים לעבודה.

(חבר-הכנסת א. רון קורא קריאת-ביניים)

אינני מאושר, אבל הייתי מאושר אילו הבית הזה היה מתאחד ומביא את חוק בוררות חובה, ואז ייתכן שלא היה בכלל צורך להוציא צווי ריתוק, והייתי מסכים אתך. כאשר הצדדים מביאים את הסיכסוך לפני בורר — זה המשאומתן. זה עקרון המשאומתן לפני בורר. יש משאומתן, ואם העובדים צודקים, ודי וודאי שהמשלה תיעתר לבקשתם. זו משמעותו של חוק בוררות חובה.

(חבר-הכנסת א. רון קורא קריאת-ביניים)

כעת אני טוען מצד אחר: הרי ירוחם משל הוא המעסיק הגדול של אותם רנטגנאים והוא יכול להיעזר נות לתביעותיהם. מדוע אינו עושה זאת? מי מונע בעדו? הרי קופת-החולים שייכת להסתדרות, ומזכ"ל ההסתדרות אחראי לקופת-החולים. מה הדמאגוגיה הזאת? שישלם פני שניים, מה מונע בעדו? באיזה אילן הוא נחלה? אני בטוח שאם בקופת-החולים לא תהיה ברירה וייגררו אחריה, אבל מצד אחר הוא מעוניין שאחרים יעשו את כל העבודה הזאת ואחר כך הוא יתן. מדוע? יתן הוא את הטון וישלם. אף אחד אינו מתנגד לכך בהסתדרות. הרי יש לו רוב מוחלט. אין לי ספק בדבר הזה. אם כן, לומר: אינני נותן לעובדים שלי; אתם תשבתו ותדרשו מה שאתם רוצים — אין זו הדרך, אין זה הגיוני.

לכן אני חוזר ומאמץ את המאמר הזה שנכתב בעתון "דבר" ב־1969 בעקבות שביתת עובדי הרנטגן, ואני מבקש מעובדי הרנטגן, פשוט, לגלות אחריות ולחזור לעבודה, ואז בוודאי ובוודאי לא יפעילו את צווי הריתוק נגדם.

הי"ר ח. גרופמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי, ואחריו — לחבר-הכנסת לין.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, ביקשתי את רשות הדיבור כדי לומר כמה דברים פשוטים, ונדמה לי — הגיוניים. הפרשה הזאת של שביתת עובדי הרנטגן מוכיחה את הכשלון הטוטאלי של כל תפיסתכם, מלפני קום המדינה ועד היום, תפיסתכם בדבר בוררות חובה וכפייה על העובדים. לא זו בלבד שהדבר אינו עוזר אלא שבידתו זו מוכיחה שהוא גם מזיק. ומדוע? אילו היתה שביתה ולא היה בידכם אמצעי כפייה זה הייתם מנהלים משאומתן על־ימנת להגיע להסכם והייתם מגיעים להסכם טוב יותר, טוב פחות, טוב יותר לצד אחד, טוב פחות לצד אחר. במדינה דמוקרטית אין תחליף למשאומתן בין בני־חורין. אבל מה קורה כשיש אמצעי כפייה? נדמה למעביד שאינו צריך את זה, שהרי הוא מוגן, הרי לא יקרה לו דבר, ואז אין פתרון, ובמקום פתרון אחרי משאומתן, שיכול להיות חריף יותר, מר יותר, ממושך יותר או ממושך פחות, אך הוא מסתכם בהסכם ששני הצדדים יכולים לחיות אתו — במקום פתרון כזה באה הגסיסה הממושכת הזאת של צווי ריתוק: עוד חצי־שנה ועוד חצי־שנה. ואם תקבל הכנסת הזאת עוד חצי־שנה וריתוק? — במצב זה לא יהיה כלל הסכם. לא יהיה משא-

אני חושב שאתה, כשר הבריאות, צריך לבוא ולומר: אינני מבטיח שום דבר. אני נכנס אתכם למשאומתן. אתם צריכים להיות צמודים לאחיות, ב־80% או ב־100%, אני חושב שצריך להוסיף לכם איקס או חצי־איקס. אבל תיכנס למשאומתן אתם. לא ייתכן שתמשיך במצב שהוא בלתי־נסבל, בעצם, לכל הציבור בארץ, כי הרי כל אחד בקרב הציבור נזקק או יזדקק לשירותים של עובדי הרנטגן. ומאחר שמדובר באנשים מסורים האוהבים לעבוד, והמתמרמרים על עוול מסויים שנעשה, ושצריך להיכנס אתם למשאומתן ולפתור את הבעיה, אני מציע להסיר את הצעת החוק מסדר־היום.

הי"ר ח. גרופמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מאיר כהן, ואחריו — לחבר-הכנסת אבנרי.

מאיר כהן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מצטער על שמוזכ"ל ההסתדרות לא נשאר עד סוף הדיון כדי לשמוע גם דעות הנוגדות את שלו. הוא ואחרים הזכירו כאן את סגן השר יורם אירדור שדיבר אז נגד צווי ריתוק, אבל האמת היא שהם שכתו להזכיר כי הוא אמר שאם יחוקקו את חוק בוררות חובה ודאי וודאי שלא יזדקקו לצווי ריתוק. אינני ידע מדוע חוק זה לא הובא לכנסת ומדוע מעכבים את הבאתו. הרי משאומתן הוא בוררות. מתי יש בוררות? כאשר יש משאומתן בין הצדדים ויש בורר, חבר-הכנסת אמרי רון. הבורר קובע את התנאים. מדוע צריך לעכב את הבאת חוק בוררות חובה?

אני מצטרף למי שאומרים שעובדי הרנטגן מסורים לעבודתם, עובדים היטב ועבודתם קשה. אולם מה היה בשנת 1969? ואת זה רציתי שחבר-הכנסת משל ישמע. בשנת 1969 פרצה שביתה של עובדי הרנטגן, ואני רוצה לצטט כאן מאמר ראשי באחד העתונים היומיים, בעתון "דבר", ושם המאמר הוא "השעה השתים־עשרה". אני מצטט: "אין אנו באים לשפוט עכשיו מי צודק לגופו של עניין בסיכסוך זה, העובדים או המעסיקים, אולם ניתן לקבוע כי גם בלי קשר למידת צידקתן של תביעות השותפים הם לא גילו את האחריות לתפקידם בהשבתים שירות זה ובניהול מלחמה על חשבון החולים. נראה לנו כי יעשו בחכמה אם יחליטו באסיפה זו להפסיק את השביתה מרצונם הטוב. קשה להעלות על הדעת שהמשלה תוכל שלא לנקוט אמצעים חריפים כדי להבטיח לחולים את המיפול שהם זקוקים לו וכאמין לו ושנשלל מהם בשל שביתה זו. ודאי עדיף שטכנאי הרנטגן יפסיקו שביתתם מתוך גילוי אחריות משתופסק בלחץ חירום נגדם, וזוהי ממש השעה האחרונה להחליט על העדיף". חבר-הכנסת אמרי רון, אתה יודע מי כתב מאמר זה? זה מאמר שהופיע בעתון "דבר" בשנת 1969. ציטטתי אותו, וחבל שלא שמעת, ואיש מהדוברים כאן לא התייחס לאותה שביתה. בשנת 1969 היתה שביתה והעתון הראשי "דבר", במאמרו הראשי "השעה השתים־עשרה", דרש מהרנטגנאים "לחזור לאלתר לעבודה. היום מותר להגיד אחרת? מדוע? זו דמאגוגיה פשוטה וזולה.

אמרי רון (המערך):

יש שביתה היום?

מאיר כהן (הליכוד):

באנו למנוע את השביתה על־ידי צווי ריתוק. לא

אפילו את הלוקסוס, מפני שאנחנו באנגליה, אנחנו באי רופה, יכולים להרשות לעצמנו את הלוקסוס הזה ולהכריז על שביתות גדולות, ממושכות, מבלי להתחשב במה שיקרה למדינה, כאשר לגד עינינו עומדת השאלה המקצועית של האגודה המקצועית שלנו. מדוע ? כי אין לנו אותן הבעיות אשר אתם חיים אותן יום יום, מדינה חדשה, חיה, מתקדמת, נולדה זה אתמול שלשום, עם כל בעיור תיה. לכן צריך להבין שהבעיות של מדינת ישראל הן בעיות שונות לחלוטין. מה שמותר לאיגוד מקצועי בעולם הגדול איננו בהכרח מותר במדינת ישראל ולא תמיד בהכרח מותר גם לנו.

חברי הכנסת, בנושא זה של יחסי עבודה, שעסקתי בו רבות, ניהול שביתה הוא תורה, והיו ימים שמי שניהלו שביתות גדולות בישראל ידעו שאחד העקרונות הבסיסיים של התורה בניהול שביתות הוא, כאשר אתה מכריז על שביתה, לדעת מראש איך לסיימה. יש לי הרושם שגדולי מנהיגי הפועלים בעולם החפשי שיצאו למאבקים מקצועיים גדולים והשיגו הישגים גדולים היו אמנים בתורת ניהול השביתה. כי מלכתחילה, כאשר הכריזו על השביתה, ידעו איך הם רוצים לסיים אותה בכל שלבי המאבק. זוהי תורה שצריך ללמוד אותה.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

צריך להקים בית-ספר לשובתים.

אמנון לין (הליכוד) :

צריך להקים בית-ספר לאיגוד מקצועי. תתפלא לש- מוע שבארצות-הברית של אמריקה בבתי-הספר למלמים את תורת האיגוד המקצועי. נכחתי בהרצאה כזאת של נציג האיגוד המקצועי.

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :

אצלנו המורים בבתי-הספר הזה יעשו שביתות.

אמנון לין (הליכוד) :

לא ניכנס לשאלות ולתשובות.

מכל-מקום, חברי הכנסת, אני רוצה להזכיר לכולנו כי ממשלה של מדינה דמוקרטית חפשית וכנסת של מדינה חפשית כזו ניצבות אל מול שתי מחויבויות : האחת — המחויבות ליחסי עבודה תקינים בחברה דמו- קרטית ; השנייה — המחויבות של הממשלה לשמור ולהתחייב למלא את התחייבויותיה בכמה נושאים בסי- סיים עיקריים של חיי מדינה חפשית דמוקרטית. מדובר על בטחון, בריאות, חינוך, אספקת מזון, תחבורה, חשמל, שירותים. באלמנטים בסיסיים אלה קורה לעתים שיש מפגש או התנגשות בין המחויבות של הממשלה הנבחרת של החברה הדמוקרטית שאנחנו חיים בה לבין המחוי- יבות של אותה ממשלה לקיים יחסי עבודה תקינים. מה עושה במקרה כזה הממשלה ? אני חסיד של הבוררות, שלא הגיעה לידי הכרעה בנושא זה. מדוע ? — מפני שקורה לעתים קרובות בחברה דמוקרטית שבגלל נסיבות כאלה — אני רוצה שיהיה ברור שאני לא מתכוון במקרה זה לשובתים שבהם מדובר — ועד פועלים, הנוכה להיות בעל השפעה באיגוד המקצועי המסויים, מצליח לנהל את הציבור ואת מהלך השביתה בניגוד לכל אותה צורת ניהול שביתה שדוברת עליה קודם לכן — שמלכתחילה צריך לדעת למה שואפים, איך רוצים לגמור אותה, איך רוצים לנהל אותה, כדי שלא לגרום נזק לעם וכדי להשיג את מירב ההישגים למען הציבור שהם מייצגים.

ומתן, לא יהיה הסכם. האם כך אפשר לנהל מדינה ? האם כך אפשר לנהל יחסי עבודה בתחום כלשהו ?

אני חושב שהיתה מידה של הצדקה בדברי הנואם האחרון לגבי ההסתדרות. כחבר ההסתדרות, כחבר טיעה הסתדרותית, אינני יכול להבין בשום אופן מה מונע ממז- כיר ההסתדרות לשלם לרנטגנאים מה שצריכים לשלם. אם בית-חרושת מייצר סבון והוא צריך להתחרות עם בתי-חרושת פרטיים אחרים המייצרים אף הם סבון, יכול מזכיר חברת-העובדים לומר : איננו יכולים לשלם יותר כי בית-החרושת צריך להתחרות עם בתי-החרושת האחרים. אבל איפה ההתחרות במקרה הנדון ? האם קופת- החולים מתחרה עם איזה שירות בריאות אחר ? מה מפריע להסתדרות לשלם ? אני חושב שזה יהיה נאה ונכון אם מזכיר ההסתדרות אכן יעשה כך.

לאחרונה, אם ישאלו מהיכן יקחו כסף כדי לשלם לרנטגנאים מה שמגיע להם לכל הדעות, אגיד לך בדיוק, אדוני שר הבריאות — היום ענה שר האוצר על שאלתה מעל הדוכן הזה והשיב כמה עלתה עד היום ההרפתקה הזאת של אלון-מורה וג'בלי-כביר. עד היום, גברתי היושבת-ראש, הוצאו 50 מיליון לירות, מהן 8 מיליון לירות שכבר הולכו לאיבוד. זה מה שהוצא רק באלון-מורה והתנדף בעשן ועוד 42 מיליון לירות לאותה התנחלות חסרת תוחלת, שכל מי שמכיר את האתר יודע שלא יישאר ממנה שריד וזכר, מפני שהרור החוקה של מדינת ישראל תעניף אותם משם, גם בלי קשר עם התפתחויות פוליטיות.

אדוני שר הבריאות, קח משר האוצר את 50 מיליון הלירות הבאות שהוא מתכוון להשקיע בהרפתקה כזאת ותשלם אותן לרנטגנאים. השיטה הזאת של ניצול הסבל- נות של רנטגנאים והתקווה שהם יצייתו לצווי ריתוק — חוששני שעלול לבוא יום שהסבלנות תפקע ואז, אדוני שר הבריאות, לא תהיה לך ברירה אלא להקים את כל מחלקות הרנטגן בתוך בית-הסוהר. זה אולי גם ייעל ויפשט יותר את העבודה. תרכזו את כל מחלקות הרנטגן בארץ, תעביר אותן לכלא רמלה או לכלא נפתא ותכלא שם את השובתים, והבעיה תבוא על פתרונה.

אם אנחנו לא רוצים זאת — הבה נחזיר את החוק הזה לממשלה ונקרא לה לנהל משא-ומתן, כפי שממשלה הגונה במדינה דמוקרטית צריכה לעשות.

הי"ר. ח. גרופמן :

רשות הדיבור לאחרון הנואמים בדיון זה, חבר-הכנסת לין. בבקשה.

אמנון לין (הליכוד) :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני נמנה עם אותם הגורסים שיחסי עבודה במדינה דמוקרטית חפשית הם נשמת חיי החברה בה. מי שאיננו יודע לנהל ולקיים יחסי עבודה תקינים במדינה דמוקרטית חפשית מעמיד, למעשה, בספק את יכולתו לנהל חיי מדינה דמוקרטית.

חברי הכנסת, מדינת ישראל אינה דומה למדינות האחרות. אני מתכוון למדינות אחרות בעולם החפשי הדמוקרטיות. ניקח לדוגמה מדינות באירופה שבהן לעתים פורצות שביתות פועלים הנמשכות אפילו חודשים רבים. היתה לנו בחיפה הודממות להיפגש עם משלחת של איגור- דים מקצועיים שבאה ממכמה ארצות באירופה, אדוני השר, והם אמרו לנו : אתם אינכם יכולים להרשות לעצמכם את ה"ריריקו" שאנחנו מקבלים עלינו, או — הייתי אומר —

משה שמיר (התחיה — בנא"י):
הלוואי וזה היה נכון.

שר-הבריאות א. שדססק:

בשביל להשיב על השאלה היסודית שהעמיד חבר-הכנסת אמרי רון "כיצד שר הבריאות אינו עומד לצד הרנטגנאים והוא מוציא צווי ריתוק נגדם?" — 10 בנובמבר 1976, שנה לפני הקמת ממשלת הליכוד, הוצאו תקנות-שעת-חירום לשירותי עבודה חיוניים (צווי ריתוק) "בתוקף סמכותי לפי פקודת סדרי השלטון והמשפט — אני מוציא תקנות לשעת-חירום". כלפי מי? כלפי טכנאי הרנטגן. חתום ויקטור שם-טוב, שר הבריאות. צווי ריתוק ב-1976 נגד טכנאי הרנטגן. על-ידי מי? על-ידי שר הבריאות ויקטור שם-טוב. אני מדבר על הצדקות של אותם השואלים כיצד שר הבריאות מעז להוציא צווי ריתוק נגד עובדי הרנטגן. כבר אינני מדבר על שנת 1969, על סיכסוך עם עובדי הרנטגן שדיבר עליי מאיר כהן, פשוט, בשביל לנקות את השולחן: אל נצטדק ואל נתחסד. נראה שגם לוויקטור שם-טוב לא היתה ברירה לסיים סיכסוך ולגמור משא-ומתן והוא נאלץ להטיל צווי ריתוק. אני מתאר לי שכמו שאני נרתעתי לפני שנה, כאשר הבאתי את החוק בפעם הראשונה, כך גם הוא נרתע. אבל לא היתה לו שום אפשרות אחרת, כנראה. מפלגה שהיתה בשלטון ובטוחה כל כך שהיא חוזרת לשלטון — תהיה זהירה בדבריה. הלוואי ולא תעמוד במבחן ותצטרך להש-תמש בזה.

הדבר השני: מעולם לא שמעתי, לא בזמן הסיכסוך ולא לפני הסיכסוך, על תביעה מצד טכנאי הרנטגן להיות מקצוע מועדף. לא שמעתי את זה, לא שמעתי את זה בוועדת העבודה והרווחה כאשר דנו בענייני האחיות במ-שך חודשים רבים. שנים דנו על מקצוע מועדף של אחיות והן לא זכו לזה. דווקא בממשלת הליכוד הן זכו למעמד הזה ולא בממשלת המערך. ממשלות המערך לא הכירו במקצוען כבמקצוע מועדף. מעולם לא שמעתי שיש תביעה כזאת של טכנאי הרנטגן, להיות מקצוע מועדף. אם כל מקצוע יזכה להיות מקצוע מועדף, מה יהיה המקצוע הרגיל?

הדבר השלישי: השתמשו פה במלים עגולות, חלק-לקות — "הם היו במצב איוון עם האחיות", "הם קיבלו שכר מקביל לזה של האחיות". למה צריך לדבר בצורה עגלגלה כל כך? עד שנת 1954 הם היו במסגרת אחת עם האחיות, ולכן יחד. הם הוציאו את עצמם ממסגרת, הם רצו להיות במסגרת של האחיות ועבדו לפי התנאים שלהם. חתמו חוזים לפי התנאים שלהם. הם הוציאו את עצמם. כל הסיכסוך בא בגלל זה שהם היו הראשונים שחתמו על חוזים ואחר כך טענו שזה היה מקח טעות. ההסתדרות חתמה חוזים טובים יותר עם אחרים ולכן הם הכריזו על הסיכסוך. כל הסיכסוך התחיל בגלל מקח טעות שהם עשו. הם היו צמודים לאחיות? מעולם לא היו צמודים לאחיות. יכול להיות שבאחת השנים היה במקרה, השכר שלהם מקביל. אפשר למצוא עוד מקצועות שמקבלים אותו השכר. מזה צריך ללמוד עכשיו?

הדבר הרביעי: אמרתי קודם ואני אומר גם עכשיו שאי-אפשר להיכנס פה לפרטים. אני אתן רק פרט אחד לחברי הכנסת, הייתי אומר, שפאונס — שלא צריך להפוך את הנושא הזה כך שהקואליציה תהיה בעד צווי ריתוק והאופוזיציה תהיה נגד צווי ריתוק.

אם אומר ועד פועלים כזה ששום דבר לא ניתן אלא רק הכנעת הממשלה — מה הנשק שעומד לרשות הממשלה כדי למלא את המחוייבות שלה כממשלה נבחרת של מדינה דמוקרטית החייבת להבטיח את 4-5-6 הא-למנטים הבסיסיים של המחוייבות של המשטר לעם בחברה הדמוקרטית? או לא עומדת בפניה שום ברירה אלא להשתמש במערכת צווים כל עוד אין לנו ברורות חובה.

חברי הכנסת, ברצוני לומר שצווי ריתוק זרים לי, צווי ריתוק הם הדבר האחרון שאני, ואני בטוח שכל אחד מאתנו, מחייב — ואמר פה כבוד השר: מי מאתנו שמח להשליט צווי ריתוק — אבל אין ברירה. יש לי הרושם שאת השביתה הזאת מנהל ועד פועלים או מזכיר ועד פועלים — לא דיברתי איתו ואינני מכיר — שלא ידע את תורת ניהול השביתה, לא ידע מלכתחילה איך לסיים אותה. יכול להיות שהם שבויים אפילו במהלך השביתה שמלכתחילה לא ידעו איך לנהל אותה.

מאיר וילנר (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הליפק, השר שרוי בצווי ריתוק.

אמנון לין (הליכוד):

יש לנו מחוייבות לעם שלם הנזק לשירות מסויים, ולפני הממשלה לא עומדת ברירה אלא להשתמש בסמ-כותה כדי למנוע אנארכיה וכדי לעמוד במחוייבות שלה האחת הזו לגבי הציבור שבתר אותה כממשלה. אי לכן, אף שאנחנו ראינו את צווי ריתוק כמכשיר שאנחנו רוצים מאוד שלא להשתמש בו, אבל מאחר שזהו המכשיר היתרי העומד כרגע לממשלה כדי למנוע סבל רב מה-ציבור, אנחנו חייבים כרגע להאריך את התקנות, לאפשר לשר לעמוד בחובה שלו, לעם, מתוך תקווה שלא יהיה צורך להשתמש בצווים ומתוך תקווה שאת הדיון שאנו מקיימים כאן ואת ההצבעה שתהיה כאן ישמע, קודם-כול, ועד הפועלים של שובתי הרנטגן, תשמע ההסתדרות, ישמעו כל מי שנתנו, אולי, עצות רעות ונלוות לוועד הפועלים הזה. אני מעריך מאוד את ציבור העובדים הזה, הם עושים עבודה חשובה מאוד. אני יודע את המאמץ שלהם. חברי-הכנסת משל עשה מעשה שלא ייעשה כאשר אמר שמישהו במשרד הבריאות לא ניהל נכון את המשא-ומתן. אמר חברי-הכנסת בדיאן שההסתדרות היתה זו שהייתה את הפועלים בנושא זה.

חברי כנסת, אין לנו ברירה, אם לא נעניק לשר את המכשיר הזה לא תיגמר השביתה הזאת. המכשיר שאנחנו נעניק לו עכשיו הוא האמצעי שבו תיפתר הבעיה. אנחנו מקווים שלא יצטרך להשתמש בו. ציבור עובדי הרנטגן יתכנס וינהל משא-ומתן בדרך כזו שלא יהיה צורך להוציא צווים.

הי"ר ח. גרופמן:

רשות הדיבור לשר הבריאות.

שר-הבריאות א. שדססק:

גברתי הישבת-ראש, חברי הכנסת, אני באמת מצטער על שחברי-הכנסת משל ורון אינם נמצאים באולם כדי לשמוע גם את התשובות.

שושנה ארבל-אלמזליו (המערך):
אני מייצגת אותם.

שר-הבריאות א. שדססק:
יפה מאוד, בסדר גמור.

חוברת ל"ו, ישיבה ש"ב

— חוק להארכת תקפן של תקנות שעת-חירום (שירותי עבודה חיוניים של רנטגנאים) ;
— חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 38) —

אם לא יהיו צווי ריתוק, כי לא תהיה עבודה. עם כל המצפון והמוסר שיש לכל עובד, בעניין זה נשקפת סכנה שלא יתחשבו בשום דבר ויהיו קשיים עד כדי סכנת נפ"ש. נסיון כזה היה בכל הממשלות. היינו עדים לסיכסוך כיס רבים. יגידו מי שמייצגים אותם עד כמה קשה לשכנעם. לכן אני מבקש מכם שלא לכרוך את הדברים יחד ולא לומר שאני רוצה שתאשרו את התקנות בשביל לפתור את הסיכסוך. את הסיכסוך אני רוצה לפתור במשא-ומתן. הודעתי שהסכמנו להצעת ההסתדרות. אנו מסכימים לאותה ההצעה שההסתדרות הציעה להם. תקראו בעתון "דבר" מיום ו' האחרון מה מודיע מר אופק. הוא הציע להם את ההצעה הזו והם דחו אותה. הסכמנו להצעה זו. נציב שירות מדינה לא היה נגד. אף אחד לא היה נגד.

עליכן אני מבקש מהכנסת להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט, שתשב כבר עכשיו ותכין את הצעת החוק הקריאה שנייה וקריאה שלישית, כדי שאפשר יהיה להאריך את תקפן של התקנות האלה, שהלואי ולא נזדקק להן. אולי עכשיו, לאור הדיון שהתקיים בכנסת, אולי בכל-זאת ייפתחו הלבבות והמוחות והם ירצו ללכת לקראת הסדר.

אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר ח. גרופמן :

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. לפנינו שתי הצעות : האחת — להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט — — —

יושנה ארבל-אלמזלינו (המערך) :
לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר ח. גרופמן :

אם יש שתי הצעות, ועדת הכנסת תחליט. הצעה אחת היא להעביר את הצעת החוק לוועדה שעליה תחליט ועדת הכנסת. ההצעה השנייה — להחזיר את הצעת החוק למ"שלה. אני ממעידה את ההצעות להצבעה. אבקש מאת חברי-הכנסת לין וזאב כ"ץ למנות את הקולות.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה 39 —

בעד ההצעה להחזיר את הצעת החוק לממשלה 37 —

ההצעה להעביר את הצעת חוק להארכת תקפן של תקנות שעת-חירום (שירותי עבודה חיוניים של רנטגנאים), תש"ם—1980, לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

ז. חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 38), תש"ם—1980 *
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ח. גרופמן :
קריאה שנייה וקריאה שלישית. את החוק יביא יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה.

יושנה ארבל-אלמזלינו (המערך) :
לכמה זמן צווי ריתוק ?

שר-הבריאות א. שוסטק :
אינני רוצה את צווי הריתוק אפילו ליום אחד. אני רוצה הלילה לגמור אותם.

חברת-הכנסת ארבל, אני רוצה להציג את הדברים בצורה פשוטה וגסה. נניח שהפער היום בין האחיות, שהוכרו כמקצוע מועדף וקיבלו תמריץ של בתי-החולים בגלל עבודתן המיוחדת ביום, בלילה, בשבתות ובחגים, ללא כל אפשרות להתחמק מעבודה זאת, נניח שהפער בינו לבין טכנאי הרנטגן מגיע ל-7,000 עד 10,000 לירות. אינני רוצה לדייק. נניח שההסתדרות ורחביה אופק הציעו להם בשלב האחרון 5,000 לירות לסתימת הפער הזה. זו איננה הצעת פשרה ? והצענו להם את ההצעה בתוספת האומרת שבמסגרת ההסכמים שייחתמו עכשיו ניתן יהיה לתקן דברים נוספים הטעונים תיקון. האם זוהי התעלמות מעבודתם, האם זה מעיד על חוסר התחשבות במקצוע שיש בו גם סיכון ? חברי-הכנסת וילנר מדבר על 250 לירות "תוספת קרינה". תוספת זו של 250 לירות נכללה בהסכם שההסתדרות חתמה למענם בשנת 1978, אם אינני טועה. הם חתמו על ההסכם הזה. עכשיו בא שוסטק, שד הבריאות בממשלת הליכוד, ומציע להם תוספת קרינה של 4,000 לירות במקום 250 לירות. זוהי פשרה ? אני אומר בריש גלי : נקרא לה "תוספת קרינה". אתם תקבלו 4,000 לירות, מבלי שהם יהיו במסגרת, ללא הצמדה לאחיות, בלי שתהיה חובה להתחשב באחיות בעניין זה. נציגי ההסתדרות אמרו להם : תקבלו עכשיו תוספת קרינה. אתם מדברים על פער, תקבלו תוספת של 5,000 לירות לחודש, רטוראטיבית מאפריל 1979. לאור הצעה כזו אי-אפשר לסיים את הסיכסוך ? אי-אפשר לחזור לעבודה רגילה ולחכות למשא-ומתן שבמסגרתו אפשר יהיה שוב לתקן את הטעון תיקון ?

אני אומר שהאירגון הזה הוא אירגון חזק. תשאלו את האדוניים אופק ונתנזון, והם יגידו לכם שזהו אירגון חזק ביותר. הוא חזק כי הוא יודע בחוזק יד לעמוד על תנאיו, הוא יודע שאין אלטרנטיבה, שאין אפשרות אחרת.

לא באתי להציע להפעיל צווי ריתוק כאמצעי לחיסול הסיכסוך. לא ולא. הנסיון צריך היה ללמד אותי. שישנה חודשים האלה לא הועילו. זה איננו אמצעי לחיסול הסיכסוך : זהו אמצעי כדי שהעבודה בבתי-החולים תוכל להתנהל בצורה כלשהי. האמצעי הזה דרוש לי לא בשביל המשא-ומתן. את המשא-ומתן אני מוכן לנהל הלילה. אני מוכן לשבת כל הלילה כדי לגמור את העניין ושלא נצטרך להאריך את התקנות האלה. אני יודע מה יקרה אם לא תהייה תקנות. מישו דיבר כאן על האחריות של שר הבריאות. אני אומר לכם : האחריות תהיה עליכם

היו"ר ח. גרופמן :
חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום :
חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 38), תש"ם—1980 —

* "דברי הכנסת", כרך 85, עמ' 1510 ; נספחות.

מדי מקיפה, ולאור הנסיון שהצטבר בהפעלת החוק מציעים תיקונים. עכשיו באה הממשלה, עוד בטרם הופעל החוק, ואפילו לא חודש אחד או יום אחד, ומציעה לנו תיקונים במגמה לצמצם את היקפו של החוק ומחותו, להקנות פחות זכויות ממה שקבע המחוקק כשהתקבל החוק ב-1977.

דוגמה ראשונה לכך, גברתי היושבת-ראש, היא בהגדרה שניתנה לתאונה בסעיף 1. בחוק העיקרי, שהתקבל ב-1977, נאמר: "תאונה" — אירוע פתאומי, בלתי צפוי מראש, כתוצאה מגורמים חיצוניים, לפי כללים ומבחנים שייקבעו בתקנות באישור ועדת העבודה של הכנסת, הגורם לאבדן כושר התיפקוד. בהגדרה זו נקבע אך ורק שאם היה אירוע פתאומי בלתי צפוי, כתוצאה מגורמים חיצוניים, נגרמה תאונה. לא הגדירו בחוק את טיב החבלה שתהיה סיבה בלעדית לכך שהנפגע יהיה זכאי ליהנות מחוק זה. החוק השאיר לתקנות קביעת כללים ומבחנים שעל-פיהם יקבעו מה היתה התוצאה של אותו אירוע חיצוני שכתוצאה ממנו היתה חבלה.

בהגדרה החדשה, חברי הכנסת, מציעים לצמצם את היקף ההגדרה. כאן לא מדובר על מחלה. מחלה היא מחוץ לגדר החוק הזה, למחלה יש הגנה בחוקים אחרים לגמרי, יש גם חוק דמי מחלה. החוק הזה מדבר על פגיעה כתוצאה מתאונה. בהגדרה החדשה נאמר: "אירוע פתאומי שבו גורם חיצוני מביא לחבלה פיזית וכתוצאה ממנה לאבדן כושר התיפקוד". מצמצמים את ההגדרה — רק אם נגרמה חבלה פיזית. היכן החבלה הנפשית? והיכן דברים אחרים העלולים לקרות? מדוע רק ההגבלה הזאת? מדוע רק חבלה פיזית? זאת אינני יכולה להבין. אילו היו אומרים שיש הצפה של תאונות, כל אשה שנפגעה בביתה ואינה מסוגלת לתפקד כתוצאה ממח נפשי רוצה שיכירו בה כנפגעת על-פי חוק זה, הייתי יכולה להבין. היו אומרים שיש הצפה של תביעות שאי אפשר לעמוד בהן. אבל לא היה ולא נברא. מציעים לשנות את ההגדרה רק על-פי השערות. אין זה מובן לי, זה לא ראציונאלי ולא הגיוני. משום כך חלק מחברי הוועדה סבורים אחרת ומציעים שגם חבלה נפשית כתור צאה מאירוע פתאומי תיכלל בהגדרה.

יהיה ויכוח על כושר התיפקוד. אמנם הקביעה לגבי כושר התיפקוד נשארה לתקנות, אבל גם לוויכוח על כושר התיפקוד יכולות להיות השלכות כאלה וכאלה על ביצוע החוק. אם בכללים שייקבעו בתקנות ייקבע שאך ורק רופא יכול לקבוע את כושר התיפקוד לא תהיה הקביעה, לדעתי, מקיפה וממצה. עם כל הכבוד שאני רוחשת לרופאים, לא תמיד רופא יכול לקבוע בדיוק את כושר התיפקוד של אדם שנפגע בתאונה.

נקודה נוספת, חברי הכנסת: בחוק העיקרי נקבע שהחוק הזה חל על כל האוכלוסיה מעל גיל שמונה עשרה, להוציא ממנה את החיילים, חיילי צבא-ההגנה לישראל, במיוחד אותם חיילים שהתאונה שקרתה להם אינה עקב השירות ולא תוך כדי השירות ואינה מוכרת על-ידי הצבא. החייל נהפך לנכה ואינו זוכה בתגמולים על-פי חוק הנכים (תגמולים ושקיום). זכותו כשל כל אורח אחר. אותו חייל שיצא לחופשה ונפגע בתאונה, אם בביתו או מחוץ לביתו, או במקרה שקיבל חופשה כדי לעזור להוריו ובחופשה נפגע — מדוע להפלות לרעה ביחס לכל אורח אחר? העליתי את השאלה לפני יומיים, בעקבות הצעה שהגיש סגן שר הבטחון לתיקון

מנחם פרוש (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הגני מתכבד להגיש לכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 38), תש"ם—1980. חוק זה אושר בכנסת בקריאה ראשונה ביום 19 בפברואר 1979 כהצעת תיקון מס' 34 והועבר לוועדת העבודה והרווחה.

חוק זה הוא תיקון לחוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 28) שעניינו הנהגת ענף לביטוח נפגעי תאונות. ענף ביטוח זה טרם הופעל עד היום. לאחר דחיות מספר בהפעתו נקבע לאחרונה כי הפעלת הענף לביטוח נפגעי תאונות תהיה ביום 1 באפריל 1981. לקראת הפעלת הוראות אלה הוצעו על-ידי הממשלה כמה תיקונים לחוק, הוועדה אישרה תיקונים אלה בשינויים אחדים שאפרט אותם להלן:

(1) בהגדרת "תאונה" נמחקו המלים "בלתי-צפוי". הוועדה היתה בדעה כי די ביסוד הפתאומיות שבהגדרה, בהתאם להגדרה המקובלת של "תאונה".

(2) בסעיף 90(ג) נקבע כי האישור לגבי גילוי התאונה יינתן לא על-ידי רופא שהמוסד לביטוח לאומי הסמיכו לכך אלא על-ידי המוסד לביטוח לאומי, היינו פקיד התביעות של המוסד, וזאת כדי לאפשר עירעור על החלטת פקיד התביעות.

(3) בסעיף 90(3) נמחקו המלים "או במעצר". הוראת החוק בעניין אי-תשלום דמי תאונה נשארה רק לגבי מי שנמצא במאסר, בנוסף על האמור בפיסקאות (1) ו-(2) של אותו סעיף.

(4) בסעיף 90 נקבע כי המועד להגשת התביעה חייב להיות תוך 90 ימים מיום התאונה, במקום 60 ימים כפי שהוצע בהצעת החוק.

(5) הוסף סעיף 7 בעניין שיטת עיגול הגימלאות. לחוק הסתייגויות מספר, והנני מבקש לאפשר למס-תייגים לנמק את הסתייגויותיהם.

היו"ר ח. גרוסמן:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת ארבל-אלמולזינו, להנהיג את ההסתייגות לסעיף 1.

יושנה ארבל-אלמולזינו (המערכ):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מוכנה לנמק את כל ההסתייגויות ביחד, במקום לנמק בנפרד את ההסתייגויותי לסעיפים השונים.

תמוה בעיני הדבר כאשר ממשלה מציעה תיקון לחוק שטרם הפעילה אותו. חוק זה אושר בשנת 1977 ואמור היה להיכנס לתוקף באוקטובר 1978. יש להצטרע על כך שתחילתו של חוק זה נדחתה פעמים מספר, ובפעם האחרונה כבר נקבע שתחילתו תהיה ב-1 באפריל 1981. אני רוצה לקוות שהדחייה הנוספת הזאת תהיה אכן הדחייה האחרונה.

אבל במקום לשקוד על הכנת תקנות והכנת כלים להפעלת חוק זה נהגה הממשלה בצורה לא הגיונית, לא מתקבלת על הדעת, בבואה להציע תיקונים בחוק שטרם הופעל. אני יכולה להבין שמתקבל חוק בכנסת, מריצים אותו שנה, שנתיים או שלוש שנים, מצטבר נסיון, ותוך כדי הפעלת החוק ורכישת נסיון מתעוררות שאלות ובעיות, הן כאלה שהמחוקק לא חשב עליהן, הן כאלה שהמחוקק אכן חשב עליהן ודן בהן אבל הערכתו אולי לא היתה נכונה, אולי היתה מוגזמת, או אולי פחות

מות לחבלה נפשית. אם הקריטריון הוא איבוד כושר התיפקוד, אז מה ההבדל אם החבלה פיסית או נפשית? אין שום הבדל. יש מקרים לא מעטים כאשר כתוצאה מתאונה אפילו קשה לראות ולהבחין בזאת פיסית, אך האדם נפגע נפשית ומאבד את כושר התיפקוד שלו. משום כך אנחנו מתנגדים להגדרה הזאת. אנחנו חושבים שהכירייה היא לכתוב: "תאונה היא אירוע פתאומי שבו גורם חיצוני מביא לחבלה פיסית או נפשית וכתוצאה ממנה לאבדן כושר התיפקוד". אבל אם לא רוצים לכתוב זאת, כ"אז אני מציע להשאיר לפחות את המצב הקיים בחוק המקורי.

התיקון השני שאנחנו מציעים נוגע לסעיף 2. אמנם זה לא דבר מהותי כל כך, אבל בכל זאת, למה צריך לשנות גם פה? במקום 72 שעות אנחנו מציעים שיהיה כתוב 84 שעות. נדמה לי שגם בחוק המקורי נקבו ב-72 שעות. אנחנו מציעים שיתנו למבוטח שהות של 84 שעות אחרי התאונה להיבדק בדיקה רפואית כדי לקבוע את התוצאה. כי, אחרי הכול, יש כל מיני מצבים.

התיקון השלישי שלנו הוא בסעיף 3. אפשר להוסיף לזה גם את הסעיף 4. מה החידוש כאן? בעוד שקודם היה מדובר על כך שהביטוח כולל גם את יום התאונה, הרי הנוסח החדש בא להוריד את יום התאונה. אנחנו חושבים שזה לא רק לא נכון אלא יש בזה גם קטנוניות כאשר מוצאים לנכון לתקן סעיפים כאלה בחוק. בסעיף 4 (א) כתוב: "במקום 'בעד יום התאונה ושני הימים הראשונים שלאחריו' יבוא 'בעד שני הימים הראשונים שלאחר יום התאונה'". זאת אומרת שיום התאונה עצמו לא נחשב. אותו הדבר בפסקה (2) של סעיף 4: "במקום 'בעד יום התאונה ו-14 הימים הראשונים שלאחריו' יבוא 'בעד 14 הימים הראשונים שלאחר יום התאונה'". שוב הפעם מורידים את יום התאונה. אנחנו מציעים שלא לקבל את הנוסח החדש אלא להשאיר את הנוסח שהיה.

אשר לסעיף 5 נראה לי שיש פה הגבלה חמורה, אם מבינים זאת נכון. מדובר כאן בתיקון לסעיף 190: בסוף פסקה (1) תבוא תוספת: "פיסקה זו לא תחול על עובד לשעה בעבודה שאינה לצורך עסק או משלח-ידו של מעביד ועל עובד עצמאי אלא אם בעת התאונה היו רשומים במוסד כאמור בסעיף 33". אנחנו מציעים, פשוט מאוד, למחוק את התוספת הזאת ולהשאיר את הנוסח שהיה קיים.

ולבסוף אני עובר לסעיף 6 בנוסח החדש. זה הסעיף המוציא מתשלום דמי ביטוח מפני תאונה סוגים מסוימים. אנו מציעים למחוק בכלל את הסעיף הזה. כל מי מקרחה לו תאונה לפי החוק צריך לקבל את דמי הביטוח, גם מי שנמצא בבית-הסוהר. אם הוא נפגע פיסית או נפשית הרי שדי לו בכך, ולא צריך לשלול גם את דמי הביטוח ממנו, וגם מיתר הסוגים הכלולים בסעיף. אנחנו נצביע נגד.

הו"ר ח. גרופמן:

רשות הדיבור לחברת הכנסת ארבל-אלמולינו, להג' מפת הסתייגותה לסעיף 6.

שושנה ארבל-אלמולינו (המערכ):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בסעיף 6 שבהצעה המובאת לפנינו לקריאה שנייה ושלישית נאמר: "על-אף האמור בפרק זה, לא ישולמו דמי תאונה בעד פרקי זמן שבהם נמצא המבוטח — — — במוסד לטיפול רפואי

חוק הנכים (תגמולים ושקיום). העליתי את השאלה של חיילים שהחוק אינו חל עליהם כלל. סגן שר הבטחון השתומם ושאל: האם החיילים אינם מבוטחים כמו כל אזרח אחר על כל דבר שקורה להם מחוץ לשירות הצבאי? הצעתי שיבדוק את הסוגיה הזאת. השתוממתי כאשר דווקא נציגי משרד הבטחון, שהופיעו בפני הוועדה והסבירו את ההשלכות העלולות להיגרם מכך לחיילים, בעקבות לחצים שהופעלו עליהם מצד האוצר והביטוח הלאומי נסוגו מעמדתם ואמרו שהם מקבלים את הצעת החוק כפי שהיא מנוסחת על-ידי הממשלה, ולפיה מוציינים אים את החיילים המשרתים בצבא הגנה לישראל. זה עוול משועשע שאין דוגמתו. מה ההנמקה? ההנמקה היא שאי אפשר להפלות בין חייל חולה לבין נפגע בתאונה. אבל הרי החוק הזה עושה את האבחנה הזאת, החוק מבחין בין אזרח שהוא חולה, שאיננו זכאי על-פי חוק זה לקבל לא גימלה, לא קיצבה ולא דמי מחלה, לבין אזרח שנפגע על-פי הכללים של החוק הזה. מדוע שלא תהיה אבחנה בין חייל חולה לבין חייל שנפגע? אני מתפלאת על חברי הכנסת, חברי ועדת העבודה והרווחה, שלא היתה להם הבנה דררית זו ולא תמכו בה, דררית העשויה לעשות צדק עם חיילי ישראל, שאין להם כתובת אחרת. מדוע הם צריכים להיות מקופחים?

הנקודה השלישית, גברתי היושב-ראש — ובזה אסיים — היא לגבי מי שהם במאסר. החוק הזה לא יחול גם עליהם. יכולנו להבין אם מוציאים מהכלל את מי שהם במאסר, אבל לא יכולנו להבין מדוע מי שהם במעצר לא יחול החוק עליהם. במעצר לא יושבים במשך תקופה ממושכת — מאסרימים שבוע-שבועיים; תקופה ממושכת יותר, רק אם השופט מאריך את תקופת המעצר. בשל כך לשלול מהם זכות זו? זאת אינני יכולה להבין בשום פנים ואופן. בעקבות הדרישה שלנו בוועדת העבודה והרווחה נחמקה המלה "מעצר". אני שמחה לציין זאת, אבל ב"ל"י זאת, מדוע להוציא את מי שהם במאסר? אם קרתה להם תאונה והם נפגעו, תקופת המאסר היתה קצרה והם יצאו לאחר מכן, מדוע לא יחול החוק עליהם? לא די בכך שאדם ישב בבית-סוהר, צריך להענישו נוסף על כך?

גברתי היושב-ראש, רוב התיקונים שנכללו בהצעת החוק אינם במקומם. היה כדאי קודם להריץ את החוק במשך שנה, שנתיים ובעקבות הנסיון לראות אם אפשר לגרוע או להוסיף. אני מציעה לכנסת לקבל את ההסתייגויות שיש להוסיף.

הו"ר ח. גרופמן:

רשות הדיבור לחברת הכנסת וילנר, להנמקת ההסתייגויות של חברת הכנסת תופיק טובי לסעיפים 1, 2, 3, 4, 5 ו-6.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

גברתי היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להדגיש שלא היה עדיין קודמים כזה שמתקנים חוק שעדיין על הנייר מתקנים, כמוכן, לרעה. לאחר ששמעתי את קודמתי אינני רוצה לנמק בפרוטוקול את ההסתייגויות. חלק מהנימוקים חופפים. ההנמקה ברורה. היא נוגעת לסעיף 1. אם כי בחוק המקורי לא היה פירוט, השאירו את העניין לתקנות באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת. עכשיו קובעים בצירוף שתאונה היא "אירוע פתאומי שבו גורם חיצוני מביא לחבלה פיסית וכתוצאה ממנה לאבדן כושר התיפקוד". על-ידי קביעה זאת מראש מצמצמים ומוציאים מכלל התאונות את התאונות הגור-

גויות שלד, ולא מתוך הנסיון של הפעלת החוק אלא מתוך לימוד הנושאים ונקיטת עמדה בנושאים האלה. אני רואה בזה כל חסרון. זו דעתי וזו תשובתי.

שושנה ארבל-אלמזוליני (המערך):
ההסתייגויות שלי אומרות להשאיר את החוק כפי שהוא.

מנחם פרוש (י"ר ועדת העבודה והרווחה):
אני רוצה להתייחס כעת להסתייגויות אחת לאחת. אשר להסתייגותה של חברת-הכנסת ארבל-אלמזוליני אני רוצה להגיד כי הוועדה הגיעה למסקנה שהגדרה "תאונה" מן הראוי שתהיה בחוק עצמו ולא תיקבע בכ"לים, וההבדל הוא משמעותי.

להסתייגות החלופית של חברת-הכנסת ארבל-אלמזוליני וכן להסתייגותה של חברת-הכנסת תופיק טובי הנני משיב כי הרחבת הגדרת "תאונה" גם לגבי חבלה נפשית חסכת את ענף ביטוח זה. מה גם שקשה לעמוד על מהות חבלה נפשית המביאה לאבדן כושר התפקוד. זה דבר כל כך לא מוגדר עד שדווקא אותו אי-אפשר להכניס כאשר החוק עדיין לא הופעל.

לסעיפים 2 עד 5 — הנני מבקש לדחות את הסתייגויותי של חברת-הכנסת תופיק טובי אשר גומקו עליידי חברת-הכנסת וילנר. התיקונים שאושרו עליידי הוועדה לסעיפים אלה חשובים להפעלתו התקינה של ענף ביטוח תאונות. בעניין זה אני רוצה לומר לך, חברת-הכנסת וילנר: אולי לא שמת לב, אבל התיקונים אשר תוקנו הם תיקונים לטובה ולא, כפי שהתבטאת, תיקונים לרעה. אם, למשל, מחקו את המלים "בלתי-צפוי", זה לטובה או לרעה? אם במקום 60 יום תיקנו ל-90 יום, זה לטובה או לרעה? במקום 72 שעות אתה מציע 84 שעות. אני בטוח שאם היו מציעים 84, היית מציע 94. אין לדבר סוף.

לסעיף 6 — הנני מבקש לדחות את הסתייגותה של חברת-הכנסת ארבל-אלמזוליני. אחת המטרות של ענף ביטוח תאונות היא לסייע למי שנפגע בתאונה ואין מי שדואג למחסורו. זה היסוד של התיקון בחוק. מבוסס הנמצא במוסד או בשירות צה"ל, או להבדיל — גם במאסר, יש מי שדואג למחסורו, ועל-כן אין מקום לשלם גם לו דמי תאונה. את יודעת היטב כמה כולנו התלבטנו, ותוך תיאום עם משרד הבטחון הגענו למסקנה כפי שהתקבלה בוועדה ואני מביא אותה עכשיו למליאה.

עניין ביטוח חיילים בשירות חובה, מילואים או קבע, הוא נושא נכבד בפני עצמו, ואני אומר באופן הברור ביותר שמן הראוי שהוא יידון בצורה יסודית ורחבה ולא אגב תיקון. לכל מערכת התשלומים, התגמולים והזכויות במשרד הבטחון ובצה"ל יש תנאים משלה, ואינני חושב שאנחנו יכולים להיכנס עם תיקון צדדי זה לתוך מערכת שלמה הקיימת בצה"ל.

לפיכך אני מבקש לדחות את כל ההסתייגויות ולאשר את התיקון בחוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. אני רוצה שנע שאלחנו מביאים תיקון בחוק אשר גם במדינות שאפשרויותיהן הן הרבה מעל ומעבר לאפשרויות העומות לרשותנו עדיין לא התקינו תקנות כאלה, ואני חושב שאנחנו צריכים להתברך בזה שאנחנו מביאים חוק כזה כפי שהוא מובא.

הי"ר ח. גרופמן:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעות.

או סיעודי שניתנים בו איכסון וכלכלה, שלא לצורך קבלת טיפול רפואי או סיעודי עקב התאונה; — — —". אנחנו מציעים שמבוטח הנמצא במוסד רפואי או סיעודי שניתנים בו איכסון וכלכלה, שלא לצורך קבלת טיפול רפואי או סיעודי עקב התאונה, יהא זכאי לדמי תאונה חלקיים בשיעור שייקבע בתקנות באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

חברי הכנסת, חוק זה מבוסס על ביטוח. כאשר הוא יופעל ייגבו מהעובד דמי ביטוח בשיעור של 0.1% ומהמעביד גם כן 0.1%. לכן זוהי זכות מוקנית. זה לא חסד, בשום-פנים-ואופן לא. משום כך גם האנשים הנמציים במוסד כזה צריכים לקבל את דמי הביטוח. כי מה שהם מקבלים במוסד, איכסון וכלכלה, אינו מספיק להם. יש להם צרכים נוספים ויש הוצאות נוספות הקשורים בשהייתו של אותו קשיש, אותו זקן או אותו חולה במוסד הרפואי. לא ייתכן שהזכות הזאת תישלל ממנו בגלל העובדה שהוא נמצא במוסד לטיפול רפואי ומקבל שם איכסון וכלכלה ותח"ל.

אנחנו מסכימים שאולי לא צריך לתת לו גימלה מלאה, אבל מדוע לא מגיעה לו גימלה חלקית? אינני יכולה להביא את ההגיון של חברי ועדת העבודה והרווחה שלא קיבלו את ההצעה הזאת הנראית כל כך הגיונית. משפחה שיש לה אדם כזה הנמצא במוסד רפואי, יש לה בהחלט הוצאות גדולות נוספות. לא רק בנסיעה לבקר אותו אלא היא גם צריכה לקנות לו כל מיני דברים שהוא זקוק להם. לא די לו לאדם כזה בכלכלה ובקורת-גג הני-תנים לו במוסד. טוב תעשה הכנסת אם תקבע שסוג כזה של אנשים יהיה זכאי לגימלה חלקית לפחות, לדמי תאונה חלקיים, אם לא מלאים. השיעורים ובשל מה ישולמו ייקבעו בתקנות, באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

אני מציעה ומבקשת שההסתייגות הזאת תתקבל.

הי"ר ח. גרופמן:

רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת העבודה והרווחה חברת-הכנסת פרוש.

מנחם פרוש (י"ר ועדת העבודה והרווחה):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אתייחס להסתייגויות ראשון ראשון ואחרון אחרון, כפי שגומקו כאן על-ידי המסתייגים.

אני רוצה להגיד לחברת-הכנסת שושנה ארבל-אלמזוליני שני שני לא רואה בכלל חסרון בזה שהבאנו תיקונים לחוק עוד לפני הפעלתו. מה רע בזה? כאשר יפעילו את החוק יהיה זה חוק מתוקן, עם כל התיקונים שאפשר היה להכניס בו. ואת, חברת-הכנסת ארבל, בוודאי יודעת זאת, מפני שאת למדת היטב את הנושא ותורת הרבה מאוד לחוק הזה. את יודעת שהתיקונים שהכנסנו הם תיקונים חשובים מאוד. כאשר אנחנו יכולים לחקוק את הדברים, למה לא לעשות זאת? האם בגלל זה שהחוק לא הופעל אי-אפשר לתקן אותו?

שושנה ארבל-אלמזוליני (המערך):
על סמך מה?

מנחם פרוש (י"ר ועדת העבודה והרווחה):

על סמך הדברים שאת בעצמך תובעת. אחרי התיקונים האלה שהוכנסו את מבקשת תיקונים נוספים בהסתייגות.

הצעת חברי-הכנסת ת. טובי לסעיף 3 לא נתקבלה.

סעיף 3, בנוסח הוועדה, נתקבל.

הצעת חברי-הכנסת ת. טובי לסעיף 4 לא נתקבלה.

סעיף 4, בנוסח הוועדה, נתקבל.

הצעת חברי-הכנסת ת. טובי לסעיף 5 לא נתקבלה.

סעיף 5, בנוסח הוועדה, נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת ש. ארבל-אלמוז-לינו, ז. כ"ץ וא. מויאל לסעיף 6 לא נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת ת. טובי לסעיף 6 לא נתקבל.

סעיף 6, בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיפים 7 ו-8 נתקבלו.

הז"ר ח. גרוסמן :

אני מעמידה את החוק להצבעה בקריאה שלישית.

ה צ ב ע ה

חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 38), תש"ם—1980, נתקבל.

ה. חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 40), תש"ם—1980* (קריאה שנייה)

נתקבל בקריאה ראשונה במליאת הכנסת פה-אחד. החוק הזה נתקבל בקריאות הראשונות בוועדת הכספים של הכנסת פה-אחד. לא שמעתי חבר כנסת אחד שיקום, יס-תייג ויאמר שהדבר אינו צודק. גם לא שמעתי חבר כנסת אחד שיקום ויאמר שצריך לסייג את אפשרותה של האשה לראות את תיק מס ההכנסה — שהוא התיק של המשפחה, לא של בעלה — רק למקרים של סיכסוך משפטי. אף אחד לא העז לומר זאת — לא בגלל פחד הנשים בכנסת ; אולי בגלל פחד הנשים בבית.

מה קרה בינתיים ? למה הסייג הזה ? הסייג הזה בא מתוך נימוק של משרד האוצר. אני לא פגשתי אדם אחד שיאמר לי שהנימוק הזה אינו אווילי. הנימוק העיקרי היה שאם האשה תוכל לראות מה כתוב בתיק מס ההכנסה של המשפחה, בתיק המשותף, והבעל יראה להעלים הכנסות מפני האשה, או אתם יודעים מה יקרה ? או הבעל יתחיל להעלים את הכנסותיו גם ממס הכנסה. פתאום נותנים לגיטימציה להעלמת הכנסות מפני האשה, כאשר האשה היא שותפה לתיק ולעתים יש לה הכנסות גדולות משל הבעל. הנימוק השני היה שאם נאפשר לנשים לראות מה כתוב בתיק בלי צו של בית-משפט, או אתם יודעים מה יקרה ? מאות אלפי נשים יבואו לפקיד השומה, יבלבלו לו את המוח, ופקיד השומה לא יוכל לעמוד בו.

הר"ל בדרך-כלל — ואני מדברת פה קודם-כול אל חברי הכנסת מהסיעות הדתיות — בדרך-כלל בני-יוג צריכים להיות בשלום ולא להסתיר דבר האחד מפני

ה צ ב ע ה

בעד הצעת חברי-הכנסת ש. ארבל-אלמוז-לינו, ז. כ"ץ וא. מויאל לסעיף 1 — מינוס נגד — רוב

הצעת חברי-הכנסת ש. ארבל-אלמוז-לינו, ז. כ"ץ וא. מויאל לסעיף 1 לא נתקבלה.

(ק ר י א ה : מה היו התוצאות ?)

הז"ר ח. גרוסמן :
26 מול 37.

עתה נצביע על ההסתייגות לחלופין לסעיף 1 של אותם חברי הכנסת.

ה צ ב ע ה

התיקון לחלופין של חברי-הכנסת ש. ארבל-אלמוז-לינו, ז. כ"ץ וא. מויאל לסעיף 1 לא נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת ת. טובי לסעיף 1 לא נתקבל.

סעיף 1, בנוסח הוועדה, נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת ת. טובי לסעיף 2 לא נתקבל.

סעיף 2, בנוסח הוועדה, נתקבל.

הז"ר ח. גרוסמן :

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום : חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 40), תש"ם—1980 — קריאה שנייה וקריאה שלישית. את החוק יביא יושב-ראש ועדת הכספים.

שלמה לורניץ (יו"ר ועדת הכספים) :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא לכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 40), תש"ם—1980. הצעת החוק, שבאה כהצעת חוק פרטית ביזמתה של חברת הכנסת חייקה גרוסמן, נועדה לאפשר לאשה נשואה לעיין בתיק מס ההכנסה של בעלה. ועדת הכספים דנה בהצעת החוק והחליטה לסייג את הזכות רק למקרים שבעת הדרישה תלויה בבית-המשפט או בבית-דין מוסמך תביעה למזונות בשבילה או בשביל ילדיה, או שיש לה עילה לתביעה על-פי פסק-דין.

גברתי היושבת-ראש, יש שתי הסתייגויות לחוק. לאחר שהמסתייגות ינמקו את הסתייגויותיהן אשיב עליהן.

הז"ר ש. ארבל-אלמוז-לינו :

רשות הדיבור לחברת-הכנסת גרוסמן, להנמקת הסתייגותה.

חייקה גרוסמן (המערכ) :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, החוק הזה נתקבל בקריאה מוקדמת במליאת הכנסת פה-אחד. החוק הזה

לפי המצב הקיים כאן האשה העובדת, אשת-איש עובדת, אינה אישיות משפטית. יש תיק על שם הבעל, הוא חייב לדווח בשמו ובשמה. אין שום חוק המחייב אותי לדווח על מלוא הכנסותי לבעלי.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):
לאשה מותר שיהיה לה תיק במס הכנסה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
לא. יש לה חישוב נפרד, אבל התיק הוא על שם הבעל. אני מעודד לא הגשתי דיווחי-חשבון למס הכנסה מאז נישאתי. מפני שיש שומה נפרדת רק במקרים של הכנסה משכר, ואילו הכנסות מרכוש הולכות על שם הבעל גם אם הן מרכושה מלפני הנישואין או אחרי הנישואין. יש פה אפשרות: שאנחנו אומרים שלכל אחד יהיה תיק נפרד משלו — גם הבעל יוכל לראות את תיקה של האשה רק במקרה שיש תביעה תלויה ועומדת בעניין מוונות, ובאותו מקרה תראה גם האשה את תיק בעלה, והמדינה תחליט שהיא שומרת על סודיות התיק של הבעל מפני אשתו, ושל אשתו מפני הבעל. אבל זה מנוגד לכל תפיסה, לרבות התפיסה הדתית האומרת שיהיו מראין זה לזה והמפקיד על דעת אשתו ובניו מפקיד וכו'. מה אתם עושים כאן? את עקרון הסודיות של התיק אתם מכניסים למערכת שאין מקומה בה, והתירוצים שהובאו כאן הדעת אינה סובלתם. אם התקבל הצעתה של חברת הכנסת גרוסמן, האומרת שהתיק הוא משותף ועל-כן שני בני-הזוג זכאים ורשאים להתבונן בו, כִּי־אז גם יש הצדקה לתבוע שהאשה תדווח לבעלה על כל הכנסותיה. אם לא, יהיו שני התיקים נפרדים וכל אחד ישמור לעצמו את השבונותיו לחוד, והמדינה תפקח כיצד לעשות הפרדה נוספת בתוך המשפחה לצורך סודיות, ורק אם ירצו יראו זה לזה.

מכל-מקום, אם הסתייגותה של חברת-הכנסת חייקה גרוסמן לא התקבל ואלטרנאטיבית לא התקבל הצעת, לא תהיה לגשים דרך אחרת אלא להסביר: אל תספרו ואל תמסרו דיווח לבעלים, כי רק הם חייבים בדו"ח והאשה הנישואה המשתכרת אינה אישיות משפטית, ולכן אין זה מחובתה. אתם רוצים להעמיד את הבעלים לדין? תעמידו אותם לדין על שלא דיווחו בשם האשה. היא לא חייבת לדווח לתיק ולאדם שהכנסותיו שמורות בפניה בסוד. על-כן אני מציעה לחברי הכנסת אחת מן השתיים: או לפתוח את התיק — — —

הח"ר ח. גרסמן:
ההצעה שלך היא לחלופין?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
לחלופין, זה מה שאני מסבירה.

אני מציעה אחת מן השתיים: או לפתוח את התיק בפני שני בני-הזוג בזכויות שוות או לקבוע שני תיקים נפרדים.

הח"ר ח. גרסמן:
רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכספים.

שלמה לורינץ (יו"ר ועדת הכספים):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני חושב שהגברת חייקה גרוסמן, על-ידי יוזמתה בהגישתה את הצעת החוק, זכתה לקדם נושא חברתי חשוב. החוק, כפי שהבאתי אותו בשם הרוב, קובע שכאשר יש עילה של תביעה למוונות בשביל האשה או בשביל ילדיה, ויש

השני, לא בהכנסה ולא במשהו אחר. אז מה פתאום כל הנשים תחשודנה בבעליהן? בדרך-כלל זה לא הולך כך. אני שואלת אתכם: למה יכולה אשה לראות מה כתוב בתיק מס ההכנסה רק אם יש לה צו של בית משפט? אולי יש איזה סיכוך בתוך המשפחה שאפשר ליישב אותו בלי בית-משפט? הרי כולנו דוגלים בשלום-בית. לא רוצים להעמיס, חסי-דלילה, על פקיד השומה. אבל על בית-המשפט אפשר להעמיס? ולשם מה? איפה העקרון הבסיסי, האלמנטארי, של שוויון ערך האשה במשפחה? טוב, התיק רשום על שם הבעל, זה גם כן דבר שצריך לטפל בו בנפרד, לא בהזדמנות זו.

חברי הכנסת, לא אסתיר מפניכם שעקבתי אחרי הבעת פניהם של כמה חברי כנסת בוועדת הכספים, והם התחילו לחשוב מה יהיה אצלם במשפחה כשהאשה תדע כל מה שכתוב בתיק שלהם. זה שהוא יכול תמיד לדעת מה כתוב בהכנסות שלה, זה הרי מובן מאליי. מה זאת אומרת? מדוע זה מובן מאליי? מדוע זה לא יהיה הדדי? איפה כתוב שמעמדה של האשה במשפחה צריך להיות מעמד נחות? לא בתורת ישראל. אנחנו חיים במדינה מודרנית, דמוקרטית, שמושם-מה זה מובן מאליי שהוא יודע תמיד מה כתוב בתיק שלה אך לא להיפך.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
חייב, כי הוא מגיש את הדו"ח.

חייקה גרוסמן (המערך):
כן חייב, כי זה בכלל על שמו. היא — יכולה לדעת רק אם הוא ירשה לה. שמעתי בלילה את הדיון בראדיו ואת התשובות של נציגי משרד האוצר. תסלחו לי, הם אינם פה, אינני רוצה לפגוע בהם, אבל הנימוקים שלהם רק עוררו את זעמן של הנשים. הם אמרו: כן, בבקשה, אם הבעל מרשה — למה לא? הוא יכול לראות את התיק שלה בלי רשות; והיא צריכה את הרשות שלו.

אינני מבינה גם את ההגיון הכספי של הדבר הזה. אף לאחד לא יכולע מהתיקון הזה. אולי אם ישנו את המצב דווקא יפסיקו לרמות. אולי זה יהיה טוב יותר בשביל מס הכנסה ששני בני-הזוג יידעו. כי אם שניים צריכים לרמות את מס הכנסה, זה כבר יותר קשה. תעשו את החשבון.

אני מציעה לקבל את ההסתייגות שלי ולמחוק את הסיפה המיותרת, המבזה את האשה ואינה מוסיפה כבוד למדינת ישראל.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):
היא מבזה גם את האיש.

הח"ר ש. ארבל-אלמוליוני:
רשות הדיבור לחברת-הכנסת אלוני, להנמקת הסתייגותה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
רבותי חברי הכנסת, אני תומכת בהסתייגות של חברת-הכנסת חייקה גרוסמן. והיה אם חברי הכנסת סבורים שנופלת עליהם אימת המציאות — כדברי חברי כנסת שגשים תהיינה מציאות — ואז הבעל המחזיק עוד אשה יצטרך להעלים את הכנסותיו — כִּי־אז יש לי הצעה אלטרנאטיבית: גם לאשה המתפרנסת, שיש לה הכנסה משלה, יהיה תיק נפרד משלה וגם היא תוכל לפרנס מישהו אחר, אם תרצה בכך, בלי שתצטרך להעלים זאת ממס הכנסה.

גרעון האוצר (המפלגה הליברלית העצמאית) :
למנות, למנות.

הי"ר ח. גרופמן :

אבקש מחברת-הכנסת בדיאן ומחברת-הכנסת הרליץ
למנות.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חברת-הכנסת ח. גרופמן

לסעיף 1 — 37

נגד — 35

התיקון של חברת-הכנסת ח. גרופמן לסעיף

1 נתקבל.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח) :
אני מוותרת.

הי"ר ח. גרופמן :

ההסתייגות של חברת-הכנסת שולמית אלוני אינה
קיימת. נצביע עתה על סעיף 1, כפי שהתקבל עם ההס-
תייגות.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית) :
אבקש למנות.

הי"ר ח. גרופמן :

עוד פעם למנות ? אם אתה מבקש, בבקשה. אתם
המונים. אבקש למנות.

חברי הכנסת, מה קורה פה ? אפשר לחשוב שזה
עניין של חיים ומוות. מה ההתרגשות ? אני מבקשת שקט,
זה הכול, ולא יותר.

ה צ ב ע ה

סעיף 1, עם התיקון שנתקבל ובנוסף הוועדה,

נתקבל.

הי"ר ח. גרופמן :

אני מעמידה את החוק להצבעה בקריאה שלישית.

שלמה לוריאני (י"ר ועדת הכספים) :

רגע אחד, אני מבקש רשות להעיר. בהתאם לתקנון,
כאשר הסתייגות מתקבלת, אמנם אפשר להצביע בקריאה
שנייה ובקריאה שלישית כאשר יושב-ראש הוועדה או
נציג הממשלה מבקשים להצביע. כיושב-ראש הוועדה
אני מבקש שלא להצביע עכשיו על החוק בקריאה
שלישית.

הי"ר ח. גרופמן :

אני מבינה שההצבעה בקריאה שלישית נדחת למחר.

ט. חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 2), תש"ם—1980 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

ואני נענית לבקשתו — הוא יביא עכשיו לא את החוק
שהזכרתי זה עתה אלא את חוק מימון מפלגות (תיקון
מס' 2), תש"ם—1980. החוק מוגש בלי הסתייגויות.

שלמה לוריאני (י"ר ועדת הכספים) :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, חוק מימון מפל-
גות (תיקון מס' 2), תש"ם—1980, בא להתאים את סעיפי

יסוד לדרישה הכספית, חייבים פקידי מס הכנסה — בני-
גוד למה שהיה עד עכשיו — לגלות לאשה את מה שיש
בתיק הבעל. לעומת זה רוב חברי הוועדה לא קיבלו את
דעתה של חברת-הכנסת חייקה גרוסמן לגלות בכל מקרה,
כי לא ראוי בכך כל חשיבות מעשית, וגם אין לכך כל
אקטואליות.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח) :

למה אני חייבת לגלות ? גם אני רוצה לפרנס
איזה — — —

שלמה לוריאני (י"ר ועדת הכספים) :
תשמעי את דעת הרוב.

בדרך-כלל, ברוך-השם, בבתים שלנו יש שלום-בית.
ברוב בתי ישראל מקיימים ומתקיים מה שכתוב בכתובה,
שלא יעלימו זה מזה וישלטו שני בני-הזוג בנכסיהם שווה
בשווה. חברת-הכנסת חייקה גרוסמן אומרת בהסתייגותה
שצריכים להיות בשלום, וברוך-השם חיים בשלום. כלום
חושב מישוהו בבית הזה שעל-ידי בולשת ועל-ידי חקירות
בתיקי מס הכנסה נביא לשלום-בית ? אולי יש דרכים
פשוטות שאיש ואשה, מתוך הבנה, לא יסתירו דבר זה
מזה, כפי שזה צריך להיות בכל בית ישראל ?

לפי מיטב הידיעות שקיבלתי בוועדת הכספים, ברוב
הארצות הנאורות, לרבות ארצות-הברית וארצות אחרות,
לא קיים דבר כזה שפותחים תיקי מס הכנסה כאשר אין
כל צורך, כאשר אין אקטואליות, כאשר אין כל תביעה
בעניין הזה. אני מקווה, חברי הבית, ששוויון הנשים —
ואני בעד זה — לא יבוא לידי ביטוי על-ידי חקירות
ועל-ידי חיטוט בתיקי מס הכנסה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח) :
מה בקשר לתיק של האשה ?

שלמה לוריאני (י"ר ועדת הכספים) :

לא על-ידי בולשת, לא על-ידי כך שאיש יבלוש
אחרי אשה ואשה תבלוש אחרי האיש. כאשר הדבר אק-
טואלי, כאשר יש תביעה מעשית — התקדמו, וזו זכותה
של חברת-הכנסת חייקה גרוסמן.

אני חושב שהחוק כפי שהובא על-ידי רוב חברי
ועדת הכספים הולם את הצרכים, ועל-כן אני מציע לדחות
את ההסתייגויות.

הי"ר ח. גרופמן :

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. אני מעמידה
להצבעה את ההסתייגות של חברת-הכנסת חייקה גרוסמן
לסעיף 1. אבקש למנות.

הי"ר ח. גרופמן :

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום :
חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 41), תש"ם—1980 —
קריאה שנייה וקריאה שלישית. את החוק יביא יושב-
ראש ועדת הכספים.

חברי הכנסת, לפי בקשת יושב-ראש ועדת הכספים —

ה צ ב ע

סעיפים 1, 2, 3 נתקבלו.

היו"ר ח. גרופמן :

עתה נצביע על חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 2), תש"ם—1980, בקריאה שלישית. מי נגד ? אין נגד.

עקיבא נוף (תנועה הדמוקרטית) :
יש נגד.

ה צ ב ע

חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 2), תש"ם—
1980, נתקבל.

החוק לתנאי האינפלוציה. הצעת החוק המובאת עתה לפני הבית לקריאה שנייה ולקריאה שלישית באה בעקבות הצעת החוק הפרטית של חברי-הכנסת אבטבי, אמורי, חשאי וקופמן. היא נועדה להכניס תיקונים בסעיפי החוק, כדי להתאימם לתנאי האינפלוציה.

גברתי היושבת-ראש, הצעת חוק זו התקבלה בוועדת הכספים שהיא אחת. אין הסתייגויות, ואני מבקש להעמיד את הצעת החוק להצבעה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר ח. גרופמן :

חברי הכנסת, לסעיפים 1, 2, 3 אין הסתייגות. אנו עוברים להצבעה.

י. חוק האזרחות (תיקון מס' 4), תש"ם—1980
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

החלת האזרחות הישראלית. החוק הזה בא להסיר את המכשול הזה ולהעניק אוטומאטית — אני מדגיש : אוטו-מאטית, אין צורך לא בפנייה ולא בבקשה — לכל אותם תושבי ישראל שביום כניסתו לתקפו של חוק האזרחות, 1952, וביום תחילתו של התיקון הנוכחי היו תושבים ישראלים ורשומים במרשם האוכלוסין. אני חושב שבכך אנחנו מתקנים פגם שתחילתו במציאות היסטורית, שנש-תנתה בינתיים. אני שמח שסיכמנו, כהצעת הוועדה, שהאזרחות תוענק אוטומאטית, מבלי שהאדם יצטרך להגיש בקשה או לטעון טענה כלשהי. כמוכן, כמו בכל המקרים האלה, השארנו דווקא אפשרות של אופציה למי שאיננו רוצה, אם הוא אומר שאיננו רוצה, לוותר על האזרחות הזאת.

אחד השינויים המשמעותיים, אולי לא מן הבחינה המעשית אלא מהבחינה העקרונית, הוא תיקון שהוועדה קיבלה על-פי הצעתה של חברת-הכנסת שולמית אלוני. זהו שינוי מרחיק לכת למדי בקונצפציה שלנו, הקובע כי מעתה מי שנולד בישראל להורים יהודים שהם אזרחי ישראל, תוענק לו האזרחות הישראלית מכוח הלידה ולא עוד מכוח חוק השבות. חוק השבות נשאר בעינו, במובן, לגבי כל היהודים שירצו לעלות לארץ — הם יעלו על-פי חוק השבות, ובעניין זה לא עלה על דעתו של איש לערוך שינוי כשלהו ; אבל בניהם ובני בניהם שנולדו כבר בארץ, לא ראינו עוד טעם לומר שהם מקבלים את האזרחות הישראלית מכוח חוק השבות. קבענו, איפוא, שלמעשה הדור השני שכבר נולד בארץ-ישראל במדינה החפשיית, ואין לגביו בעיה של שבות — הוא לא שב מהגולה — דור זה יקבל את האזרחות הישראלית מכוח הלידה. אני חושב, אדוני היושב-ראש, שזה אחד התיקונים המכובדים שאנחנו תיקנו. אני שמח שקיבלנו עקרון זה. אין כאן פגיעה כהוא-זה בחוק השבות, אך אנו קובעים כי מעתה מי שנולדים על אדמת ישראל הם אזרחים ישראלים מכוח הלידה.

יש תיקון נוסף — לא אמנה את כל הדברים — שאני חושש שתהיה הסתייגות בקשר אליו. הוועדה קבעה כי תהיה מעתה אפשרות להעניק אזרחות ישראלית מכוח ההתאזרחות לא רק למי שהיה תושב ישראל אלא גם למי שנמצא באזור המחוזק על-ידי צבא הגנה לישראל. זו

היו"ר ח. גרופמן :
חברי הכנסת, אנו עוברים לחוק האזרחות (תיקון מס' 4), תש"ם—1980 — קריאה שנייה וקריאה שלישית. את החוק יביא יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה.

יחזקאל זכאי (המערך) :
הוא איננו.אברהם כ"י-עזרי (המערך) :
הוא כאן בחוץ.

היו"ר ח. גרופמן :

אני מצטערת על שיש שיבושים בסדר-היום ואף אחד אינו יודע מתי תורו. אפסיק את הישיבה לחמש דקות לפחות, עד שתובר-הכנסת שלמה הלל יגיע. אינני אומרת שהוא אשם, אבל הכנסת אינה יכולה לשבת עד שיושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה יגיע. אני מכריזה על הפסקה של חמש דקות.

הישיבה נפסקה בשעה 20:49 ותחדשה בשעה 20:55.

היו"ר י. ברמן :

חברי הכנסת, אני מחדש את הישיבה. אנחנו עוברים לחוק האזרחות (תיקון מס' 4), תש"ם—1980. את החוק יביא יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה.

שלמה הלל (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה) :

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני שמח להגיש לבית לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, עוד לפני צאת הכנסת לפגרה, את חוק האזרחות (תיקון מס' 4), תש"ם—1980, שוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת עסקה בו חודשים רבים ועשתה בו עבודה גדולה ורחבה, משום שבאמת החוק הזה מקיף תחומים רבים מאוד בכל הנוגע לעניינים של האזרחות לסוגיה השונים. החוק הזה חשוב ומצפים לו מאוד אנשים רבים, גם בישראל וגם בחוץ-לארץ, שעניין האזרחות שלהם יוסדר עם קבלת החוק.

בראש-וראשונה ברצוני לציין שהחוק הזה בא להס-דיר בעיה כאובה וממושכת, הנוגעת לתושבים הערבים של ישראל, שעל חלקם לא חלה האזרחות הישראלית משום שלא נתקיימו בהם כל התנאים שנקבעו בעבר לגבי

בתעודת הזהות הישראלית את אזרחותו של האדם אם הוא ישראלי. יש בקשר לזה בעיה מסויימת של עבודה, בעיה של אדמיניסטרציה של משרד הפנים. הוועדה אישרה שבת-קופה הראשונה הרישום של האזרחות יהיה אופציונאלי, מי שיבקש שיאשרו לו בתעודת הזהות שהוא אזרח ישראלי — יאשרו לו את זה בתעודת הזהות, אבל אין חובה בתחילה לציין את האזרחות בכל תעודות הזהות.

לפי הצעת הוועדה, בהמשך הזמן, כעבור תקופה מסויימת שתיתן אפשרות למשרד הפנים להיערך, עובדת היות האדם ישראלי תופיע בכל תעודות הזהות.

אני מסתפק בדברי אלה בנקודות שציינתי, שחשבתי שהן בעלות חשיבות מיוחדת. אינני רוצה להרבות דברים בשעה מאוחרת זו לגבי חשיבותו של החוק. אני חושב שהוא חוק חשוב ואני מקווה שעוד הערב נעביר אותו בקריאות שנייה ושלישית. יש הסתייגויות. אם החברים ינמקו אותן, אני שומר לעצמי את הזכות להשיב בשם הוועדה.

יא. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היום הונחו על שולחן הכנסת מסקנות ועדת החוץ והביטחון בנושא "רכי הענשה ביהודה ובשומרון"; מסקנות ועדת החוץ והביטחון בנושא "החלטת מועצת הביטחון 471".

כן הונח חוק-יסוד: ירושלים בירת ישראל, שחזר מוועדת החוקה, חוק ומשפט לקריאות שנייה ושלישית.

יב. חוק האזרחות (תיקון מס' 4), תש"ם—1980 (המשך הדיון)

אדם יכול לעלות לישראל ולא לקבל את החובות יחד עם הזכויות. אני חושב שתהיינה כאן השלכות לא נעימות. הייתי מציע שלא נכניס פיסקה כזאת בחוק, שהוא חוק האזרחות, אחד החוקים היסודיים במשפט הישראלי. לא נכניס פיסקה שהיא חורגת מתפיסת עולמנו, חורגת מההווי הישראלי שאנחנו רוצים בו וחורגת מאותו דימוי של דור שאנחנו רוצים שידגל בארץ, דור ישראלי שיראה את עצמו כחלק מן המדינה. והאזרחות היא הקשר — הזיקה למדינה. עליכן אני מציע למחוק את הסעיף הזה.

ההסתייגות השנייה שלי היא לגבי סעיף 3 בהצעת החוק, היינו סעיף 4 בחוק האזרחות. עד עתה נהגנו, כמו רבים בארצות אחרות, לראות את האזרחות כעוברת ב"רשעה". אימצנו לנו את עקרון דין הדם. עקרון זה נתן את התוקף של ההמשכיות של אדם שהוא אזרח ישראלי, בגו אזרח ישראלי, בן בנו יהיה אזרח ישראלי וככה מדור דור. ההמשכיות מדור לדור, שהאזרחות הישראלית נקנית בה, איננה חריגה במסורת היהודית, במסורת של עם ישראל. ישראל בכל מקום שהוא נמצא בו ובכל עת הוא, בניו, ובני בניו — ישראלים הם. אזרחות זו העוברת בירושה מכוח העקרון של דין הדם, אנו חייבים לשמור עליה מכל משמר.

יש ישראלים שבעונותיהם כ" רבים, ובגלל חטאינו שאינם מעטים, יורדים מהארץ. להם יש ילדים ונכדים הנולדים וגדלים בחוץ-לארץ. את הילדים והנכדים האלה

פורמולה המקובלת עכשיו בחוקים רבים שאנחנו מקבלים ומחילים אותם על אזורים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל. זו אפשרות אופציונאלית, שאינה באה להחיל אזרחות ישראלית אלא על מי שמעוניין לקבל אותה, אם הוא עומד בקריטריונים שהחוק קובע, שהם די מפורטים: "אם השר שוכנע כי המבקש מזדהה עם מדינת ישראל ויעדיה והוא ובני משפחתו פעלו פעולה של-ממש לקידום הבטחון והכלכלה או עניין אחר של המדינה". אנחנו באים לומר שעצם העובדה שאדם נמצא בשטח המוחזק על-ידי צבא-הגנה לישראל אינה פוסלת אותו אפרוירי מלבקש אזרחות ישראלית. היא אינה מעניקה אזרחות באופן אוטו-מאטי אלא אם הוא מבקש והוא עומד בכל אותם הקריטריונים שקבענו.

התיקון האחרון שאזכיר: הוועדה קיבלה הצעה שעל תעודת הזהות הישראלית תירשם העובדה שאדם הוא אזרח ישראלי. עד עכשיו בתעודת הזהות שלנו אין מופיעה ההגדרה "אזרחות". אנחנו חשבנו שיש מקום לכתוב

היו"ר י. ברמן:

נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מוכיר הכנסת נ. לורר:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע כי

היו"ר י. ברמן:

אנו עוברים להסתייגויות לחוק האזרחות (תיקון מס' 4), תש"ם—1980. רשות הדיבור לחבר-הכנסת עמאר.

משנה עמאר (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בסעיף 2 לחוק האזרחות המוצע יש פיסקה 3 שמציעה הוועדה. אני מציע בהסתייגות שלי למחוק את הפיסקה הזאת שהוספה. לדעתי נזקה לא מועט. הפיסקה מדברת על קטין, אזרח-חוץ, שנוגד מחוץ לישראל ועלה לישראל ללא הריז. זאת אומרת — הוא עלה לישראל ונחשב כעולה. הוא לא בא לישראל לטיול, לביקור או לאירוח, הוא עלה לישראל כדי לגור בה. הוא ילמד כאן, הוא יגדל יחד עם נערים אחרים בני גילו. כאשר יגיע לעת הזאת שיצטרך למלא את החובות, כפי שהן מוטלות על נערים ישראלים בני גילו, יוכל להתחמק ממילוי חובות אלה כיוון שהוריו — שאינם אזרחי ישראל — יוכלו להצהיר שהם מבקשים שהקטין הזה לא יקבל אזרחות ישראלית בעלותו ארצה. הוא יהיה נפלה, שונה מנערים אחרים. אינני יודע אם העבר עצמו ירצה בכך. אינני יודע אם אנחנו צריכים להפלות נער בגלל חישובים של הוריו ולא חישובים שלו. אינני מגיה שהנער שיבוא ארצה, והוא קטין, יש לו חישוב כזה שיוכל לנצל את עובדת אזרחותו ארצה ישראלי, הוא עובדת הצהרת הוריו, ולא יקבל אזרחות ישראלית. אני חושב שאזרחות היא זכות, והיא גם מטילה חובות. אין

הז"ר י. ברמן :
יש לו עוד כמה דקות.

משה עמאר (המערך) :
מתעוררות כאן בעיות חשובות ביותר. אבל אני משתדל לקצר. אני מקווה שאני אומר את דברי לאוון שומעת.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
חבל שחוק כזה מונח בוועדה חודשים רבים ובשנייה האחרונה מביאים לאישור חוק כה יסודי ומורכב, בלי סדר ובלי חשבון.

משה עמאר (המערך) :
דרווי ברמת-הגולן, המרגיש קשר למדינה, והוא מודה עם מדינת ישראל ויעדיה ורוצה לשרת בצה"ל ועשה פעולה ממשית לקידום הבטחון, הכלכלה או עניין חשוב אחר של המדינה, מבקש להעניק לו אזרחות ישראל. לית. שר הפנים רשאי לאפשר את התאזרחותו. אם אנו רוצים להשיג את המטרה הזו מספיק אם נכתוב, כפי שהציע שר הפנים וכפי שהציעו גם חברים אחרים בוועדה שגם הם הצטרפו לאותה הצעה : תושב בגיר שביקש להתאזרח בכל מקום ומקום, אם זה יהיה בשכם, אם בעזה, אם במגידל-שמש ואם בעיר אחרת באירופה.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
ברית-המועצות, למשל.

משה עמאר (המערך) :
מדוע לקרוא בשם המפורש : אזור המוחזק על-ידי צה"ל ? דרווים ברמת-הגולן הרוצים להתאזרח, לא יפיעו להם אם אנו בחוק לא נאמר "אזור המוחזק על-ידי צה"ל". מה עומד בדרכם להתאזרח ? עומדת בדרכם השאלה : האם יש סמכות לשר הפנים ? אנו מעניקים לשר הפנים סמכות. בשביל מה צריך להזכיר את השם המפורש ולעורר מחשבות לגבי מה שאנו עומדים להתחיל בחוק האזרחות, שהוא חוק יסודי ?

אני חושב שמי שהיה רוצה להיות עקבי צריך היה לומר : כל תושבי רמת-הגולן יהיו זכאים אוטומאטית לקבל אזרחות ישראלית. זאת עקביות. אבל אם לא רוצים בעקביות, ההצעה בחוק, כוונתה תהיה פחות ברורה אצלנו אבל היא תהיה ברורה בעולם. אני חושב שזאת טעות. אני מציע למחוק את המלים הללו, שאין בהן צורך.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
יש לי הצעה לסדר.

הז"ר י. ברמן :
בבקשה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
לכבודה של הכנסת, בדיון על חוק חשוב כזה, אני מציע להפסיק את הישיבה ולחדש את הדיון מחר.

הז"ר י. ברמן :

חברי-הכנסת וילנר, לא נוכל לעשות זאת. יש לנו מחר תכנית מלאה ואנחנו חייבים להמשיך. אנחנו דנים בקריאה שנייה, חברי הכנסת ידעו כמה מדובר לאחר שהיית קריאה ראשונה לפני זמן רב. חברי הכנסת קראו את חוק. מי שמתעניין — נמצא פה ; מי שאיננו פה — סימן שאיננו מתעניין. אנחנו ממשיכים בדיון. רשות הדין בור לחברי-הכנסת וילנר.

הגדלים בחוק-לארץ אנו רוצים לשמור לעם ישראל. אנו רוצים לשמור על הויקה שיש לאזרחי ישראל, בכל מקום שם הוא נמצא, למדינה, לעם. הויקה הזו היא חשובה לנו. אנו חייבים להיות מציאותיים. היתה פעם ויקה חזקה לדת היהודית, ליהדות. עובדה שההשפעה של הדת היהודית והיהדות הולכת וקטנה. גם היהודים הנמצאים בחוק-לארץ, הקשר שלהם ליהדות הולך ונעשה רופף.

כ"ציון רובין (חזית דתית לאומית) :
לצערנו.

משה עמאר (המערך) :

אני מצטער על שהקשר ליהדות ולעם היהודי נעשה רופף יותר. אבל זוהי עובדה. ומה יהווה קשר אם לא האזרחות ? הקשר למדינה הוא יהיה הקשר החוק והמתמיד, כך אני מקווה. לקשר הזה צריכות להיות נשואות ענינו, שיישאר חזק ויציב. הסעיף המוצע מנתק בשלב מסוים את האזרחות הזו. אותו נכד של אזרחי ישראל כבר איננו אזרחי ישראל משום שהוא גולד בחוק-לארץ, משום שאביו גולד בחוק-לארץ. לאן אנו רוצים להגיע ? יש לנו בארץ אוכלוסיה כה גדולה שאנו מוכנים לוותר בקלות כזו על ישראלים הנמצאים בחוק-לארץ ? קיימת תופעה של ירידה מהארץ. אנו רוצים שהיורדים יחזרו אלינו, ואם הם אינם חוזרים, לפחות יבואו אלינו בניהם והנכדים שלהם. אנו רוצים שהם יגיעו ארצה, אבל על-ידי חקיקת חוק זה, האם נוותר עליהם וננתק את הקשר אתם במוידינו ? מה מפריע לנו שהם יישארו אזרחים ישראלים ? נשמעה טענה שהם מחזיקים כאילו דרכון ישראלי ומשתמשים בו לצרכים לא רצויים. אם כך, הבה נתקין תקנה לגבי הוצאת דרכונים ובה ייאמר שלא יינתן דרכון לאזרחי ישראלי שבמשך תקופה מסוימת איננו נמצא בארץ. זהו עניין טכני של החוקת דרכון. האזרחות היא עניין מהותי. אותו אזרח שירצה להשתמש לרעה בדרכון ישראלי, לא יהיה לו דרכון. אבל אנו הולכים לתקן חוק מהותי ולבטל עקרון כה יסודי, שהוא טבוע בעם ישראל מדורי דורות, בשל טענה שאינני יודע עד כמה היא נכונה, עד כמה יש לה ראיות מספיקות כדי להעלותה בתוקף הזה שבו העלו אותה. לכן אני מציע להשאיר בתוקף את הסעיף הקיים, סעיף 4, האומר : מי שנולד כשאביו או אמו היו אזרחים ישראלים, יהיה לאזרח ישראלי מלידה. זהו עקרון חשוב, ואסור לוותר עליו. אני מציע למחוק את סעיף 3 בהצעת החוק המובאת לאישור הכנסת, כדי שיישאר הסעיף הקודם.

אנו מגיעים לסעיף 4 בהצעת החוק. יש כאן מחשבה וכוונה טובה, אבל הנוסח הוא בעייתי ויגרם לנו בעיות. תמיד אמרנו : הבה נרחק מדקלארציות מזיקות שאין בהן צורך. בל ניתפס להכרזות מיותרות. אם אנו יכולים לשקול פתרון של בעיה מסוימת בדרך נכונה ויעילה מבלי לגרום לאינו שהיא הצהרה מזיקה, נלך לקראת אותו פתרון ללא הצהרות. הרוב בוועדה, לא כל הוועדה — כי ההצעה נתקבלה ברוב לא כל כך גדול — קבע בסעיף 4, שהוא תיקון סעיף 6, ש"שר הפנים רשאי, לפי שיקול-דעתו, להעניק אזרחות ישראלית בדרך של התאזרחות לתושב בגיר של אזור המוחזק על-ידי צבא הגנה לישראל שביקש להתאזרח —". יש אזרחים המוחזקים על-ידי צה"ל — עזה, יהודה ושומרון, שכם, ג'נין, רמת-הגולן.

אברהם כ"ציון (המערך) :
אתה עושה לנו פיליבסטר היום ?

חוק השבות אומר שאם יהודי בא לארץ, הוא הופך אוטומטית לאזרח לפי הסעיף הזה, בתיקון משנת 1971, גם אם לא הגיע בכלל. אילו דמונסטראציה פוליטית מתגרה — לא רק בעניין הזה, גם בעניינים אחרים. דרושים יותר קור רוח, יותר שקל-דעת, יותר פכחון ופחות התגרירות. מומד לדיון חוק מתגרה אחר, חוק ירושלים, שכבר נתן תוצאות חמורות מאוד. נראה שיש פה ממשלה ויש פה אופוזיציה הרצות אמוק אלי תהום. הצרה היא שלא רק הם רצים אלא הם דוחפים גם את העם אלי תהום. לכן אנחנו מציעים לבטל גם סעיף זה.

היו"ר י. ברמן :

אילו הסתייגות זו ?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
בעמוד הראשון יש שתי הסתייגויות : האחת גוגעת לחוק השבות, ובשנייה נאמר : " (5) סעיף קטן (ה) — בטל." זו ההסתייגות.

עכשיו אני עובר לסעיף 2 בחוק. חברי הכנסת הלל, יושב-ראש הוועדה, הודיע בתגייגות בדברי הפתיחה שהנה פתרנו סוף סוף את השאלה הכאובה של תושבים ערבים בישראל, שהיו במצב בלתי-מתקבל על הדעת ואינם בכלל אזרחים. העניין לא נפתר לגמרי בחוק הזה. אילו היו רוצים לפתור אפשר היה לכתוב — כפי שאנחנו מציעים : "מי שערב הקמת המדינה היה נתין ארצישראלי והוא תושב ישראל והיה רשום במרשם התושבים לפי פקודת מרשם התושבים, תש"ט—1949, יהיה לאזרח ישראלי." אם רוצים לשים קץ לשעוריה של מניעת אזרחות מתושבים ערבים, למה משאירים את סעיף 3 בחוק העיקרי ? אם רוצים להכניס את הסעיף החדש, מדוע משאירים את הקדום ? הלא האחד סותר את השני. כדי לרענן את הזכרון אני רוצה להזכיר מה כתוב בסעיף 3 בחוק המקורי, שמנע אזרחות מתושבים ערבים רבים מאוד : "מי שערב הקמת המדינה היה נתין ארצישראלי, ולא היה לאזרח ישראלי לפי סעיף 2" — סעיף 2 גוגע לעולים לפי חוק השבות — "יהיה לאזרח ישראלי מיום הקמת המדינה אם נתקיימו בו תנאים אלה : (1) ביום ד' באדר תשי"ב (1 במאוס 1952), היה רשום כתושב לפי פקודת מרשם התושבים, תש"ט—1949 ; (2) ביום תחילת תקפו של חוק זה היה תושב ישראל ; (3) מיום הקמת המדינה עד יום תחילת תקפו של חוק זה היה בישראל או בשטח שהיה לשטח ישראל אחרי הקמת המדינה, או בשטח שהיה נכנס לישראל כדיון." והו בדיוק הסעיף ששלל מהמוני תושבים ערבים את האזרחות. עכשיו בא החוק החדש, התוספת המוגדרת "אחרי סעיף 3 לחוק העיקרי יבוא". אילו משמעות יש לתוספת אם משאירים את הסעיף בחוק המקורי רשום כתושב בישראל. מתוך מה שקרה אז היו שב הערבי מוכרח היה להיות ביום תחילת תקפו של החוק המקורי רשום כתושב ישראלי. מתוך מה שקרה אז היו רבים בחוץ-לארץ, עקב לימדחים, עסקים או עניינים שונים. מהם נשללו האזרחות. וכאן עוד התנאי השני והשלישי. הרי בזמן המלחמה ואחרי המלחמה היו המוני פליטים אשר גורשו או ברחו ואחר כך חזרו לארץ. לפי החוק המקורי אין להם אזרחות. כך התנאי השלישי — היו מוכרחים מיום הקמת המדינה עד קבלת החוק ב-1952 להיות תושבים בישראל או בשטח שהיה לשטח ישראל אחר כך.

התנאים האלה מנעו את האזרחות מהמונים, מחלק גדול מאוד של הציבור הערבי בישראל. עכשיו מציעים

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חוק האזרחות הוא אחד החוקים החשובים ביותר בכל מדינה, ובתנאים המיוחדים של ישראל לחוק האזרחות יש לא רק משמעות אזרחית רגילה אלא גם משמעות פוליטית ולאומית ממדרגה ראשונה.

אחת הבעיות החמורות ביותר בחוק האזרחות שהתקבל בכנסת ב-1952 היתה שחוק האזרחות, שדנו בו במשולב עם חוק השבות, הפלה באופן המפחיר ביותר את האוכלוסיה הערבית בישראל, את בני העם הפלשתינאי. נוצר מצב שהדעת אינה סובלת אותו, שאנשים שולדו בארץ הזאת, והם, אבותיהם ואבות-אבותיהם חיו בארץ הזאת, לא היתה להם אזרחות. לעומת זאת לפי חוק השבות, שהמציאות הוכיחה שמשמעותו היתה גזע-נית, יהודי שבא לארץ זה עתה היה מייד לאזרח. ערבי שחי בארץ הזאת, שולד בה, לא יכול היה להיות אזרח במקרים רבים, רבים מאוד. עד היום הזה שרר מצב שלא ייאמן. יש סטודנטים ערבים הצריכים לצאת לחוץ-לארץ ללימודים, ומתברר להם שהם אינם אזרחים. יושב-ראש הוועדה הכריז שהחוק הזה פותח את הבעיה של אפליית התושבים הערבים. אך החוק הזה עדיין איננו פותר אותה, אם כי יש בו תיקונים מסויימים.

אני רוצה לעמוד על עוד עניין עקרוני לפני שאפרט את התיקונים שלנו. יש בחוק הזה דבר שזו הפעם הראשונה שהוכנס בחוק האזרחות ובחוקים בכלל. אני מתכוון לאפשר שירות שחוק זה נותן לשר הפנים לאשר התאזרחות של תושבים משטח כבוש. אני מתכוון לסעיפים 4 ו-6 בחוק החדש. מה כתוב פה ? "4 (ה) שר הפנים רשאי, לפי שיקול-דעתו, להעניק אזרחות ישראלית בדרך של התאזרחות לתושב בגיר של אזור המוחזק על-ידי צבא הגנה לישראל שביקש להתאזרח, אף אם לא נתקיימו בו התנאים שבסעיף 5 (א), אם שוכנע השר כי המבקש מזדהה עם מדינת ישראל ויעדיה והוא או בן משפחתו פעלו פעולה של-ממש לקידום הבטחון, הכלכלה או עניין חשוב אחר של המדינה או שהענקת האזרחות כאמור היא מעניינה המיוחד של המדינה." לסעיף הזה משמעות פוליטית ממדרגה ראשונה. זהו צעד לסיפוח. הכוונה במקרה זה היא לרמת-הגולן, אבל יכול להיות שלא רק לרמת-הגולן אלא לכל השטחים הכבושים. עצם הבעיה התעוררה בגין הכיבוש, בגין הלחץ, הכפייה, על שארית התושבים ברמת-הגולן, שגורשו גורש בכוח. נוכח המצב הבלתי-נסבל כמו כמה משתפי פעולה עם שלטונות הכיבוש. סעיף זה בחוק נותן גושפיקה, הייתי אומר מבישה, של מתן אזרחות למשתפי פעולה עם שלטונות הכיבוש נגד העם שלהם ונגד עניין השלום. זה סעיף מביש. גם סעיף 6 מתייחס לאותו עניין, ולכן אנו מציעים למחוק סעיפים 4 ו-6. זה תעלול של הכובש, המשפיל את מי שמציע חוק זה ואת מי שירצה להתאזרח לפי חוק כזה במצב של כיבוש.

אנחנו מציעים למחוק בחוק המקורי סעיף קטן (ה) : "מי שהביע רצונו להשתקע בישראל וקיבל, או זכאי לקבל, אשרת עולה לפי חוק השבות, תש"ט—1950, רשאי שר הפנים, לפי שיקול-דעתו, להעניק לו, לפי בקשתו, אזרחות מכות שבות עוד לפני עלותו." זהו תיקון בחוק שנחקק בשנת 1971, ואנחנו מציעים לבטל אותו. זהו סעיף פוליטי מתגרה. הכוונה היתה להתגרות בברית-המועצות. סעיף זה מרחיק-לכת יותר מחוק השבות.

עכשיו אנחנו מגיעים לסעיף 4, סעיף קטן (ה). אנחנו מציעים למחוק את הסעיף הזה. גם זה בעניין השטחים הכבושים ומתן אפשרות לשר הפנים לתת אזרחות. אני רק מזכיר את זה ולא אנמק זאת שוב, כי כבר נימקתי בנושא הזה.

אני עובר לסעיף 8. סעיף 8 הוא בעצם סעיף 10 לחוק החדש. מה אומר סעיף קטן (ה) שבסעיף 10 החדש? הוא מתייחס לעניין של ויתור על אזרחות. נתיב שמישהו מודיע שהוא רוצה לוותר על אזרחותו. מה אומר בעניין זה החוק, כפי שהוא מוצע עכשיו? החוק אומר שוויתור על אזרחות טעון הסכמת שר הפנים. מה פתאום? השר חייב להסכים? האם אפשר לכפות על מישהו את האזרחות?

(חבר הכנסת ש. הלל קורא קריאת ביניים)

אבל איזה מצב נוצר? אדם דורש לבטל את אזרחותו, הוא מוותר על אזרחותו, ואם אתה לא מכבד את רצונו זה הרי זה כפיה. אתה כופה עליו המשך האזרחות. אמנם לא כפית עליו את האזרחות, אבל עכשיו אתה כופה עליו את המשך האזרחות. אני חושב שזה לא מקובל בשום מדינה. אין זה מכובד לכפות אזרחות על אדם שלא רוצה להיות עוד אזרח. אנחנו מציעים שוויתור על אזרחות ישראלית לפי סעיפים מס' 1(ב) ייכנס לתקפו מיום מסירתה של הודעת הוויתור לשר הפנים או מיום מסירתה לשר באמצעות נציגות דיפלומטית ישראלית או נציגות דיפלומטית המייצגת את האינטרסים של ישראל. שר הפנים יתקין תקנות לקביעת דרכי מסירת הודעה על ויתור על אזרחות ישראלית.

בסעיף 17 אנחנו מציעים, שסעיף קטן (ב) יסומן (ג), ולפניו תבוא תוספת. התוספת תבוא בין שני הסעיפים הקטנים. זוהי תוספת חשובה מאוד, והיא אומרת: "תושב ישראל בגיר שנכלל בהצהרת הוריו לפי סעיף קטן (א) (2)" — בדבר ויתור על האזרחות — "בעת היותו טקין ובשל כך לא הוקנתה לו אזרחות ישראלית, רשאי להו" דיע לשר הפנים בתקופה שבין יום הולדתו ה-18 לבין יום הולדתו ה-22 שהוא מבטל את הצהרת הוריו לגבינו והוא יהיה לאזרח ישראלי לפי סעיף 3א לחלק העיקרי מיום מתן ההודעה האמורה."

אנחנו יודעים את ההיסטוריה של הארץ הזאת, מכי רים את ההיסטוריה של מדינת ישראל. יש אנשים שהיו ילדים קטנים, ובשל נסיבות, ובהרבה מקרים גם בתוקף אילוצים נאלצו לעזוב, נאלצו לוותר על האזרחות. אבל ה" לדים שלהם רוצים להיות אזרחים ישראלים. מה כאן בעצם העוקץ? אם המדובר ביהודים, הרי אין בכלל בעיה. כל מי שרוצה יכול לבוא, אפילו ליום אחד, והוא הופך לאזרח ישראלי. הוא יכול לנסוע בחזרה לחוץ-לארץ עם הפאספורט הישראלי ולא להיות כלל קשור בישראל. אבל ערבים מהארץ הזו, שבתוקף הנסיבות ההוריות עזבו — מדובר בעיקר, או כמעט בעיקר, בתושבים ערבים שנולדו וחיו בארץ הזאת — בקרה מה ששרה, ילדיהם רוצים להיות בישראל, בארץ, במקום שמשתפתם חייתה מדורית דורות. לכן אנחנו מציעים את התוספת הזו לחוק.

בסך-הכול, אם התיקונים העיקריים שלנו לא יתקבלו, נצביע נגד התיקון לחוק האזרחות, כי בצד אי אילו כיוונים מסוימים יש גם דברים חמורים מבחינה עקרונית פוליטית ומבחינת חוק האזרחות היסודי.

סעיף חדש, לא במקום הסעיף המקורי אלא כתוספת. איך סעיף זה עולה בקנה אחד עם השני — איני יודע. מה היא התוספת? — "אחרי סעיף 3 לחוק העיקרי יבוא: 3א. (א) מי שנוולד לפני הקמת המדינה ונתקיימו בו התנאים הבאים, יהיה לאזרח ישראלי מכוח ישיבה ביש- ראל מיום תחילתו של חוק האזרחות — — —" — "אחר כך כתוב: (1) הוא לא היה לאזרח ישראלי מכוח הוראה אחרת של חוק זה; (2) ערב הקמת המדינה הוא היה נתין ארצישראלי; (3) וזו גם כן בעיה. יש מי שבאופן רשמי חיו בארץ דורית דורות ולא היו רשומים רשמית. השאלה העיקרית היא איך האחד אינו סותר את השני ואיך לא כתוב מה שאנחנו מציעים. הייתם צריכים לקבל את הנוסח שלנו, לבטל את סעיף 3 לחוק המקורי, כפי שכתבנו בהסתייגות, ולכתוב בפשטות: "מי שערב הקמת המדינה היה נתין ארצישראלי והוא תושב ישראל והיה רשום במרשם התושבים לפי פקודת מרשם התושבים, תש"ט—1949, יהיה לאזרח ישראלי." אם לא מקבלים את הנוסח שלנו אין פתרון כולל לבעיה, והפצע יישאר פתוח, אם-כי בתוספת הזאת יש הקלות מסוימות.

בהקשר זה אומר מה ההסתייגות הבאה, איך אנחנו מציעים להגדיר זאת. זה שוב שייך לסעיף מס' 3 בחוק העיקרי, חוק האזרחות המקורי: "מי שביום 14 ביולי 1952 היה תושב ישראל ורשום במרשם התושבים וביום תחילתו של חוק האזרחות (תיקון מס' 4), תש"ם—1980, היה תושב ישראל ורשום במרשם האוכלוסין," את הנוסח הזה אנחנו מציעים במקום סעיף קטן (א), פסקאות (1) עד (3) בחוק החדש, בסעיף 3.

אני עדיין מדבר בסעיף 2 של החוק החדש. אנחנו מציעים שבמקום סעיף קטן (ב) יבוא הנוסח הבא: "מי שנוולד אחרי הקמת המדינה, ומיום תחילתו של חוק האזרחות (תיקון מס' 4), תש"ם—1980, היה תושב ישראל ורשום במרשם האוכלוסין והוא צאצא של אדם שהיה לאזרח ישראלי על-פי האמור בסעיף קטן (א), או של אדם שהיה זכאי להיות אזרח ישראלי כאמור אילולא נפטר או חדל להיות תושב הארץ, יהיה לאזרח ישראלי מיום לידתו." זו בעיה הנוגעת לילדים. בחוק השבות כתוב שילדים ואפילו נכדים יהיו אזרחים והם בכלל לא חייבים להיות בארץ. ואילו בעניין התושבים הערבים אין הדבר כך. אנחנו חושבים שהנוסח שאנחנו מציעים במקום הנוסח של סעיף קטן (ב) יתן את הפתרון לכל אלה שנוולדו אחרי הקמת המדינה.

אנחנו מגיעים לסעיף 3 בחוק החדש. בחוק המקורי זה מופיע כסעיף 4, ואני רוצה שלא תהיה כאן אי-הבנה. שם כתוב: "מי שנוולד בישראל כשאביו או אמו היו אזרחים ישראליים; מי שנוולד מחוץ לישראל כשאביו או אמו היו אזרחים ישראליים — (א) מכוח שבות, (ב) מכוח ישיבה בישראל, (ג) מכוח ההתאזרחות, (ד) לפי פסיקה 1. אנחנו מציעים שבמקום פסיקה (2), האומרת: מי שנוולד מחוץ לישראל כשאביו או אמו היו אזרחים ישראליים, יהיה כתוב: מי שנוולד בישראל והוריו הם חסרי אזרחות כלשהי. אני חושב כי מובן ההבדל. בחוק המוצע כתוב: מי שנוולד מחוץ לישראל כשאביו או אמו היו אזרחים ישראליים. ומה על מי שהוא חסר אזרחות מפני שישאל לא נתנה לו אזרחות, מה עליו? התוספת השנייה שלנו אומרת: מי שנוולד מחוץ לישראל כשאביו או אמו היו אזרחים ישראליים. איננו מתנגדים לזה. אבל זה עדיין לא פותר את הבעיה.

יהודי. אם אדם מצהיר בתום לב שהוא יהודי, מבחינתנו, מבחינת המדינה ומבחינת החוק, הוא צריך להיות יהודי.

לגבי סעיף 2 היינו רוצים שיאמר: "מי שזכאי לשבת בישראל ישיבת קבע יהיה לאזרח ישראלי עם תום חמש שנים לשיבתו בישראל." זה עקרון הקיים במדינות רבות והוא משחרר אותנו מכל הצרות של הגדרות לאומיות, גזעיות, אתניות ואחרות. אני חושב שברוב המדינות החפשויות מקובל כי מי שחי במדינה ויושב בה קבע כדיו, אחרי כך וכך שנים הופך לאזרח. היינו רוצים להנהיג את הכלל הזה אצלנו ואני חושב שהרבה מן הטענות שהושמעו עכשיו על-ידי חברי הכנסת וילנר היו באות אז על פתרון באופן אוטומאטי. אין זה ענייננו, לגבי האזרחות, אם פלוני הוא יהודי, ערבי, הונגטוטי, בושמן, יפא-ני או סיני אם הוא יושב במדינה הזאת כדיו במשך תקופה מסוימת, ואני חושב שחמש שנים זה הרבה, הרי הוא צריך להיות אזרח ישראלי.

לסעיף 3, הנוגע לסעיף 4 בחוק המקורי, אני רוצה להציע דבר טכני. בפסקה (1) אני מציע למחוק את המלים "כשאביו או אמו היו אזרחים ישראליים", והייתי רוצה להוסיף עקרון אזרחי נוסף: "אזרחות מכוח שירות בצבא הגנה לישראל." זה דבר שעמדתו עליו לא אחת בכנסות קודמות. לא ייתכן שאדם המשרת בצבא"ל ורוצה להיות אזרח, עובדת שירותו בצבא"ל לא תספיק כדי להקינות לו אזרחות, והייתי רוצה להנהיג את העקרון הזה בישראל. אני חושב שבישראל זה עקרון ממלכתי, לאומי וציוני.

עכשיו אנחנו מגיעים לסעיף שהוא, כאמור, הסעיף העיקרי, האקטואלי. נדמה לי שאפשר לקרוא לו סעיף-הלל. נושא הקניית אזרחות לתושבי השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל, והכוונה היא לדרוויים ברמת-הגולן, אני מתנגד התנגדות טוטאלית לעקרון הזה. כאשר אומרים "שטחים מוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל" פירוש הדבר שהשטחים האלה שייכים למדינה אחרת והם נמצאים בידינו עד גמר המלחמה, וגורלם יוכרע באקט השלום המסיים את המלחמה. זה אלף-בית של החוק הבין-לאומי שאושר לא אחת על-ידי בית-המשפט הישראלי, ולאחרונה בפרשת אלון-מורה. מדובר על שטח שבמהלך מלחמה נתפס על-ידי צבא של מעצמה אחרת. המעצמה הכובשת, המחזיקה, the occupying power, יש לה התחייבויות בין-לאומיות מסוימות על-פי אמנות האג וז'נבה. הסטאטוס של השטח והסטאטוס של תושבי השטח מוגדרים בחוק הבין-לאומי בצורה חד-משמעית. כל זמן שישראל אינה אומרת שאנחנו מספחים את השטחים האלה לישראל זהו הסטאטוס על-פי החוק הישראלי. ומבחינה זו אין הבדל בין החוק המוניציפאלי, החוק הלאומי לבין החוק הבין-לאומי. אילו הממשלה היתה אומרת שאנחנו מספחים את השטחים האלה, ודאי היינו מתנגדים לזה התנגדות עזה, אבל בתוקף הסיפוח גם הסטאטוס של האוכלוסיה יכול להשתנות, אם-כי לא בהכרח. כי הנה מדינת ישראל סיפחה את ירושלים המזרחית ולא הקנתה אזרחות לתושבי ירושלים המזרחית.

אגב, תרשו לי בהערות-ביניים להקדים את הוויכוח של מחר ולומר: עצם העובדה שלא הוקנתה אזרחות לתושבי ירושלים המזרחית מוכיחה שמלכתחילה האקט של הסיפוח לא היה רציני, וכשם שהעברת משרד ראש הממשלה משכונה אחת של ירושלים לשכונה אחרת של ירושלים מוכיחה שהסיפוח אינו רציני, וגם הממשלה

היו"ר י. ברמן:
רשות הדיבור לחברי הכנסת אבנרי, ואחריו — לחברי הכנסת שילנסקי.

ארי אבנרי (מחנה שלי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לא אחת אני נמצא בבית-המשפט ושומע עורכי-דין מלומדים ושופטים מלומדים מתווכחים ביניהם אם המחוקק חשב כך או כך, ומה היתה כוונת המחוקק. לפעמים אני תמה מה היו אומרים האנשים האלה אילו היו רואים איך המחוקק מחוקק חוקים. האם אין זו בושע? האם אין זו חרפה? הנה אנחנו עוסקים באחד החוקים החשובים במדינה. הייתי אומר שהחוק הקטן שלפנינו מקפל בתוכו את אשיות היסוד בכלל של מדינת ישראל, מהותה. מה היא מדינת ישראל? מה היא מדינה יהודית? מה מקומם של לא-יהודים במדינה יהודית? מה יחסנו לפזורה היהודית, לירידה הישראלית? אלף ואחת שאלות יסודיות שביסוד דיות. אנחנו יושבים בחוג אינטימי של שיש, שבעה חברי כנסת ואני מגיש שאם יושב-ראש הוועדה יקיים את הבטחתו, או את איומו, שהחוק יתקבל עוד היום, פירוש הדבר שעוד כמה חברי כנסת המבלים עכשיו את זמנם לפני מכשירי הטלוויזיה במזנון יבואו הנה, ומבלי לקחת את העמודים האלה ביד יצביעו על-פי הנחיה של מישור. לא יהיה להם מושג על מה הם מצביעים וגם לא יהיה איכפת להם על מה הם מצביעים. אנחנו מדברים על אחד מחוקי היסוד של המדינה, אפילו לא על איזה מס, שגם הוא חשוב. זו אחת השאלות הפילוסופיות היסודיות.

אני חושב שכל אחד העולה על הבמה הזאת, לפני ואחר, שואל את עצמו: מה טעם בכלל שאנחנו מנמקים הסתייגויות? בשביל מה בצעם? כדי שבעוד אלף שנה היסטוריון יסתכל ב"דברי הכנסת" ויחשוב מה אמרו חברי הכנסת? בכל-זאת אעיר בקיצור כמה הערות ולוא רק מתוך — — —

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
היושב-ראש היה צריך להפסיק את הישיבה, לכבוד הכנסת.

היו"ר י. ברמן:
לא, חברי הכנסת וילנר.

ארי אבנרי (מחנה שלי):

אומר רק כמה הערות, ולוא רק מתוך הרגשה של מילוי חובה, אבל אני עושה זאת ממש במספר-נפש. אני מנמק הסתייגויות שהוגשו באופן מקורי על-ידי חברי הכנסת לשעבר מאיר פעיל, ואני מודה ליושב-ראש הוועדה על שאיפשר לנו להגיש אותן מחדש.

הדבר הראשון שהיינו רוצים להכניס הוא סעיף קטן האומר: "כל עולה לפי חוק השבות, תשי"א—1950, וכל עולה המגדיר עצמו כיהודי ומוכן להצהיר על כך בחתימת יד, יהיה לאזרח ישראלי מכוח שבות וזולת אם הוקנתה לו אזרחות ישראלית מכוח לידה — — —" מי שעובד אחרי הדברים יראה שאני מבקש לשנות את חוק השבות בדרך עקיפה, דהיינו ש"כל עולה המגדיר עצמו כיהודי ומוכן להצהיר על כך בחתימת יד" וכו'. זה מבטא את השקפת פתנו היסודית, ההשקפה הציונית האמיתית, שהגדרת "יהודי" היא הגדרה לאומית, ואין לה דבר וחצי-דבר עם הגדרה דתית ועם הלכה. יהודי הוא מי שרוצה להיות

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, בשל השעה המאוחרת גם אני אתרום את תרומתי ולא אנמק את כל הסתייגויותי אלא רק חלק מהן.

לפי החוק המובא לפנינו תוענק אזרחות למספר גדול מאוד. אינני יודע ואולי אף אחד אינו יודע אם המספר יהיה 15,000 או יותר לא־יהודים —

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
נוכחים נפקדים.

דב שילנסקי (הליכוד):

— שב־1952 לא היו אזרחי מדינת ישראל. איכשהו הם הגיעו לישראל והם נמצאים בה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
הם גם יישארו בישראל.

דב שילנסקי (הליכוד):

דבר אחד אינו מוטל בספק — הם הגיעו לישראל בצורה בלתי־חוקית.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
זה לא נכון.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
זה לא נכון, אלה נוכחים נפקדים.

דב שילנסקי (הליכוד):

החוק מעניק להם אזרחות. אינני מגיש הסתייגות בנקודה זו, מאחר שאני יודע שההסתייגות לא תתקבל ואינני רוצה לעשות צעדים לשם הפגנה בלבד. אבל לגבי אלה אני אומר: כשאנחנו הולכים להעניק להם אזרחות, אנחנו רוצים להתנות תנאים מסויימים, תנאים הנדרשים בכל מדינה דמוקרטית. אביא דוגמה: ארצות־הברית היא מדינה דמוקרטית, אך כדי לקבל אזרחות אמריקנית צריך לחכות חמש שנים ולעמוד בתנאים מסויימים, צריך לעמוד בבחינות.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
הם מחכים למיפקד האוכלוסין.

דב שילנסקי (הליכוד):

חברת־הכנסת אלוני, ויתרתי על הנמקת חלק מהסתייגויותי שלי כדי שאוכל לקצר. אז אל תאריכי לי את הזמן.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
אבל ההגיונות מחייבת לתת עובדות.

דב שילנסקי (הליכוד):

אולי יש לנו מושגים שונים לגבי הגיונות. ההגיונות שלי מחייבת דאגה לעם ישראל ולא־ישראל. אינני רוצה להגיד מה ההגיונות שלך. אז אל תיכנסי אתי לזוויות של ההגיונות.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
אני מדברת על עובדות, לא על דאגה.

הי"ד י. ברמן:

אני מציע לדחות את הדיון על ההגיונות לתאריך אחר.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אחרי הפגרה.

מבחינה בין שכונות שונות של ירושלים, בין מערב ומזרח, כך העובדה שלא הוקנתה אזרחות לתושבי ירושלים הערבים מוכיחה את אותו דבר. אילו היה משהו מכם רציני לגבי הסיפוח הייתי כבר אז דורשים אוטומאטית להחיל אזרחות ישראלית על הערבים אלה.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):
זה נכון.

שלמה הלל (המערך):
בכפיה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
לא בכפיה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אתם הרי כפיתם את הסיפוח. האם שאלתם את האנשים אם הם מסכימים? אני שמח שפה אני תמים־דעים עם חברי־הכנסת שמיר. אילו הייתם רציניים, אילו הסיפוח היה רציני, הייתם מקנים אז אזרחות באופן אוטומאטי. זה ברור לגמרי, כולנו הבנו את זה גם אז. אני חושב שגם העליתי את זה בוויכוחים של אז. אבל מדובר פה על תושבים בשטח שנמצא בידיו באופן זמני. גם לגבי מי שרוצה לספח אותו, כל זמן שלא סיפחנו הסטאטוס הוא זמני. כל מי שאומר שהיום אין אנחנו מספחים מכיר בזה שהסטאטוס הוא זמני. כבר שמעתי שמישהו הציע פה אתמול בעניין חוק ירושלים לספח שטחים בלי בני־אדם. פה יש עקרון הפוך, לספח בני־אדם בלי שטחים. לפי דעתי זה עקרון אבסורדי. אני מציע למחוק את הסעיף כולו בכלל. אלטרנאטיבית אני מקבל את ההצעה של שר הפנים. ולוא רק מבחינת הגיינה תחיקתית, דהיינו ששר הפנים יהיה רשאי או זכאי להעניק אזרחות לכל בגיר באשר הוא שם בעולם. הוא רוצה להעניק אזרחות ישראלית לאס־קמואים — יעניק; רוצה להעניק אזרחות ישראלית לבושמנים — יעניק; רוצה להעניק אזרחות למי שהוא רוצה — יעניק. רוצה מחר להביא הנה 100,000 יאפאנים בארץ, שמישהו סוף סוף יעבוד פה בארץ, ולהעניק להם אזרחות — שיעניק. רוצה להביא 100,000 ימות משבדיה ולהעניק להן אזרחות — יעניק. הוא יכול להעניק אזרחות למי שהוא רוצה. אבל לא נקבע בחוק אקט של סיפוח.

אני חושב שמבחינות רבות, אפילו לפי שיטת הרוב בכנסת, הסעיף הזה הוא פרובוקאטיבי בדיוק כמו חוק ירושלים. וכמו שכולכם, חוץ משניים, בכנסת הזאת מבכים את התעלולים שעשיתם לעצמכם כאשר קיבלתם את אותו חוק בקריאה טרומית ומאז אתם שבוים בתעלולים של עצמכם ואתם רוצים לחמוק ואינכם יכולים, נגזר עליכם לקבל את החוק הרה־האסון הזה, הפרובוקאטיבי הזה, עד הסוף ולהעניש את עצמכם, כך סעיף זה יש לו אופי פרובוקאטיבי באותה מידה, והוא ישמש תחמושת לכל יריבי ישראל ואויביה בעולם. הוא מיותר לחלוטין, ואני מציע ליושב־ראש הוועדה להסכים לא אתי אלא עם שר הפנים, שהניסוח שלו הוא אחראי ובלתי־פרובוקאטיבי. לגבי סעיף 6 — אותו דבר, זה הסעיף השני המשלים את סעיף 4. אני מציע כאן אותו דבר, למחוק אותו כליל, ואם הצעה זו לא תתקבל אני מצטרף להסתייגותו האחרונה והנבונה יחסית של שר הפנים.

הי"ד י. ברמן:

רשות הדיבור לחברת־הכנסת שילנסקי, ואחריו — לחברת־הכנסת רובין, שינמק הסתייגויות של שר הפנים.

אנחנו נמצאים — שאם אדם, לדוגמה, יצא מישראל לפני שנים רבות אפילו והוא נמצא בלבנון ופעיל באש"ס, אדם כזה יכול להחזיק גם דרכון ישראלי ובדרכון הישראלי להגיע לכל מיני בירות באירופה, בעולם, ולרצוח ילדים יהודים. אינני מבין איך יכולנו לסבול את זה.

חברת-הכנסת שולמית אלוני צוחקת. אני לא ראיית איך את בוכה כאשר הורגים ילדים יהודים. התביישתי לך.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
אתה קשקשן? זה רלבנטי?

דב שילנסקי (הליכוד):
אני קשקשן? הזכרתי רצח ילדים יהודים ואת פורצת בצחוק רם?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
תזכיר את אנטיכוס, את אנטיכוס עדיין לא הזכרת.

דב שילנסקי (הליכוד):
הזכרתי ילדים ששלשו נרצחו, ילדים תמימים תלמידי בית-רבן, ופה פרצת בצחוק.

אני ממשיך לקרוא את הסתייגותי: "ביטול אזרחותו הישראלית של אדם לפי סעיף קטן זה מבטל גם את אזרחותו הישראלית של ילדו הקטין שאיננו תושב ישראל" — שאנחנו יכולים למצוא אותו לעתים קרובות במחנות האימונים של אש"ס. ובהמשך: "שר הפנים רשאי לבטל את אזרחותו הישראלית של אדם אשר עשה מעשה שיש בו משום הפרת אמונים למדינת ישראל". בהמשך דן הסעיף בבעיה של מאות אלפי אנשים שהם אזרחים ישראליים המסתובבים בכל בירות העולם, מחזיקים בדרכון גנים ישראליים ואין להם כל זיקה לישראל. ביניהם יש אנשים יהודים שהגיעו לישראל במטרה אחת: לרכוש ולקבל דרכון ישראלי. דבר ידוע הוא שחלק גדול מאנשי העולם התחתון והיהודי, שלצערנו נמצא בפזורות אירופה ובכל מיני מקומות אחרים, באים לישראל, שוהים ביש"ר ראל תקופה קצרה בלבד — לפעמים זה יכול להיות שבוע, שבועיים — עושים באותה הזדמנות ביקור, רוכשים אזרחות ישראלית ודרכון ישראלי — זאת אומרת, הם חוזרים בפעם השנייה בתום השנה כדי לקבל את הדרכון הישראלי — ואז הם משתמשים בדרכון הישראלי במקום שנות להם הם מציגים את הדרכון של המדינה שאלה הם שייכים, אבל אם הם חשדים בעבירות פליליות ומחפשים אותם תחת הדרכון הם מציגים את הדרכון הישראלי. לעתים קרובות הם נעצרים ואותה מדינה שבה הם נעצרים שואלת את עצמה: למה להחזיק אדם כזה במנסיון אצלנו? הוא אזרח ישראלי. ואז, עוד לפני שמכניסים אותו למעצר או תקופה קצרה אחרי כן, מסיעים אותו לאווירון ומחזירים את ה"פעקאלע" אלינו ואין לנו ברירה אלא לקבל אותו.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
ואז הוא נבחר לכנסת.

דב שילנסקי (הליכוד):
התיקון בחוק קובע שאזרחותו של אדם שבמשך שבע שנים לא הראה זיקה למדינת ישראל תישלל ממנו. תשאלו: איך אפשר לבדוק כשמדובר במאות אלפים? אינני מציע שייכלו ויקימו מנגנון שיבדוק, אלא כאשר מופיעים מקרים כאלה — ולפני שר הפנים הופיעו חרבה מקרים כאלה, אך החוק לא העניק לשר את הסמכות לש-

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מקבל את עצתך. ובכן צריך לעמוד בבחינות בדיעת השפה האנגלית, יש כל מיני תנאים, ולבסוף צריך לעמוד בפני ועדה ולהישבע אמונים לארצות-הברית ולדגל, ואז מקבלים אזרחות.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אני בעד זה גם לגבי יהודים וגם לגבי ערבים.

דב שילנסקי (הליכוד):

לגבי אותם אזרחים, האם זה לא דמוקראטי, האם זו פגיעה בדמוקראטיה אם הייתי דורש מכם תנאים כאלה או דומים להם? ובעצם בהסתייגות שלי הסתפקתי במלים "הוא יודע ידיעת-מה את השפה העברית", "הוא מסר, בדרך שיקבע שר הפנים בתקנות, הצהרה שהוא יהיה אזרח נאמן למדינת ישראל". אני חושב שזה מינימום שבמינימום.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

גם ליהודים.

דב שילנסקי (הליכוד):

אבל כדי שאוכל להשיג לפחות מקצת מהתנאים שהכנסתי בהסתייגות, וכדי שההסתייגות שלי לא תיפול, אסתפק בסעיף זה בהסתייגות קטנה, והיא שאחרי פסקה (4) יבוא: "הוא איננו אזרח של אחת מהמדינות הנזכרות בסעיף 2 לחוק למניעת הסתננות (עבירות ושיפוט), תשי"ד-1954". ואני מקווה שהבית כולו יתאחד בתמיכה בהסתייגות זו. הרי לא ייתכן שאנחנו נלך ונעניק עכשיו אזרחות לאדם, לדוגמה, המחזיק אזרחות של מדינה שהיא עוינת לישראל ואשר אנחנו מצאנו לנכון — ממשלת המערב, ואני אומר זאת לזכותה — לכלול אותה בחוק הזה.

אמנון לין (הליכוד):

אם תתקבל ההסתייגות שלך לא יוכל שום דרוזי ברמת-הגולן לקבל אזרחות ישראלית.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

בוודאי.

דב שילנסקי (הליכוד):

אלה לא כלולים בסעיף הזה. אני מצטער, חברי-הכנסת ידידי אמנון לין, אבל אינך בקיא בחוק ואתה רואה רק את זה. מה מדובר על קבוצה מסוימת של אנשים, קבוצה מוגדרת, הם בסביבות 15,000 איש והם כבר היום נמצאים בתוך שטח המוגדר כמדינת ישראל.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
ויש להם צבע שיער שחור ושמש מוחמד.

דב שילנסקי (הליכוד):

אינני מנמק את הסתייגותי לסעיף 4, אבל ההסתייגות נשארת. אני רוצה לנמק את הסתייגותי לסעיף 10. אני מציע בסעיף זה כל במקום סעיף 11 לחוק העיקרי יבוא: "אזרח ישראלי שיצא מישראל שלא כדין לאחת מהמדינות הנזכרות בסעיף 2 לחוק למניעת הסתננות (עבירות ושיפוט), תשי"ד-1954, או רכש את אזרחותה, יראוהו כמי שוויתר על אזרחותו הישראלית והיא תבטל מיום יציאתו מישראל." המדובר הוא, קודם, באנשים הנמצאים ביש"ר ראל ועכשיו מדובר, רבותי — ולא ייאמן באיזה אבסורד

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
איך אתה יכול לקבוע לאום, דת וגזע ולא אזרחות?

בן-ציון רובין (חזית דתית לאומית):
אינני מדבר כרגע על לאום, לגבי אזרחות יהיה צורך לעשות בדיקה נפרדת של כל חיק, וזה יכביד על המינהל ויחייב הוצאות אדירות. אינני מדבר על דברים הקיימים כבר. הצעת השר עונה על הצורך בתיקון הנוסח הלבן. לפיכך אני מבקש לקבל את הסתייגותיו של השר לסעי' פים הללו.

היו"ר י. ברמן:

האם יושב-ראש הוועדה רוצה להשיב? אם כן, בבקשה.

שלמה הלל (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מרשה לעצמי לפתוח בהערה לדבריו של חבר-הכנסת אורי אבנרי, שעשה אי-צדק למעשה החקיקה בחוק זה. מטבע הדברים, כאשר החוק מגיע לכנסת בקריאה שנייה ובקריאה שלישית, לא כל אחד יכול לעקוב אחר הדיונים, ובצדק. אני מעיד עלי גם את שכנתך, חברת-הכנסת שולמית אלוני, שלחוק הזה הקדשנו שעות אין ספור, בדקנו סעיף אחר סעיף, השווינו דברים, ויכול להיות שהתוצאה אינה משביעה את רצונך, אבל לומר שהיתה פה קלות-דעת או חקיקה כלאחר-כך — זה פשוט אינו נכון. קשה להסביר כאן חלק מהדברים שעליהם נסב הוויכוח והוגשו הסתייגויות, כי כדי להסביר מדוע אותם דברים שנאמרו כאן אינם הגיוניים צריכים להיכנס לסוגיות מרובות.

למשל, חבר-הכנסת וילנר מציע כאן למחוק את סעיף 3, כך, כלאחר-כך. הוא אף איננו יודע שמחיקת סעיף 3, שבאמצעותו ניתנת אזרחות ישראלית לרבבות אין ספור, עלולה ליצור לאקונה משפטית. מעלים כאן הצעות מבלי לבחון אותן.

עם כל הכבוד לחבר-הכנסת שילנסקי, הוא מעלה כאן הצעה שתבוטל אזרחותו של אדם אם לא היה שבע שנים בארץ, וזאת בלי להודק לבית-המשפט, דבר העומד בניגוד לכל כללי הצדק והמשפט שאנחנו מעוניינים בהם. הועלו אז דברים שונים, ואני מציע לבית לסמוך בעניין זה על שיקול-דעתה של הוועדה, שבאמת בחנה את החוק בצורה יסודית והציעה הצעה שיש בה כדי לפתור במידה ניכרת את בעייתם של אותם תושבים לא-יהודים שלא היתה להם אזרחות ישראלית. מצד אחד חבר-הכנסת וילנר מציע כאן לבטל בכלל כל מסגרת, באופן שכל מי שירצה ישלח מכתב לשר ויאמר שהוא רוצה להיות אזרח, ואחר יוכל לשלוח מכתב ולבטל את אזרחותו. ומצד שני חבר-הכנסת שילנסקי נוטל מהחוק את נשמתו ורוחו בכך שהוא אומר שאין מעניקים את האזרחות הזאת באופן אוטומאטי, כמו בעבר, אלא צריך שאדם יפנה וישיב, ויעשו לו בחינה בעברית. הצעתנו היא לקבל את נוסח הוועדה בעניין זה כמו בעניינים אחרים.

אדוני היושב-ראש, אני מציע לבית לסמוך על שיקול-דעתה של הוועדה.

היו"ר י. ברמן:

רגע אחד. אבקש שקט.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
רוכשים נפשות ברגע זה.

לול את אזרחותם — אפשר יהיה לשלול את אזרחותם. לדוגמה, אדם עבר עבירה פלילית, אפילו די חמורה, עצרו אותו באיוז מדינה שהיא ובאמצעות האינטרפול או באיוז שהיא דרך אחרת הוא מגיע למשרד הפנים שלנו, וכיום משרד המשטרה נמצא במסגרת משרד הפנים. במקרה הזה שר הפנים יבטל את האזרחות.

אינני מנמק את יתר ההסתייגויות, אבל אני מבקש מהכנסת לקבל את כולן.

היו"ר י. ברמן:

חבר-הכנסת רובין ינמק את ההסתייגויות של שר הפנים.

בן-ציון רובין (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשם שר הפנים אציג שתיים מהסתייגותיו לחוק שלפנינו. האחת — הסתייגות השר לסעיף 7: אזרחות מכוח הענקה. האחת — הסתייגות השר לסעיף 7: אזרחות מכוח הענקה. בנוסח הלבן שלפנינו, בסעיף 7(ב), כתוב ששר הפנים יהיה רשאי להעניק אזרחות ישראלית לקטין על-פי בקשה של הורה אחד, אפילו אם גם ההורה השני רשאי להחזיק בקטין והוא, ההורה השני, מתנגד לבקשה. הדברים קצת תמוהים, כי אם גם ההורה השני מחזיק בדין בילד, בקטין, מדוע לא נתחשב בבקשתו כשהוא מתנגד דמתן אזרחות לקטין זה? מדוע נעדיף את האחד על השני? הצעת השר. היא שאפשר יהיה להעניק אזרחות על-פי בקשת הורה אחד אם רק אותו הורה רשאי להחזיק בקטין, אבל אם שני ההורים רשאים להחזיק בקטין צריך ששניהם יבקשו את ההענקה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
בוודאי.

בן-ציון רובין (חזית דתית לאומית):

הסעיף השני שאני מתכבד להסביר את הסתייגות השר בקשר אליו הוא סעיף 13. בנוסח הלבן שלפנינו מציע שהאזרחות תירשם בתעודת הזהות כחובה, אלא אם כן ביקש בעל התעודה שלא לרשום אותה. ובכן אולי יש כוונה טובה בהצעה בנוסח הלבן, אבל בגלל הקשיים העצומים שיהיו בהוצאתה לפועל הנזק איננו שווה את התיקון שיעשה. למעשה זה לא יהיה אפשרי לביצוע.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
מדוע?

בן-ציון רובין (חזית דתית לאומית):

אם נתקבל ההצעה הזאת בנוסח הלבן תגרום היא להוצאה כספית גדולה מאוד ולעיכובים בהוצאת תעודת הזהות, כי קביעת אזרחותו של אדם היא תהליך מסובך המחייב בדיקת התיק האישי ולפעמים גם בדיקת תיקי ההורים, כדי לוודא אם אמנם האיש הוא אזרח. לפיכך ציון האזרחות כחובה תמנע את התהליך שכבר הוחל בו, היינו, הנפקת תעודת הזהות בשיטה של מיכון, והמינהל יידבק לכוח-אדם גדול מאוד כדי להוציא הוראה זו לפועל וכדי לבדוק את התיקים. המינהל עמוס בלא-הכח, ואין להעמיס עליו עבודה ללא צורך. הצעת השר היא שהאזרחות תצוין לא כחובה אלא לפי בקשת בעל התעודה. זה פותר את הבעיה. אם יהיו 100 או 200 איש שיבקשו כי האזרחות שלהם תצוין בתעודה, ייעשה הדבר.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
זה אמור גם לגבי הלאום?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
יש לכם סוכנים? מה אתם עושים?

שלמה הלל (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):
זה לגיטימי.

אדוני היושב-ראש, חלק מהמסתייגים הם חברי הוועדה וחברי כנסת ותיקים, רציניים ומקובלים, אולם אני רוצה לומר שחוק זה בנוי בצורה מורכבת מאוד, ואם מקבלים כאן הסתייגויות שהם הגישו, זה עלול לפגוע בעצם החוק. אני אומר זאת לגבי חברי כנסת, ועם כל הכבוד, גם לגבי שרים. הוועדה דנה בחוק בצורה יסודית, ודומני שקבלת ההסתייגויות בשלב זה תסיר מהחוק את כל שיווי המשקל וההגיון, ותפגע בעבודה הרבה שהוועדה השקיעה בחוק זה.

אבקש מחברי הבית לדהות את ההסתייגויות ולקבל את הצעות הוועדה כפי שהוגשו כאן.

היו"ר י. ברמן:

אנו עוברים להצבעות על ההסתייגויות לחוק האזרחות (תיקון מס' 4), תש"ם—1980.

הצבעה

התיקון של חברי-הכנסת מ. עמאר לסעיף 1 לא נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת מ. וירשובסקי לסעיף 1 לא נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת ת. טובי לסעיף 1 לא נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת א. אבנרי לסעיף 1 לא נתקבל.

סעיף 1, בנוסח הוועדה, נתקבל.

היו"ר י. ברמן:

אנו עוברים להצבעה על סעיף 2.

חיים קורפו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, בהסתייגות של חברי-הכנסת שי-לנסקי בסעיף 2 נשארה רק פיסקה (6).

דב שילנסקי (הליכוד):

הודעתי את זה בדברי ואני חוזר ומודיע שאני מציע רק שאחרי פיסקה (4) בסעיף 2 יבוא האמור בפיסקה (6), כפי שאני מציע. השארתי רק את החלק הזה מההסתייגות שלי.

היו"ר י. ברמן:

ובכן ההסתייגות של חברי-הכנסת שילנסקי לסעיף 2 היא רק בפיסקה (6), והוא מציע לנסח אותה כך: "הוא איננו אזרח של אלה מהמדינות הנזכרות בסעיף 2א לחוק למניעת הסתננות (עבירות ושיפוט), תשי"ד—1954. נכון?"

דב שילנסקי (הליכוד):
כן.

הצבעה

התיקון של חברי-הכנסת ד. שילנסקי לסעיף 2 נתקבל.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
התיקון לא נתקבל.

היו"ר י. ברמן:

אני מוכן למנות את הקולות. נצביע שוב על ההסתייגות של חברי-הכנסת שילנסקי.

הצבעה

בעד התיקון של חברי-הכנסת ד. שילנסקי לסעיף 2 — 32

נגד — 24

התיקון של חברי-הכנסת ד. שילנסקי לסעיף 2 נתקבל.

ההצעה של חברי-הכנסת ת. טובי לסעיף 2 לא נתקבלה.

התיקון של חברי-הכנסת ת. טובי לסעיף 2 לא נתקבל.

התיקון החלופי של חברי-הכנסת ת. טובי לסעיף 2 לא נתקבל.

התיקון החלופי השני של חברי-הכנסת ת. טובי לסעיף 2 לא נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת א. אבנרי לסעיף 2 לא נתקבל.

סעיף 2, עם התיקון של חברי-הכנסת ד. שילנסקי ובנוסח הוועדה, נתקבל.

הצעת חברי-הכנסת מ. עמאר לסעיף 3 לא נתקבלה.

התיקון של חברי-הכנסת ת. טובי לסעיף 3 לא נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת א. אבנרי לסעיף 3 לא נתקבל.

סעיף 3, בנוסח הוועדה, נתקבל.

היו"ר י. ברמן:

לסעיף 4 הסתייגות לשר הפנים ולחברי-הכנסת עמאר, שינמן וירשובסקי. אבקש למנות חברי הכנסת, אצטרך להפסיק את הישיבה עד שיירגעו הרוחות.

הצבעה

בעד התיקון של שר הפנים ושל חברי-הכנסת מ. עמאר, פ. שינמן ומ. וירשובסקי לסעיף 4 — 22

נגד — 27

התיקון של שר הפנים ושל חברי-הכנסת מ. עמאר, פ. שינמן ומ. וירשובסקי לסעיף 4 לא נתקבל.

הצעת חברי-הכנסת ת. טובי וא. אבנרי לסעיף 4 לא נתקבלה.

התיקון החלופי של חברי-הכנסת א. אבנרי לסעיף 4 לא נתקבל.

סעיף 4, בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיף 5 נתקבל.

היו"ר י. ברמן:

לסעיף 6 הסתייגות לשר הפנים ולחברי-הכנסת עמאר, שינמן וירשובסקי. אבקש למנות חברי הכנסת, אם לא

סעיף 8, בנוסח הוועדה, נתקבל.
סעיף 9 נתקבל.

יהיה שקט אפסיק את ההצבעה. עד שלא יהיה שקט לא תיערך הצבעה.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של שר הפנים ושל חברי הכנסת
מ. עמאר, פ. שינמן ומ. וירשובסקי לסעיף 6 — 22

נגד — 30
היתקון של שר הפנים ושל חברי הכנסת
מ. עמאר, פ. שינמן ומ. וירשובסקי לסעיף 6
לא נתקבל.

הצעת חברי הכנסת ת. טובי וא. אבנרי לסעיף 6 לא נתקבלה.

התיקון החלופי של חברי הכנסת א. אבנרי לסעיף 6 לא נתקבל.

סעיף 6, בנוסח הוועדה, נתקבל.

היו"ר י. ברמן :

חברי הכנסת, אם לא יהיה שקט אפסיק את ההצבעה. אני מבקש לומר עוד פעם: אפסיק את הישיבה אם לא יהיה שקט.

לסעיף 7 הסתייגות לחברי הכנסת שילנסקי. אבקש למנות.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חברי הכנסת ד. שילנסקי לסעיף 7 — 31

נגד — 24
התיקון של חברי הכנסת ד. שילנסקי לסעיף 7 נתקבל.

היו"ר י. ברמן :

אפסיק את ההצבעה, חברים, אעשה הפסקה אם לא יהיה שקט. כך לא עורכים הצבעה.

ה צ ב ע ה

התיקון של חברי הכנסת מ. עמאר לסעיף 7 לא נתקבל.

חברי הכנסת, אני מפסיק את הישיבה לחמש דקות.

הישיבה נפסקה בשעה 22:40 וחודשה בשעה 22:43.

היו"ר י. ברמן :

אני מחדש את הישיבה.

אנחנו עוברים להסתייגות לסעיף 7 של שר הפנים, חברת הכנסת אשל וחברי הכנסת וירשובסקי. בבקשה למנות.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של שר הפנים, וחברי הכנסת ת. אשל ומ. וירשובסקי לסעיף 7 — רוב

נגד — מיעוט
התיקון של שר הפנים וחברי הכנסת ת. אשל ומ. וירשובסקי נתקבל.

סעיף 7, עם התיקונים שנתקבלו ובנוסח הוועדה, נתקבל.

התיקון של חברי הכנסת ת. טובי לסעיף 8 לא נתקבל.

דב שילנסקי (הליכוד) :

אני מוותר על סעיף קטן (ד) בהסתייגותי לסעיף 10.

היו"ר י. ברמן :

אני רוצה להבין. סעיף קטן (א) נשאר ?

דב שילנסקי (הליכוד) :
נשאר.

היו"ר י. ברמן :

סעיף קטן (ב) נשאר ?

דב שילנסקי (הליכוד) :
נשאר.

היו"ר י. ברמן :

סעיף קטן (ג) נשאר ?

דב שילנסקי (הליכוד) :
נשאר.

היו"ר י. ברמן :

סעיף קטן (ד) נמחק ?

דב שילנסקי (הליכוד) :
נמחק.

היו"ר י. ברמן :

סעיף קטן (ה) נשאר ?

דב שילנסקי (הליכוד) :
נשאר.

היו"ר י. ברמן :

סעיף קטן (ו) נשאר ?

דב שילנסקי (הליכוד) :
נשאר.

היו"ר י. ברמן :

פרט לסעיף קטן (ד) נשארת ההסתייגות. אנחנו עוברים להצבעה. בבקשה למנות.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חברי הכנסת ד. שילנסקי לסעיף 10 —

—

נגד —

חיים קורפו (הליכוד) :

אנחנו הצבענו על ההסתייגות לסעיף 10, למעט סעיף קטן (ד). בסעיף קטן (ה) יש התייחסות לסעיף קטן (ד), ולכן צריך למחוק אותה. סעיף קטן (ו) מתייחס כולו לסעיף קטן (ד) וצריך למחוק אותו.

היו"ר י. ברמן :

אנחנו חייבים להצביע מחדש.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
צריך להחזיר לוועדה.

לסעיף 12, שמספרו עכשיו 11, אין הסתייגויות. אני מעמיד אותו להצבעה.

ה צ ב ע ה

סעיף 11 (מקודם סעיף 12) נתקבל.

היו"ר י. ברמן :

לסעיף 12, שהיה סעיף 13, הסתייגות לשר הפנים.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של שר הפנים לסעיף 12 (מקודם סעיף 13) —

נגד — 25

התיקון של שר הפנים לסעיף 12 (מקודם סעיף 13) לא נתקבל.

סעיף 12 (מקודם סעיף 13), בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיף 13 (מקודם סעיף 14) נתקבל.

סעיף 14 (מקודם סעיף 15), בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיף 15 (מקודם סעיף 16), נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת ת. טובי לסעיף 16 (מקודם סעיף 17) לא נתקבל.

סעיף 16 (מקודם סעיף 17), בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיפים 17 ו-18 (מקודם סעיפים 18 ו-19) נתקבלו.

שר-המשפטים ש. תמיר :

כדי למנוע שיבושים אני מציע שהמספור של סעיפי החוק ייבדק לפני ההצבעה בקריאה שלישית, גם אם הבדיקה תחייב הפסקה של שתיים, שלוש דקות.

דניאל רוזיליו (המערך) :
המספור הוא נכון.

היו"ר י. ברמן :

הצבענו על הסעיפים האחרונים. אין סעיפים נוספים. נעבור להצבעה בקריאה שלישית.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח) :
זה תלוי ביושב-ראש הוועדה.

השר מ. נסים :

אני מבקש שנצביע על הצעת החוק בקריאה שלישית.

היו"ר י. ברמן :

אני מעמיד את הצעת החוק להצבעה בקריאה שלישית.

ה צ ב ע ה

חוק האזרחות (תיקון מס' 4), תש"ם—1980, נתקבל.

היו"ר י. ברמן :

יש פה תיקון : בסעיף קטן (ה) מוחקים את (ד) ; סעיף (ו) נמחק כולו. אנו נצביע מחדש על ההסתייגות של חבר-הכנסת שילנסקי לסעיף 10 כפי שהיא מופיעה בטבלה, למעט סעיף קטן (ד).

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

אני מבקש רשות להעיר הערה. באמת לא ייתכן שחוק חדש יתקבל בצורה כזאת. רוב חברי הכנסת אינם מבינים על מה הם מצביעים. אני מודה שאני לא מבין על מה אני מצביע.

היו"ר י. ברמן :

חבר-הכנסת אבנרי, אבקש ממך לשבת.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

בגן-ילדים לא מקבלים חוקים כאלו. אינפאנטיליות גמורה.

היו"ר י. ברמן :

חבר-הכנסת שילנסקי בהסתייגותו לסעיף 10 משאיר את סעיף קטן(א), את סעיף קטן (ב) ואת סעיף קטן (ג). הוא מוחק את סעיף קטן (ד), הוא משאיר את סעיף קטן (ה) בלי ההתייחסות לסעיף קטן (ד) והוא מוחק את סעיף קטן (ו). זוהי ההסתייגות של חבר-הכנסת שילנסקי לסעיף 10, ואני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר-הכנסת ד. שילנסקי לסעיף 10 — 30

נגד — 16

התיקון של חבר-הכנסת ד. שילנסקי לסעיף 10 נתקבל.

היו"ר י. ברמן :

אני מעמיד להצבעה את סעיף 10 בנוסח הוועדה ועם התיקון של חבר-הכנסת שילנסקי, שנתקבל.

ה צ ב ע ה

סעיף 10, בנוסח הוועדה ועם התיקון שנתקבל, נתקבל.

היו"ר י. ברמן :

לסעיף 11 יש הסתייגות לחבר-הכנסת דב שילנסקי, האומרת שאם הסתייגותו לסעיף 10 תתקבל, יימחק סעיף 11. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההצעה של חבר-הכנסת ד. שילנסקי לסעיף 11 — למחוק את הסעיף — נתקבלה.

היו"ר י. ברמן :

מאחר שהסתייגותו של חבר-הכנסת שילנסקי נתקבלה סעיף 11 לחוק נמחק.

יג. חוק חשבונות שיקים (שיקים ללא כיסוי), תש"ם—1980 *

(קריאה ראשונה)

על-כן מוצע בהצעה המונחת לפניכם לנקוט גם אמצעים מינהליים שיופעלו על-ידי מערכת הבנקאות, צעד ראשון בכיוון זה כבר נעשה על-ידי המפקח על הבנקים, שהורה לבנקים לנהל רשימות פנימיות של מושכי שיקים ללא כיסוי ולפעול נגד לקוחות אלה לפי הנחיות שקבע. תר"י מתה של הצעה זו היא בהסדרת הנושא באופן מרכזי וכולל. הצעת החוק מבוססת על המלצותיה של ועדה שב- ראשה עמד מר מאיר גבאי, המנהל הכללי של משרד המשפטים, וחבריה היו נציגי משרד האוצר והמשפטים, משטרת ישראל, בנק ישראל ואיגוד הבנקים.

כוונת הצעת החוק היא לאסור על מי שנוהג למשוך שיקים ללא כיסוי לנהל אותו חשבון השיקים. ייתכן שראוי היה להטיל סאנקציה זו על מי שמשך שיק אחד או שניים ללא כיסוי. אולם כדי להבטיח שלא ייגרם נזק למי שבאקראי לא נמצאה יתרה בחשבונו, אם מחמת טעות או בשל סיבות אחרות שניתן להצדיקן, נקבעה מיכסה של שישה שיקים בחודשיים או עשרה בשנה. ייתכן שלאחר רכישת נסיון בהפעלת החוק יהיה מקום לשנות מיכסה זו. החוק מבחין בין מי שהוטלו עליו ההגבלות שבחוק בפעם הראשונה לבין מי שהוגבל בחשבון נוסף או הוגבל שנית תוך שנתיים. על הראשון נאסר לנהל אותו חשבון שבו לא היתה יתרה מספקת, או לפתוח חשבון חדש, במשך שנה. על השני, המוגבל בנסיבות מתמירות, הוטל שלא למשוך שיק על שום חשבון, ומשך התקופה שבנק לא יפתח לו חשבון הוא שנתיים.

בשל השעה המאוחרת אינני רוצה עוד להאריך. ביתר הפרטים ניתן יהיה לדון בוועדה. הם מפורטים בהצעת החוק. אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט. להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

הי"ר י. ברמן :

אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר לוועדת החוקה, חוק ומשפט את הצעת חוק חשבונות שיקים (שיקים ללא כיסוי), תש"ם—1980.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק חשבונות שיקים (שיקים ללא כיסוי), תש"ם—1980, לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

יד. חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים (תיקון מס' 3), תש"ם—1980 **

(קריאה ראשונה)

חרת, והיות שהצעת החוק הובאה לקריאה מוקדמת רק אתמול, נדמה לי שאין צורך לנמק את הצעת החוק שמטרתה, על רקע ההצלחה במלחמה בתאונות הדרכים, לאפשר לשל התחבורה, בתיאום עם שר האוצר ושר המשפטים, ובאישור ועדת הכספים של הכנסת, להקצות 3% מתשלומי ביטוח חובה של כלי-רכב לקרן שתעמיק ותג- ביר את המלחמה בתאונות דרכים.

הי"ר י. ברמן :

אנחנו עוברים לחוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים (תיקון מס' 3), תש"ם—1980 — קריאה ראשונה. לא נרשמו חברי כנסת לדיון. את החוק יביא חבר-הכנסת יגאל כהן-אורגד.

יגאל כהן-אורגד (הליכוד) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, היות שהשעה מאו-

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 1458).

** רשומות (הצעות חוק, חוב' 1476).

חוברת ל"י, ישיבה שס"ב

— חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים (תיקון מס' 3) ;
— הטלוויזיה במשכן הכנסת (דיון) —

חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים (תיקון מס' 3),
תש"ם—1980.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק הפיצויים לנפג-
עי תאונות דרכים (תיקון מס' 3), תש"ם—
1980, לוועדת הכספים נתקבלה.

פז. הטלוויזיה במשכן הכנסת *

1. דיון (המשך)

הסרת המיקרופונים במליאה. כל זה כדי שהעם היושב
בארץ הזו לא יידע את האמת. יש סיבה ברורה לנסיון
להסתיר מהעם את האמת. האמת היא מרה מאוד, והחשש
שהעם לא יקבל אותה מכרסמת בלבותיהם של שרי הממ-
שלה וחברי הכנסת התומכים בה. מי שאין לו מה להס-
תיר לא יחשוש מהטלוויזיה. רק אותם העושים מעשים
תוך ידיעה כי אינם מקובלים חוששים מגילויים ברבים.
המעשים שעשתה הממשלה עד עתה פגעו ביוקרתה. במ-
קום לחקן את מעשיה הממשלה עושה כדי להסתיר מן
הציבור מעשים אלה ולהסתפק בדיווחיו של שמואלביץ
המנכ"ל. הנסיון למנוע מהטלוויזיה דיווח מהכנסת הוא
פגיעה בדמוקרטיה, פגיעה בחופש הדיווח, פגיעה בזכות
העם לדעת ולבקר את מעשי ממשלתו. אם וכאשר אמצעי
התקשורת ימונעו מלדווח, יתחילו הלחששים, ההדלפות
והשמעות. אין מצב מסוכן יותר מאשר להזין את העם
בביוטינגים ולהשאירו טרף לשמועות וללחששים. חוששים
אחם מהאמת — חקנו את תדמיתכם על-ידי כך שתפעלו
למען העם ולא נגדו. כך לא תהיה לכם סיבה לחשוש מח-
שיפת האמת, לא תהיה גם סיבה לחיץ-הזכוכית הזה בין המליאה
ובין העם ולא יהיה צורך בהסרת המיקרופונים.

לעניין הדברים אשר נשמעו מפיו של השר אריאל
שרון נגד אנשי הטלוויזיה, בעת שהגיעו "לכנסת" את
גרעין יובל — "לחמתי במחבלים וחסילתי אותם, אני
אחסל גם אתכם", אלה המלים וכך הופיעו בעתון "מעריב"
מיום 30 באפריל 1980 — מלים כאלה, חברי הכנסת,
נשמעות מפיו של שר במדינת ישראל, מדינה שעמה סבל
מדיכויים, מרדיפות ומאי-גילוי אמת. מלים כאלה ואי-
מים כאלה הנשמעים במדינתנו כנגד אנשי התקשורת
מתירים את דמם של העובדים במקצוע זה, ולמעשה
דבריו של השר הם מתן רשות רשמית למטורפים אשר
ירצו בכך מחר-מחרתיים לעשות שפטים באיש זה או זה
מאנשי התקשורת.

רבותי חברי הכנסת, מאז עליית הליכוד לשלטון וע-
ריפת הראשים בפרשת-השידור לא נותר, למעשה, מאותה
רשות-שידור שהכנו כל זכר. לפנינו רשות-שידור מע-
ווחת, חד-צדדית. מאז לפיד החושך מונה לתפקידו ועד
היום הזה אין הטלוויזיה מושכת קהל צופים. להיפך,
ובצדק, כי מה שמראה לעצרי הטלוויזיה בזמן האחרון
אינו אלא זבל. לפיד ופאפו בע"מ הפכו את המכשיר הזה
לעשיית חשבון עם תנועות השלום, עם תנועת שלום-
עכשיו ותנועות אחרות. תכניות ביזור חסרות ערך, דיווח
בלתי-מאוזן מהכנסת, דיווחים חד-צדדיים על כל הנעשה
בארץ. רוב החומר הוא חומר להסתה נגד איש זה או זה
או נגד ציבור זה או זה. אין זו טלוויזיה של מדינה
דמוקרטית, פארלאמנטארי, רבותי חברי הכנסת, זו

אני מציע לכנסת להעביר את החוק לוועדת הכספים,
להכנתו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

הי"ר י. ברמן :

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. אני מעמיד
להצבעה את ההצעה להעביר לוועדת הכספים את הצעת

הי"ר י. ברמן :

אנחנו עוברים להמשך הדיון בנושא : הטלוויזיה
במשכן הכנסת. רשות הדיבור לחבר-הכנסת ביטון, ואח-
ריו — לחבר-הכנסת גרוס.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
לכבוד הכנסת — — —

הי"ר י. ברמן :

יש פארלאמנטים שיושבים בהם עד שלוש בבוקר,
ואין איש מתלונן.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
כשיש בזה הגיון.

הי"ר י. ברמן :

כל אחד סבור שבחוק שלו יש הגיון ובהצעה שלו יש
הגיון. זאת זכותו של כל חבר כנסת.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הבית הזה הינו
בית-המחוקקים, ובו מתקבלות החלטות גורליות לעם
ולמדינה, וההחלטות מוגשות ומתקבלות על-ידי שליחי
העם. ועל כן זכאי העם לדעת, וזכאי גם לקבל מידע מהימן
על המתרחש בבית הזה, ואמצעי התקשורת הם הכלי
להעברת המידע לעם על כל שכבותיו ומיגוון השקפותיו.
אחד מכלי-התקשורת הינו, ללא ספק, הטלוויזיה, שעל
המירקע שלה משתקפת תמונה מהנעשה בבית הזה. אמ-
צעי התקשורת הם הראי שבו משתקפת תמונתו של המש-
טר, תמונתו של הממסד ושל אלה התומכים בו או העומדים
מנגד. אם התמונה המקורית היא מכוערת לא יועיל שום
דבר, היא תשתקף על המירקע כתמונה מכוערת. אם הת-
מונה או הפרצוף המקורי יפה, ישתקף במירקע כתמונה
יפה. הבעיה של המשטר הזה וכל ההולכים אחריו היא
שהם מכוערים עד בלי הכר, מעשיהם מכוערים ומעוררים
שאט-נפש. כדי למנוע ראיית התמונה המכוערת ינסו
בעלי הגיון לייפות את פרצופם ואת תדמיתם עד כמה
שאפשר, אבל יש גם טיפשים, והם רבים, לצערי, הידועים
בפולקלור שלנו — השוברים את הראי, למשל. זה מה שה-
ממשלה מנסה לעשות הפעם, על-ידי השליח בדיאן, לאחר
שלא הצליחה ליצור אמינות בכלי-התקשורת. בכל-זאת
ההמונים מקבלים את המלה שבכתב. מנסים עתה לחסל
כליל את הראי. על-כן היתה ההתקפה חסרת הרסן של
השר אריאל שרון נגד אנשי הטלוויזיה לפני חודשיים,
כאשר באו לצלם את גרעין יובל. זאת גם הסיבה להת-
קפת הפרועה של חברי-הכנסת הלוי על הטלוויזיה, עד
כדי שימוש בכינויים כמו "החבבים הפרשעים האלה".

חברי הכנסת, יש גם קשר בין ההתקפות הללו לבין

עצמית. בטלוויזיה פועל היצר של הרס עצמי ושנאה עצמית, ואני אומר דברים אלה בצער רב ולא כדי לקנטר מישורו. יש שנאה עצמית בטלוויזיה.

אני יודע מה אומרים העיתונאים. הם אומרים: אנחנו מצלמים את המציאות כפי שהיא: אנחנו מדינה דמוקרטית ואנחנו חייבים להורים אינפורמציה כמו שהיא לציבור, בלא כחל ובלא סרק. זה נימוק נכון, לכאורה. אבל אני שואל את כלי-התקשורת, את הטלוויזיה ואת העיתונאים: האם אנחנו יכולים להרשות לעצמנו להקרין את הדברים שהטלוויזיה מקרינה אותם?

אנחנו נמצאים במצב בלתי-נכון די קשה, מוקפים אי-בין, נכון, אסור לשקר. איש לא דורש שהטלוויזיה תשקר. אך האומנם מוכרחים לספר את כל האמת במובן השלילי? לצערי הרב אני קובע שהטלוויזיה מקרינה לפעמים דברים שאינם נכונים, ממש שקרים. מונח לפני עתון "מעריב" 15- ביולי. שם נאמר בכתורת: "מבט" מסולף של הטלוויזיה. הבדואי שועק נגד הפינוי אינו גר כלל בתל-מלחה; חסן איברהים אל-צנעה, שהוצג בשידור כבדואי העומד לאבד את אדמותיו, קיבל באחרונה מאות דונאמים של קרקע לעיבוד ממינהל מקרקעי ישראל סמוך לקיבוץ להב. מה כתוב אורי דן, כתב "מעריב"? הוא כתב: "כתבה ששודרה בשבוע שעבר בטלוויזיה, ואשר התיימרה להציג את מחאתם של הבדואים נגד הפינוי הצפוי מן האזור שבו עומד צה"ל להקים בסיס אווירי בתל-מלחה, לא צולמה כלל בתל-מלחה. גם הבדואי שיצא בועקה קורעת לב נגד הפינוי אינו מתגורר באותו אזור. הכתבה שודרה בשבוע שעבר במסגרת "מבט" והותירה משקע בלב רבים מצופיה, אשר ראו ושמעו בדואי בעל מבט מיסור, שחזר והבטיח כי תושבי תל-מלחה הבדואים ייאלצו עז הסוף נגד פינויים. נתקבל הרושם שהכתבה צולמה בתל-מלחה, ושהבדואי המצולם אינו אלא אחד העשוקים שנגדם ייצא בקרוב צו פינוי. כדי להשחיר עוד יותר את התמונה ראינו בכתבה בור מים מעופשים שממנו שואבים הבדואים מים, שבו שרץ צפרדע."

אורי אבנרי (מתנה שלי):

האם בדקת את הדברים לפני שאתה עולה כאן על הדוכן? אתה משמיע שטויות. דברים לא נכונים לחלוטין. הדברים הם דברי שקר. נבדק ונמצא שאלה שקרים. האם אתה בדקת זאת? איזו חוצפה היא זאת? האם שאלת את הטלוויזיה? האם שאלת מה הטלוויזיה אומרת על זה?

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

אנשי הטלוויזיה אומרים שהם רוצים לבדוק את זה. אבל את הדברים צריכים לבדוק לפני שמקרינים אותם בטלוויזיה.

הטלוויזיה גורמת לפעמים נזק בלי-ישוער לאינטרסים המדיניים והבטחוניים שלנו. הטלוויזיה מספקת חומר תעמולה אנטי-ישראלי, וזה נותן חרב בידי אויבנו. חשבנו — ואני רוצה להגיד את האמת — שהמנהל החדש של הטלוויזיה מר יוסף לפיד, שאני מעריך אותו מאוד והוא ידידי, ישנה את האווירה בטלוויזיה. לצערי הוא נכנע לקבוצה השולטת שם, קבוצה שמאלנית, ואינו יכול לעשות שום דבר.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כולנו יודעים את המצב הבטחוני שלנו ואת המצב המדיני, ויודעים את זוממים שונאנו נגדנו. הדבר היחיד שאנחנו יכולים לעשות כדי להדוף את הסכנות הוא להתאחד ולהתלכד.

טלוויזיה מצונזרת. הציבור אינו מקבל תמונה נכונה על הנעשה במדינה. לא שומעים על התמרמרות הקהל על מחירי מצרכים העולים באופן מסחרר; לא שומעים על מאות זוגות צעירים העוזבים את המדינה בגלל חוסר דיור; לא שומעים מה אמרו אנשי האופוזיציה בכנסת נגד חוק זה או זה. מלבד מה שאמרו נציגי הממשלה וחברים בספסלי הקואליציה, מעשה של שר זה או זה וביקור של שר זה או זה — אין כלום. אין זכר לאבטלה, המקיפה כיום יותר מ-60,000 מובטלים או בלתי-מועסקים, לפי הכינויים החדשים. הרבה ידיעות מוצנעות מעני הציבור ומאזינו. הרבה דברים מתרחשים במדינתנו ואין לנו ידיעות עליהם אלא מעתוני-חזק.

הציבור משלם בעד הרשות הזאת, משתתף בתקציבה ובאחזקתה. הוא זכאי לדעת את כל האמת ולא חצאי-אמת אשר, לצערי, במקרים רבים גרועים מהשקר.

הח"ר י. ברמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת גרוס, ואחריו — לחבר-הכנסת משה שמיר.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אם נדון על נושא הטלוויזיה לפי קול ההמון, לפי ההדים המגיעים מן הציבור, הרלי אפשר לקבוע שרוב ציבור הצופים בטלוויזיה רואים בטלוויזיה מכשיר שלילי שאינו משרת את האינטרסים של המדינה ושל החברה. יתירה מזו, יש כאלה, והם אינם מעטים, הרואים בטלוויזיה מכשיר אנטי-לאומי, מכשיר הנותן, ולוא בעקיפין, חרב בידי אויבנו לתקוף אותנו, מכשיר הגורם נזק לחברה. הטלוויזיה — כך טוענים הרבה צופים — מסלפת את דמותה של המדינה ומחזירה דירה הלכירה של תבוסתנות ויאוש בקרב הציבור. אני בא בדברים עם צופים. איני עורך סקר, אני פוגש אנשים באוטובוסים, בא במגע עם אינטלקטואלים, רופאים, עורכי-דין ואני שומע דברים אלה. לא אחת שואלים אותי אנשים: איפה חברי הכנסת, מדוע אתם שותקים, מדוע הממשלה אינה נוקטת אמצעים לשנות את האווירה בטלוויזיה כדי למנוע עצבנות ומייתת עצבים בקרב קהל הצופים? אני שומע את הדברים יום יום מפי אנשים שונים.

לחבר-הכנסת בנימין הלוי היתה פליטת-פה. הוא השתמש בביטוי חריף כלפי כתבי הטלוויזיה. הוא כינה אותם "פושעים". הוא התנצל לאחר מכן. העיתונאים סלחו לו. הם אמרו שהם רואים את העניין כמחוסל. איני רוצה להתערב בזה, אבל אני רוצה להעמיד את הצדדים על טעותם. אני רוצה להעמיד את המלה "פושע" על דיוקה ומשמעותה המקורית. חברי הכנסת, פושע אינו דווקא פורץ, גנב או שודד. הפירוש המקורי, התנ"כי והתלמודי, למונח פושע הוא: מעילה בשליחות. איש שמוטרים לידו דבר לשמור או לבצע שליחות והוא אינו שומר על התפקיד או מועיל בשליחות ומשתמש בתפקיד לצרכים אחרים הוא פושע. במקרים רבים אנחנו מוצאים את המונח פושע. גם שומר חינוך שאינו שומר כראוי הוא פושע. זה בדיוק מה שמתרחש בכלי-התקשורת. גם העיתונות אינה נקיה מזה. יש מעילה בשליחות. הם אינם ממלאים את תפקידם. זה פשע לא במובן של גניבה או שוד.

אומרים מעתונאים חפזים "סקופים", סנסאציות. אני חושש מאוד שיש עוד נימוק פסיכולוגי עמוק, והוא שנאה עצמית. לצערי הרב זוהי מחלה יהודית, שנאה

רוצה מהכלכלה. לכל היותר היא מבקשת שקצת יחניפו לה וקצת יילטפו אותה. האם היא מבינה מה זאת תרבות? האם היא מבינה מה זאת מקוריות? האם היא מבינה איך לחנך עם? האם היא מבינה איפה לקחת את האנשים המוכשרים באמת? האם היא יודעת כיצד לעקוב אחרי הליכים ומהלכים? — לא, אין לה הבנה בכל אלה. היא עוסקת בהתפוררות עצמית ובנסיון להדק עצמה בשרירי חבלים נרקבים.

אבל יש עובדות, והעובדות הן שהטלוויזיה שלנו עלובה, קודם-כֹּל, ושהטלוויזיה שלנו גרועה. גם כאשר הטלוויזיה שלנו משקרת, הרי ב־90% זו תקלה של דיוור כושל של עתונאי עצלן ושל צלם שלא נתנו לו שעות נוספות ולא טרח, עלי־כן, לצלם כהלכה. כך זה ב־90% מהמקרים. ב־10% מהמקרים זהו או זיון או תקווה שעל־ידי כך שתציג תמונה שלילית, תעורר סביבך סנסאציה ושמעוררה — ואז ידברו עליך.

הנה אנחנו רואים מודעה ב"מעריב": "גילוי־דעת מטעם מושב פצאל בבקעת־הירדן: שידור הטלוויזיה ב־'מבט' ביום שני, 21 ביולי 1980, כי הישוב ייגש בגלל סגירת אשראי וחוב הוא שקר וכזב ונעשה לא על דעתנו. אנו מודיעים בזאת כי אנו ממשיכים לקלוט משפחות, לגדול ולהתפתח". ובכן, אם יש שקר כזה בטלוויזיה — המחשבה היא שמישהו בטלוויזיה מעוניין להשמיע את ההתיישבות ולהוכיח שכל העסק — — —

אורי אבנרי (מחנה שלי):
איך הגעת לשקר?

משה שמיר (התחיה — בנא"י):

ראשית, אני מכיר את מושב פצאל. שנית, כל דבר שאתה מגן עליו הוא 90% שקר, ואני יודע מה המצב. אבל, וזאת אני מבקש לומר, באותה מידה יכול להיות שזו רשלנות, חוסר רצינות וחוסר אחריות לגבי העניין.

והנה דוגמה נוספת. בדרך אחד, כמעט מקצועי, שעוב את הכנסת, מאיר פעיל, בהסך מיד לברדן בטלוויזיה. לא עבר שבוע והוא עומד במרכז התכנית "תשע בריבוע". במקרה "נפלת" עליו, למשוש עיני: מסגרת גדולה, מצנץ צה, ובאמצע מופיע מאיר פעיל. יש מנחה לתכנית הזאת. ואם אינני טועה בשמו — סליחה על שאינני בקיא כל כך בברדני שנות ה־80 — נדמה לי ששמו טוביה צפיר, והוא אותו בחור העושה עסקים טובים יחד עם כמה מפלטי הטלוויזיה האחרים, ירון לונדון ומרדכי קירשנבאום, בתכנית הנקראת "יורדים על השבוע", ובתכנית הזאת "יורדים" על מדינת ישראל שבוע־שבוע, עם גריפת כספים טובה בכל קצווי הארץ. איש זה הוא גם המנחה בתכנית בידור חדשה בטלוויזיה. מאיר פעיל יושב במרכז — והמנחה דואג להדגיש כמה פעמים במהלך התכנית: "מאיר פעיל כמובן תמיד אומר אמת, יש להתייחס אליו ברצינות" וכו'. מה זה? מוזמה של השמאל הישראלי למקד שוב את תשומת־הלב על מאיר פעיל? אינני חושב שהם עד כדי כך אידיויטים, שהרי מאיר פעיל המסכן עושה מעצמו בדרך כפול ומכופל בתכנית בידור וזוהי מה שקרה פה — זה קצת עצלות, קצת יחסי חברים של קבוצה, שאפילו מוגזם יהיה לקרוא לה "מאפיה", מין "מאפיונת" כזאת, הדואגת להמשיך להתבשל בתוך המרק שלה.

אדוני היושב־ראש, הבעיה היא שהממשלה, המפלגות והכנסת בעצם עצלות גם הן, אדישות גם הן, וכל מה שמעניין אותן הוא איך קלסתרן יופיע על גבי המסך.

על כלי־התקשורת, בשורה הראשונה, לפעול מתוך אחריות לאומית מרבית ולא מתוך חוסר אחריות.

חברי הכנסת, זה לא עניין של אופוזיציה ושל קו־אליציה. שמעתי כאן חברי כנסת מספר המגנים את הטל־וויזיה, אחרים מגינים עליה. אני לא מגנה אותה ואף לא מגן עליה. אנחנו לא צריכים לעשות בנושא זה עניין פוליטי. זה נושא ציבורי מובהק, וכולנו חייבים להיות מעוניינים לומר את האמת בנושא, את מה שרוחש לבנו. כולנו יודעים שהטלוויזיה אינה ממלאת את תפקידה.

יחזקאל וכאי (המערך):
אתה לא אוהב טלוויזיה?

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
לא. אבל אני רוצה לומר לך שאני שומע יום יום מה אומרים אנשים. הם אומרים שהטלוויזיה מכניסה יאוש ותבוסותנות, פחד ודאגה בקרב הציבור. כולם אומרים זאת.

במצב הנוכחי ובאווירה הנוכחית אינני מאמין שיש תקנה לטלוויזיה. צריכים אולי להחליף את כל ההנהלה, אבל אינני יודע אם זה אפשרי בשלב זה. לכן הייתי מציע לממשלה לסגור את הטלוויזיה לפחות לתקופה מסוימת, ואולי אפשר יהיה להכניס בה שינויים. במצב הנוכחי אי־אפשר לעשות שינויים.

הד"ר י. ברמן:

רשות הדיבור לחבר־הכנסת משה שמיר, ואחריו — לחבר־הכנסת הדר־הורביץ.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):

אדוני היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, יש צילום אחד שהטלוויזיה אוהבת מאוד להראותו ואילו היתה פה עכשיו, היתה עושה אותו — היתה מעבירה את המצלמה להראות את ספסלי הכנסת הריקים. אבל הטלוויזיה לעולם אינה מצלמת ואינה מראה את הספסלים הריקים של עוב־די התקשורת או העתונות. גם הספסלים הללו ריקים. יש עצלות, יש חוסר כשרון, יש פאראיזטיות, יש השתמ־טות ממלאכה ומאחריות בקרב אנשי התקשורת שלנו, שעוסקים בכתב או במראה, בדפוס או בדיבור.

אני יודע שעל־ידי כך אני מזמין עלי קן של צרעות, אף כי ייתכן מאוד שהם לא ישמעו אפילו מה אמרתי פה, כי זה לא חשוב. ומי בא לשמוע?

יהודה שאר (המערך):
יש להם נציג.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):

הלוואי שזהיה להם. אפילו מרגל אין להם, מפני שג־יתם של החברה האלה היא, בראש וראשונה, חלק ממוסר העבודה ושיטת העבודה במדינה, שכאשר אין הכרת וכא־שר אין שוט עליך אתה מצפצפן ואתה עושה את העבודה כלאחרייך ובחוסר רצינות. הצרה העיקרית בטלוויזיה ובאמצעי התקשורת שלנו בכלל, וככל שהמוסד הוא יותר ממלכתי הצרה גדולה יותר, כמו בעניינים אחרים, וככל שהוא יותר ציבורי הוא עלוב יותר וחסר־כשרון יותר — הצרה העיקרית היא שאין לא מנהיגות ולא רצון ברור ולא תכנית של־ממש.

הממשלה הזאת מבינה מה היא רוצה מהטלוויזיה בדיוק כמו שהיא מבינה מה היא רוצה מהציגות, או מה היא רוצה מהעלייה, מה היא רוצה מההתעשייה ומה היא

יוס-הכיספורים. תפקידה של הטלוויזיה, כמו של אמצעי התקשורת האחרים, הוא לדווח דיווח-אמת על-אודות הנע-שה בארץ. אבל היא איננה יכולה להיות נייטרלית. טבע את המטבע הלשונית הזאת מנכ"ל רשות-השידור מר לפיד, שאמר שיש לדווח אובייקטיבית אבל לא להיות נייטרלית. לפיד לא שיפר ולא כלום. חבר ליצים השתלטו עליו, הפילו עליו אימה ואין שומעים עוד את לפיד.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
קחו את פאפו.

עמם הדריהורביץ (המערך):
לא את פאפו ולא אותך אלא אנשים מאוזנים שחרדים, דואגים ואוהבים את מדינת ישראל. זה הכול.

רבתי חברי הכנסת, אנחנו נחזים בעיצומו של משבר גורא ועדיין איננו חשים איוז שעת מצוקה היא לנו. אנחנו נזהגים לומר שעלינו לאמץ את אורח המחשבה שבארצות המערב, שאמצעי התקשורת שלנו יתפקדו כפי שמתפקדים בארצות-הברית. אין אלה דומים. אנחנו נא-בקים על נפשו ואינו חשים עד כמה אנחנו בסכנה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
תנסה את הדוגמה הרוסית.

עמם הדריהורביץ (המערך):
לא דוגמה רוסית, אבל לא הרס מוראל בקביעות. וזה מה שהם עושים. כשאתה בא ומסביר כיצד הם צדקו בהצגתם את פצאל העניין שקוף עד לאימה, כי אתה רוצה בפניוניה של פצאל ואתה רוצה להציג את אנשי פצאל כבורחים. אין זה תפקידה של הטלוויזיה הישראלית להיות דוברת של ההשקפה שלך ולעוות את האמת. אין זה תפקידה. אתה מיעוט. אתה עדיין מיעוט דל ואל תשמש הטלוויזיה שופר לך באמצעים פסולים. אורי, תעשה זאת אתה, ואתה עושה את זה בגאווה. אבל אמצעי התקשורת הממלכתיים היונקים מכוחו של רוב העם יאיונו לרצונה של הכנסת.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
מי אומר שזה הרוב?

עמם הדריהורביץ (המערך):
טענתי היא שהם דוברים בשמר, בשם קבוצה שולית, והם הורסים את המוראל.

הי"ר י. ברמן:

חברי-הכנסת אבנרי, אתה תדבר אחרי.

עמם הדריהורביץ (המערך):
אני אומר את דעתי. אתה אומר שאתה הרוב.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אני אומר שאתה שולי.

עמם הדריהורביץ (המערך):
שאני שולי — יכול להיות. נבדוק לאחר שהתפלגת ממרציאנו, אם אני והאחרים רוב או אתה ומרציאנו בנפרד הינכם רוב.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
נבדוק איפה אנחנו עומדים.

עמם הדריהורביץ (המערך):
כן, כן.

כאן אני מכניס את עצמי לעניין, אם-כי אישית נדמה לי שאני נקי מן המחלה הזאת. אבל אנחנו כציבור חולים במחלת הרדפת אחרי הפרסומות. את חיי הדמוקרטיה מנהלים כמה עתונאים וכמה שדרנים-בדרנים. כיוון שחיי המפלגות שלנו כה ריקים מתוכן וכיוון שלחבר של מפלגה מהשורה איש מאתנו לא נותן את דעתו, אנחנו רצים אל העתונות, כי שם מתנהלים כל החיים. מה אמרו במדור רכילות זה או זה — מכך אנו חיים.

מגיעה לנו הטלוויזיה שיש לנו. ואז, באה הממשלה הזאת, ממשלת אי-הידיעה מה לעשות ואיך לצאת מן המל-כודת, עם הרעיון של הערוץ השני. אילו היינו בעלי תכני-יות, בעלי רעיונות ובעלי יומה וכוח יצירה הייתי אומר: למה לא ערוץ שני? בבקשה, תהיה תחרות. אבל היום, במצב הנוכחי — הרי זו מחלה על גבי מחלה, הרי זה אסון על גבי אסון. עליכן אקרא לו לא הערוץ השני אלא הערוץ השני. יהיה לנו עוד ערוץ אחד. הרמה תהיה נמוכה יותר, התחרות תהיה על המכנה המשותף הנמוך ביותר, נקבל זבל אמריקני גרוע עוד יותר.

אם ננסה לסכם 12 שנות טלוויזיה בישראל — חרפה תקף אותנו. מה נתנה לנו הטלוויזיה הישראלית? אמונת רצינית? — חיי אצולה בבריטאניה. הקהל הישראלי נעשה מומחה ללורדים וללורדיות ולגינוני משתאות וטקסי five o'clock tea באנגליה. הרי אין מפסיקים "להר-ביץ" בנו את האצולה האנגלית, תכנית אחרי תכנית, כשם שאין נותנים לנו מנוח מפושעים אמריקנים או מיתר דברי הבלים מאותה רמה.

המיסחור של הטלוויזיה יהיה אסון. יש להציע דבר הפוך מזה. הייתי מציע זאת לשר האוצר, והדבר נוגע לתחומים הרבה יותר רחבים; לבטל את ההכרה בפירסום כחלק מהוצאות הייצור ועלי-ידו כך להפחית הפחתה דראס-טית, ממש להניף גרזן, על הפרסומות המשתוללות בישראל. נוכל לחסוך הרבה מאות מיליונים — ועם זאת להגיע להבנה עם העתונאים. לא יניק להם, לעתוני ישראל, אם יפחיתו קצת את ה"פולפוט" העצומות הללו של נייר תפל עם כל מיני פרסומות חסרות-ערך. זה יחסוך מטבע-חזון וגם יעזור להורדת הגל של האינפלציה.

אדוני היושב-ראש, אני מסכם. לא ערוץ שני, לא מיסחור נוסף של הטלוויזיה, ובצדק לא רדיפה אחרי פולחן הצללית, פעם השחורה, היום כבר הצבעונית, על גבי מירקע טלוויזיה. יותר מחשבה חינוכית רצינית, ואם איננו מסוגלים לזה — הרי לפחות התאפקות.

הי"ר י. ברמן:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת הדריהורביץ, ואחרי — לחברי-הכנסת אבנרי.

עמם הדריהורביץ (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אינני מתכוון לדבר על-אודות הטלוויזיה והכנסת, שעליה בעצם מתקיים הדיון. אני שולל את רעיון הערוץ השני. אני חושב שיהיה בו נזק בלבד: הגברת הצריכה, הורדת הרמה, כדי להלום את דרישות קהל הצרכנים. אינני רואה תרומה חיובית ברעיון הזה הבא כתגובה על כשלונו של הגל הראשי. לא זו הדרך. אינני גורס שתפקידה של הטלוויזיה הוא להגן על הממשלה. לא. אבל תפקידה של הטלוויזיה הזאת להגן על מדינת ישראל ולעזור בבניינה. כל שהיא עשתה בתקופה האחרונה — וההיסטוריה תשפוט זאת — הוא שהיא הרסה כל חלקה טובה במוראל הציבור מאז

חוברת ל"ו, ישיבה ש"ס"ב
— הטלוויזיה במשכן הכנסת (דיון) —

בלילה, האם יבעט ברגלו השמאלית או הימנית? מה קורה לנו? ירד — ירד. יחזור — יחזור. לא יחזור — לא יחזור. האם יש להפכו לגיבור הנוער הישראלי מפני שהוא משחק באנגליה כדורגל?

ומאידך גיסא מעלימים ביוזעין את הטוב שיש לנו, ויש לנו טוב, שצריך להדגיש אותו גם מעבר למה שהוא קיים. כי הרי לא משחקים כאן ברוגז עם מישו. אם העסק הזה יתפרק לא יהיה לנו כלום.

אני רוצה להמחיש את מידת הציניות והאטימות של אנשי התקשורת הממלכתית. מתקיימת ועידת תנועת המור שבים. זה ודאי פחות מוועידת "העולם הזה" או שלי"י; אלה 75,000 איש פזורים ברחבי הארץ, בספר, בנגב, בכל מקום. זה מיוזג גליות אמיתי, עם כל הבעיות שבמיוזג גליות. מתקיים ערב פתיחה נהדר, ובו מופיעים מלהקה של צברים עד ללהקה כורדית ותימנית. מיוזג גליות אמיתי ומורשת תרבותית שונות. ומנהיגי העם נוכחים. אחר כך מתקיים יום דיונים קשה ומסובך כפי שהתנועה הזאת מסובכת. מודיעים לטלוויזיה: יש לנו אירוע כזה. והטלוויזיה עונה: זאת לא חדשה. הם מתקשרים אלי, ואני מנצל את מעמדי כחבר הכנסת ומצלצל לחיים יבין ואומר לו: יש לנו ועידה כזאת, אני מציע שתכסו אותה. הוא אומר: אני אשקול, אני אביא את זה לשיבת המערכת. הם לא באו. זה כבר לא חשוב. הם לא באו לא מפני שהם לא ידעו אלא מפני שהם ציניים וצריכים ללכת לכל הרורחות. הוא מעולם לא החזיק טוריה, מעולם לא ישב בספר, ואינני רוצה שהוא יהיה ה"מכסה" שלי. הוא לא גולד לכסות את ארץ-ישראל החדשה, הנאבקת על חייה. הוא לא עוסק בזה. הוא יראיין לנו את זיווה שפיר ואת אבי כהן. אם הוא לא מצא לנחוץ לכסות את ועידת תנועת המושבים בכתבה של שורה אחת אין הוא ראוי לשבת בטלוויזיה, ואינני רוצה לראותו שם. הוא איננו יכול לסמל את מדינת ישראל ובעייתיה האמיתיות.

אינני יכול לשמוע כאשר החבורה הזאת מסבירה כיצד סותמים פיות, כיצד השלטון משתלט עליהם. הליכוד הזה הוא למורת-רוח, אלה לא אבירי תלומות. אבל אינני רוצה לשמוע את אנשי התקשורת הממלכתית מטיפים שאנחנו, הכנסת, סותמים להם פיות. הם פקידים שעלו מכוח הוותק. אני נבחרתי עליידי מישו, אתה נבחרת והוא נבחר. הם לא נבחרו, הם תפסו מקום מכוח הוותק, והם מסבירים לכל העולם שסותמים להם את הפיות והורסים את הדמוקראטיה הישראלית. זאת צביעות. אלה לא השופטים שלי.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
אבל הכנסת העניקה להם עצמאות בחוק. אז תבטל את החוק.

עמם הררי-הורביץ (המערך):
אני בא לתבוע את זכותה של הכנסת להביע את דעתה שצריכים להעניף את חיים יבין מתפקידו אם הוא אינו מתפקד לפי טעמה. זה הכול.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
סליחה. אז תשנה את חוק רשות-השידור.

עמם הררי-הורביץ (המערך):
חבר-הכנסת רובינשטיין, עזוב את החוקים. אתה בדיוק כמו חבר-הכנסת וירשובסקי, עם סעיף זה או זה. אם צריך נשנה את החוק. החוק בא לספק את הצרכים ולא להיפך.

אני רוצה לומר שהטלוויזיה מכניסה דרך קבע קדרות לבתים.

אני רוצה לשאול אותך, חבר-הכנסת אבנרי, יש לנו "ידיד נפש", חבר-הכנסת פלאטו-שרון, והוא עושה תרגיל של התנחלויות. נכון, יש מצוקת דיור בארץ. פעם אחת הוא הושב אנשים באהלי-מורה או איך שקראו לזה, צילמו אותם. הוא חוזר על התרגיל, מריץ את השכירים האלה ממקום למקום כמסע פרסומת, והם רצים אחריו עם הטלוויזיה. האם זו האמת? כך הם נתפסים ללהטוט הזה, בציניות איומה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
הוא לא נמצא פה היום.

עמם הררי-הורביץ (המערך):

הוא איננו. אבל אתה יודע מה? מכעים אותי לא שהוא איננו אלא שצמרת רשות-השדור לא יכלה להמתין עד שעה 11 כדי לשמוע פעם אחת את האמת. הם ישובו. שחו את התה והסתלקו ב-9. אינני רוצה שהם ישמשו כלי משחק בידי פלאטו-שרון כדי לנגן על מצוקת השיכון והדיור. יש תופעה כזאת, צריך להראות אותה במנה סבירה. אבל הוא עושה את הלהטוט, קונה אנשים בכסף, והם רצים אחריו ומצלמים. מה קורה לנו?

מספרקים כתבות. אתה זינקת על חבר-הכנסת גרוס. אבל מספרקים כתבות. זה עונה על משאלות לבך, אבל אין זה אמת.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
זה לא נבדק.

עמם הררי-הורביץ (המערך):

אני אומר לך שזה נבדק. אל תאמר לי שלא. אני לא גרוס, ואני אומר לך שזה נבדק. יש לי שלוש דוגמאות על-אודות פיברוק, אינני יודע אם ביוזעין או לא. מכל-מקום הטלוויזיה זה לא "העולם הזה" שלך, זה מוסד ממלכתי. ואם מתברר שכתב מעד, יש "לנפנף" אותו בלי דיחוי. זו לא בדיחה לספרק כתבות כאלו.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
מי יחליט?

עמם הררי-הורביץ (המערך):

נשיא בית-המשפט העליון, מזכיר ההסתדרות. האם הבעיה היא מי יחליט? יש פה די אנשים הגונים, הם יחליטו. אבל כשיחליטו האיש הזה צריך ללכת לכל הרורחות. אין לו עוד מקום בטלוויזיה. על זה הוויכוח, לא על השאלה מי יחליט. לאחר שיחליטו שהוא שיבש, ביוזעין או בלא יודעין, מטימטום או מתכמה — ילך ויעבוד בבניין. הוא אינו חייב להיות כתב טלוויזיה אם אינו יודע לשדר אמת.

כולם מצטערים על הירידה, כך לפחות אומרים. אני שואל: מדוע הטלוויזיה הישראלית צריכה להפוך את אבי כהן וזיווה שפיר לכוכבי הטלוויזיה שלנו? תופסים את היפהפיה הזאת, את זיווה שפיר, ומציגים אותה בליל שבת, והיא אומרת שהיא מצאה את סיפוקה בארצות-הברית. האם זה מה שיש לטלוויזיה הישראלית להראות בבולמוס הירידה שאחזו בנו? האם השתגענו? מדוע צריך "קול ישראל" בוקר בוקר במשך שלושה-ארבעה ימים לראיין את אבי כהן, שירד לאנגליה, כיצד הוא ישן

עמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז) :
אני לא חופס אותך בחקיקה. הכנסת קבעה את עצ-
מאות רשות-השידור. אתה יכול לדבר נגד, אבל זה לא
עניין של סעיף קטן וזה לא עניין של חיים יבין.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
לא. אבל אני אומר שאם הטלוויזיה תראה את האמת
על הוויכוח בתנועת המושבים זה לא יהיה לרוחך.

עמנון רובינשטיין (המערך) :
יש ויכוח בעם ישראל.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
אני מסכים אתך שצריך להראות את האמת על תנועת
המושבים, צריך להראות את הוויכוח ועל מה הוויכוח.
אני חושב שזה צריך להיות. אילו הייתי עורך בטלוויזיה
הייתי עושה זאת, אבל אני אינני עורך בטלוויזיה. לעורכי
הטלוויזיה אני יכול רק לומר: ברוכים הבאים למועדון
המאפיה השמאלית. לאילו שיאים של גיחוך אפשר להגיע:
מר שמעון פרס, כאשר היה שר ההסברה, מינה את יצחק
לבני, אדם הייתי אומר, מרכזי, אדם המייצג את הורס
המרכזי במדינה. זה לא היה טוב. הליכוד עלה לשלטון
ולקח את האיש הימני, הימני ביותר שמצאו בליכוד, את
מר ירון, איש "ארץ ישראל השלמה" הקיצונית. אחרי
כמה חודשים התברר שמר ירון שייך למאפיה השמאלית.
חיפשו מישור יותר קיצוני ממר ירון ומצאו בקצה בקצה
הימני את מר טומי לפיד. כעבור חודשים מספר מר
טומי לפיד שייך למאפיה השמאלית. מחר ימנו את מר
פאפו, ואחרי שלושה חודשים ייאמר כאן בכנסת: זה
איש המאפיה השמאלית. לאיזה גיחוך אפשר להגיע?

אדוני היושב-ראש, שמענו פה בוויכוח הזה תשפוכת
של טשיות ודברי איזולת, טענות בלתי-מוכחות. מר
בדיאן היקר לא העמיד פנים אפילו שהוא יודע על מה
הוא מדבר. אף סקר אחד לא הובא, אף סקר אחד לא
צוטט. מדברים על אור וצל בטלוויזיה, על דברים שלי-
ליים וחיוביים. האם מישור עשה איזה סקר שהוא מה אחוז
הביקורת בטלוויזיה וממה אחוז חוסר הביקורת? כל אחד,
כמו ילדים קטנים, שמשהו פתאום מרגיז אותו או
משהו בשידור לא מוצא חן בעיניו עולה על דוכן הכנסת,
בית-הנבחרים של עם ישראל, ומקיא כאן את התרגומיות
במשך השנים האחרונות.

(קריאה: אורי, אתה עושה אותו הדבר.)

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל) :
כולם טיפשים, אתה החכם היחיד.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
אתה לא חכם. חבר-הכנסת גרוס, בעיני אתה לא
חכם. מותר לי לומר את זה?

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל) :
בסדר. אני אומר: אתה החכם היחיד. כל העולם
גולם ואתה החכם היחיד.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
ההבדל היחיד בינינו הוא שאני רואה טלוויזיה ומ-
דבר על טלוויזיה ישראלית; אתה עולה לדוכן הזה, לא
ראית מימך טלוויזיה, אסור לך לראות טלוויזיה, אבל
לדבר על טלוויזיה מותר לך. אם תמצא לי פסוק בגמרא
המאפשר לך לדבר על דברים שאין לך מושג בהם, שאתה
עצמך מודיע שאין לך מושג בהם — — —

עמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז) :
אני לא חופס אותך בחקיקה. הכנסת קבעה את עצ-
מאות רשות-השידור. אתה יכול לדבר נגד, אבל זה לא
עניין של סעיף קטן וזה לא עניין של חיים יבין.

עמנון רובינשטיין (המערך) :
שמעתי, ואני רוצה לומר שאם רשות-השידור לא תת-
אים את עצמה לרצון העם והכנסת, יש לשנות את החוק.
אי-אפשר שכמה חברי'ה יתפסו את המכשיר הזה ושלא
ניתן יהיה להזיז אותם.

אני רוצה לסכם ולומר: הערוץ השני לא יפתור את
הבעיות, המיסחור רק יזיז. הכנסת צריכה לתבוע שר-
שות-השידור תסיק מסקנות: או שההנהלה תתפטר או
שהיא תצליח לפטר את האחראים להתדרדרות הזאת.

הח"ר י. ברמן :
רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי, ואחריו — לחבר-
הכנסת כהנא.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כולם יש טענות
נגד הטלוויזיה לגבי סיקור הכנסת. גם לי יש. אני חושב
שהטלוויזיה מראה את הכנסת בדמות חיובית הרבה יותר
מכפי שהיא באמת, שהיא אינה מראה את האמת על
ההתדרדרות הנוראה של המוסד הפארלאמנטארי הזה
שהגיע לשיא חדש בערב הזה, וחבל מאוד שהטלוויזיה לא
הראתה את זה. אני מדבר על זה שוועדה ישיבה במשך
חודשים וניסתה לעשות חוק רציני. הסכמתי או לא הס-
כמתי, זה לא חשוב, אבל זה חוק רציני. וכשאני מתריע
במסגרת ההסתייגויות שלי על כך שהכנסת ריקה בזמן
הדיון, בא יושב-ראש הוועדה ואומר: זה לא חשוב,
בוועדה עשינו עבודה רצינית. ואז פתאום באים חברים
מהמזנונים והאולם מתמלא. ג'וקר אחד מציע הסתייגויות
מגוחכות ומטופשות, עשרות חברי'ה כנסת שאין להם מושג
על מה הם מצביעים, שלא קראו בכלל את ההסתייגויות,
שלא היה להם המושג הקלוש ביותר על מה נערכות הד-
בעות — ומדובר בסוגיות-יסוד של המדינה — בהיגף הי-
בצורה דבילית מסלפים את החוק באופן יסודי, ומקבלים
בחפזון חוק שאין לו ידיים ורגליים.

(קריאה מספספסלי המערך: זאת עליה.)

אני עוד משפר את המצב. הייתי יכול להגדיר את זה
בצורה תמורה הרבה יותר. זה מה שקיים כאן, הפקרות
שבמשך שתיים-עשרה שנים שאני בכנסת לא ראיתי כמוה.
מעולם לא הגיעה הכנסת לתחתית כזאת של שפל, של חוסר
רצינות, של קלות-דעת, לא לגבי ויכוחים לאומיים, שתמיד
היו לא רציניים בכנסת, אלא לגבי חקיקה, לגבי חוקים
הנוגעים לבני-אדם, שמחר בית-המשפט צריך לשפוט עלי-
פהם. את זה לא יראו בטלוויזיה. הטלוויזיה לא מעזיה
להראות דבר כזה, כי הטרור הזה שמופעל כאן על הטל-
וויזיה, הפחד והמורא שאתם מפילים על הטלוויזיה, מוג-
עים ממנה להראות את האמת על הכנסת.

עמנון רובינשטיין (המערך) :
מה זה שייך לנושא?

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
זה הנושא הערבי, לא המאוויים שלך, אם סיקרו את
ועידת תנועת המושבים שלך או לא. אם יסקרו שם או
לא, זה לא יהיה לרווחך אם יראו את האמת. תאמין לי.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
כל מה שאתה אומר זה שקר.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אני מסיים, אדוני היושב-ראש: כל ההתקפה שלוחת-הרסן הזאת על הטלוויזיה — ובעצם כשואמרים "טלוויזיה" מתכוונים לכל כלי-התקשורת, לכל העתונות — כל מלה שנאמרה פה על הטלוויזיה אפשר לומר בדיוק באותו צדק או באותו אי-צדק על העתונות והראדיו.

עמם הד"ר-הורביץ (המערך):
לא בדיוק. דומה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אם תתחילו לשמוע את "גלי צה"ל" כמו שאתם מקישים לטלוויזיה תראו אותו הדבר בדיוק. כל העיתונים, לרבות "דבר" הם בדיוק כמו הטלוויזיה.

עמם הד"ר-הורביץ (המערך):
זה די נכון. לא בדיוק אבל דומה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
חברי-הכנסת עמוס הדר, על דבר אחד לפחות אנחנו מסכימים, והוא במקרה זה הדבר החשוב: הערוץ השני יהיה אסון לאומי. אסון לאומי, כי הוא ייצור את מה שאתה מתנגד לו: תרבות של צרכנות, רדיפה אחרי מותרות, אידיאליזציה של מותרות, פרסומת מסחרית הפונה אל המכונה המשותף הנמוך ביותר. בזה אנחנו מסכימים. אני פוחד שזו מדיניות של הליכוד לגצל את החדשים האחרונים של שלטונו כדי להקים ערוץ שני להקים אותו, אפילו לא להפעיל אותו, כדי לצוות אותו באנשים שלו: מנכ"ל שלו, יושב-ראש שלו.

עמם הד"ר-הורביץ (המערך):
זה יותר מדי מתוחכם בשבילו.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
ככל שהם מטומטמים, את זה הם מבינים. ההתקפה שלוחת-הרסן הזו, שמר בדיון הוא רק חוד התגית המצחיק שלו, כל מטרתה אינה אלא להכשיר את הקרקע למהפכה השקטה הזאת, ולכן אני חושב שטוב נעשה אם נהדוף את ההתקפה הזאת בעודה באיבה, אף שכבר עברה את זה.

הי"ר ש. אריבלי-אלמוליקי:
רשות הדיבור לחברי-הכנסת כהנא, ואחריו — לחברי-הכנסת האוזנר.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):
גברתי היושב-ראש, כנסת נכבדה, בדיון על הטלוויזיה והכנסת רק מלים מספר: חוששני שהדיון הוא מגור, חר, והכנסת אינה ערה די הצורך לכבודה בדיון הזה. מטיבו ומטבעו של כלי-התקשורת כטלוויזיה להציג בפני הציבור את המעניין. לצערנו לא הגענו למצב שרוב הציבור הרחב מתעניין רק בטוב, ביפה, במוסרי. עדיין לא הגענו לרמה זו. את הציבור הרחב מעניין החרג, הפיקאני, טי, המגרה. זו מחללתה של הטלוויזיה. אילו הייתה הטלוויזיה רואה את עצמה כמחנכת, כמטיפה למוסר להגיינות, ודאי שלא היה אף אחד מתנגד להקמתה. כשהתנגדו להקמתה בישראל ידענו את מהותה. ידענו כי אין היא מחנכת אלא לתרבות רעה, ומה שמתגב בה לטובה הוא מפני שהרע ללא חטוב על-ידו אין לו כלל קיום. ועלי-כן הטלוויזיה מציגה מה שהיא רואה כמעניין לא רק בכנסת אלא גם מחוץ לכנסת, ועלי-כן קריאות התגר נגדה, ואלת

אורי אבנרי (מחנה שלי):
הלא לך אסור לראות טלוויזיה, זה חטא, זה פשע בשבילך, טלוויזיה. איך אתה עולה על הדוכן? אתה מתיימר להיות איש רציני, איש הלכה, איש המסורת היהודית — איך אתה עולה על הדוכן ומדבר במשך רבע-שעה על כלי חזית בני מימי? הספר אמר לך, נהג הטקסי אמר לך. כך אתה עושה מהם בית-נבחרים של עם ישראל?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
הוא מסתכל ב"חבובות".

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
עמוס הדר כן ראה טלוויזיה והוא גם כן שונא טלוויזיה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
תן לעמוס הדר לדבר.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
אדוני היושב-ראש, מותרת קריאת-ביניים? יש כאן טאקטיסטקה אחת לגבי הטלוויזיה, שמכל ארבע תכניות "מוקד" שלוש תכניות להישרי הממשלה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
תעמולה ממשלתית, תשדיר שירות של הממשלה. ידידי חברי-הכנסת עמוס הדר, דיברת ברצינות ולב-סוף אגיד לך כמה דברים הנראים לי רציניים. אני לא יכול להתווכח עם חברי-הכנסת גרוס, כי לדבריו הוא אינו יודע על מה הוא מדבר, אבל לך אני רוצה להגיד כמה מלים. דיברת ברצינות, הבנתי אותך, תרשה לי לומר בסיום כמה מלים על הדברים שלך. כל איש מקצוע בתקשורת יודע — זו אחת מאמיתות-היסוד של התקשורת — שאם יש לך בעתון עשרה מאמרים ומהם תשעה עם דברי תשבחות טהורות ואחד ביקורתי, נחרת הביקורתי בזכרון. זה ידוע, זה האלף-בית. הטלוויזיה, שהיא מדיום הרבה יותר חזק, אם יש בה עשר דקות חיוביות ביותר, לפי תפיסתך, ודקה אחת שלילית, תזכור את הדקה האחת, לא תזכור את העשר. אם מישו היה עושה סקר ולוקח כך וכך שעות שידור של הטלוויזיה, היו מוכיחים לך שחור על גבי לבן, להפתעתך הגדולה, שההתרשמות שלך מוטעת לחלוטין, ותשדיר השירות של ממשלת ישראל, דברי התעמולה הטוהרה הם חלק מזה. אתה פשוט מתעלם מכך, הם לא קיימים בשבילך.

יש שיטה אמריקנית של דיווח ויש שיטה סובייטית של דיווח, אדוני היושב-ראש, ובין השתיים אין כלום. זה או זה. או איש כלי-התקשורת מודרניים, "מחנכים", תועמלניים, שהם מוסרים מסר מסוים המכוון על-ידי השלטון — וזה השיטה הבולשביקית, הסובייטית, הקומוניסטית, הפאשיסטית — ויש כלי-התקשורת לפי המסורת האמריקנית. למי שרוצים חצי מזה וחצי מזה, חצי-בולשביקי וחצי-אמריקני — וזה, בסופו-של-דבר, מה שמביא לנו חברי-הכנסת עמוס הדר — אני אומר: זה דבר שלא ייתכן. או בולשביקי או מערבי, לא יכול להיות חצי מזה וחצי מזה.

עמם הד"ר-הורביץ (המערך):
זה לא חייב להיות הרסני.

להימנע מפעולה זו, ולמשרדים הממשלתיים האחראים לכך למנוע אותה.

הי"ר ש. ארבל-אלמזולי:

רשות הדיבור לחבר הכנסת האוזנר, ואחריו — לחבר הכנסת סבירור.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, כאשר הרשינו טלוויזיה לבוא כאן בשערי הבית הזה הפקדנו בידה פקדון. אמרנו לה שהיא תורשה לדוות מן הנעשה פה ול הביא את דבר הכנסת לכל בית בישראל. התאכזבנו. כל דבר הכנסת מובא לכל בית בישראל אלא מובאים כל רכילות, כל מעשה גלוי, כל תעלול, כל יוצא-דופן. אלה מובאים לכל בית בישראל. גם כשיש דיווח הוא רדוד.

אין זה נכון שהמצלמה אינה משקרת. כשמטים אותה בוויית מעוותת היא משקרת מאוד. דברי רכילות וזכים להבלטה, והרי נאמרים גם דברים של טעם בכנסת. יש גם כאלה. אילו היתה באה הטלוויזיה ומבקרת תופעות שליליות, כפי שהיו כאן רק הערב — והדיון על חוק האזרחות יוכיח — היתה עושה שירות חשוב, שירות לברכה, היא היתה מוקיעה דברים שיש להוקיע, היתה מבליטה שגיאות שיש להבליט, והיו חברי כנסת שבוודאי היו לומדים מכך ונרתעים והיו רואים עצמם ממש בראי לא בראי עקום. האם את זה עושה הטלוויזיה? זה השי-רות שהיא נותנת? אני מחייב את זה שהיא תבליט פעם את הליקויים האמיתיים של הבית הזה. לא חסרים כאלה. אבל לא בכך היא עוסקת. הישגים שיש פה היא מבליטה לפעמים, האם היא מספרת עליהם? גברתי היושבת-ראש, לדעתי קיפחה הטלוויזיה את זכותה לדוות מהכנסת מפני שהיא לא דיווחה בנאמנות, ואילו היה הדבר תלוי בי הייתי מציע לשני הצדדים להתיר את השידור הזה. אולם אני יודע שאת זה לא יעשו, מפני שחסר לנו אומץ-לב לעניין זה.

טוב, יש לנו מכתב שנשלח עליידי מב"ל רשות השידור אל יושב-ראש הכנסת, מכתב מאתמול, אשר בו המב"ל מודה במקצת. הוא אמר את הדברים האלה: "הוועד המנהל של רשות השידור אישר אמש פה אחד את הצעת האומרת כי נשמח לבוא בדברים עם ועדת הכנסת כדי להבטיח כיסוי הכנסת בידי רשות השידור ברוח חוק רשות השידור, בצורה אובייקטיבית ומאוזנת." אפשר לקרוא כאן גם הודאה במקצת, כלומר שעד עכשיו טרם הובטחה הדרך "כיסוי" בצורה אובייקטיבית ומאוזנת, וכעת יבואו אלה בדברים. יהיה זה הגיוני האחרון. אין לנו שום עניין שמה שנעשה בבית הזה יעוות ויעוות עליידי כלי מונופוליסטי שאין כל אפשרות לתקן מה שהוא מעוות, כי בידו לעוות ובידו לתקן, והוא אינו רוצה לתקן. לא אחת הזדמן לי להיווכח שאין הוא רוצה לתקן אפילו שגיאות שלו עצמו, אפילו כשהוא מודה שהוא עשה שגיאה.

כאשר אני קורא בעתון, והדברים המופיעים בו אינם מוצאים חן בעיני, אני יכול לעבור לעתון אחר, אני יכול להפסיק את חתימתי על העתון, אני יכול להשלים את העתון עליידי עתון נוסף, כדי לקבל דיווח יותר מאוזן, שלם יותר. אבל כאשר יש רק טלוויזיה אחת וערוץ אחד, אין לי ברירה אחרת אלא להזדקק לה. כאשר היא איננה ממלאה את תפקידה מפני שהעבודה איננה מבוצעת היטב עליידי אנשים מתאימים — יעשו דברים אחרים, יניחו לכ-

היו לא רק בתקופת ממשלת הליכוד. אני זוכר היטב שבתקופת הממשל הקודם היו בדיוק אותן טענות המושמעות כעת. היו אז הצעות מטעם האופוזיציה לרסן את הטלוויזיה באמצעות חוק, אבל, כנראה, ברגע שאופוזיציה זו הגיעה לשלטון אין היא יכולה לבצע את הצעותיה מאז והיא מחפשת תחליפים. ומה יועיל לנו אם הכנסת לא תוצג עליידי הטלוויזיה כשם שהטלוויזיה פועלת מטיבה ומ טובעה? בכל תחומי החיים האחרים היא תפעל כשם שהיא פועלת. אף ההמצאה הגאונית של ערוץ שני לא תועיל כאן. לא תהיה התחרות בין שתי הטלוויזיות כדי להראות את הנאה, הטוב, המאוזן והיפה. תהיה שוב התחרות בחריג, בפיקאנטי, במגרה, וכבר נאמר שהטלוויזיה המסחרית תתמקד בסרטי מין, ונזכה למהדורה טלוויזיונית של "העולם הזה", אלא ששם השותפת לא תהיה מפלגה חריגה הרוצה להיבנות על המגרה אלא הממשלה בכבודה ובעצמה.

מי שליבה את אש הטלוויזיה בהקמתה הוא — גם הוא ולא רק הוא — אשר סובל ממנה. מי שחושב שעליידי הצחת מהדורה נוספת ייושע איננו אלא טועה. תהייה או שתי מהדורות, אשר תרבינה בכוחות ואף תתחרינה על גרימת כוויות אלה, והטיפול במטפים נגד אש זו איננו יעיל. עליכן כל הוויכוח היום נראה לי מיותר, ללא תועלת, ואין הוא מקדם אותנו לקראת שום מטרה.

אך עלי להתעכב על עוד נושא טלוויזיוני או נושא של כלי-התקשורת, שנגעתי בו בדיון בכנסת שהתקיים ביום כ"ח בכסלו, זאת אומרת לפני כשמונה חודשים. ברשות השידור קיימת תזמורת סימפונית ירושלם, תזמורת אשר שמה הולך לפנייה ורמתה, כפי הנראה, מעולה. אך דא עקא שתזמורת זו סבורה שעליה לא רק לנגן אלא גם לעצב השקפת-עולם. התרעתי או על שבוע מוסיקה sacra המתבצעת עליידי התזמורת הסימפונית, ו"מוסיקה סאקרה" היא מושג כנסייתי ידוע. אותה מוסיקה סאקרה רוצה התזמורת הסימפונית להפוך ל"מסורת". היא רוצה לראות בירושלים את המרכז לשלוש דתות ומתוך כך לבצע בה מוסיקה סאקרה. נבחר הגם של הנוצרים, חג המולד, למטרה זו, ומבצעים אז תכניות כנסייתיות מובהקות: "רקוויאם" ו"גלויות" ומיסות נוצריות במלל וברוח. מכניסים לתכנית השבוע גם קונצרטים וסרטים בכנסיות. כדי לתת גם ציגיון יהודי, כביכול, מערבים בזה, בעוונתי תנינו כי רבו, גם ערב חזנות בהיכל-שלמה. לפני התכנית לעונת 1980/81, המתחילה בדיוק ביום 25 בדצמבר ומסתיימת ב-1 בינואר, ימי חגא שלהם. וכל זה עליידי רשות השידור הרשמית, הממלכתית, של מדינה ישראל, העומדת במידה זו או זו גם בסיקוחו של משרד החינוך והתרבות. אבל לא די בכך. כל השבוע הזה מתארגן מתוך שיתוף של משרד החוץ, של משרד התעשייה, המסחר והתיירות ושל משרד החינוך והתרבות.

אני חוזר ומזכיר דברים שאמר נשיא ישראל המנות, שניאור זלמן שזר, לאפיפיו, כאשר נפגש אתו במדינת ישראל. הוא ציטט פסוק בספר מיכה: "כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו, ואנחנו נלך בשם השם אלוהינו לעולם ועד." אינני מדבר כעת על איסור להשמיע יצירה מוסיקאלית זו או זו. אני מדבר על דבר אחד כרגע: אל נסגל לנו מוסיקה נוצרית, מוסיקה סאקרה, ואל נהפוך את שבוע של חג המולד לתופעה של "קדושה" המאומצת עליידינו. לא התזמורת הסימפונית צריכה לדאוג להתקרבנות הדתות ולא היא צריכה להעמיד את כולם בדרג אחד. יש עוד זמן למנוע זאת השנה, ואני קורא למארגנים

נשמע ביקורת עניינית ולא התקפה כוללת. חבר הכנסת עמוס הדר וחבר הכנסת האוצר נתנו ביטוי נאמן למה שכל אחת מאתנו חושב. אני רוצה לתת שלוש דוגמאות דווקא מבחינה כללית בטרם אעבור לדבר על הטלוויזיה בכנסת.

חיים קורפו (הליכוד):

חבר הכנסת סבידור, שתי דוגמאות תספקנה.

מנחם סבידור (הליכוד):

חבר הכנסת קורפו, אם אתה תשמע אולי תסכים לשלושתן.

הדבר הראשון: כיצד אפשר להציג עניין מרכזי בפני הציבור מבלי לשמוע את הגוף הממלכתי האחראי לנושא? למשל, מראים לנו השתלטות הנכים על משרד האוצר. לא די בכוכנית; הדירה קטנה, מצומצמת מדי, מקפחים אותם. שאלתי, כשהופיע משהו מטעם האוצר בוועדת הכספים בעניין חוק הנכים: הגד לי כיצד זה מדינת ישראל, שכלל מן התוצר הלאומי הגלמי מוציאה על הנכים יותר מאשר שבדיה, כיצד זה אתם לא אמרתם מה מדינת ישראל עושה למען הנכים, באותה תכנית? הוא אמר לי דבר פשוט: באו, ראינו אותי, שאלו לפרטים, צילמו ולא הראו.

מראים את הבדואים המסכנים, ולא חשוב איפה צילמו אותם. אמת, צילמו כתבה מעניינת, אבל למה זה לא שאלו את חבר הכנסת ורהפטיג, יושב ראש הוועדה, איש מכובד, שהשמיע כאן נאום מבריק על העניין, ולא אמרו שאנחנו נותנים 3 מיליארד לירות פיזיים בקרקע ובכסף? והרי בכל המדינות השכנות מגרשים את הבדואים ממקום אחד לשני באכזריות, אין להם שום חוקה; מציגים כתבה ואחר כך, כאשר אני בא לסטראזבור או למקום אחר, מסתמכים על הטלוויזיה הישראלית, על הנישול, על הגירוש. הרי הטלוויזיה — אם נזכר — אחד המניעים להקמתה היה הדפסת העמלות השיטתית ותיוק מעמדה ותמיכתה של ישראל. בעה הטלוויזיה ונו תנת נשק בידי האויב להוציא את שמה של המדינה דיבה.

מראים לנו כיצד הורסים את ביתו של אחד המחבלים, והדבר מעורר רחמים. אני לא אומר שלא צריך להראות הריסת הבתים. זה מאורע טלוויזיוני — צריך להראות. אבל צריך גם להראות את המאורע שבגללו אנתוני הרסנו את הבית, להראות את הילד שנרצח על-ידי המחבל, את המשפחה האומללה שבה הוא פגע. זאת לא עושה הכתב. העורכים אינם רואים את האיוון והם נותנים, למעשה, נשק בידי האויב להשמין את מדינת ישראל.

מכאן אני רוצה לעבור לטלוויזיה בכנסת. הדמוי קראטיה, אומר לינקולן, היא כיבוד זכויות המיעוט וציות להחלטות הרוב. בכמה הזדמנויות אתה מסתכל בתכנית, אתה רואה את חבר הכנסת פלוני ואלמוני ועוד חבר כנסת פלוני ואלמוני אשר בידך מייצגים 2.5% מהכנסת. ולא מראים בכלל מה אומרים אנשים של שני הזרמים העיקריים בתוך הכנסת הזאת. פעם אחת ויחידה ניגשתי לנציג הטלוויזיה, לכתב ושאלתי: היה פה דיון מדיני, למה לא הראית את דברי הסיכום שהשמיע נציג הליכוד? על זה הוא עונה: את עמדת הליכוד הביע ראש הממשלה, אני צריך להראות את מיגוון הקשת של העמדות.

אתם יודעים שיש הרבה טלוויזיות בעולם, ובמיוחד הבי.בי.סי., הנותנים בדיק את המקום בטלוויזיה לפי המשקל של הסיעות, לפי המשקל שלהן בתוך הפארלאמנט. לא רק הולאנד, כפי שהצביע חבר הכנסת תמיר;

נסת. נעשה נסיון נוסף — ניחא. אני שמח שהמנכ"ל כתב את המכתב הזה. אני מבין שיש כאן נסיון לפתוח דף חדש בנסת.

לבסוף, בכל זאת, משהו גם על הטלוויזיה בכלל. לצערי היא לא עמדה במשימות, לפחות לא במשימות החיינויות שחוק רשות השידור מטיל עליה. גם בפקדון הזה הטלוויזיה לא עמדה כראוי. אציין שתי דוגמאות בלבד: היה פעם יום התנדבות בירושלים, בבית הנשיא ובגינת הנשיא. אלף מתנדבים התאספו מכל רחבי הארץ. מתזה מרהיב עין, ממש מחמם את הלב. הטלוויזיה הוזמנה ונתבקשה לבוא — אף לא מלה אחת, כאילו לא היה אירוע כזה. למחרת גם עתונים מכופתרים שאינם חשודים, חלי לה, שהם עטים להלל תופעות חיוביות במדינה דיווחו על כך בכותרות מרעישות. בטלוויזיה כאילו המאורע לא קרה.

לפני חודשים אחדים כינסו כנס ראשון של המועצה הבין-לאומית של יד-ושם. בפעם הראשונה באו שליחי העם היהודי ושליחיהם של לא-יהודים, כי הבינו שיש עניין גדול בלקחי השואה לדור שלנו, יש פחיתות חדשה, יש רצון לשמוע, ללמוד וללמד. באו תחנות טלוויזיה ורות — אמריקנית, גרמנית, צרפתית — צילמו, ואני יודע ששידורו; רק טלוויזיה אחת לא היה לה שום עניין באירוע הזה, לא מפני שלא הוזמנה, חלילה, אלא משום שזה לא מעניין אותה, כנראה. אין שם שום סנסאציה, איש איננו מרביץ מכות, איש איננו מעליב את זולתו. הטלוויזיה לא שידרה אף לא מלה אחת.

בניגוד לכמה מן הדוברים כאן אינני מסכים לכך שה התחרות היא אלמנט מבוטל. והראיה — הראדיו, תחת אותה רשות ובהפעלת אותם אנשים. כאשר יש התחרות הדברים נראים אחרת. יש גלי-צה"ל, צריך לעמוד בהתחרות, יש ערוצים שונים בטלוויזיה עצמה, ובכל זאת הדברים נראים אחרת. לא יגידו לי שזה רק מפני שראדיו יש יותר זמן לכיסוי אירועים. הראדיו טוב מהטלוויזיה מפני שיש התחרות. לכן אני חושב שאם נשכיל לפתוח ערוץ שני ואם הוא אכן לא ישמש אותן מטרות שמחשידים אותו בהן, ואם נשכיל לכוון אותו לדרך נכונה ותהיה התחרות בין שני ערוצים — יהיה זה לטובה ולברכה. מצידי, מכל-מקום, הייתי מוכן לעשות את הנסיון הזה, כדי שהמכשיר רב-העוצמה של חינוך, מידע ובידור, שכל בית בישראל נזקק לו, ישפיר ורמתו תעלה כראוי.

חייזר ש. ארבל-אלמזלני:

רשות הדיבור לחבר הכנסת סבידור, אחרון הנואמים בדיון זה.

מנחם סבידור (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אצמצם את דברי לשני תחומים: הטלוויזיה כרשות ממלכתית והטלוויזיה בכנסת. הטלוויזיה אמנם פועלת על-פי החוק, אך הדעת נותנת שהיא צריכה לקיים את היעדים שנקבעו בחוק. מדובר שם על טיפוח ערכים לאומיים, מורשת ישראל. את הדברים הללו בתחום החינוך, בעיצוב דמות החברה, את העניינים האלה יש שאנשים שוכחים. כולנו צריכים להסכים, קודם-כָּל, כי הביקורת היא מרכיב חיוני וחלק מהדמוקרטיה. אבל לא רק לאנשי הטלוויזיה הזכות לבקר. אנחנו, כנבחרי העם, צריכים להשמיע ביקורת כלפי האנשים הלוקחים לעצמם את המונופול על הביקורת. אמת, חברת הכנסת חייקה גרוסמן צדקה כאשר אמרה: בואו

מנחם סבידור (הליכוד) :

הדבר השני : למעט מקרים חריגים, ייאמר בקודקס שהטלוויזיה בראש-יוראשונה צריכה לשקף את הזרמים העיקריים בכנסת ומשקל הסיעות בתכניות הטלוויזיה יהיה, בדרך-כלל, כשמקלן בבית הזה.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

גאולה כהן היא נציגה שאתם מתרפסים בפניה. כולם משחקים לפי החליל שלה. היא משקל גדול או משקל קטן ? היא שווה פי עשרה מכוחה של הסיעה שלכם.

מנחם סבידור (הליכוד) :

אתה רוצה לומר שאתה שווה פי עשרה, מסיעות אח-רות ? אינני מסכים לזה.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

לא אמרתי זאת.

מנחם סבידור (הליכוד) :

אתה מקרה חריג וגם גאולה כהן מקרה חריג. אפילו כל סקרי דעת-הקהל קובעים זאת.

אני מציע שלא יושמע שום דבר בטלוויזיה מבלי שתישמע תגובה מהמוסד הממלכתי הממשלתי באותה כתבה. הוא הדין כלפי חבר כנסת, כאשר חבר כנסת אלמוני אומר על חבר כנסת פלוני שחבר כנסת פלוני אמר זאת וזאת. תשאלו את חבר כנסת פלוני לפני שמשמיעים עליו השמצות.

חברי הכנסת, אני רוצה לסיים במשל של קרילוב, הסיפור על הפרחים. אדם עובר לפני חלון ראווה ורואה שיש שם פרחים. הוא אינו יכול להבחין בין פרחים טובים עייים ופרחים מלאכותיים. באה רוח, מנפצת את הזכוכית, יורד הגשם. הפרחים הטבעיים מתמלאים ומתהדרים. הפרחים המלאכותיים גובלים ונופלים. ואומר קרילוב : הגשם — הוא הביקורת. לבעל הכשרון זו ברכה, למי שאין לו הכשרון — מוות. אם נקבל את הביקורת באהבה, גם הביקורת היא קונסטרוקטיבית. אין לדבר על הטלוויזיה רק שחורות, גם היא עשתה הרבה שירותים טובים כדי לתקן עיוותים ועוולות, ויש לברך על כך. אבל גם הטל-וויזיה, אם יש בה בעלי כישורים וכשרונות, אם יש לה מנהלים היודעים לקבל ביקורת — יידעו לתקן את המעוות, כדי שלא נקבל ראי עקום על הנעשה בבית הזה.

גם באנגליה ובהרבה מקומות נותנים בדיוק את המשקל כפי שהוא משתקף בבחירות. אינני מדבר על דברים חריגים. אני יודע שטלוויזיה זה מדיום חזותי, יש לו אפקטים ויוזאליים ויש טיפוסים טלוויזיוניים. אבל בכל-זאת צריכה הטלוויזיה לתת את הביטוי להשקפת-העולם של הזרמים העיקריים ולא של המיעוט שבמיעוטים ושל הנציגים הקיקיוניים שאינם מייצגים את העם ואינם מייצגים את השקפות-העולם של הרוב.

וכאן אני רוצה לומר : אנחנו בעצמנו קצת אשמים. יש בכל-זאת כ-40 חברים העובדים בבית הזה, מלבד השרים וסגני השרים : אותם אין רואים. הם עובדים בוועד דות והם עסוקים במליאה. לעומת זה יש רבים מבין חברי הכנסת שבמקום לעבוד בבית ולעבוד בוועדות "עובדים" על העתונאים במזנון. מתרפסים, מתחננים וגורמים לכך שהכתבים של הטלוויזיה מתנשאים, מתפארים ויש להם תסביך הגדלות. הם מזלזלים בחברי הכנסת ובבית כגלל ההתרפסות והתנופה של חברי הכנסת, המשפילים את עצמם בפני הכתבים האלה. זו אשמחנו ואנחנו צריכים להשמיע את הביקורת הזאת כלפי עצמנו, בטרם נשמיע ביקורת כלפי אחרים.

אכן, אני רוצה להציע לכנסת שנקבע קודקס כללי להתנהגות הטלוויזיה בכנסת. הדבר הראשון : הכתב הנש-לח לכנסת צריך להיות מואמן המקבל אישור מיושב-ראש הכנסת. לא כל מי שהטלוויזיה תשלח לכאן יהיה מואמן על-ידי הכנסת. הדבר השני : למעט מקרים חריגים, צריך להטיל — — —

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :

יהיה "פוליטרוק" מטעם הכנסת.

מנחם סבידור (הליכוד) :

לא. הטלוויזיה תשלח, לא הכנסת תבחר. יושב-ראש הכנסת יאשר.

זאב כ"ץ (המערך) :

גם זה רעיון.

אהוד אולמרט (הליכוד) :

אחד מחברי הכנסת יהיה כתב הטלוויזיה בכנסת.

2. סיכום הדיון

מפלגת המרכז, התנועה הדמוקרטית, סיעת המפלגה הלי-בראלית העצמאית וסיעת התנועה לזכויות האזרח.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

שתי סיעות אינן נמצאות כאן.

אליקים גופטב בדיאן (הליכוד) :

הן חתמו על ההצעה הזו.

היו"ר ש. ארבל-אלמזלני :

חברי-הכנסת ביטון שאלו, והוא זכאי לתשובה. חברי הכנסת נתנו את הסכמתם לחברי-הכנסת בדיאן. הם אינם חייבים להיות נוכחים במליאה.

אליקים גופטב בדיאן (הליכוד) :

הצעת הסיכום היא בת שני סעיפים :

1. הכנסת רושמת לפניה את תוכן המכתב של מנכ"ל

היו"ר ש. ארבל-אלמזלני :

חברי-הכנסת בדיאן, אתה רוצה לומר דברי תשובה ?

אליקים גופטב בדיאן (הליכוד) :

רק הצעת סיכום.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

אני חושב שהוא צריך להשיב.

היו"ר ש. ארבל-אלמזלני :

אנחנו ניגשים להצעות סיכום. רשות הדיבור לחברי-הכנסת בדיאן.

אליקים גופטב בדיאן (הליכוד) :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, להלן הצעה לסיכום הדיון בנושא "הטלוויזיה במשכן הכנסת", המור-גשת על-ידי סיעות הליכוד, חזית דתית לאומית, שינוי —

ספח גרופר (הליכוד) :
אולי אפשר לאחד את שתי ההצעות ?

היו"ר ש. ארבל-אלמזולני :
רשות הדיבור לחברת-הכנסת ביטון.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד לה-
ביא מטעם סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון
הצעה לסיכום הדיון על הטלוויזיה :

1. הכנסת דוחה את ההתקפות האנטי-דמוקרטיות
על עובדי הטלוויזיה ואת הנסיגות להטיל את מרות ממ-
שלת הליכוד עליה.

2. הכנסת קובעת שהטלוויזיה איננה משקפת במידה
מספקת את הדעות של כוחות השלום והדמוקרטיה וה-
קידמה החברתית בציבור ובכנסת.

3. הכנסת קובעת שהטלוויזיה חייבת לשקף באופן
כל-צדדי את הדיונים בכנסת, מבלי לקפח שום סיעה.

4. הכנסת מביעה את התנגדותה להקמת ערוץ טל-
וויזיה שני.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולני :
רשות הדיבור לחברת-הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הצעת סיכום מטעם
סיעת התחיה — בנא"י :

1. הכנסת ממליצה לפני הוועד המנהל של רשות-
השידור כי בכיסוי ישיבות הכנסת על-ידי הטלוויזיה תי-
עשה רבייה הן מבחינת סולם העדיפויות של הנושאים
הראויים לסיקור, כמגמה לקדם נושאים חינוכיים וחבר-
תיים, והן מבחינת מיוגון התכנית, כמגמה ליחד תכניות
לדיון מעמיק יותר בהצעות לסדר-היום או הצעות חוקים
שיש בהם עניין ציבורי.

2. הכנסת קובעת כי הטלוויזיה זקוקה לשיפור
בתיכנונה הכולל ובביצוע תכניתיה, מבחינת התוכן וה-
צורה, האחריות בדיווח והרמה.

3. עם זאת אנו מסתייגים לחלוטין מתיקון המצב
על-ידי פתיחת ערוץ טלוויזיה שני או על-ידי הטלת
הגבלות על תחומי פעילותה של הטלוויזיה הממלכתית.
בפתיחת ערוץ שני, מה גם מסחרי, אין שום ערובה כי
המכאובים הקיימים יירפאו אלא להיפך, יש כל החשש
שייחספו עליהם חוללים נוספים : הגברת הצריכה, הע-
מקת התיסכול של מי שעניינה רואות וידם אינה מגעת
לקנות, פגיעה בכתובות ללא צורך, הורדת הרמה על-ידי
הקרנת סרטי מין, אלימות וכו', העוזרים, כידוע, בימינו
למכור את הסחורה, ובסך-הכול הרדדה והורדה של
רמת חיינו התרבותיים והמוראליים.

4. הפעלת מערכת יוצרת ומחנכת, שתחזק את היסו-
דות התרבותיים המקוריים בטלוויזיה, תסייע ליצירת איוון
נכון בין חיוב ובין ביקורת, בין ביזור ובין הסברה.

חוק רשות-השידור, שנחקק עוד לפני הפעלת הטל-
וויזיה בישראל, חייב בבדיקה מחודשת, כמגמה להבטיח
את האפשרות ליישם עקרונות לאומיים ולהפעיל אחריות
ממלכתית.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולני :
רשות הדיבור לחברת-הכנסת אבנרי.

רשות-השידור אל יושב-ראש הכנסת מהיום, יום 29
ביולי 1980, שבו נאמר : "הוועד המנהל של רשות-השידור
אישר אמש פה-אחד את הצעת, האומרת כי נשמח לבוא
בדברים עם ועדת הכנסת כדי להבטיח כיסוי הכנסת בידי
רשות-השידור, ברוח חוק רשות-השידור, בצורה אוב-
ייקטיבית ומאוזנת."

2. הכנסת מטילה על ועדת הכנסת לקבוע, בהת-
ייעצות עם הוועד המנהל של רשות-השידור, כללים לסי-
קור טלוויזיוני נאות של פעילות הכנסת וועדותיה, הבאים
להבטיח אובייקטיביות, איוון ואבחנה ברורה בין מידע
לבין פרשנות.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולני :
מה זה "כיסוי הכנסת" ?

אליקים גופטב בריאן (הליכוד) :
סיקור הכנסת.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולני :
אולי אפשר לשנות את המלה ?

אליקים גופטב בריאן (הליכוד) :
מאחר שזהו העתק של הכתוב במכתב מנכ"ל רשות-
השידור לא היה מקום לשנות את הציטאטה ולהחליף בה
מלה במלה אחרת.

מנחם סבידור (הליכוד) :
סיקור הפעולות של הכנסת.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולני :
רשות הדיבור לחברת-הכנסת זאב כ"ץ.

זאב כ"ץ (המערך) :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד
להביא מטעם המערך את הצעת הסיכום לדיון על יחסי
הכנסת והטלוויזיה :

1. הכנסת מגנה את הנסיגות לפגוע בעצמאותה של
הטלוויזיה ובאי-תלותה ורואה בהם סכנה לחופש הביטוי.

2. הכנסת קובעת כי הפגיעה בחופש האינפורמציה
היא פגיעה בחירות-יסוד, וכדי להבטיח חירות זו קוראת
הכנסת לשמירה על הטלוויזיה כשירות ממלכתי.

3. הכנסת קובעת כי הטלוויזיה ומחלקת החדשות
צריכות לעשות מלאכתן בהתאם לחוק רשות-השידור כדי
להבטיח כי בשידורים יינתן ביטוי מאוזן להשקפות ודעות
שונות הרווחות בציבור וכי תשודר אינפורמציה מהימנה.

4. הכנסת מגנה כל ביטוי של צנזורה פוליטית וה-
צבת סייגים לדיון הסומבי, שבאו להצדיק התקפה על
ביקורת בנושאים ציבוריים ולמנוע הצגת עובדות. ביטוי
יים כאלה, שבאו מצד חברים בוועד המנהל, שרים וחברי
הכנסת, שומטים את הקרקע מתחת לתפקידה של הטל-
וויזיה לשקף את חיי המדינה, מאבקה, יצירתה והישיגיה.

5. הכנסת מדגישה את האחריות הרבה המוטלת על
אנשי הטלוויזיה והנהלתה במילוי תפקידם בכלל, ובשי-
קוף אובייקטיבי של המתרחש בציבור ובכנסת בפרט.

6. הכנסת דוחה את יומת יושב-ראש רשות-השידור
לבטל, על-ידי שינוי בחוק, את מליאת הרשות.

7. הכנסת קוראת לשמירה על חוק רשות-השידור,
תשכ"ה—1965, כרוחו וכלשונו, ודורשת להבטיח כי הטל-
וויזיה תשמור על ייחודה ככלי-תקשורת ממלכתי, תוך
מודעות לעוצמתו הרבה.

הצבעה

הצעת הסיכום שהובאה עליידי חברי-הכנסת
א. אבנרי לא נתקבלה.

הצעת הסיכום שהובאה עליידי חברי-הכנסת
ג. כהן לא נתקבלה.

הצעת הסיכום שהובאה עליידי חברי-הכנסת
צ. ביטון לא נתקבלה.

הצעת הסיכום שהובאה עליידי חברי-הכנסת
ז. כ"ץ לא נתקבלה.

הצעת הסיכום שהובאה עליידי חברי-הכנסת
א. ג. בדיאן נתקבלה.

היו"ר ש. ארבל-אלמזלינו :

חברי הכנסת, הישיבה הבאה בשעה 10 בבוקר. ישיבה
זו נעולה.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הצעת סיכום
מטעם סיעת מחנה שלי :

1. הכנסת מחליטה כי אין היא תובעת לעצמה זכו-
יות-יתר כלשהן בסיקור העיתונאי, והיא חושפת את עצמה
ללא כל הסתייגויות לסיקור הטלוויזיה.

2. הכנסת מעלה על נס את הסיקור המקצועי המ-
יומן של הכנסת בידי הטלוויזיה הישראלית וקוראת לה
לסקר גם להבא את פעולת הכנסת בלי מורא ובלי משוא-
פנים.

3. הכנסת דוחה בשאט-נפש את הנסיונות להטיל
צנזורה על הטלוויזיה ואת כל המגמות לצמצם ולחסל את
חופש העתונות הנעשים מטעם ממשלת הליכוד ובחסותה.

היו"ר ש. ארבל-אלמזלינו :

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה.

הישיבה ננעלה בשעה 00:45.